

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO PRAVOSUĐA I UPRAVE
UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV
I PROBACIJU
Centar za izobrazbu

PRIRUČNIK ZA POLAZNIKE TEMELJNOG TEČAJA

POSLOVI I POSTUPANJA PRAVOSUDNE POLICIJE

---

srpanj 2023. godine

Priručnik su izradili:

Denis Vidman, dipl. kriminalist, Kaznionica u Lepoglavi;
Dinko Bunić, dipl. kriminalist, Zatvor u Varaždinu;
Zvonko Jurčec, univ. spec. crim., Središnji ured za zatvorski sustav;
Gordan Čagljević, univ. spec. crim., Zatvor u Osijeku;
Goran Zubić, univ. spec. crim., Središnji ured za zatvorski sustav;
Franjo Pršlja, univ. spec. crim., Središnji ured za zatvorski sustav;
Damir Školneković, struč. spec. ing. techn. inf., Kaznionica u Glini;
Dražen Posavec, dipl. ing. prometa, Kaznionica u Lepoglavi;
Boris Videc, struč. spec. crim., Zatvor u Zagrebu;
dr. sc. Željka Burić, dipl. iur., Centar za izobrazbu i
Marko Kužir, dipl. novinar, Centar za izobrazbu

Na reviziji priručnika 2022. godine su radili:

Zvonko Jurčec, univ. spec. crim., Središnji ured za zatvorski sustav
(savjetovanje u postupku revizije)
Petar Rukavina, struč. spec. ing. sec., Zatvor u Gospiću
(revidirao dio Uvod u poslove i postupanja pravosudne policije- opći dio)
Ivica Marković, dipl. kriminalist, Kaznionica u Lepoglavi
(revidirao dijelove Pobuna u kaznenim tijelima i talačka situacija i Primjena sredstava prisile)
Darko Smontara, dipl. kriminalist, Kaznionica u Lepoglavi
(revidirao dio Prepoznavanje i metodika suzbijanja zlouporabe droga u zatvorskom sustavu)
Boris Videc, struč. spec. crim., Zatvor u Zagrebu
(revidirao dio Sredstva veze i video nadzor)
Goran Zubić, univ. spec. crim., Središnji ured za zatvorski sustav
(revidirao dio Sprovođenje)
Marko Kužir, dipl. novinar, Zatvorska bolnica u Zagrebu
(revidirao dio Pretrage)
Damir Arambašić, dipl.iur., Zatvor u Osijeku
(revidirao dijelove Sprječavanje nasilničkog ponašanja i Postupanje s osobama od posebnog sigurnosnog rizika)
Gordan Čagljević, univ. spec. crim., Zatvor u Osijeku
(revidirao dio Posjete, paketi, pisma)
Željko Klarić, str. spec. cin., Centar za izobrazbu
(revidirao dio Prijam i otpust zatvorenika)
Josip Blažek, struč. spec. admin. publ., Središnji ured za zatvorski sustav
(revidirao dio Službene evidencije)
dr. sc. Željka Burić, dipl. iur., Centar za izobrazbu
(koordinacija aktivnosti revizije)

PRIRUČNIK ZA POLAZNIKE TEMELJNOG TEČAJA.....	1
1. UVOD U POSLOVE I POSTUPANJA PRAVOSUDNE POLICIJE - OPĆI DIO	8
1.1. IZGLED SLUŽBENIKA PRAVOSUDNE POLICIJE I POZDRAVLJANJE	8
1.2. PREDSTAVLJANJE I OSLOVLJAVANJE.....	9
1.3. MEĐUSOBNI ODNOSI I PONAŠANJE OVLAŠTENIH SLUŽBENIH OSOBA	10
1.4. IZDAVANJE I IZVRŠAVANJE ZAPOVIJEDI	11
1.5. JAVLJANJE I IZVJEŠĆIVANJE	11
1.6. ULOGA ODJELA OSIGURANJA U SUSTAVU IZVRŠAVANJA KAZNE ZATVORA I DRUGIH MJERA PROPISANIH ZAKONOM.....	12
1.7. CILJ I ZADACI ODJELA OSIGURANJA.....	12
7.1. ZVANJA I OZNAKE ZVANJA.....	13
7.2. SLUŽBENA ISKAZNICA I OVLAŠTENJA.....	14
7.3. ODORA, OPREMA I SLUŽBENA VOZILA.....	15
7.4. OPĆE DUŽNOSTI SLUŽBENIKA PRAVOSUDNE POLICIJE.....	17
7.5. POSEBNE OBVEZE SLUŽBENIKA PRAVOSUDNE POLICIJE.....	18
7.6. PLAN OSIGURANJA.....	19
7.7. POSLOVI ODJELA OSIGURANJA.....	20
7.8. NADZOR NAD OBAVLJANJEM POSLOVA OSIGURANJA U KAZNENOM TIJELU	23
7.9. RAD ODJELA OSIGURANJA U IZVANREDNOM I SPECIJALNOM STANJU TE UZBUNJIVANJE.....	24
PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA.....	26
2. POBUNA U KAZNENIM TIJELIMA I TALAČKA SITUACIJA - POSTUPCI I MJERE.....	26
PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA.....	31
3. PRIMJENA SREDSTAVA PRISILE.....	31
3.1. ZAKONSKI OKVIR.....	31
3.2. SREDSTVA PRISILE - PRIMJENA.....	35
3.3. SREDSTVA PRISILE – POSTUPCI	38
PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA.....	40
4. SPRJEČAVANJE NASILNIČKOG PONAŠANJA	40
4.1. NASILJE U KAZNENIM TIJELIMA – ZAKONSKA REGULATIVA.....	40
4.2. KAKO PREPOZNATI NASILJE U KAZNENIM TIJELIMA?	42

4.2. STRATEGIJA PROTIV NASILNIČKOG PONAŠANJA	45
PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA.....	47
5. POSTUPANJE S OSOBAMA OD POSEBNOG SIGURNOSNOG RIZIKA	47
5.1. UVODNO RAZMATRANJE I KARAKTERISTIKE.....	47
5.2. TEHNIKE I METODE NADZORA ZATVORENIKA OD POSEBNOG SIGURNOSNOG RIZIKA.....	49
5.3. SPROVOĐENJA ZATVORENIKA OD POSEBNOG SIGURNOSNOG RIZIKA.....	51
5.4. INFORMATORI (DOJAVLJIVAČI) TE PRIKUPLJANJE, PROCJENA, POHRANA, OBRADA I KORIŠTENJE PODATAKA	52
PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA.....	56
6. PRETRAGA	56
6.1. POJAM PRETRAGE I ŠTO PRETRAGA OBUHVAĆA.....	57
6.2. PRETRAGA OSOBA	59
6.3. DJELOMIČNA PRETRAGA OSOBE LIŠENE SLOBODE	61
6.4. PRETRAGA POSJETITELJA I ZAPOSLENIKA	65
6.5. TEMELJITA PRETRAGA OSOBE LIŠENE SLOBODE	66
6.6. PRETRAGA PROSTORIJA	68
6.7. OPĆA TAKTIČKA PRAVILA ZA PROVOĐENJE PRETRAGE	70
6.8. PLANIRANJE I PRIPREMANJE PRETRAGE.....	72
6.9. KADA I KOLIKO TREBA PRETRAŽIVATI?	74
6.10. PRIMJER PRAKSE RADA: PROVOĐENJE PRETRAGE PROSTORIJA U KOJIMA SU SMJEŠTENI ZATVORENICI.....	75
6.11. PRETRAGA PROMETNIH SREDSTAVA	77
6.12. PRIMJER PRAKSE RADA: PRETRAGA RADIONICA I ZAJEDNIČKIH PROSTORIJA	78
6.13. PRETRAGA OTVORENIH PROSTORA.....	79
6.14. PRETRAGA PAKETA I POŠILJAKA.....	81
6.15. POSTUPAK KOD ODUZIMANJA NEDOPUŠTENE STVARI ILI TVARI	81
6.16. ANALIZA RADA TIJEKOM PPRETRAGE I EVIDENTIRANJE.....	82
PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA.....	83
7. SPROVOĐENJE.....	84
7.1. UVODNE NAPOMENE	84
7.2. SPROVOĐENJE	85
7.3. PRIPREMA I ORGANIZACIJA SPROVOĐENJA.....	86
7.4. VEZANJE	89

7.5. TRANSPORT ZATVORENIKA.....	90
7.6. PRIMJENA SREDSTAVA PRISILE	96
7.7. PRIMJENA VATRENOG ORUŽJA PRILIKOM BIJEGA ZATVORENIKA	96
PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA	97
8. PRIJAM I OTPUST ZATVORENIKA.....	98
8.1. POSTUPAK PRIJAMA	98
8.2. PRIJAM PRIVEDENE OSOBE PO RASPISANOJ TJERALICI.....	99
8.3. PRIJAM ISTRAŽNOG ZATVORENIKA - POSTUPAK.....	100
8.4. PRIMJER PRAKSE RADA: PRIJAM ZATVORENIKA NA IZDRŽAVANJE KAZNE ZATVORA U ZATVOR U ZAGREBU I CENTAR ZA DIJAGNOSTIKU U ZAGREBU	103
8.5. PRIJAM KAŽNJENIKA.....	105
8.6. OTPUŠTANJE ISTRAŽNIH ZATVORENIKA	105
8.7. OTPUŠTANJE ZATVORENIKA.....	106
8.8. OTPUŠTANJE KAŽNJENIKA	107
PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA.....	107
9. POSJETE, PAKETI, PISMA	108
9.1. POSJETE ZATVORENICIMA NA IZDRŽAVANJU KAZNE ZATVORA.....	109
9.2. POSJETE ISTRAŽNIM ZATVORENICIMA.....	111
9.3. VIDEO POSJETE ZA OSOBE LIŠENE SLOBODE.....	112
9.4. POSTUPANJA PRIJE I TOKOM OBAVLJANJA POSJETA.....	113
9.5. DOPISIVANJE ZATVORENIKA	115
9.6. DOPISIVANJE ISTRAŽNIH ZATVORENIKA	116
9.7. TELEFONSKI KONTAKTI	118
9.8. PAKETI.....	121
9.9. TIJEK PRIJEMA PAKETA.....	123
PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA.....	125
10. PREPOZNAVANJE I METODIKA SUZBIJANJA ZLOUPORABE DROGA U KAZNENIM TIJELIMA	125
10.1. UVOD	125
10.2. OVISNOST O DROGAMA	127
10.3. PODJELA DROGA.....	129
10.3.1. Marihuana i Hašiš.....	129
10.3.2. Lsd.....	130
10.3.3. Speed	131

10.3.4. Ecstasy.....	132
10.3.5. Kokain	133
10.3.6. Opijati.....	134
10.3.7. Heroin.....	135
10.3.8. Metadon i Buprenorfin	136
10.3.9. Lako hlapljive tvari	136
10.3.10. Nove droge	137
10.4. METODIKA SUZBIJANJA ZLOUPORABE DROGA U KAZNENIM TIJELIMA	138
10.4.1. Zakonski izvori o suzbijanju zloporabe droga.....	138
10.4.2. Modaliteti unosa droga u kaznena tijela.....	139
10.4.3. Mjere za suzbijanje zloporabe droga u kaznenim tijelima	140
PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA.....	141
11. SLUŽBENE EVIDENCIJE.....	142
11.1. UVODNA RAZMATRANJA.....	142
11.2. POSTUPANJE PRILIKOM PRIKUPLJANJA, PROCJENE, VREDNOVANJA, POHRANE, OBRADU I KORIŠTENJE PODATAKA VAŽNIH ZA SUGURNOST KAZNENIH TIJELA	143
11.3. KORIŠTENJE EVIDENCIJA	144
11.4. NAČIN VOĐENJA EVIDENCIJA	144
11.5. ZLOUPORABA EVIDENCIJA.....	145
11.6. OBVEZNE EVIDENCIJE	145
11.7. OBVEZNI OBRASCI	157
PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA.....	163
12. SREDSTVA VEZE I VIDEO NADZOR.....	164
12.1. SREDSTVA VEZE	164
12.1.1. Sustav telefonskih veza	164
Pravilna uporabe službenog telefona.....	165
12.1.2. Sustav radio veza	167
ANALOGNI SUSTAV	167
DIGITALNI SUSTAV	169
Pravilna uporaba službenih radio veza	171
12.1.3. Portafonski sustav veze	172
12.1.4. Internetski sustav veza	173
12.2. VIDEONADZOR	174
12.2.1 Analogni videonadzor	176

12.2.2.	HDSDI /HDCVI videonadzor analogne tehnologije	177
12.2.3.	IP video nadzor.....	177
12.2.4.	Vrste video kamera.....	177
	PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA.....	179
	PRAVNI IZVORI I LITERATURA	179

1. UVOD U POSLOVE I POSTUPANJA PRAVOSUDNE POLICIJE - OPĆI DIO

1.1. IZGLED SLUŽBENIKA PRAVOSUDNE POLICIJE I POZDRAVLJANJE

IZGLED SLUŽBENIKA PRAVOSUDNE POLICIJE

Službenici pravosudne policije dužni su brinuti se o svom vanjskom izgledu, uredno se šišati i brijati, a brkove i bradu ako je nose, uredno održavati.

Službenici pravosudne policije tijekom obnašanja službe dužni su nositi propisanu odoru i opremu. Na otvorenom prostoru službenici pravosudne policije na glavi nose kapu ili drugo propisano pokrivalo za glavu.

Službenici pravosudne policije moraju uskladiti svoj vanjski izgled sukladno sljedećim uputama:

- Kosa uredna, ošišana sa strane, na zatiljku na tjemenu; ako se nose zalisci, mogu biti do sredine uha
- Kosa službenica pravosudne policije uredna, ošišana tako da ne prelazi donji dio ovratnika košulje; duga kosa mora biti uredno svijena (povezana) tako da ne prelazi donji dio ovratnika košulje; oblik frizure ne smije smetati pravilnom nošenju pokrivala za glavu ili zaštitne maske
- Dopušteno je bojanje kose, brade ili brkova samo u prirodnim bojama kose, brade ili brkova; nije dopušteno uređivanje frizure urezivanjem raznih likova (npr. Crte u kosi)
- Brada ne smije biti duža od 1 cm te ne smije smetati u obavljanju profesionalne dužnosti
- Brkovi ne smiju prelaziti donju usnicu niti biti spojeni sa zaliscima ; ne smiju biti duži od crte gdje se spajaju gornja i donja usnica
- Nije dopušteno nošenje nakita niti tetovaža na licu
- Vidljive tetovaže koje službenik posjeduje ne smiju biti rasističkog sadržaja, grube, nasilne, seksističke, homofobne, šovinističke i sl.
- Nakit ne smije biti vidljiv na odori ili otkrivenim dijelovima tijela osim vjenčanog ili zaručničkog prstena i naušnica primjerene veličine
- Vrsta nakita kao što je piercing ne smije se nositi na vidljivim mjestima, a isto se odnosi i na naušnice kod muškaraca
- Dopušteno je nošenje naočala s dioptrijom i medicinskih sunčanih naočala; sunčane naočale bilo koje vrste i namjene nije dopušteno nositi na postrojavanju ili svečanosti
- Ako službenik pravosudne policije posjeduje tetovažu iz stavka 3. točke 7. ovog članka, na vidljivom mjestu, dužan ih je ukloniti ili prepraviti najkasnije u roku 6 mjeseci od izdanog pisanog upozorenja
- Ako službenik ne postupi sukladno odredbi 4. ovog članka čini tešku povredu službene dužnosti

POZDRAVLJANJE

Ovlaštene službene osobe u istoj ustanovi dužne su se pozdraviti pri prvom susretu. Osoba koja je mlađa po zvanju ili položaju dužna je pozdraviti ovlaštenu službenu osobu stariju po zvanju ili položaju, a ona je dužna otpozdraviti.

Ovlaštene službene osobe dužne su pozdraviti poznate predstavnike ministarstva i njihovih uprava.

Ovlaštena službena osoba ustat će i pozdraviti neposredno nadređenog, upravitelja Kaznionice ili Zatvora, odnosno Odgojnog zavoda ili drugu ovlaštenu osobu stariju po zvanju ili položaju kad uđe u njezinu službenu prostoriju.

Državnu zastavu ovlaštena službena osoba pozdravlja stojeći

Za vrijeme sviranja ili pjevanja državne himne OSO zauzima stav „POZOR”

Ako je u odori i sa službenom kapom na glavi pozdravljaju rukom i u stavu na pozdrav te je drži dok se intonira himna, osim ako se drugačije ne zapovijedi

Ovlaštena službena osoba u pravilu ne pozdravlja niti ozdravlja:

- Kada sprovodi ili čuva zatvorenike
- Kada obavlja osiguranje osoba ili objekata
- Kada upravlja prijevoznim sredstvom
- Kada je u povorci (manifestacije, sahrane)
- Kada obavlja hitan službeni zadatak
- Kada je u stroju
- Iz prijevoznih sredstava kada su u pokretu

1.2. PREDSTAVLJANJE I OSLOVLJAVANJE

PREDSTAVLJANJE

Ovlaštene službene osobe koje se ne poznaju dužne su se jedna drugoj predstaviti pri izvršenju službenog zadatka.

Predstavljanje se obavlja tako da ovlaštena službena osoba mlađa po zvanju ili položaju prva priopći starijoj ime i prezime, zvanje ili položaj i ustanovu u kojoj radi.

Isto se tako predstavlja starija osoba mlađoj i pruža ruku.

Isto tako treba postupiti i kad naiđe osoba starija po zvanju ili položaju.

OSLOVLJAVANJE

Ovlaštene službene osobe oslovljavaju se sa gospođo ili gospodine dodajući zvanje ili položaj te im se obraćaju sa „VI”. Službenici pravosudne policije oslovljavaju se sa gospođo ili gospodine, a može se dodati i prezime. Na isti način službenici pravosudne policije dužni su oslovljavati i zatvorenike.

1.3. MEĐUSOBNI ODNOSI I PONAŠANJE OVLAŠTENIH SLUŽBENIH OSOBA

Službenici pravosudne policije za vrijeme obnašanja službe moraju se korektno i profesionalno odnositi, kako međusobno tako i spram zatvorenika, a komunikacija sa drugim službama unutar kaznionice, zatvora odnosno odgojnog zavoda mora također biti profesionalna, korektna i dobronamjerna

Ovlaštena službena osoba mora u svakoj prilici pristojno izgledati, a kada nosi odoru dužna se pridržavati propisa o odori i oznakama zvanja službenika pravosudne policije.

Ovlaštena službena osoba može imati bradu i brkove ukoliko ima izdane osobne dokumente na kojima su isti vidljivi.

U službenom razgovoru sa neposrednim rukovoditeljima ustanove, ovlaštene osobe mogu zapaliti cigaretu samo uz njihovo odobrenje i u prostorijama gdje je to dozvoljeno.

U prisutnosti neslužbenih osoba zabranjeno je razgovarati o radu ustanove i o drugim informacijama vezanim za ustanovu.

Posebno treba paziti da se ne iznose podaci o broju zaposlenika, ovlaštenih službenih osoba u smjeni, datumu pojedinih aktivnosti, pa čak niti podaci o privatnom životu zaposlenika budući da se takvo ponašanje smatra vrlo nekorektno i neprofesionalno („više znaju zatvorenici o nama nego mi o njima“).

Ovlaštena službena osoba ne smije u službi i izvan službe:

- sklapati prijateljstvo ili bliske odnose sa zatvorenicima ili njihovim članovima obitelji, prijateljima ili drugim zainteresiranim osobama,
- igrati karte ili druge hazardne igre za novac ili materijalnu korist,
- opijati se i nedolično ponašati,
- neodgovorno i prekomjerno se zaduživati tako da nije u mogućnosti ispuniti redovne obveze,
- ogovarati, vrijeđati, pogrdno se izražavati,
- zlonamjerno iskazivati nezadovoljstvo anonimnim i neargumentiranim podnescima ili poticati druge djelatnike da tako postupaju,
- ponašati se na način koji šteti ugledu ustanove i drugih djelatnika u ustanovi

1.4. IZDAVANJE I IZVRŠAVANJE ZAPOVIJEDI

Za pravilno obavljanje poslova osiguranja i funkcioniranje sustava osiguranja u kaznionicama i zatvorima, odnosno odgojnim zavodima **odgovoran** je upravitelj kaznonice ili zatvora, odnosno upravitelj odgojnog zavoda i voditelj odjela osiguranja.

Zapovijedi izdaju rukovoditelji preko nižih rukovoditelja.

Zapovijedi MORAJU biti zakonite, jasne, potpune i pravovremene!

Rukovoditelj je dužan osigurati sredstva za uspješno izvršenje zadatka.

Podnosi se pisano izvješće osobi koja je izdala zapovijed.

Ako ovlaštena osoba smatra da je **zapovijed nezakonita ili da je suprotna pravilima struke** ili ako ocjeni da izvršavanje zapovijedi može izazvati veću štetu, dužan je upozoriti osobu koja je zapovijed izdala.

Ako se izda zapovijed čije **izvršenje predstavlja kazneno djelo**, ovlaštena službena osoba nije dužna izvršiti zapovijed, nego treba staviti pismenu primjedbu osobi koja je neposredno nadređena, odnosno osobi koja je zapovijed potpisala.

Ukoliko takvu zapovijed izvrši, odgovara isto kao i osoba koja je izdala nezakonitu zapovijed.

1.5. JAVLJANJE I IZVJEŠĆIVANJE

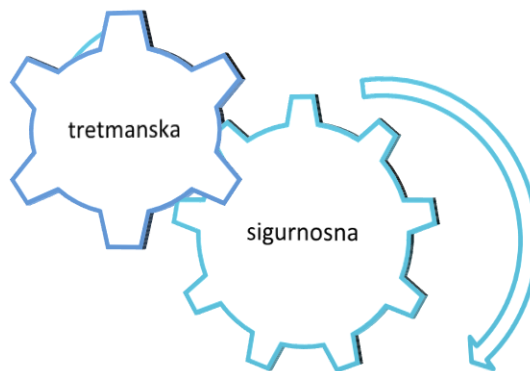
Službenici pravosudne policije dužni su se javiti voditelju Odjela osiguranja prilikom podnošenja pisanih izvješća ili kada traže ostvarenje svojih prava.

Ovlaštena službena osoba dužna je javiti se voditelju u sljedećim slučajevima:

- prilikom odlaska na službeno putovanje ili nakon povratka,
- prilikom odlaska i dolaska s godišnjeg odmora, dopusta i bolovanja, odnosno u svim slučajevima kada se radi o odlasku s posla, prilikom odlaska ili povratka iz inozemstva,
- prilikom prestanka radnog odnosa, odnosno otpusta iz državne službe radi razduženja,
- i u drugim slučajevima kada to posebno zapovijedi upravitelj ustanove.

1.6. ULOGA ODJELA OSIGURANJA U SUSTAVU IZVRŠAVANJA KAZNE ZATVORA I DRUGIH MJERA PROPISANIH ZAKONOM

Dvije su osnovne uloge Odjela osiguranja u izvršenju kaznenih sankcija i to

- U provedbi pojedinačnog programa postupanja spram zatvorenika sudjeluju u provedbi navedenog, uz održavanje unutarnjeg reda i stege, sprovode zatvorenike i obavljaju druge poslove propisane zakonom.
- U odnosu prema zatvorenicima, službenici pravosudne policije moraju posebno voditi računa o čuvanju dostojanstva tih osoba, njihovog psihičkog i fizičkog integriteta pri uporabi sredstava prisile, vodeći računa da svojim ponašanjem ne izazove ili isprovocira negativne postupke zatvorenika.

Načela postupanja pravosudne policije

Prioritetna obveza službenika pravosudne policije u obavljanju redovnih zadaća je poštivanje sljedećih načela:

- zakonitosti,
- postupnosti,
- poštivanje ljudskog dostojanstva,
- zabrana diskriminacije.

1.7. CILJ I ZADACI ODJELA OSIGURANJA

Poslove Odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima temeljem Zakona o izvršavanju kazne zatvora obavljaju službenici pravosudne policije. Svaka kaznionica i zatvor ima ustrojen Odjel osiguranja koji obavlja poslove osiguranja, nadzora nad zatvorenicima, uz sudjelovanje u provedbi pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora.

Cilj Odjela osiguranja je da čuva i sačuva određeni objekt ili prostor koji su mu povjereni na čuvanje.

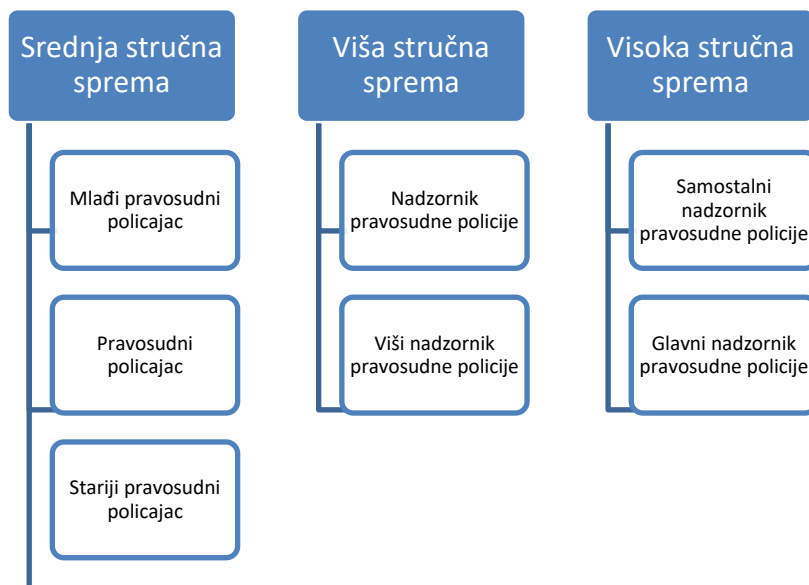
Zadaci Odjela osiguranja su:

2. osiguranje kaznionica i zatvora, osoba i imovine, radilišta i prostorija u kojima se nalaze, borave, rade ili se kreću zatvorenici,
3. nadzor nad zatvorenicima u kaznionicama i zatvorima i izvan njih, tj. sprečavanje bilo kakvog ekstremnog ponašanja zatvorenika (bijega, pokušaja bijega, suicida, napada na zaposlenike i zatvorenike itd.),
4. održavanje unutarnjeg reda i discipline među zatvorenicima. Naime, Odjel osiguranja provodi u život sve odredbe kućnog reda i druge propise koji reguliraju ponašanje zatvorenika za vrijeme boravka u kaznionicama i zatvorima,
5. sprovođenje zatvorenika,
6. obavljanje drugih poslova i zadaća određenih zakonom i drugim aktima kaznenih tijela.
7. U kaznionicama i zatvorima u kojima izdržavaju kaznu **ženske osobe**, službu osiguranja u unutarnjem dijelu i u prostorijama gdje borave zatvorenice obavljaju službenice pravosudne policije.

7.1. ZVANJA I OZNAKE ZVANJA

Službenici pravosudne policije postavljaju se u zvanja nakon položenog ispita za zvanje u skladu s Pravilnikom o unutarnjem redu Ministarstva pravosuđa i uprave.

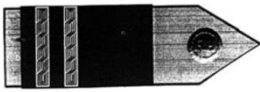
Službenike pravosudne policije u zvanja rješenjem postavlja ministar pravosuđa i uprave.

Oznake zvanja – mlađi pravosudni policajac, pravosudni policajac i stariji pravosudni policajac:

mladi pravosudni policajac

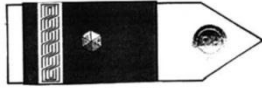

pravosudni policajac

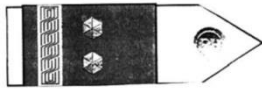

stariji pravosudni policajac

Oznake zvanja- nadzornik pravosudne policije i viši nadzornik pravosudne policije:

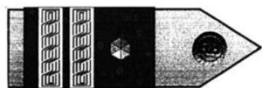

nadzornik pravosudne policije

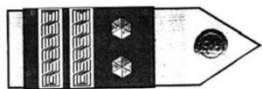

viši nadzornik pravosudne policije

Oznake zvanja- samostalni nadzornik pravosudne policije i glavni nadzornik pravosudne policije:

samostalni nadzornik pravosudne policije

glavni nadzornik pravosudne policije

7.2. SLUŽBENA ISKAZNICA I OVLAŠTENJA

Službena iskaznica pravokutnog je oblika, veličine 85,6x53,98 mm.

Izrađena je od PVC materijala, s ugrađenim zaštitnim elementima protiv krivotvorenja.

Imamo sljedeće tipove službenih iskaznica:

- Tip „A“

Ravnatelj nadležan za poslove zatvorskog sustava i druge ovlaštene službene osobe Središnjeg ureda, koje obavljaju neposredan nadzor nad zakonitošću rada kaznionica, zatvora, odgojnih zavoda i centara te postupanja sa zatvorenicima

- Tip „B“

Ovlaštene službene osobe pravosudne policije u kaznenim tijelima

- Tip „C“

Ovlaštene službene osobe u kaznenim tijelima, koji rade u posebnim uvjetima ili koji imaju posebne dužnosti i ovlasti

7.3. ODORA, OPREMA I SLUŽBENA VOZILA

Službenici odjela osiguranja su **jednako odjeveni**, a u skladu s poslovima i zadaćama svojeg službeničkog mjesta i naoružani.

Odoru službenika pravosudne policije čine **osnovni i dodatni dijelovi**.

Osnovni dijelovi opreme službenika pravosudne policije na osobnom zaduženju čine:

- Odora službenika pravosudne policije
- Sredstva za vezivanje ruku
- Raspršivač sa dozvoljenim neškodljivim tvarima

ODORA SE SASTOJI OD:

- Kapa šilt
- Kapa beretka
- Kapa vunena
- Hlače zimske (muška/ženska)
- Hlače ljetne (muške/ženske)
- Košulja dugih rukava (muška/ženska)
- Košulja kratkih rukava (muška/ženska)
- Majica kratkih rukava (muška/ženska)
- pulover (muški/ženski)
- Jakna vodonepropusna s kapuljačom (muška/ženska)
- Jakna vjetronepropusna (muška/ženska)
- Čarape ljetne
- Čarape zimske

- Cipele visoke zimske (M/Ž)
- Cipele niske ljetne (M/Ž)
- Rukavice zimske (M/Ž)
- Remen za hlače
- Komplet za nošenje opreme (naoružanje, lisice, okvir za streljivo, lampa, nosač za palicu, raspršivač s dozvoljenim neškodljivim tvarima i nosač za službenu značku)

Dodatni dijelovi odore su:

- Crna potkapa
- Kombinezon
- Kišni ogrtač

Pripadajući dijelovi odore službenika pravosudne policije jesu oznake pravosudne policije i oznake zvanja

Ravnatelj nadležan za poslove zatvorskog sustava donosi propisnik u kojem su opisani dijelovi odore službenika pravosudne policije

Opremom se smatra i osnovna i posebna oprema koju koriste službenici pravosudne policije radi obavljanja poslova osiguranja, pripadajuća specijalna oprema za naoružanje, oprema potrebna za uspostavu informatičko – komunikacijske povezanosti, zaštitu podataka informatičko – komunikacijskih sustava koje službenici pravosudne policije koriste

Nošenje odore i opreme

Službenik pravosudne policije nosi odoru i opremu prilikom obavljanja službe

Kada za to postoje opravdani razlozi, upravitelj kaznenog tijela može odrediti da službenik pravosudne policije obavlja određeni posao osiguranja u civilnoj odjeći

Upravitelj kaznenog tijela određuje razdoblje nošenja zimske, odnosno ljetne odore ovisno o godišnjem dobu i vremenskim uvjetima

Nakon završetka radnog vremena, odora i oprema se moraju pohraniti u kaznionici odnosno zatvoru, tj. Ne smiju se nositi izvan službe

Oznake na odori

Oznaka pravosudne policije je od tkanine, veličine 110x80 mm.

Na lijevom i desnom obrubu je hrvatski pleter (troplet) žutozlatne boje.

U sredini na crnoj podlozi je dio grba RH i to crveno bijela-polja, a preko njegamač i vaga u žutozlatnoj boji

Iznad grba, s lijeve i desne strane je hrvatska trobojnica

U gornjem dijelu oznake na crnoj podlozi žutozlatnim slovima ispisano je „PRAVOSUDNA POLICIJA”

U donjem dijelu oznake lijevo od ručke mača upisano je žutozlatnom bojom slovo „R”, a desno od ručke mača slovo „H”, početna slova Republike Hrvatske.

Mjesta za oznake na odorama i kapama

Oznaka pravosudne policije nosi se na oba rukava košulja, zimske jakne s kapuljačom, jakne vjetronepropusne, pulovera i kombinezona

Na majici kratkih rukava na lijevom predjelu prsa otisnuta je oznaka pravosudne policije veličine 75 mm x 55 mm

Oznake zvanja nalaze se na naramenicama koje se nose pričvršćene na držačima za naramenice košulja, zimske jakne s kapuljačom jakne vjetronepropusne i pulovera

Značka pravosudne policije nosi se na lijevoj strani jakne, košulje i kompleta za nošenje opreme

Grb Republike Hrvatske nosi se na prednjoj lijevoj strani beretke dok na vunenoj kapi i šilterici stoji na sredini kape

Službena vozila

Službena vozila su vozila na motorni pogon, i to specijalna vozila i vozila za obavljanje redovne djelatnosti kaznenih tijela

Specijalna vozila su vozila za:

- Prijevoz osoba lišenih slobode
- Prijevoz osoba lišenih slobode – bolesnika (bijeke boje)
- Gašenje požara (crvene boje)

Sprovođenje maloljetnika koji su na izvršavanju odgojne mjere u odgojnom zavodu u pravilu se obavlja u službenom vozilu bez oznaka

7.4. OPĆE DUŽNOSTI SLUŽBENIKA PRAVOSUDNE POLICIJE

Svaka kaznionica, zatvor, odnosno odgojni zavod donosi **poseban naputak** za svako radno mjesto sa konkretnim poslovima i radnim zadaćama službenika pravosudne policije na tom radnom mjestu koji su se **dužni u potpunosti pridržavati**.

Službenici pravosudne policije osobito su dužni:

- savjesno obavljati sve postavljene zadatke, određene opisom i popisom poslova svog radnog mjesta,
- izvršiti svako naređenje nadređenog rukovoditelja, osim onog čije bi izvršenje predstavljalo kazneno djelo u kom **slučaju je dužan odmah izvijestiti višeg rukovoditelja**,
- dobro poznavati pravila službe i druge propise o izvršenju sankcija,
- pravilno rukovati sa naoružanjem i drugom opremom kojom je zadužen,
- imati pravilan odnos prema nadređenim, te ih propisno pozdraviti i predati im prijavak prilikom obilaska,
- u vrijeme obavljanja službe i izvan službe **ne smije** narušavati ugled službenika odjela osiguranja i ustanove,
- u kontaktu sa zatvorenicima i maloljetnicima poštivati njihovo dostojanstvo, čuvati tjelesno i duševno zdravlje, te pri tom postupiti odlučno u cilju osiguranja potrebnog reda i discipline,
- aktivno sudjelovati u provođenju pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora,
- pružati potrebitu pomoć drugim djelatnicima ustanove u izvršenju njihovih redovitih i izvanrednih zadataka,
- čuvati službenu i profesionalnu tajnu za vrijeme i nakon prestanka službe....

7.5. POSEBNE OBVEZE SLUŽBENIKA PRAVOSUDNE POLICIJE

Službenici odjela osiguranja obvezni su:

- Prije dolaska na radno mjesto obratiti se nadređenom službeniku radi pregleda spremnosti službenika i ispravnosti opreme i naoružanja,
- Primopredaju poslova obaviti prema planu osiguranja za radno mjesto na koje je raspoređen,
- Izvijestiti nadređenog službenika o stanju iz njegova djelokruga rada,
- Javiti se u kazneno tijelo odmah po saznanju za elementarnu nepogodu, požar, pobunu osoba lišenih slobode i druge izvanredne okolnosti,
- Poslove obavljati propisno odjeven sa svom opremom i naoružan prema opisu poslova radnog mjesta na koje je raspoređen i planu osiguranja,
- Suradivati sa službenicima drugih ustrojstvenih jedinica u provođenju pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora,
- Poduzimati protupožarne i druge potrebne mjere značajne za sigurnost,
- Čuvati i držati u ispravnom stanju odoru i opremu,
- Izvršavati druge obveze utvrđene planom osiguranja kaznenog tijela,
- Održavati tjelesnu kondiciju radi obavljanja poslova i službenih zadaća, te rukovanje vatrenim oružjem.

Službeniku pravosudne policije zabranjeno je:

- Napustiti radno mjesto prije zamjene i obavljene primopredaje poslova prema planu osiguranja za radno mjesto na koje je raspoređen,
- Obavljati radnju koja onemogućuje ili umanjuje mogućnost nadzora nad osobama lišenih slobode, objektima odnosno prostorima koje osigurava,
- Doći na rad s alkoholom ili drugim opojnim sredstvom u organizmu ili tijekom rada konzumirati,
- Noću samom ulaziti u prostorije u kojima borave osobe lišene slobode u zatvorenim uvjetima izvršavanja kazne zastvora,
- Samom ulaziti u prostoriju u kojoj se prema osobi lišenoj slobode izvršava posebna mjera održavanja rada i sigurnosti,
- Samom ulaziti u prostoriju u kojoj se prema osobi lišenoj slobode izvršava stegovna mjera upućivanja u samicu.
- Nepoštivanje ovih zabrana predstavlja **tešku povredu službene dužnosti** sukladno Zakonu o izvršavanju kazne zatvora i Zakona o državnim službenicima.

7.6. PLAN OSIGURANJA

Planom osiguranja utvrđuje se:

- postupci i mjere za održavanje reda i sigurnosti u kaznenom tijelu,
- vrsta i količina opreme i naoružanja,
- način obavljanja poslova osiguranja po svakom radnom mjestu,
- oprema i naoružanje na pojedinom radnom mjestu,
- evidencije i način vođenja evidencija na poslovima radnih mjesta osiguranja
- prostor koji se osigurava, zone motrenja i kretanja službenika na radnim mjestima vanjskog osiguranja,
- znakovi za komuniciranje i prepoznavanje,
- način primopredaje službe na radnim mjestima,
- postupci i mjere u slučaju organiziranog narušavanja reda i stege, požara, elementarnih nepogoda ili drugih izvanrednih okolnosti,
- pretraga prostora i prostorija u kojima osobe lišene slobode borave ili se kreću te,
- drugi postupci i mjere koji su od značaja za sigurnost.

7.7. POSLOVI ODJELA OSIGURANJA

U poslove službenika odjela osiguranja ubrajaju se poslovi:

Dežurstvo

Obuhvaća praćenje i nadziranje pravilnog i pravovremenog obavljanja poslova iz djelokruga osiguranja prema dnevnom rasporedu poslova i koordinaciju unutarnjeg i vanjskog osiguranja, a u odnosu na službenike pravosudne policije i pridržavanje posebnih obveza i zabrana.

U obavljanju poslova dežurstva službenik pravosudne policije dužan je:

- Prilikom preuzimanja smjene utvrditi stanje u kaznenom tijelu
- U odsutnosti nadređenih službenika koordinirati i nadzirati obavljanje poslova u kaznenom tijelu i obavljati poslove iz djelokruga rukovoditelja osiguranja ili upravitelja, osim onih koje rukovoditelj osiguranja ili upravitelj moraju osobno obaviti
- voditi propisane obrasce i evidencije
- Obavljati i druge poslove utvrđene planom osiguranja

Vanjsko osiguranje

Vanjsko osiguranje obuhvaća nadzor i zaštitu osoba lišenih slobode, kaznenih tijela te njihove imovine

Vanjsko osiguranje obavlja se na mjestu, u okretu, ophodnjom ili na drugi način predviđen planom osiguranja pri čemu službenici pravosudne policije mogu koristiti službene pse i/ili tehnička sredstva

Vanjsko osiguranje obavlja službenik pravosudne policije naoružan i opremljen drugom opremom te tehničkim sredstvima predviđenim planom osiguranja i opisom poslova radnog mjesta

Službenik pravosudne policije koji obavlja poslove vanjskog osiguranja treba biti osposobljen koristiti svu opremu koja se koristi na poslovima radnog mjesta na koje je raspoređen

Službenik pravosudne policije na vanjskom osiguranju će:

- Zabraniti neovlaštenoj osobi pristup prostoru, odnosno objektu kojeg osigurava
- Noću zabraniti pristup osobi koja ne zna posebne znakove raspoznavanja, a u posebnim okolnostima predviđenim planom osiguranja i noću i danju
- Održavati vezu sa službenicima na drugim radnim mjestima vanjskog osiguranja i nadređenim službenikom na način utvrđen planom osiguranja i opisom poslova radnog mjesta
- Odmah izvijestiti nadređenog službenika o svim događajima u blizini prostora, odnosno objekta kojeg osigurava ako su značajni za sigurnost
- Provjeriti identitet osobe koja se neovlašteno nalazi u prostoru koji osigurava i o tome odmah izvijestiti nadređenog službenika

Trajanje obavljanja poslova na vanjskom osiguranju i korištenje službenih pasa

- Trajanje obavljanja poslova na vanjskom osiguranju određuje se ovisno o atmosferskim i radnim uvjetima
- U iznimno nepovoljnim atmosferskim i radnim uvjetima, službenik pravosudne policije tijekom trajanja smjene može obavljati poslove na vanjskom osiguranju najdulje dva sata neprekidno
- U obavljanju poslova osiguranja smiju se koristiti službeni psi sukladno općim propisima o zaštiti životinja
- Službenik pravosudne policije smije voditi istovremeno na povodniku najviše dva psa s brnjicom

Unutarnje osiguranje

Unutarnje osiguranje obuhvaća nadzor nad osobama lišenim slobode u kaznenom tijelu, održavanje unutarnjeg reda i stege među osobama lišenim slobode, zaštitu državnih službenika i namještenika, posjetitelja i imovine

Nadzor postupaka podjele medicinske terapije te iznimno i sudjelovanje u podjeli prethodno pripremljene medicinske terapije osobama lišenim slobode kada istu nije moguće organizirati na drukčiji način

Unutarnje osiguranje obavlja se neposrednim nadzorom, vizualnim nadzorom, ophodnjom, korištenjem službenih pasa i/ili tehničkih sredstava, te na drugi način koji je predviđen planom osiguranja

Unutarnje osiguranje obavlja službenik pravosudne policije opremljen potrebnom opremom predviđenom planom osiguranja i opisom poslova radnog mjesta

Poslovi unutarnjeg osiguranja

Službenik pravosudne policije na unutarnjem osiguranju će:

- Nadzirati osobe lišene slobode tijekom dnevnog rasporeda i za vrijeme spavanja
- Bilježiti zapažanja o ponašanju i radu osoba lišenih slobode koja su od značaja za provođenje PPIKZ-a , održavanje reda, stege i sigurnosti
- Spriječiti samovoljno udaljavanje osobe lišene slobode iz prostora u kojemu se provode aktivnosti prema kućnom redu, dnevnom rasporedu i PPIKZ-u
- Suradivati s ovlaštenim službenim osobama radi provođenja PPIKZ-a
- Onemogućiti osobi lišenoj slobode da bez dopuštenja iznosi predmete ili stvari iz prostora i prostorija radionica i drugih prostora i prostorija kaznenog tijela, te iste oduzeti uz izdavanje potvrde o oduzimanju nedozvoljenih predmeta ili stvari
- Onemogućiti osobi lišenoj slobode izradu predmeta pogodnih za napad ili drugih predmeta i stvari čije držanje nije dopušteno
- Obavljati preglede i pretrage osoba lišenih slobode, prostorija i prostora u kojima osobe lišene slobode borave, rade ili se kreću, opreme, uređaja, inventara i drugih stvari koje se u njima nalaze kao i zidova i podova te pripadajuće infrastrukture, zaposlenika i drugih osoba
- Prilikom primopredaje službe utvrditi točno brojno stanje osoba lišenih slobode

SLUŽBENIK PRAVOSUDNE POLICIJE ĆE IZVIJESTITI NEPOSREDNO NADREĐENOG SLUŽBENIKA O SVIM VAŽNIJIM ZAPAŽANJIMA ZA VRIJEME PROVOĐENJA UNUTARNJEG OSIGURANJA

Pretrage

Pretraga obuhvaća:

- Pretragu osoba (osoba lišenih slobode, državnih službenika i namještenika i posjetitelja)
- Pretragu stvari, prostorija i prostora kaznenih tijela
- Pretragu tehničkih uređaja
- Pretragu vozila i strojeva prilikom ulaska, izlaska te zatečenih u prostoru ili objektu kaznenog tijela

Sprovođenje

Sprovođenje je odvođenje ili dovođenje osobe lišene slobode iz kaznenog tijela, odnosno u kazneno tijelo

Službenik pravosudne policije obavlja sprovođenje na temelju naloga za sprovođenje, kojim se određuje i potreba za brojem službenika pravosudne policije, naoružanjem i drugom opremom priliko sprovođenja

Sprovođenje se obavlja pješice, službenim vozilom ili iznimno sredstvima javnog prijevoza

Osoba lišena slobode se sprovodi:

- Na zahtjev suda, drugog državnog tijela ili tijela s javnim ovlastima sukladno posebnim zakonima
- Radi premještaja ili upućivanja u drugo kazneno tijelo
- Radi liječenja ili medicinske pomoći u zdravstvenoj ustanovi
- Na temelju pisane zamolbe osobe lišene slobode i u drugim slučajevima propisanim posebnim zakonom

Drugi poslovi koji proizlaze iz ZIKZ-a

7.8. NADZOR NAD OBAVLJANJEM POSLOVA OSIGURANJA U KAZNENOM TIJELU

Voditelj odjela osiguranja nadzire obavljanje poslova osiguranja u kaznionici odnosno zatvoru. Nadzor se obavlja **neposrednim uvidom**.

U obavljanju nadzora provjerava se:

- poznavanje i primjena propisa,
- stanje unutarnjeg reda i stege zatvorenika i sigurnosti,
- ispravnost naoružanja, sredstva opreme i odora,
- provođenje programa izobrazbe, gađanja i tjelovježbe službenika pravosudne policije,
- ažurnost i pravilnost vođenja knjiga i evidencija,
- provođenje plana osiguranja

Voditelj odjela osiguranja dužan je **izvijestiti** upravitelja ustanove o utvrđenom stanju prilikom nadzora, te **predložiti mjere** za otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i nedostataka, odnosno za unapređenje rada iz djelokruga osiguranja.

Službenici središnjeg ureda, unutarnje ustrojstvene jedinice nadležne za poslove osiguranja, prate zakonitost rada i postupanja u kaznenim tijelima te obavljaju druge poslove propisane Zakonom i drugim propisima

Praćenje provedbe obuhvaća pravilnost i pravovremenost obavljanja poslova, pridržavanje propisa od strane službenika pravosudne policije i pružanja stručne pomoći službeniku u obavljanju poslova i službenih zadaća

Opseg praćenja provedbe obavljanja poslova osiguranja

U obavljanju praćenja provedbe obavljanja poslova osiguranja provjerava se:

- Poznavanje i primjena propisa
- Stanje unutarnjeg reda, stege i sigurnosti
- Stanje naoružanja, opreme i odore te drugih materijalno tehničkih sredstava koja se koriste u obavljanju poslova osiguranja
- Provođenje programa izobrazbe, nastave naoružanja i gađanja, taktike postupanja i održavanja tjelesne kondicije službenika pravosudne policije
- Ažurnost i pravilnost vođenja evidencija
- Provođenje plana osiguranja
- Druge mjere i radnje od važnosti za sigurnost kaznenog tijela

7.9. RAD ODJELA OSIGURANJA U IZVANREDNOM I SPECIJALNOM STANJU TE UZBUNJIVANJE

Izvanredne okolnosti su:

- napad zatvorenika na službenike osiguranja ili druge zaposlenike,
- organizirani bijeg zatvorenika,
- elementarne nepogode (poplave, potresi i sl.)
- požar,
- pobune,
- neposredne ratne opasnosti.
- U slučaju navedenih okolnosti **upravitelj ustanove** ili osoba koja ga zamjenjuje, će narediti poduzimanje pojačanih mjera osiguranja što podrazumijeva:
- izvršit će se uzbuñjivanje u kaznionici, zatvoru ili odgojnom zavodu,
- pojačati će se sva radna mjesta, naročito vanjsko osiguranje s potrebnim brojem službenika pravosudne policije, a svi službenici će biti zaduženi potrebnom opremom i oružjem,
- izvršit će se pozivanje službenika pravosudne policije, a po potrebi i djelatnika ostalih službi,
- službenici pravosudne policije koji su došli po pozivu, javiti će se dežurnom, čekati u stanju pripravnosti na naredbu za angažiranje za pojedine zadaće,
- izvršit će se izvješćivanje o nastalom izvanrednom stanju ministra pravosuđa, ravnateljice Uprave nadležne za zatvorski sustav, načelnika Sektora osiguranja Uprave za zatvorski sustav.
- Ako izvanredna situacija nastupi u vrijeme kada se u kaznionici, zatvoru, odnosno odgojnom zavodu ne nalazi upravitelj i voditelj osiguranja, **dežurni je osoba koja ih zamjenjuje**, te je dužan poduzimati nužne mjere, te o nastaloj situaciji i poduzetim mjerama **ODMAH** izvijestiti navedene, potom postupiti sukladno naputcima za izvanredne situacije i naredbama nadređenih.

SPECIJALNO STANJE

Specijalno stanje nastupa kada je u kaznionici, zatvoru odnosno odgojnom zavodu došlo do:

- većeg obima narušavanja odredbi kućnog reda od strane jednog ili većeg broja zatvorenika, kao i kada postoje osnovane sumnje da bi do njih moglo doći,
- kada se u kaznionici, zatvoru odnosno odgojnom zavodu nalazi zatvorenik ili više njih prethodno evidentiranih za narušavanje odredbi kućnog reda ili se operativnim radom došlo do saznanja da bi do njih moglo doći.
- Kada je nastupilo specijalno stanje **upravitelj** kaznionice, zatvora odnosno odgojnog zavoda, zajedno **sa voditeljem odjela osiguranja** organizirat će poduzimanje potrebitih mjera za spašavanje nastale situacije, te će o navedenom izvijestiti ravnateljicu Uprave i načelnika Sektora osiguranja.

UZBUNJIVANJE

Obavlja se u hitnim i izvanrednim slučajevima s ciljem da se službenici pravosudne policije što prije pripreme za djelovanje, odnosno da budu spremni za izvršavanje potrebitih zadataka.

Znak za uzbunu daje se u sljedećim situacijama:

- u slučaju pobune zatvorenika
- napada na pravosudnu policiju ili uzimanje taoca,
- požara u objektu,
- bijega zatvorenika,
- elementarnih nepogoda.

Pravo na davanje uzbune imaju sljedeće osobe:

- ministar pravosuđa,
- Ravnateljica Uprave za zatvorski sustav i probaciju,
- načelnik Sektora osiguranja i ostali službenici Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav,
- upravitelj kaznionice, zatvora ili odgojnog zavoda,
- voditelj odjela osiguranja.

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA

1. Tko postavlja službenike pravosudne policije u zvanja i koja su (nabroji zvanja službenika pravosudne policije)?
2. Koje su posebne dužnosti službenika odjela osiguranja (što je obvezan po Pravilniku o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima)?
3. Prema odredbama Pravilnika o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima što je zabranjeno službeniku pravosudne policije?
4. Tko donosi Plan osiguranja kaznenog tijela i zašto?
5. Što se utvrđuje Planom osiguranja kaznenog tijela?
6. Koji su poslovi odjela osiguranja?
7. Što obuhvaća vanjsko osiguranja?
8. Koji su zadaci službenika na poslovima vanjskog osiguranja?
9. Što obuhvaća unutarnje osiguranja?
10. Koji su zadaci službenika na poslovima unutarnjeg osiguranja?
11. Tko nadzire obavljanje poslova osiguranja u kaznenom tijelu?
12. Što se provjerava u obavljanju nadzora poslova Odjela osiguranja u kaznenom tijelu?

2. POBUNA U KAZNENIM TIJELIMA I TALAČKA SITUACIJA – POSTUPCI I MJERE

Postupanje u situacijama organiziranog narušavanja reda i stege ovisi o mjestu, intenzitetu i broju zatvorenika koji sudjeluju u pobuni ili talac situaciji. U slučaju izvanrednih situacija ugrožavanja reda i sigurnosti pobunom, otmicom ili talac situacijom mobilizirati će se cjelokupni sustav odjela osiguranja radi podizanja stupnja sigurnosti i zaštite na višu razinu (povećan broj službenika pravosudne policije na radnim mjestima, dodatno osiguranje vanjskog djela kaznionice ili zatvora, povećan broj ophodnji i kontrola). Mobilizacija službenika pravosudne policije izvršiti će se na zapovijed ovlaštene osobe putem telefona ili putem teklića.

Prema odredbi čl. 5 st. 8. Pravilnika o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu (NN 16/22) službenik pravosudne policije dužan se javiti u kazneno tijelo odmah po saznanju za elementarnu nepogodu, požar, pobunu osoba lišenih slobode i druge izvanredne okolnosti.

Dežurni kaznionice ili zatvora promptno će izvijestiti:

- upravitelja,
- pomoćnika upravitelja,
- voditelja odjela osiguranja,
- voditelja odjela tretmana,
- voditelja upravnog odjela,

te će obaviti pripremne radnje:

- prikupiti podatke o zatvoreniku i/ili zatvorenicima koji čine jezgru pobune ili talac situacije,
- dolaskom službenika pravosudne policije na zbornu mjesto (u kaznionicu ili zatvor) upozna je iste sa nastalom situacijom, kao i članove „interventnog tima“, te zatvorenicima koji čine jezgru pobune ili talac situacije,
- službenike pravosudne policije oprema potrebnim naoružanjem, opremom i tehničkim sredstvima,
- u kaznionicu ili zatvor poziva službenike odjela zdravstvene zaštite.

Nakon upoznavanja sa nastalom situacijom, uzimajući u obzir sve prikupljene informacije (mjesto, intenzitet, broj zatvorenika koji sudjeluju u pobuni ili talac situaciji) kreće se **u akciju rješavanja pobune ili talačke situacije**.

Način rješavanja pobune ili talac situacije :

MIRNI NAČIN rješavanja pobune ili talac situacije:

- formira se pregovarački tim koji će obavljati razgovore sa zatvorenicima,
- za razgovor je potrebno odabrati zatvorenike pozitivnih stavova i koji, sukladno procjeni i svim saznanjima, mogu utjecati na ostale zatvorenike koji sudjeluju u pobuni, otmici ili talac situaciji (tzv. utjecajni zatvorenici),
- za vrijeme pregovora uz članove pregovaračkog tima, radi mogućih pojedinačnih izgređa zatvorenika nalazi se „interventni tim“ (voditelj tima, zamjenik voditelja tima, rukovalac kemijskim sredstvima, rukovalac protupožarnim sredstvima),
- nakon prestanka pružanja otpora, ovisno o rezultatima pregovora postupa se po zapovijedima upravitelja kaznionice ili zatvora,
- nakon izdvajanja pojedinih zatvorenika obavlja se temeljita pretraga zatvorenika radi oduzimanja predmeta pogodnih za napad, samoozljeđivanja ili počinjenja materijalne štete.

Rješavanje pobune ili talac situacije primjenom **SREDSTAVA PRISILE**:

- rješavanje pobune uporabom sredstava prisile primjenjuje se kad pokušaj pregovaračkog tima za rješavanje pobune ili talac situacije mirnim putem nije dalo rezultat ili razvoj situacije ide u smjeru agresivnijeg djelovanja,
- primjenu sredstava prisile naređuje upravitelj ili osoba koju on ovlasti,
- za rješavanje pobune koristit će se sredstva prisile propisana Zakonom o izvršavanju kazne zatvora, a primijenit će se na način propisan Pravilnikom o načinu primjene sredstava prisile,
- okupiti će se „interventni tim“ sastavljen od službenika pravosudne policije,
- voditelj „interventnog tima“ ovisno o procjeni nastale situacije i intenzitetu otpora naređuje primjenu odgovarajućih sredstava prisile i upozorava zatvorenike prema kojima će ista biti primijenjena, osim u slučajevima kada bi isticanje upozorenja dovelo u pitanje obavljanje službene zadaće, odnosno rješavanje nastale incidentne situacije,
- primjenjuju se u onoj mjeri koja je dovoljna za svladavanje otpora,
- svladavanjem otpora voditelj „interventnog tima“ zapovjedit će prestanak uporabe sredstava prisile, te se pristupa vezanju, pretrazi i odvajanju zatvorenika,
- po izvršenim radnjama pripadnici „interventnog tima“ osiguravaju mjesto događaja do okončanja navedenih te se potom povlače se na zbornu mjesto gdje primaju daljnje naredbe o postupanju od strane upravitelja ili osobe koju on ovlasti.

Članovi „interventnog tima“ imaju određene zadatke tijekom akcije rješavanja pobune ili talac situacije:

- voditelj i zamjenik voditelja tima direktno sudjeluju u akciji dajući upute i koordiniraju rad ostalih članova tima, izdaju zapovijedi „interventnom timu“ o uporabi odnosno prestanku primjene sredstava prisile,
- rukovatelj tehničkim sredstvima ima zadatak da u što kraćem roku raspoloživim sredstvima omogućava pristup udarnog dijela „interventnog tima“ do pobunjenih zatvorenika, pri tome uklanja ili uništava postavljenu prepreku na način da električnom brusilicom reže rešetke ili škarama za rezanje metala reže lanac, žicu ili sl. čime je vezana prepreka,
- rukovatelj protupožarnim sredstvima uklanja vatrenu prepreku vodenim šmrkom, pjenom ili prahom, ovisno o tvari koja gori, a u slučaju da je postavljena kombinirana prepreka (vatrena i mehanička) rukovatelj tehničkim sredstvima i rukovatelj protupožarnim sredstvima zajedničkim djelovanjem uklanjaju i uništavaju prepreku, po potrebi pri uništavanju i uklanjanju prepreke sudjeluju i članovi udarnog tima interventne grupe.
- rukovatelj kemijskim sredstvima ima zadatak da u određeno vrijeme po zapovijedi voditelja „interventnog tim“ primijeni odgovarajuća kemijska sredstva koja mogu biti dimne bombe radi stvaranja dimne zavjese, suzavac i sl., podražavajuća kemijska sredstva uporabiti će se s ciljem privremenog onesposobljavanja pobunjenih zatvorenika i nemogućnosti daljnjeg organiziranja pobune, a u svrhu ulaska udarnog tima interventne grupe u prostoriju ili prostor te savladavanja otpora.
- udarni dio „interventnog tima“ ima zadatak savladati otpor zatvorenika i po potrebi pružiti pomoć rukovatelju tehničkim sredstvima i rukovatelju protupožarnim sredstvima u uklanjanju i uništavanju prepreka, po savladavanju otpora obavljaju vezanje, pretragu i odvajanje zatvorenika, sprječavaju nanošenje tjelesnih ozljeda drugim osobama, samoozljeđivanje i uništavanje materijalnih dobara,

U slučaju pobune većih razmjera ili talac situacije, u akciji rješavanja pobune sudjeluju **dva i više timova, a po potrebi u pomoć se poziva i interventna grupa drugog kaznenog tijela** (npr. Zatvor u Zagrebu i/ili Kaznionica u Lepoglavi) kao i nadležne službe MUP-a. „Interventni tim“ koristit će se u izvanrednim situacijama i u drugim ustanovama u okviru Ministarstva pravosuđa, a po naredbi Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav i probaciju.

Zdravstveno zbrinjavanje ozlijeđenih osoba obavljaju službenici odjela zdravstvene zaštite, a po potrebi i djelatnici vanjskih zdravstvenih ustanova.

Uspostavom normalnog stanja, nakon provedenih operativnih radnji, obavljenih obavijesnih razgovora sa zatvorenicima, prikupljenih obavijesti i saznanja o zatvorenicima koji su činili jezgru pobune, te nakon utvrđivanja materijalne štete i slično, dostavlja se izvješće Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav.

Identičan postupak primijeniti će se u slučaju otmice zaposlenika kaznionice ili zatvora te talačkoj situaciji.

Obveze i ovlasti za postupanje vezano uz događaje i radnje od visokog sigurnosnog rizika kao i odgovornosti i ovlasti za pripravnost i osposobljenost službenika.

- propisane su čl. 7. Pravilnika o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu te obuhvaćaju sljedeće:
- **Upravitelj i rukovoditelj osiguranja** mogu odrediti tim službenika pravosudne policije (Interventni tim) prilikom rješavanja značajnijih incidentnih i sigurnosno zahtjevnijih kriznih situacija u kaznenom tijelu.
- **Ravnatelj nadležan za poslove zatvorskog sustava** odobrava postupanje Interventnih timova iz jednog ili više kaznenih tijela na prijedlog rukovodećeg službenika najviše unutarnje ustrojstvene jedinice Središnjeg ureda nadležne za poslove osiguranja, koji rukovodi i zapovijeda istima.

Navedeno se primjenjuje u slučaju veće prijetnje ugrožavanja reda i sigurnosti ili ugrožavanja reda i sigurnosti kaznenog tijela, kao što su organizirano narušavanje reda i stege, pobune, talačke situacije, postavljanje prepreka u prostorima kaznenih tijela, organiziranih pokušaja bijega, izvanjskih napada na kaznena tijela i slično

- **Rukovoditelj osiguranja kaznenog tijela u suradnji s instruktorima borilačkih vještina**
  - izrađuje standardne operativne postupke (SOP) za odabir službenika pravosudne policije u Interventni tim,
  - izrađuje modele postupanja i rješavanja značajnijih incidentnih i sigurnosno zahtjevnijih kriznih situacija, odnosno veće prijetnje ili ugrožavanja reda i sigurnosti u kaznenom tijelu.
  - Standardne operativne postupke dužan je dostaviti upravitelju kaznenog tijela i najvišoj unutarnjoj ustrojstvenoj jedinici Središnjeg ureda nadležnoj za poslove osiguranja.
- **Instruktor borilačkih vještina**
  - provodi temeljnu i specijalističku obuku,
  - izrađuje stručnu specijalističku literaturu za potrebe provođenja obuke službenika pravosudne policije,
  - sudjeluje u izradi programa rada, stručnog usavršavanja i obuke službenika pravosudne policije
  - sudjeluje u utvrđivanju standarda iz pojedinih disciplina,
Pri navedenom može koristiti znanje i vještine stručnjaka s ovog područja izvan djelokruga rada Ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa uz prethodnu suglasnost Središnjeg ureda.
- **Posebno osposobljeni službenici pravosudne policije**
  - vrše koordinaciju temeljne i specijalističke obuke prema programu i elementima koji su uvježbani od strane instruktora borilačkih vještina.
- **Instruktor naoružanja i gađanja**
  - obavlja poslove stručne pripreme i provedbe kontrolno – ocjenskog gađanja službenika pravosudne policije,

- surađuje s instruktorom boričких vještina na polju taktičke obuke službenika pravosudne policije.
- **Upravitelj kaznenog tijela**
  - odgovoran je za provedbu stručnog usavršavanja službenika pravosudne policije vezano uz temeljnu i specijalističku obuku iz boričких vještina kao i pripremu i provedbu kontrolno – ocjenskog gađanja službenika pravosudne policije tijekom godine, a o čemu najmanje jednom godišnje podnosi izvješće Središnjem uredu.
- **Upravitelj i rukovoditelj osiguranja**
  - radi postizanja zadovoljavajuće razine operativnosti, službenicima pravosudne policije omogućit će se provođenje edukacija na području fizičke, psihološke i taktičke pripreme.

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA

1. O čemu ovisi postupanje u slučaju organiziranog narušavanja reda i stege (pobuna ili talac situacija)?
2. Navedite načine rješavanja pobune ili talac situacije.
3. Kada se pobuna rješava primjenom sredstava prisile?
4. Tko odobrava postupanje Interventnih timova iz jednog ili više kaznenih tijela, na čiji prijedlog i u kojim slučajevima?
5. Što podrazumijevaju modeli postupanja i rješavanja značajnijih incidentnih i sigurnosno zahtjevnijih kriznih situacija i tko ih izrađuje?

3. PRIMJENA SREDSTAVA PRISILE

3.1. ZAKONSKI OKVIR

Primjena sredstava prisile propisana je u Glavi XX. PRISILA Zakona o izvršavanju kazne zatvora („Narodne novine“, br. 14/2021) i Pravilnikom o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu („Narodne novine“, br. 16/22).

Službeniku pravosudne policije dopušteno je primijeniti sredstva prisile pod uvjetima propisanim Zakonom i ovim Pravilnikom, u pravilu nakon što mjerama upozorenja i naredbi nije postigao cilj njihovog izdavanja.

Prema odredbama Zakona o izvršavanju kazne zatvora, sredstva prisile dopušteno je primijeniti samo kad je to nužno da se spriječi:

1. bijeg osobe lišene slobode,
2. tjelesni napad na službene ili druge osobe,
3. nanošenje ozljeda drugim osobama,
4. samoozljeđivanje,
5. namjerno prouzrokovanje materijalne štete,
6. radi svladavanja pasivnog ili aktivnog otpora osobe lišene slobode.

Službenik pravosudne policije primjenjuje sredstva prisile, samo kad je to nužno i radi sprječavanja samovoljnog udaljavanja osobe s određenog mjesta (*pravilnik, čl. 61. st. 1.*).

Sredstva prisile dopušteno je primijeniti i radi sprječavanja neovlaštenog ulaska osoba u prostore ili objekte kaznenog tijela, protiv osoba koje se neovlašteno nalaze ili su zatečene u prostorima ili objektima kaznenog tijela, protiv osoba koje su započele sa radnjama u cilju oslobađanja osoba lišenih slobode i/ili napada na osobe lišene slobode (*pravilnik, čl. 61. st. 2.*).

Sredstvo prisile dopušteno je primijeniti prema pokretnim uređajima koji su daljinski upravljani, programirani ili autonomni i/ili upravljani na drugi način, a kojim se narušava sigurnost kaznenog tijela (*pravilnik, čl. 61. st. 3.*).

Prilikom primjene sredstava prisile primijeniti će se najblaže sredstvo prisile koje jamči uspjeh u obavljanju službene zadaće, odnosno ne smije se primijeniti veća sila od one koja prijeti (*načelo postupnosti i razmjernosti*). Službenik pravosudne policije primijenit će ono sredstvo prisile kojim se uz najblaže posljedice postiže cilj i prestat će s primjenom odmah po prestanku razloga za primjenu.

Prije primjene sredstava prisile službenik pravosudne policije će o tome upozoriti osobu prema kojoj će to sredstvo upotrijebiti, osim ukoliko bi isticanje upozorenje dovelo u pitanje izvršenje službene zadaće ili ako se radi o istodobnom ili izravno predstojećem protupravnom napadu.

Sredstva prisile mogu se primijeniti i protiv osobe koja oslobađa ili napada osobe lišene slobode, protupravno ulazi u objekt ili prostore kaznionice ili zatvora, odnosno ako se neovlašteno nalazi unutar objekta ili prostora kaznenog tijela. Ove osobe zadržavaju se do dolaska ovlaštenih osoba ministarstva nadležnog za unutarnje poslove.

Aktivni otpor postoji kad zatvorenik ne postupa po zakonitoj naredbi službenika pravosudne policije, a da pri tome ugrožava sebe, druge osobe ili imovinu.

Aktivni otpor je situacija u kojoj zatvorenik onemogućava službenika pravosudne policije u obavljanju službene zadaće uporabom oružja, oruđa, drugih predmeta, tjelesnom snagom ili kada potiče druge zatvorenike na pružanje otpora.

Pasivni otpor postoji kada zatvorenik ne postupa po zakonitoj naredbi ovlaštene službene osobe, a da pri tome ne ugrožava sebe, druge osobe ili imovinu.

Pasivni otpor je situacija kada se zatvorenik postavi u takav položaj kojim onemogućava službenika pravosudne policije u izvršenju službene zadaće na način da klekne, legne, uhvati se za nekog ili za nešto i slično. Za svladavanje pasivnog otpora ovlaštena službena osoba može primijeniti samo zahvate za privođenje (odredba iz Zakona o izvršavanju kazne zatvora, članak 151., stavak 4.).

Pravilnik o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu, u članku 63. propisuje primjenu zahvata za privođenje, tehnika obrane, palice i raspršivača s dopuštenim neškodljivim tvarima:

Za svladavanje pasivnog otpora osoba lišenih slobode, primjenjuju se samo zahvati za privođenje.

Kada su ispunjeni uvjeti za primjenu zahvata za privođenje i tehnika obrane, **u cilju svladavanja aktivnog otpora**, službenik pravosudne policije može primijeniti i raspršivač s dopuštenim neškodljivim tvarima ako prosudi da se primjenom toga sredstva osigurava uspješno svladavanje otpora i s najmanje štetnih posljedica postiže svrha primjene.

Službenik pravosudne policije ovlašten je primijeniti palicu u slučajevima kada je primjena zahvata za privođenje, tehnika obrane ili raspršivača s dopuštenim neškodljivim tvarima bezuspješna ili ne jamči uspjeh.

Pod primjenom palice smatra se udarac palicom po tijelu izbjegavajući pritom udarac po glavi, vratu, genitalijama i drugim vitalnim dijelovima tijela. S primjenom palice prestat će se čim prestane aktivni otpor.

Sredstva prisile mogu se primijeniti i prema zatvoreniku kojemu je određen istražni zatvor pod uvjetima iz čl. 150. Zakona o izvršavanju kazne zatvora. O primjeni sredstava prisile upravitelj će izvijestiti sud koji je odredio istražni zatvor.

Ograničenja primjene sredstava prisile:

Sredstva prisile, osim zahvata za privođenje i tehnika obrane, neće se primijeniti prema osobama lišenim slobode koje su vidljivo bolesne ili nemoćne osobe, stare ili osobe s invaliditetom, kao niti prema osobama lišenim slobode koje se nalaze u vidljivom stadiju trudnoće.

Iznimno, druga sredstva prisile, primijenit će se i prema takvim osobama ako vatrenim oružjem ili drugim opasnim sredstvom neposredno ugrožavaju život službenika pravosudne policije, život druge osobe ili vlastiti život, odnosno u slučajevima kada se napad ili otpor ne mogu svladati na drugi način.

Između sredstava prisile odabire se ono koje najmanje ugrožava zdravlje i život pojedinca, kojim se uspješno svladava otpor, a razmjerno je pogibelji koja prijeti.

Primjenu mlazova s vodom i podražavajuća kemijska sredstva može narediti samo upravitelj.

Službenik pravosudne policije vatreno oružje može iznimno po vlastitoj procjeni primijeniti pod uvjetima iz članka 152. stavka 1. Zakona o izvršavanju kazne zatvora koji uređuje sljedeće:

„(1) Vatreno oružje može se primijeniti samo:

- 1) ako se drugim sredstvima prisile ne može odbiti istodoban ili izravno predstojeći protupravan napad kojim se ugrožava život zatvorenika, službenih ili drugih osoba zatečenih u kaznionici odnosno zatvoru ili tijekom sprovođenja,*

- 2) *radi onemogućavanja bijega zatvorenika iz kaznionice zatvorenog tipa odnosno zatvora pri savladavanju vanjskog zida, a drugim se sredstvom ne može onemogućiti bijeg,*
- 3) *radi onemogućavanja bijega zatvorenika prilikom sprovođenja, ako se drugim sredstvima ne može onemogućiti bijeg i ako se radi o zatvoreniku koji izdržava kaznu zatvora od pet godina ili težu kaznu ili se radi o zatvoreniku kojemu je određen istražni zatvor u kaznenom postupku koji se protiv njega vodi zbog kaznenog djela za koje je propisana kazna od najmanje deset godina zatvora ili kazna dugotrajnog zatvora.*

(2) Službenik pravosudne policije neće primijeniti vatreno oružje ako bi se time ugrozio život druge osobe.

(3) Način primjene vatrene oružja propisuje se pravilnikom iz čl. 41. stavka 11. ovog Zakona.“ (Pravilnik o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu kojim se propisuje način obavljanja poslova osiguranja, primjena sredstava prisile, službene odore, oprema i službena vozila, a koji donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa.)

Nakon primjene sredstva prisile obavezan je liječnički pregled zatvorenika, koji se nakon 12 sati ponavlja.

Zakon o izvršavanju kazne zatvora propisuje u članku 151. stavku 9. da upravitelj o primjeni sredstva prisile (zahvata za privođenje, tehnika obrane, raspršivača s dopuštenim neškodljivim tvarima, palice, električnog paralizatora, mlazova s vodom, podražavajućih kemijskih sredstva i vatrene oružja), najkasnije u roku od 48 sati pisanim putem izvješćuje Središnji ured i suca izvršenja.

Pravilnik o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu propisuje u članku 67. sljedeće:

(1) O razlozima i načinu primjene sredstva prisile službenik pravosudne policije dostavit će pisano izvješće upravitelju.

(2) Izvješće sadrži: naznaku sredstva prisile koje je primijenjeno, podatke o osobi prema kojoj je sredstvo prisile primijenjeno, razloge primjene, vrijeme, mjesto i nastale posljedice.

(3) Nakon primjene sredstva prisile obavezan je liječnički pregled osobe lišene slobode, koji se ponavlja protekom od najmanje 12 sati.

(4) O primjeni sredstva prisile upravitelj će bez odgode, a najkasnije u roku od 48 sati, dostaviti pisano izvješće s ocjenom zakonitosti primjene sredstva prisile Središnjem uredu i nadležnom sudu izvršenja, odnosno sudu koji vodi kazneni postupak.

3.2. SREDSTVA PRISILE - PRIMJENA

Sredstva prisile (čl. 151. Zakona o izvršavanju kazne zatvora) jesu:

- 1) zahvati za privođenje
- 2) tehnike obrane
- 3) raspršivač s dopuštenim neškodljivim tvarima
- 4) palica
- 5) električni paralizator
- 6) mlazovi s vodom
- 7) podražavajuća kemijska sredstva
- 8) vatreno oružje

Prema Pravilniku o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu („Narodne novine“, br. 16/22) određen je način primjene sredstava prisile:

1. **zahvati za privođenje**, čija primjena je dopuštena u slučajevima:
  - svladavanja pasivnog otpora,
2. **tehnike obrane**, čija primjena je dopuštena u slučajevima:
  - tjelesnog napada na službene ili druge osobe, nanošenje ozljeda drugim osobama,
  - samoozljeđivanje,
  - namjerno prouzročivanje materijalne štete,
  - radi svladavanja aktivnog otpora zatvorenika,
3. **raspršivač s dopuštenim neškodljivim tvarima**, čija primjena je dopuštena u slučaju:
  - u slučajevima u kojima je dopuštena primjena zahvata za privođenje i tehnike obrane, te palice,
  - primjene palice kao blaže sredstvo, ukoliko se na taj način može svladati otpor zatvorenika,

- svladavanja aktivnog zatvorenika ukoliko se na taj način može svladati otpor zatvorenika,
4. **palica**, čija primjena je dopuštena u slučaju:
- kod pružanja aktivnog otpora, time, ako prestane aktivni otpor prestaje i primjena palice.
  - Službenik pravosudne policije ovlašten je primijeniti palicu u slučajevima kada je primjena zahvata za privođenje, tehnike obrane ili raspršivača s dopuštenim neškodljivim tvarima bezuspješna ili ne jamči uspjeh.
  - primjenu palice koja nije gumena (TONFA) može odobriti upravitelj u slučaju težeg narušavanja reda od strane više zatvorenika istovremeno i na istom mjestu i ako se zatvorenik zatvorio (zabarikadirao) u prostoriju ili na drugi način zapriječio pristup,
  - pod primjenom palice podrazumijeva se udarac palicom po tijelu, izbjegavajući pritom udarac po glavi, vratu i drugim vitalnim dijelovima tijela,
5. **električni paralizator**, čija primjena je dopuštena u slučaju:
- uvijek kad je dopušteno primijeniti palicu, mlazove s vodom, podražavajuća kemijska sredstva i vatreno oružje, ako se primjenom toga sredstva osigurava uspješno svladavanje otpora i s najmanje štetnih posljedica postiže svrha primjene.
  - kod primjene treba izbjegavati područja glave, vrata, genitalija i dojke žene,
  - pod primjenom električnog paralizatora podrazumijeva se trenutno onesposobljavanje osobe na principu kratkotrajnog udara visokonaponske struje slabe jakosti ispućavanjem sonde u osobu na daljinu ili primjenom električnog paralizatora kao elektrošokera djelovanjem u izravnom kontaktu s tijelom osobe izbjegavajući pritom genitalije i dojke žene.
  - osim u slučaju kada je dopuštena primjena vatrene oružja, primjena električnog paralizatora nije dopuštena ako ispućavanjem sonde ili njegovom primjenom kao elektrošokera nije moguće izbjeći kontakt sonde ili elektrošokera u području glave i vrata osobe.
6. **mlazovi s vodom**, čija primjena je dopuštena u slučaju:
- kod težeg narušavanja reda od strane više osoba lišenih slobode istovremeno i na istom mjestu,
  - prilikom primjene mlaza s vodom treba voditi računa da se predvide sve mogućnosti koje može izvesti mlaz vode, da se mlaz vode ne smije direktno usmjeriti na zatvorenika (nanošenje ozljeda ili smrt), da se ne izazove velika materijalna šteta u zgradi, da se vodi briga o električnim instalacijama, da se ne koristi u slučaju penjanja zatvorenika na krov,

7. **podražavajuća kemijska sredstva**, čija primjena je dopuštena u slučaju:
- kod težeg narušavanja reda od strane više osoba lišenih slobode istovremeno i na istom mjestu i ako se zatvorenik zatvorio (zabarikadirao) u prostoriju ili na drugi način zapriječio pristup,
  - primjena neškodljivih kemijskih spojeva u dozvoljenim koncentracijama ne smatra se uporabom podražavajućih kemijskih sredstava,
8. **vatreno oružje**, čija primjena je dopuštena kada drugim sredstvima prisile nije moguće:
- onemogućiti bijeg istražnih zatvorenika ili zatvorenika koji izdržavaju kaznu zatvora u zatvorenim uvjetima u kaznionici zatvorenog tipa odnosno zatvoru, pri svladavanju vanjskog kružnog zida ili vanjske ograde kaznenog tijela. **Prije primjene vatrenog oružja službenik pravosudne policije upozoriti će osobu prema kojoj namjerava primijeniti vatreno oružje riječima »stoj, pravosudna policija,« nakon čega slijedi upozorenje »stoj, pucat ću«. Ako niti na upozorenje »stoj, pucat ću«, bijeg osobe lišene slobode svladavanjem vanjskog kružnog zida ili vanjske ograde ne prestane, primijenit će vatreno oružje.**
  - prilikom sprovođenja onemogućiti bijeg zatvorenika koji izdržava kaznu zatvora od pet godina ili težu kaznu ili se radi o zatvoreniku kojem je određen istražni zatvor (istražni zatvorenik) u kaznenom postupku koji se protiv njega vodi zbog kaznenog djela za koje je propisana kazna od najmanje deset godina zatvora ili kazna dugotrajnog zatvora. **Prije primjene vatrenog oružja službenik pravosudne policije upozoriti će osobu prema kojoj namjerava primijeniti vatreno oružje riječima »stoj, pravosudna policija,« nakon čega slijedi upozorenje »stoj, pucat ću«. Ako niti na upozorenje »stoj, pucat ću«, bijeg tijekom sprovođenja ne prestane, primijenit će vatreno oružje.**
  - odbiti istodoban ili izravno predstojeći protupravni napad kojim se ugrožava život osoba lišenih slobode, službenika ili drugih osoba zatečenih u kaznom tijelu ili tijekom sprovođenja. **Prije primjene vatrenog oružja službenik pravosudne policije upozoriti će osobu prema kojoj namjerava primijeniti vatreno oružje riječima »stoj, pravosudna policija,« nakon čega slijedi upozorenje »stoj, pucat ću«. Ako niti na upozorenje »stoj, pucat ću«, protupravni napad kojim se ugrožava život osobe lišene slobode, službenih ili drugih osoba zatečenih u kaznenom tijelu ne prestane, primijenit će vatreno oružje.**

Upozorenje se neće uputiti ako je protupravni napad u tijeku i time je ugrožen život službenika pravosudne policije ili život drugih osoba i u slučajevima kada izdavanje upozorenja dovodi u pitanje izvršenje službene zadaće.

Službenik pravosudne policije, nakon upućenog upozorenja, u slučajevima i na način kada se istim ne dovodi u opasnost druge ljude i imovinu, može u zrak ispaliti upozoravajući hitac iz vatrenog oružja.

Ispaljivanje hica upozorenja, kao i ispaljivanje hica zbog traženja pomoći, u slučaju kada su ispunjeni uvjeti za primjenu vatrenog oružja, na smatra se primjenom sredstva prisile.

Primjena vatrenog oružja nije dopuštena prema kažnjeniku i kažnjeniku na prekršajnom zadržavanju, osim ako je primjena vatrenog oružja jedino sredstvo za obranu od napada kojim se ugrožava život osoba lišenih slobode, službenika ili drugih osoba zatečenih u kaznom tijelu ili tijekom sprovođenja.

Primjena vatrenog oružja nije dopuštena kada dovodi u opasnost život drugih osoba osim ako je primjena vatrenog oružja jedino sredstvo za obranu od napada ili za uklanjanje izravne opasnosti po život.

3.3. SREDSTAVA PRISILE – POSTUPCI

Bez obzira na propisano pravilo, nitko nije isključen od odgovornosti za primijenjeno sredstvo prisile, odnosno niti jedan službenik nije „iznad zakona“.

Temeljna načela kojih se treba pridržavati prilikom primjene sredstava prisile su:

Načelo razmjernosti

službenik neće primijeniti sredstvo prisile u mjeri većoj od nužne za ostvarenje svrhe postupanja. Službenik će uvijek uporabiti najblaže sredstvo prisile kojim se postiže cilj - sredstvo kojim se nanose najlakše posljedice osobi prema kojoj se primjenjuju, (Odredba članka 151. st. 2. Zakona o izvršavanju kazne zatvora propisuje da se između sredstava prisile odabire ono koje najmanje ugrožava zdravlje i život pojedinca, kojim se uspješno savladava otpor, a razmjerno je pogibelji koja prijeti.).

Načelo postupnosti

- Prije primjene sredstva prisile službenik pravosudne policije će o tome upozoriti osobu prema kojoj sredstvo prisile namjerava primijeniti, osim ako bi isticanje upozorenja dovelo u pitanje izvršenja službene zadaće. Sredstva prisile dopušteno je primijeniti u pravilu nakon što mjerama upozorenja i

naredbi nije postignut cilj njihovog izdavanja. Nakon toga sredstva prisile dopušteno je primijeniti postupno. (Odredba čl. 60. st. 2. Pravilnika propisuje da će službenik pravosudne policije primijeniti ono sredstvo prisile kojim se uz najblaže posljedice postiže cilj i prestat će s primjenom odmah po prestanku razloga za primjenu).

Nemoguće je propisati sve situacije, odnosno donijeti precizna pravila u kojim sve slučajevima se mogu primijeniti sredstva prisile.

U situaciji kada se službena zadaća može obaviti bez sredstava prisile, sredstvo prisile se ne smije primijeniti. Ako se službena zadaća ne može obaviti na taj način, a ispunjeni su svi kumulativni uvjeti, primijeniti će se najblaže sredstvo prisile koje omogućava obavljanje službene zadaće. Ne smije se primijeniti veća sila od one koja prijeti i primjena sredstava prisile je krajnja mjera u rješavanju službenih zadaća.

Nakon primjene sredstava prisile službenik pravosudne policije dužan je odmah:

- pružiti prvu pomoć i zatražiti organizaciju liječničke pomoći vidljivo ozlijeđenoj osobi prema kojoj su primijenjena sredstva prisile.
- pružiti prvu pomoć ozlijeđenoj osobi,
- izvijestiti neposredno nadređenog službenika,
- napisati izvješće o primjeni sredstava prisile koje sadrži: datum, vrijeme i mjesto primjene sredstava prisile, koje sredstvo prisile je primijenjeno, ime i prezime zatvorenika prema kojem je primijenjeno sredstvo prisile, razlog primjene sredstava prisile, nastale posljedice, način primjene i opis događaja,
- odvesti zatvorenika na liječnički pregled. Organizaciju liječničkog pregleda potrebno je zatražiti za osobu prema kojoj je primijenio sredstva prisile i u slučaju kada na njoj nema vidljivih ozljeda.
- obaviti liječnički pregled ukoliko ima ozljede,

Nadređeni službenik (ili osoba koju ovlasti) odmah po saznanju o primjeni sredstava prisile dužan je:

- otići na mjesto gdje je došlo do primjene sredstava prisile,
- organizirati liječnički pregleda zatvorenika neposredno iza primjene sredstava prisile, koji se ponavlja nakon 12 sati,
- prikupiti izjave svih sudionika prilikom primjene sredstava prisile (službenika pravosudne policije, zatvorenika, svjedoka ili drugih osoba protiv kojih je primijenjeno sredstvo prisile i sl.),
- prikupiti sve relevantne činjenice u svezi primjene sredstava prisile: utvrditi činjenice koje su prethodile primjeni sredstava prisile, utvrditi sam tijekom primjene sredstava prisile, utvrditi činjenice koje su se dogodile nakon primjene sredstava prisile,

- sastaviti pisano izvješće upravitelju kaznonice ili zatvora sa mišljenjem o zakonitosti primjene sredstava prisile, zajedno sa svim priložima,
- službeniku koji je primijenio ili je bio neposredni sudionik primjene sredstava prisile, ponuditi psihološku pomoć od strane ovlaštenih osoba Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav i probaciju.

Upravitelj kaznonice ili zatvora u roku od 24 sata dužan je dostaviti pisano izvješće s ocjenom zakonitosti primjene sredstava prisile Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav i probaciju, Ministarstva pravosuđa te nadležnom sudu izvršenja, odnosno sudu koji vodi kazneni postupak.

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA

1. Kada je dopušteno primijeniti sredstva prisile?
2. Kada je sredstva prisile dopušteno primijeniti protiv druge osobe (koja nije zatvorenik)?
3. Kada postoji aktivni otpor zatvorenika?
4. Kada postoji pasivni otpor?
5. Koja sredstva prisile ovlaštena službena osoba može primijeniti za svladavanje pasivnog otpora?
6. Nabrojite sredstva prisile.
7. Primjenu kojih sredstava prisile naređuje samo upravitelj?
8. Kada će se prestati s primjenom palice?
9. Prema kojim osobama se neće primijeniti sredstva prisile, odnosno koja sredstva prisile se mogu primijeniti prema tim osobama.
10. Navedite kada se može upotrijebiti vatreno oružje.
11. Kada se neće primijeniti vatreno oružje?
12. Nakon koliko sati je potrebno ponoviti liječnički pregled zatvorenika prema kojem je primijenjeno sredstvo prisile?
13. Što sadrži izvješće o primjeni sredstava prisile?
14. Kada službenik pravosudne policije nije dužan upozoriti osobu prema kojoj će primijeniti sredstvo prisile?

4. SPRJEČAVANJE NASILNIČKOG PONAŠANJA

4.1. NASILJE U KAZNENIM TIJELIMA – ZAKONSKA REGULATIVA

Izmjenama i dopunama Kaznenog zakona od 22. svibnja 2015. godine vraćeno je u kazneno pravo uz „nasilje u obitelji“ i „nasilničko ponašanje“ kao samostalno kazneno djelo.

Sam pojam „nasilje“ ima različite definicije, iako je jedna od najpoznatijih i najrasprostranjenijih definicija ona od Svjetske zdravstvene organizacije¹ prema kojoj je nasilje: „Namjerna uporaba fizičke sile ili snage, prijeteća ili stvarna, protiv samoga sebe,

¹ World Health Organization (2002). World report on violence and health

druge osobe, ili protiv skupine ili zajednice, koja ima za posljedicu, ili postoji velika vjerojatnost za ozljedu, smrt, psihološku štetu, oštećeni razvoj ili deprivaciju.“, službena definicija je ona koja je u zakonu. **Kazneni zakon nasilničko ponašanje propisuje u čl. 323.a, a ono glasi: „Tko nasiljem, zlostavljanjem, izivljavanjem ili drugim osobito drskim ponašanjem na javnom mjestu drugoga dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno kazneno djelo, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.“**

Nasilje se manifestira kao aktualno, namjerno, ugrožavajuće ponašanje koje može nanijeti štetu, a uspoređivanje pojavnosti nasilja u zatvorima s nasiljem u općoj populaciji problematično je jer populacija u zatvorima nije jednaka općoj populaciji².

Kada govorimo o nasilju u kaznenim tijelima ono možemo podijeliti prema:

Razlika između individualnog i kolektivnog nasilja je u tome što individualno nasilje podrazumijeva međusobni napadi zatvorenika na druge zatvorenike i/ili napadi zatvorenika na službenike dok je kolektivno nasilje, nasilje širih razmjera koje se može pretvoriti u pobunu tj. u incident u kojima sudjeluje više zatvorenika, a koji zahtijevaju dodatnu pomoć ili intervenciju izvana te rezultiraju ozbiljnim štetama. Takve vrste pobune najučestalije su u kaznenim tijelima maksimalnog stupnja sigurnosti s većim smještajnim kapacitetima gdje su smješteni najteži prijestupnici.

Najčešći razlozi nasilničkog ponašanja u kaznenim tijelima je sama motivacija da jedino nasilničkim ponašanjem zatvorenik može ostvariti određeni cilj i/ili se na taj način opustiti od napetosti tako da napada druge osobe oko sebe.

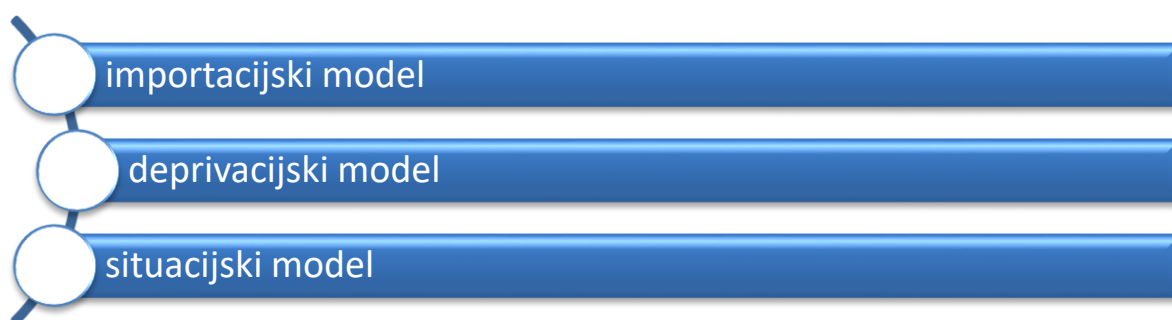
² Wolff, N., Shi, J., Bachman, R. (2008) Measuring Victimization Inside Prisons: Questioning the Questions. Journal of Interpersonal Violence

4.2. KAKO PREPOZNATI NASILJE U KAZNENIM TIJELIMA?

Kako bismo uspjeli prepoznati i spriječiti nasilničko ponašanje od pojedinih zatvorenika u kaznenim tijelima bitno je dati odgovore na tri ključna pitanja:

1. Koji su uzroci pojave nasilja?
2. Kakve su posljedice nasilja?
3. Je li moguće utjecati na nasilje i na koji način?

Teoretski modeli kojima se najčešće tumači nasilničko ponašanje u kaznenim tijelima su:

Kod;

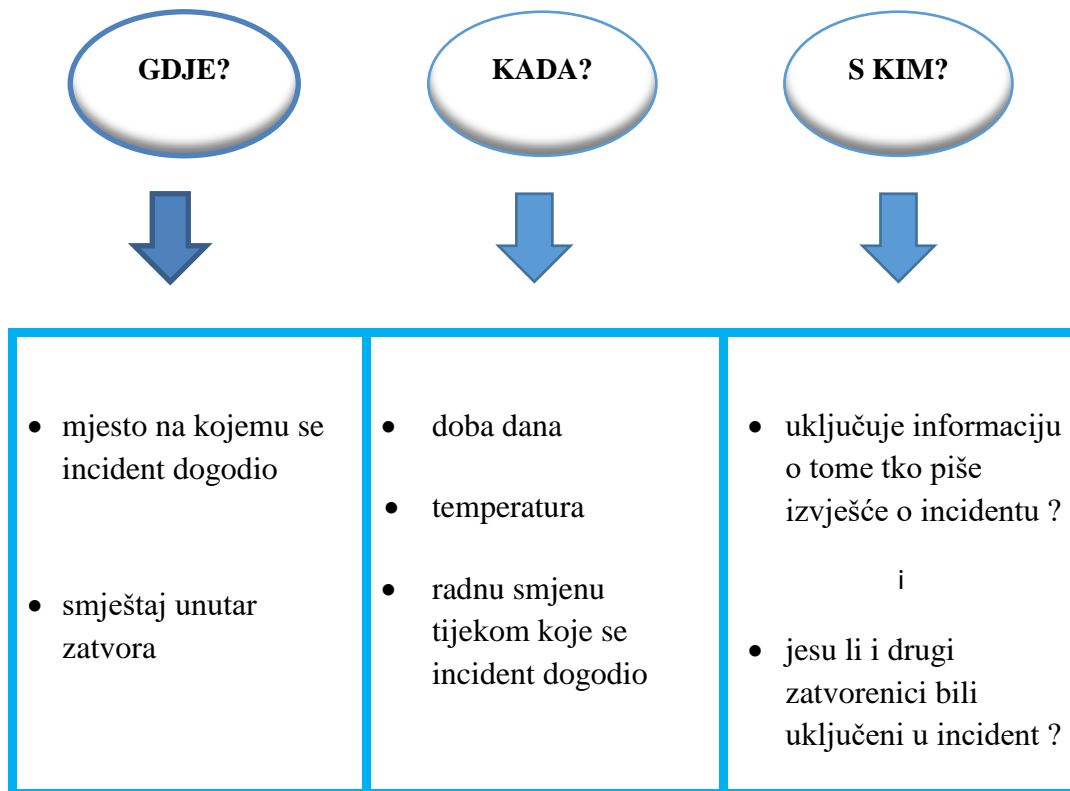
importacijskog modela najčešće se upotrebljavaju slijedeće varijable:

- rasa, spol, dob
- društveni i socioekonomski status, bračni status, obrazovanje, zaposlenost
- broj osuda, vrsta kaznenog djela, povijest nasilnog ponašanja
- podrijetlo, etnička pripadnost, članstvo u bandi ili kriminalnoj skupini
- korištenje droga i alkohola
- varijable ličnosti tj. mentalne bolesti i poremećaji

Deprivacijski model najčešće upotrebljava varijable kao što su:

- napučenost institucije, obrasci posjeta,
- uključenost u tretmanske programe, dosljednost primjene propisa,
- razina sigurnosti institucije, duljina kazne, izdržani dio kazne i vrijeme provedeno u zatvoru

U okviru **situacijskog modela** razmatraju se tri osnovna pitanja:

Čimbenici koji utječu na pojavu nasilničkog ponašanja:

- mlada životna dob
- kraća kazna koja se izvršava
- prethodna uhićenja zbog napada i razbojništva
- prethodno iskorištavanje drugih i povijest nasilnog ponašanja
- prethodni disciplinski postupci
- uključenost u „zatvorske i/ili ulične bande“
- negativna zatvorska prilagodba
- poremećaji mentalnog zdravlja i zlouporaba supstancija
- impluzivnost, sklonost reagiranja u trenutku bez promišljanja
- anksioznost, depresija i psihotični poremećaji
- razina sigurnosti u kaznenom tijelu
- gustoća zatvorske populacije i napučenost zatvora
- fizički uvjeti zatvora (razina buke, prljav prostor, nedostatak privatnosti i sl.)
- neiskustvo službenika (službenici s manje radnog iskustva u većem su riziku od napada)
- slabo upravljanje zatvorom
- loša dnevna organizacija i prevelika autonomija zatvorenika
- nedostupnost kvalitetnih tretmanskih programa
- loš sustav klasifikacije
- lošija kvaliteta života prije zatvora

- izloženost nasilju u djetinjstvu
- nepostojanje pozitivne podrške osoba izvan zatvora

Posljedice nasilničkog ponašanja:

- strah za vlastitu sigurnost
- poteškoće prilikom smještaja i boravka
- potištenost (depresija)
- suicid i samoozljeđivanje
- bijeg (skrivanje, izbjegavanje povratka s korištenja pogodnosti)

Također, posljedice nasilničkog ponašanja odražava se i na službenike pa tako kod službenika dolazi do smanjenja zadovoljstva poslom što rezultira većom stopom nesposobnosti za rad i umirovljena te želja službenika za promjenom radnog mjesta. Zbog nasilničkog ponašanja službenici su više pod stresom a je stres jedan od razloga velike stope zdravstvenih oboljenja službenika.

Najčešća mjesta na kojima dolazi do nasilja:

- hodnici i/ili stubišta
- prostori za rekreaciju
- općenito odjel na kojemu su smješteni
- blagavaonica
- manje čuvana odnosno manje nadzirana prostorija (bez video-nadzora)
- zatvoreničke sobe
- radionice

Statistički podaci govore nam da je najviša stopa napada povezana s manje čuvanim odnosno manje nadziranim prostorijama, a to su prostorije s više „slijepih točaka“, gdje je veća zatvorska populacija i manje stroga primjena pravila, dok se seksualno i fizičko nasilje češće javlja pri smještaju u veće zatvoreničke sobe i to kada su iste prenapučene.

Radionice su prostorije gdje se događa najmanja stopa incidenata što je moguće povezati i s kategorijama zatvorenika kojima je omogućen radni angažman i za koje je procijenjeno da su manje sigurnosno rizični.

Vrijeme kada najčešće dolazi do nasilja:

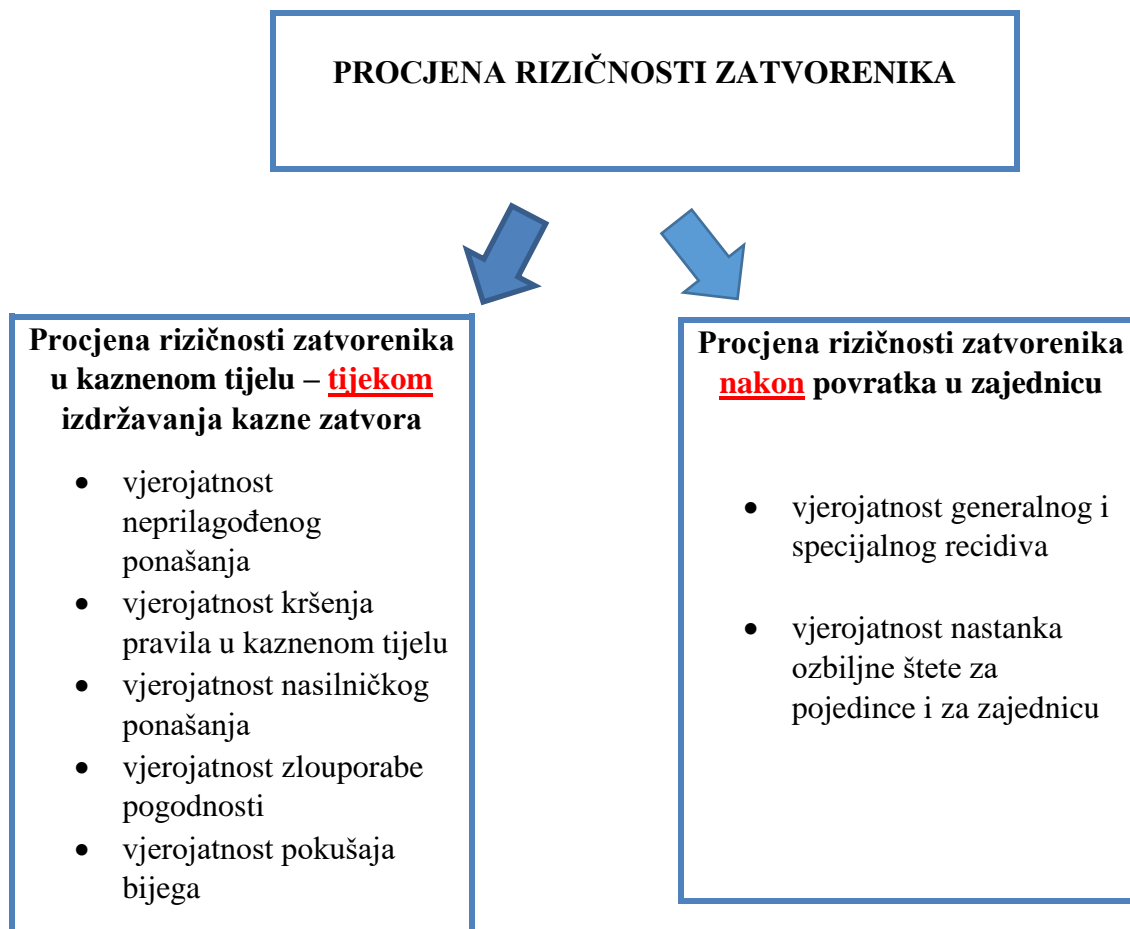
- vikendi
- večeri

Žrtve nasilja su najčešće:

- psihički labilne, slabe i nesigurne osobe
- seksualni prijestupnici
- mentalno bolesne osobe
- osobe koje su prvi put u zatvoru

4.2. STRATEGIJA PROTIV NASILNIČKOG PONAŠANJA

Početni, a i glavni temelj za daljnju klasifikaciju i prevenciju nasilja i drugog incidentnog ponašanja je :

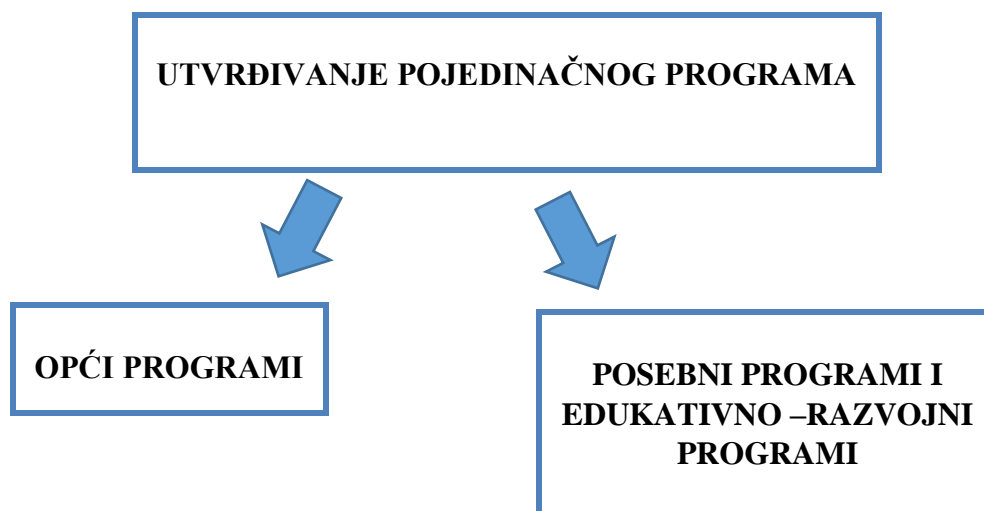

Procjenom rizičnosti zatvorenika utvrđuje se koga je potrebno obuhvatiti najintenzivnijim uslugama i programima³, a sama procjena rizika je proces koji uključuje utvrđivanje vjerojatnosti da će se štetni događaj dogoditi unutar određenog vremenskog okvira i potencijala pojedinca da naudi sebi i/ili drugima⁴.

Drugi temelj za prevenciju nasilja i drugog incidentnog ponašanja je :

³ Bechtel, K. (2011) An Overview of What Works in Correctional Interventions, Crime and Justice Institute

⁴ Barić, M., Jandrić Nišević, A. (2015) PORTOS: Edukativni priručnik za primjenu posebnog programa tretmana ovisnika o drogama u zatvorskom sustavu

Općim programom zatvorenika obuhvaćeni su svi postupci usmjereni na zatvorenika u svrhu njihove resocijalizacije, a odnose se na:

- **IZOBRAZBU**
- **RAD**
- **ORGANIZACIJU SLOBODNOG VREMENA**

Posebni programi i edukativno-razvojni programi primjenjuju se prema posebnim skupinama zatvorenika:

- Ovisnicima o drogama i alkoholu
- nasilnim delinkventima
- seksualnim delikventima i sl.

s ciljem smanjivanja rizika od ponovnog počinjenja kaznenog djela s pomoću ublažavanja i otklanjanja dinamičkih kriminogenih čimbenika.

Nasilničko ponašanje i incidentne događaje moguće je smanjiti na način da se zatvorenicima omogući:

1. **Rad** koji ima ublažavajuće učinke na prilagodbu zatvorenika
2. **Uključenost u rehabilitacijske programe** ponajviše u bihevioralne programe koji utječu na smanjeni broj incidenata u zatvoru kao i na kognitivno-bihevioralne programe koji su usmjereni osobito na smanjivanju agresije i sposobnošću upravljanja ljutnjom.

Također, službenici su dužni u slučaju nasilničkog ponašanja:

- poduzeti sve zakonom dopuštene mjere i radnje kako bi spriječili daljnje nasilničko ponašanje
- protiv počinitelja pokrenuti odgovarajući postupak (disciplinski ili kazneni)

- pružiti pomoć žrtvi (liječnička pomoć, promjena sobe, međusobna zabrana kontakta)

U komunikaciji sa zatvorenicima službenici su dužni u što većoj mjeri upoznati zatvorenika sa njegovim pravima i obavezama, a posebno sa mogućnosti prijave svih oblika nasilničkog ponašanja kojima eventualno bude izložen, te mu omogućiti zaštitu.

U cilju generalne prevencije od velike važnosti je zakonitim mjerama i radnjama jasno dati do znanja kako se u kaznenim tijelima niti jedan otkriveni ili prijavljeni oblik nasilničkog ponašanja neće tolerirati, a što se očituje u zaštiti žrtve i utvrđivanju odgovornosti počinitelja.

Nakon prijave nasilničkog ponašanja od strane žrtve službenici su dužni osigurati žrtvi da više ne bude u kontaktu s počiniteljem nasilničkog ponašanja, te onemogućiti svaki neposredni ili posredni utjecaj (prijetnje, kažnjavanje drukera i sl.)

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA

1. Prema kojim kriterijima možemo podijeliti nasilje u kaznenim tijelima?
2. Na koja tri ključna pitanja trebamo dati odgovore kako bismo uspjeli prepoznati i spriječiti nasilničko ponašanje od strane pojedinih zatvorenika?
3. Koja su tri teoretska modela koja tumače nasilničko ponašanje?
4. Koja tri osnovna pitanja se razmatraju u okviru situacijskog modela?
5. Čimbenici koji utječu na pojavu nasilničkog ponašanja?
6. Posljedice nasilničkog ponašanja.
7. Navedite mjesta na kojima najčešće dolazi do nasilja u kaznionici ili zatvoru.
8. Navedite vrijeme kada najčešće dolazi do nasilja.
9. Tko su najčešće žrtve nasilja?
10. Koja su dva temelja za prevenciju nasilja i drugog incidentnog ponašanja?
11. Na koje načine možemo smanjiti nasilničko ponašanje i incidentne događaje?
12. Kako su službenici dužni postupiti u slučaju nasilničkog ponašanja?
13. Koje su kazne prema zatvorenicima koji se ponašaju nasilnički?

5. POSTUPANJE S OSOBAMA OD POSEBNOG SIGURNOSNOG RIZIKA

5.1. UVODNO RAZMATRANJE I KARAKTERISTIKE

Incidentne situacije u kaznionicama i zatvorima uglavnom se pojavljuju spontano, no svaka situacija ima svoje uzroke i posljedice. Bjegovi, nasilnička ponašanja, tjelesni sukobi i druga nepoželjna ponašanja zatvorenika mogu biti rezultat planiranja i pripreme određenih kriminalnih struktura, neformalnih skupina zatvorenika ili pojedinca unutar kaznionice ili zatvora, a zatvorenici spremni na takve aktivnosti moraju biti svjesni da ih kvalitetni sustav sigurnosti može pravovremeno identificirati i otkriti te na vrijeme spriječiti.

Po samom prijemu zatvorenika u kaznionicu ili zatvor potrebno je donijeti procjenu temeljem podataka s kojima raspolažemo (kazneno djelo, suučesnici, dijagnostički podaci, kriminalna struktura, ranija osuđivanost, zdravstveno stanje, tjelesna sposobnost kao i sva druga saznanja bitna za sigurnost) radi određivanja daljnjeg postupanja.

Zatvorenici od posebnog sigurnosnog rizika su zatvorenici koji su zbog svoga neprilagođenog ponašanja prepoznati i evidentirani; oni koji svojim djelovanjem i utjecajem na ostale zatvorenike mogu narušavati (ugrožavati) ili narušavaju (ugrožavaju) red i sigurnost, odnosno koji svojim ponašanjem ometaju normalno funkcioniranje i obavljanje redovitih dnevnih aktivnosti unutar kaznionice ili zatvora te takvim ponašanjem dolazi do raznih incidentnih situacija koje se negativno odražavaju ili mogu imati utjecaja na ukupnu sigurnost kaznenog tijela, kao i samih zatvorenika i službenika.

Zatvorenici od posebnog sigurnosnog rizika moraju biti evidentirani u za to predviđenim evidencijama (popis sigurnosno rizičnih i sigurnosno interesantnih zatvorenika), s označenim stupnjem opasnosti (rizik koji prijeti). Evidencije se moraju kontinuirano nadopunjavati važnim informacijama, a svi službenici pravosudne policije moraju biti u stanju prepoznati takve zatvorenike i prepoznati sve bitne okolnosti kao i načine postupanja. Poželjno je postojanje fotografija zatvorenika i njihovo ažuriranje ako zatvorenik mijenja svoj izgled.

Karakteristike osoba od iznimnog sigurnosnog rizika:

- izrazita sklonost bijegu,
- visina izrečene kazne zatvora ili zapriječena kazna zatvora za istražne zatvorenike,
- način izvršenja kaznenog djela,
- sklonost nasilničkom ponašanju – prema sebi i drugima,
- sposobnost manipulacije i dominacije nad drugima,
- evidentirani pokušaji ili saznanja o pokušaju unosa nedozvoljenih stvari
- osobe uključene ili povezane sa organiziranim kriminalom,
- tjelesna i psihička pripremljenost,
- stupanj razvijene intelektualne razine,
- spremnost, odnosno sposobnost poznavanja i korištenja posebnih vještina,
- pripadnost određenim subkulturama zatvoreničke populacije,
- pripadnost ili identificiranje sa radikalnim vjerskim pokretima,
- učestalo pronalaženje nedozvoljenih predmeta (mobilni uređaji, veće količine tableta, droge, improviziranog oružja...).

Pojavni oblici koji narušavaju ili mogu narušavati red i sigurnost kaznonice ili zatvora:

- bijeg ili pokušaj bijega,
- pobuna ili neposluš većih razmjera,
- tjelesni sukobi između zatvorenika i ubojstva,
- tjelesni napadi zatvorenika na osoblje,
- prijetnje i zastrašivanje zatvorenika prema službenicima,
- paljevine i slične sabotaze,
- sprječavanje ulaza u prostorije od strane zatvorenika,
- uzimanje talaca.

5.2. TEHNIKE I METODE NADZORA ZATVORENIKA OD POSEBNOG SIGURNOSNOG RIZIKA

Radi postizanja potrebne efikasnosti, tehnike i metode nadzora nad zatvorenicima, kao i za funkcioniranje ukupnog sigurnosnog sustava potrebno je poduzimati **sljedeće radnje**:

- ustrojiti i kvalitetno voditi evidencije i izvješća,
- evidentirati i prenositi sva zapažanja ,
- detaljno poznavati sve mjere sigurnosti, poznavati odredbe Kućnog reda i procedure rada, odredbe Plana osiguranja kaznenog tijela,
- analizirati sustav sigurnosti – materijalno-tehnička sredstva i opremu,
- analizirati sigurnost objekata, radionica i prostora za boravak zatvorenika,
- izvršiti sigurnosnu procjenu sprovođenja zatvorenika,
- ustrojiti generalne i pojedinačne operativne planove postupanja,
- obavljati češće obilaske i nadzor,
- pojačan rad sa informatorima,
- smanjiti mogućnosti negativnih utjecaja i kontrolirati moguće kontakte (smještaj na odjel, nadzor aktivnosti i drugo).
- pratiti i analizirati kontakte takvih zatvorenika (tko ga posjećuje, sa kim razgovara putem telefona, sa kim se dopisuje)
- pratiti uplate koje zatvorenik prima na svoj račun u zatvoru (tko uplaćuje i koliko)
- pratiti trošenje financijski sredstava zatvorenika (koliko troši u zatvorskoj prodavaonici, kome daje punomoć za podizanje sredstava sa njegovog zatvoreničkog pologa)

Prilikom temeljitih pretraga prostorija poželjno je korištenje tehničkih pomagala (videoskop, alat, ljestve, metal detektor i sl.), uz nazočnost stručnog osoblja (strukovni učitelji – vodoinstalater, električar, tesar, i sl.). Ako okolnosti ukazuju na osnovanu sumnju, prilikom temeljite pretrage zatvorenika ne treba se ustručavati pozvati i stručno medicinsko osoblje (čl.142. st. 4. Zakona o izvršavanju kazne zatvora):

- pregleda tjelesnih otvora može obaviti samo liječnik,
- pregled usne šupljine može obaviti ovlaštena službena osoba kaznionice, odnosno zatvora.

Sukladno zakonskim propisima, neizostavno treba pratiti svu korespondenciju zatvorenika, a pisma na stranom jeziku moraju biti pročitana od osobe koja razumije jezik, obavezan je i nadzor telefonskih razgovora, prijema paketa (putem pošte ili posjete), te primanja novčanih uplata.

Sukladno mogućnosti, kretanje zatvorenika unutar kaznionice ili zatvora mora biti svedeno na minimum, odnosno ako ima osnove za primjenu posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti, zatvorenik će se primjenom tih mjera smjestiti u kontrolirane uvjete (odjel pojačanog nadzora ili odjel na kojem se primjenjuju posebne mjere održavanja reda i sigurnosti), a ukoliko nema osnove, zatvorenik će se nadzirati od strane službenika pravosudne policije tijekom svih dnevnih aktivnosti i biti će pod posebnim mjerama praćenja (praćenje svih aktivnosti zatvorenika unutar kaznionice ili zatvora – odlazak liječniku, stomatologu, kantinu, slobodne aktivnosti, boravak na odjelu, kontakti sa drugim zatvorenicima i sl.). Nadzor i kontrola zatvorenika provodi se u okviru redovitog obavljanja službenih zadaća i potrebno je bilježiti sve važne okolnosti i događaje, te o svemu izvijestiti nadređenog službenika.

Službenici pravosudne policije tijekom obavljanja dužnosti moraju voditi brigu o svim ključevima koje duže u okviru radnog mjesta, svakodnevno obavljati pregled bravi i rešetki, voditi računa da je izlazak zatvorenika iz sobe pod kontrolom, komunikaciju pred zatvorenicima smanjiti onoliko koliko je potrebno za izvršavanje zadaća, ne dopustiti zatvorenicima uvid u situaciju na odjelu (uvid u evidencije, službenu poštu, pismena i sl.).

Prilikom posjeta obavljati djelomične i temeljite pretrage zatvorenika, a po potrebi i posjetitelja, prije i nakon posjeta, s posebnim osvrtom na stvari ili pismena koje zatvorenik nosi sa sobom. Ukoliko ima mogućnosti, posjetu omogućiti u posebnoj prostoriji odvojeno od ostalih zatvorenika i posjetitelja.

Prilikom obavljanja pregleda u ambulanti kaznionice posebnu pozornost obratiti na ponašanje zatvorenika i posebnu pozornost posvetiti na sprječavanju mogućeg uzimanja (krađe) medicinskog pribora te sprječavanje moguće talac situacije.

Prilikom obavljanja razgovora sa službenikom Odjela tretmana posebnu pozornost obratiti na ponašanje zatvorenika prije ulaska u prostoriju za razgovor, te obratiti posebnu pozornost na sprječavanju moguće talac situacije.

Tijekom boravka na otvorenom prostoru kaznionice ili zatvora (šetnja) evidentirat

i kontakte sa drugim zatvorenicima, a po mogućnosti i sadržaje tih kontakata.

U situaciji da se zatvorenik zapošljava, prilikom određivanja njegovog radnog mjesta ako postoji mogućnost, temeljito se uvjeriti da ne postoje nikakve sigurnosne smetnje (slabiji nadzor, pristup alatima i predmetima, mogućnost izrade improviziranih predmeta i sl.).

Ako je sigurnosna procjena za nazočnost zatvorenika vjerskim obredima negativna, sukladno čl. 102. st. 2. Zakona o izvršavanju kazne – upravitelj može privremeno isključiti zatvorenika iz sudjelovanja u vjerskom obredu ako je to nužno iz razloga održavanja sigurnosti i reda kaznenog tijela, o čemu će upoznati vjerskog službenika. Zatvoreniku će se u tom slučaju omogućiti kontakt s vjerskim službenikom odvojeno od ostalih zatvorenika.

5.3. SPROVOĐENJA ZATVORENIKA OD POSEBNOG SIGURNOSNOG RIZIKA

Broj službenika za sprovođenje odredit će se ovisno o broju zatvorenika, njihovoj fizičkoj konstituciji i osobinama koje su od značaja za sigurnost, posebnim mjerama održavanja reda i sigurnosti koje će se poduzimati, te trajanju sprovođenja, (čl.26. Pravilnika o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu).

Nadređeni službenik upoznati će voditelja sprovođenja s podacima o zatvoreniku kojeg se sprovodi, a koji su značajni za uspješnost sprovođenja:

- ime, prezime, matični broj zatvorenika,
- oznaku tijela državne vlasti ili mjesto u koje se sprovodi i svrhu sprovođenja,
- naznaku prijevoznog sredstva, pravac i put kretanja do odredišta sprovođenja,
- stupnju rizika za bijeg zatvorenika i stupanj opasnosti zatvorenika,
- posebne mjere održavanja reda i sigurnosti iz čl. 143. st. 2. t. 1. (pojačani nadzor), t. 2. (oduzimanje i privremeno zadržavanje stvari koje su zatvoreniku dopuštene) i t. 3. (vezanje ruku, a po potrebi i nogu) Zakona o izvršavanju kazne zatvora koje se mogu primijeniti tijekom sprovođenja (vezanje ruku, a po potrebi i nogu prilikom obavljanja poslova sprovođenja ne smatra se posebnom mjerom održavanja reda i sigurnosti u smislu članka 143. stavka 2. točke 3. Zakona),
- naputak o ovlaštenju za primjenu vatrenog oružja,
- vrijeme sprovođenja,

- ime i prezime, zvanje službenika pravosudne policije određenih za sprovođenje (grupa za sprovođenje) i voditelja sprovođenja,
- napomene značajne za sprovođenje (je li zatražena pomoć službenika MUP-a u obavljanju poslova osiguranja - sukladno čl. 41. st. 3. i 4. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, članovi sprovedničke grupe, kontakt osoba).

5.4. INFORMATORI (DOJAVLJIVAČI) TE PRIKUPLJANJE, PROCJENA, POHRANA, OBRADA I KORIŠTENJE PODATAKA

U okviru zatvorskog sustava ne postoji zakonodavni okvir koji bi regulirao osnove rada s informatorima, kao što to regulira Zakon o policijskim poslovima i ovlastima (NN 76/09, 92/14, 70/19) čl. 23., kojim se regulira policijska ovlast prikupljanja, procjene, pohrane, obrade i korištenje podataka, a ujedno je i temeljna osnova za rad s informatorima.

Informacije bitne za sigurnost kaznionice ili zatvora mogu se prikupiti na različitim mjestima i u različito vrijeme, odnosno izvan službe (na javnim mjestima, prijevoznim sredstvima, od strane policije, ugostiteljskim objektima, slučajno ili ciljano od kruga poznanika, susjeda i sl.) ili tijekom rada u službi (prilikom obilaska odjela, nadzorom zatvorenika tijekom obavljanja dnevnih aktivnosti, prilikom sprovođenja zatvorenika, tijekom posjeta zatvorenicima, nadzorom pisma, nadzorom telefonskih razgovora i sl.).

Službenici pravosudne policije prikupljaju podatke o:

1. pobuni, talačkoj situaciji ili bijegu,
2. organiziranju većeg broja zatvorenika radi neposluha,
3. osobi od koje prijeti opasnost (nasilničko ponašanje),
4. osobi kojoj prijeti opasnost,
5. osobi za koju postoje osnove sumnje da priprema ili je počinila kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti ili prekršaj,
6. nezakonito pribavljenoj imovinskoj koristi,
7. objektu, postrojenju ili pojavi od koje ili kojoj prijeti opasnost.

Službenici pravosudne policije mogu prikupljati podatke:

- neposrednim opažanjem,
- od istražnog zatvorenika ili zatvorenika,
- od informatora,
- od građana,
- od pravnih osoba i državnih tijela,

- iz sredstava javnog priopćavanja,
- iz javnog pogovora,
- iz anonimnih ili pseudonimnih prijava fizičkih ili pravnih osoba te samoprijava,
- iz otvorenih izvora podataka,
- korištenjem analogije (sličnost – podudarnost određenih podataka s otprije prikupljenim podacima o činjenju kažnjivih radnji),
- iz analitičkih obrada informacija,
- korištenjem tehničkih pomagala (video nadzor, nadzor telefonskih razgovora i sl.),
- korištenjem drugih propisanih metoda i sredstava,
- iz drugih izvora saznanja.

Zatvorenik u kaznionici ili zatvoru može biti jedan od najboljih izvora podataka (ukoliko se osigura kvalitetan informator). Iako mnogi zatvorenici mogu davati informacije, često se događa da su najkvalitetniji informatori oni zatvorenici koji imaju određeni ugled i reputaciju kod ostalih zatvorenika.

Zatvorenici potencijalni informatori mogu samoinicijativno pristupiti službenicima pravosudne policije i ponuditi svoje informacije koje će se procijeniti koliko su bitne, dok s druge strane možemo identificirati zatvorenike koji imaju ili mogu imati korisna saznanja o podacima koji nas zanimaju.

Zatvorenici koji mogu biti prikladni izvor saznanja:

- oni koji su dugo na izvršavanju kazne zatvora, a nisu zadovoljni svojim trenutnim statusom i žele to promijeniti,
- oni koji brzo uspostave korektne odnose sa službenicima, poštuju odredbe Kućnog reda, u zatvoru su prvi put ili zbog manje značajnih kaznenih djela (kriminaliziranost kod njih nije razvijena),
- oni koji nastoje promijeniti svoj životni stil i pokušavaju se distancirati od drugih više kriminaliziranih zatvorenika,
- oni za koje postoje saznanja da su bili pouzdani informatori policiji ili u drugim kaznenim tijelima,
- oni koji su pod pritiskom drugih zatvorenika iz bilo kojih razloga,
- oni koji izlaze u blaže uvjete izvršavanja kazne ili izlaze na slobodu.

Zatvorenici povremeno žele dati informaciju službeniku pravosudne policije i pritom pokazuju znakove kojima daju do znanja da žele suradnju na način:

- da počinju razgovor o neuobičajenim stvarima,
- da se kreću češće oko ureda i radnog mjesta službenika pravosudne policije,
- da se kod ostalih službenika raspituje kad dolazite na posao,
- da vas uporno gleda,
- da vas prati,

- da otvoreno traži razgovor s vama.

U situaciji da zatvorenik nudi kakvu obavijest, moraju se postaviti pravila, jer zatvorenik može pokušati manipulirati s informacijama, zbog toga ako to okolnosti dopuštaju, potrebno je na indirektan ili direktan način utvrditi motiv zatvorenika:

- zašto dostavlja informaciju,
- što želi od nas,
- što želi za sebe.

Službenik pravosudne policije koji prikuplja podatke korištenjem informatora dužan je poštivati sljedeća pravila:

- informator ne surađuje sa službenikom pravosudne policije kao pojedincem već se koristi kao izvor za prikupljanje podataka,
- informator mora biti upoznat s pravilima suradnje,
- službenik pravosudne policije podnosi operativno izvješće temeljeno na podacima dobivenim od informatora,
- informatora se ne smije savjetovati ili poticati na počinjenje kaznenog djela ili druge kažnjive radnje,
- informator mora biti vođen od strane službenika pravosudne policije i usmjeravan na način da su mu jasno objašnjene pravne granice njegove djelatnosti,
- informator ima pravo na zaštitu i ne smije ga se ostaviti u položaju u kojem ne može kontaktirati službenika pravosudne policije radi savjeta i podrške u slučaju potrebe,
- informator može istovremeno surađivati samo sa jednim službenikom pravosudne policije, odnosno mogu surađivati sa voditeljem odjela osiguranja i/ili njegovim zamjenikom.

Službenici pravosudne policije dužni su upoznati zatvorenika s tim da ne namjeravaju ugroziti svoju profesionalnost, niti sigurnost kaznionice ili zatvora, a posebna pozornost mora se obratiti na zaštitu identiteta zatvorenika od kojeg je prikupljena obavijest, kako ne bi zatvorenika ili drugu osobu izložili ozbiljnoj opasnosti za život, zdravlje, tjelesnu nepovredivost ili imovinu.

Službenik pravosudne policije dužan je poduzeti mjere prikrivanja identiteta zatvorenika i odmah izvijestiti nadređenog.

Informatori mogu biti privremeni ili za jednokratnu situaciju, iako suradnja može prerasti u trajan oblik. Takav stupanj suradnje postići će se s onim informatorom čije su informacije provjerene, pouzdane, pravodobne i točne, a do takvih informatora ne dolazi se „preko noći“, niti slučajno, jer takve obavijesti karakterizira visok stupanj kvalitete.

Informator ne treba znati razloge zbog kojih su nam potrebne određene informacije (ako ih mi tražimo) i ako se radi o informacijama vezanih uz osobu od posebnog sigurnosnog rizika.

Pouzdanost podataka koje nam daje informator može se prepoznati već nakon dva do tri slučaja dobivanja podataka, koji moraju dati rezultate ako je informator „pravi“ (pouzdan), a pritom se ne smije zanemariti „težina“ (važnost) dobivenih informacija.

Posebnu pozornost treba obratiti na lažne informatore, koji nas svojim informacijama mogu odvući u krivom smjeru ili nam daju nebitne stvari („mrvice“), a nama pritom promiču krupne stvari.

Rad s informatorom u pravilu održava samo određeni službenik pravosudne policije, a nakon određenog vremena može se uključiti i drugi službenik, u slučaju da je prvi odsutan, iako takav pristup povećava rizik otkrivanja informatora od strane drugih zatvorenika. Prilikom rada s informatorom potrebno je držati se unaprijed dogovorene procedure načina komuniciranja, a potrebno je skrenuti pozornost da je poštivanje dogovorene procedure održavanja veze i kontaktiranja (vizualni kontakt, mimika, pokret tijela, pisane poruke i sl.) u interesu zatvorenika i njegove sigurnosti.

Temeljem dobivenih informacija, prilikom operativnih postupanja (pretraga, nadzor zatvorenika) posebnu pozornost treba obratiti na taktiku postupanja, što se odnosi i na održavanje kontakta (veze) s informatorom koji mora biti diskretan, a mjesto i vrijeme obavljanja razgovora ne smije izazivati pozornost drugih zatvorenika, što bi moglo dovesti do kompromitiranja informatora.

O prikupljenim podacima službenik pravosudne policije dužan je bez odgode usmeno i u pisanom obliku izvijestiti nadređenog službenika, te podnijeti operativno izvješće ili službenu zabilješku voditelju odjela osiguranja, koji u pravilu obavlja koordinaciju i vođenje sustava informacija i prepoznavanja potencijalnih informatora. Važno je da se dobiveni podaci od informatora sustavno vode, jer se nakon određenog vremena i nekoliko mjeseci prikupljanja podataka može dogoditi da bude koristan i onaj podatak koji je procijenjen od malog značaja. Sustav i vođenja i kontrole informatora treba postojati u svim kaznionicama i zatvorima.

Prilikom prikupljanja, obrade, pohrane i korištenju podataka posebno treba voditi brigu o zaštiti osobnih i drugih podataka, o njihovoj tajnosti i povjerljivosti.

Nagrada zatvoreniku informatoru mora biti u okviru zakonskih propisa i proporcionalna vrijednosti dobivene informacije. Uvijek se mora biti oprezan sa zahtjevima (kao protuuslugu) zatvorenika i obećanjima nagrada (premještaj u drugo kazneno tijelo, pogodnosti unutar ili izvan kaznionice ili zatvora i sl.) nagradu treba dodijeliti isključivo nakon dobivenih informacija i rezultata koji su postignuti temeljem

tih informacija, a nikad unaprijed. Nagrada ne smije biti prepoznata od strane drugih zatvorenika da izazove sumnju u informatora i ugrozi ga. Važno je evidentirati nagrade informatorima, kako bi se uvijek mogla ispitati ispravnost postupanja i nagrađivanja informatora.

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA

1. Objasnite tko su zatvorenici od posebnog sigurnosnog rizika.
2. Navedite najmanje 5 (pet) karakteristike osoba od iznimnog sigurnosnog rizika.
3. Navedite najmanje 5 (pet) pojava oblika koji narušavaju ili mogu narušavati red i sigurnost kazionice ili zatvora.
4. Navedite koje radnje je potrebno poduzimati radi kvalitetnijeg nadzora zatvorenika.
5. Navedite najmanje 5 (pet) načina kako službenici mogu prikupljati podatke.
6. Koji zatvorenici mogu biti prikladan izvor informacija?
7. Na koji način se nagrađuje zatvorenik informator?

6. PRETRAGA

Pravilnikom o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu određeno je da su poslovi osiguranja: dežurstvo, vanjsko osiguranje, unutarnje osiguranje, **pretraga**, sprovođenje i drugi poslovi koji proizlaze iz zakona kojim se uređuje izvršavanje kazne zatvora.⁵

---

⁵ Pravilnik o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu, NN 16/22, članak 9.

6.1. POJAM PRETRAGE I ŠTO PRETRAGA OBUHVAĆA

Dajući opće značenje riječi pretraga, Hrvatski enciklopedijski rječnik, između ostalih tumačenja pojma, pretragu definira kao detaljan pregled, pretres koji se obavlja radi otkrivanja ili pronalaženja čega skrivenoga ili zabranjenoga.⁶ Zakon o kaznenom postupku određuje da je pretraga istraživanje predmeta pretrage uporabom osjetila i njihovih pomagala, pod uvjetima i na način propisan ovim Zakonom (pri čemu se misli na Zakon o kaznenom postupku) i drugim propisima.⁷ Pretraga koja se obavlja u kaznenim tijelima uređena je Zakonom o izvršavanju kazne zatvora i podzakonskim aktima te ju možemo svrstati u kategoriju pretraga koje su izričito uređene posebnim propisima.

Prema Pravilniku o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu pretraga obuhvaća:

- **pretragu osoba** (osoba lišenih slobode, državnih službenika i namještenika i posjetitelja),
- **pretragu stvari** (npr. osobne stvari osoba lišenih slobode, rublje, odjeća, obuća, knjige, paketi i ostalo),
- **pretragu tehničkih uređaja** (npr. radio i televizijski prijemnici),
- **pretragu prostorija** (prostorije u kojima borave, rade ili se kreću zatvorenici kao što su: sobe, spavaonice, prostorije u kojima se ostvaruju posjete, društvene ili ostale zajedničke prostorije, sanitarne prostorije, radionice, prostorije za slobodne aktivnosti, čekaonice za posjetitelje, razna skladišta i ostalo),
- **pretragu prostora** (prostor na kojem osobe lišene slobode borave na otvorenom prostoru kaznenog tijela (kretanje na slobodnom zraku), gospodarska dvorišta, ostali unutrašnji prostori kao što su hodnici i stubišta, vanjski prostori oko kaznenog tijela – unutrašnji i vanjski krug, vanjski zid kaznenog tijela i drugo),
- **pretragu vozila i strojeva prilikom ulaska, izlaska te zatečenih u prostoru ili objektu kaznenog tijela** (npr. specijalna i ostala vozila samog kaznenog tijela, dostavna i sva ostala vozila koja ulaze u krug kaznenog tijela, npr. – vatrogasna vozila, vozila hitne medicinske pomoći i vozila za sanitetski prijevoz, građevinski radni strojevi i drugo).

Službenici pravosudne policije uvijek, prilikom ulaza, izlaza ili u prostoru i objektu kaznenog tijela, obavljaju pregled prometnih sredstava, osoba i predmeta koje se u njemu nalaze pri čemu službenik pravosudne policije pregled može obaviti vizualno, dodirom, uporabom drugih osjetila, uvidom u sadržaj i korištenjem tehničkih sredstva kao što su raznovrsni detektori, sustavi ogledala, rendgen uređaji, službeni pas, odnosno na drugi prikladan način. Ako službenik pravosudne policije tijekom pregleda utvrdi da postoje okolnosti koje upućuju na potrebu obavljanja pretrage, istu će i obaviti.⁸

⁶ Anić, Vladimir i dr.: Hrvatski enciklopedijski rječnik, Novi Liber, 2004., Svezak broj 8., stranica 249.

⁷ Zakon o kaznenom postupku, („Narodne novine“, broj: 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13 i 152/14, 70/17, 126/19), članak 240. stavak 1.

⁸ Pravilnik o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu, NN 16/22, članak 56. stavak 1.

Pretraga je organizirana i planski provedena radna aktivnost službenika pravosudne policije koja za cilj ima sprječavanje korištenja, unošenja ili iznošenja te zadržavanja nedopuštenih stvari i tvari u krugu kaznenog tijela ili drugim prostorijama i prostorima od strane osoba lišenih slobode ili drugih osoba koje ulaze ili izlaze iz kaznionice ili zatvora. Na taj način, sprječava se postupanje suprotno odredbama Kućnog reda kaznenog tijela u pogledu mogućnosti osoba lišenih slobode da dođu u posjed i zlouporabe stvari ili tvari čije držanje nije dopušteno. Dakle, poslovi pretraga imaju neposredan utjecaj na stanje sigurnosti kaznenog tijela, odnosno bitno utječu na proces upravljanja sigurnosnim rizicima, a što posebno naglašava potrebu kvalitetnog i profesionalnog obavljanja. U konačnici, ostvaruje se usmjereno i kontinuirano djelovanje na otklanjanje sigurnosnih rizika koji su povezani s mnogim mogućim ozbiljnim i teškim posljedicama.

Službenici pravosudne policije, prije započinjanja pregleda i/ili pretrage, upoznat će osobu s razlozima obavljanja pregleda i/ili pretrage te pozvati je da dobrovoljno preda nedopuštenu stvar ili tvar. Prije obavljanja pregleda predmeta, odnosno prometnog sredstva prilikom ulaza, izlaza ili u prostoru i objektu kaznenog tijela, ako je isključena neposredna opasnost za život ljudi ili imovinu, službenik pravosudne policije pozvat će vlasnika, korisnika, odnosno posjednika da omogući uvid u sadržaj predmeta i/ili prometnog sredstva čiji pregled predstoji.⁹

Pretragom se oduzimaju sve stvari i tvari koje osoba lišene slobode ne smije držati kod sebe, kao i nedopušteni predmeti pronađeni pretragom državnih službenika i namještenika ili posjetitelja. Postupak s oduzetim stvarima ili tvarima, kao i popis dopuštenih stvari koje osobe lišene slobode mogu imati kod sebe (ovisno o kojoj je kategoriji osoba lišenih slobode riječ – zatvorenik, istražni zatvorenik, kažnjenik, kažnjenik na prekršajnom zadržavanju) određeni su, između ostaloga, Zakonom o izvršavanju kazne zatvora, Pravilnikom o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu i Pravilnikom o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora.

Pregled i pretragu osobe obavljaju najmanje dva službenika pravosudne policije, osim u iznimnim slučajevima kada za isto postoje opravdani razlozi pregled osobe može obaviti jedan službenik pravosudne policije.¹⁰

Sukladno raspoloživoj razini sumnje, službenici ustrojstvene jedinice Središnjeg ureda, nadležni za poslove osiguranja, uz prethodno pribavljanje usmenog ili pisanog naloga za pretragu koji izdaje ravnatelj nadležan za poslove zatvorskog sustava, mogu organizirati pretragu i rukovoditi odabranim službenicima pravosudne policije koji obavljaju pretragu, u svakom kaznenom tijelu.¹¹

---

⁹ Ibid., članak 56. stavak 3.

¹⁰ Ibid., članak 56. stavak 5.

¹¹ Ibid., članak 56. stavak 7.

U slučajevima poduzimanja mjera i radnji sukladno djelokrugu rada i ovlastima policijskih službenika ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, iste obavljaju u nazočnosti službenika pravosudne policije.¹²

6.2. PRETRAGA OSOBA

Pretraga osoba u kontekstu obavljanja poslova službenika pravosudne policije odnosi se na pretragu osoba lišenih slobode, državnih službenika i namještenika te posjetitelja.

Pretraga će se obaviti ako postoji sumnja da osoba lišena slobode skriva predmete ili stvari čije držanje nije dopušteno, a prethodno nije bila pod neposrednim nadzorom službenika pravosudne policije.¹³

Prilikom pretrage osobe i njezinih stvari smiju se koristiti službeni psi i tehnička pomagala (detektori, rendgen uređaji, sustav ogledala i slično).¹⁴

Pretragu osoba obavljaju službenici pravosudne policije istog spola kao i osoba koju se pretražuje, dok pregled uz korištenje tehničkih i drugih pomagala može obaviti i službenik pravosudne policije različitog spola. Žuran pregled osobe koji je nužan zbog oduzimanja oružja, oruđa ili predmeta prikladnih za napad ili samoozljeđivanje, može obaviti službenik pravosudne policije različitog spola, kao i oduzimanje nedopuštenih predmeta i stvari.¹⁵

Pretraga osobe može biti djelomična ili temeljita.

Djelomična pretraga osobe obavlja se s ciljem uvida u sadržaj odjeće, obuće i drugih pokretnih stvari koje osoba ima kod sebe. U pravilu, obavlja je samo jedan službenik pravosudne policije istog spola kao što je osoba koja se pretražuje, pomoću određenih uređaja za otkrivanje metalnih predmeta (detektorom) ili otvorenih dlanova i jednoličnim pokretom tj. laganim dodirrom bez zastoja prelazi po odjeći osobe koju pretražuje, a nakon toga obavlja pregled unutrašnjosti obuće i stvari.

Temeljita pretraga osobe podrazumijeva detaljan pregled osobe i uvid u sadržaj odjeće, obuće i stvari osobe koja se pretražuje. Temeljitu pretragu osobe obavljaju najmanje dva službenika pravosudne policije istog spola kao i osoba koja se pretražuje, u zasebnoj prostoriji bez prisutnosti drugih osoba.

Državnog službenika i namještenika upravne organizacije za zatvorski sustav u prostorijama i prostorima kaznenog tijela može se pretražiti djelomično, a temeljito u

---

¹² Ibid., članak 56. stavak 8.

¹³ Ibid., članak 20. stavak 6.

¹⁴ Ibid., članak 20. stavak 7.

¹⁵ Ibid., članak 56. stavak 2.

*slučaju osnova sumnje da unosi, iznosi, posjeduje ili skriva predmete ili stvari čije držanje nije dopušteno.*¹⁶

*Branitelj ili punomoćnik ili drugi posjetitelj koji posjećuje osobu lišenu slobode u zatvoru, zatvorenoj ili poluotvorenoj kaznionici, pretražit će se djelomično, a temeljito u slučaju sumnje da unosi nedopuštene stvari ili stvari.*¹⁷

Pretragu osobe ovlaštena službena osoba može obaviti vizualno, dodirrom, uvidom u sadržaj, korištenjem tehničkih pomagala kao što su detektori metala i slično. Kod obavljanja pretrage korištenjem tehničkih pomagala, ona se mogu koristiti pod uvjetom i na način koji nije zahvat u tijelo, niti je opasan za zdravlje osobe koja se pretražuje. Pretragu osoba bez tehničkih pomagala obavlja službenik pravosudne policije istog spola kao i osoba koja se pretražuje. Prilikom obavljanja pretrage, osobu se tim postupkom ne smije ponižavati te se u svakom trenutku mora voditi računa o poštivanju dostojanstva te osobe.

Kod obavljanja pretrage osobe pretražuje se odjeća, površina tijela, pokretne stvari koje osoba nosi ili su u njenom posjedu te prostor u kojem se osoba nalazi tijekom poduzimanja pretrage (radi mogućeg odbacivanja ili pokušaja sakrivanja nedopuštenih stvari ili stvari tijekom obavljanja pretrage).

Zakon o izvršavanju kazne zavora u članku 69. određuje da prilikom prijama zatvorenik zadržava ortopedska i druga nužna medicinska pomagala, a nužne lijekove po odobrenju liječnika. Nadalje, u članku 12. istog Zakona, propisano je da se izvršavanjem kazne zatvora zatvorenike ne smije dovoditi u nepovoljniji položaj s obzirom na rasu ili etničku pripadnost ili boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovno stanje, obrazovanje, društveni položaj, bračni ili obiteljski status, dob, zdravstveno stanje, invaliditet, genetsko nasljeđe, rodni identitet, izražavanje ili spolnu orijentaciju.

Okolnost da osoba lišena slobode ima zdravstveno opravdanu potrebu za korištenjem ortopedskog ili drugog nužnog medicinskog pomagala (naočale, kontaktne leće, slušni aparat, štake, invalidska kolica, mobilna zubna proteza, odnosno druge proteze i nužna medicinska pomagala), koje je individualno prilagođeno potrebama korisnika, znači da bez takvog pomagala korisniku nije moguće normalno funkcioniranje.

Sagledavajući prethodno navedene odredbe Zakona i okolnost zdravstveno opravdane potrebe te u cilju unapređenja rada i ujednačavanja prava zatvorenika na zadržavanje i upotrebu potrebnih ortopedskih i drugih nužnih medicinskih pomagala, Središnji ured (za zatvorski sustav), 17. travnja 2012. godine, dao je uputu i odredio da ovlaštene službene osobe koje obavljaju poslove prijma zatvorenika, istražnih zatvorenika i kažnjenika u kaznionicu, odnosno zavor i pretragu i pregled tijela zatvorenika u slučajevima

---

¹⁶ Ibid., članak 22.

¹⁷ Ibid., članak 23.

propisanim Zakonom o izvršavanju kazne zatvora s pripadajućim provedbenim propisima i Pravilnikom o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora će:

- pravodobno poduzeti sve pripremne radnje da pretraga i pregled ortopedskih ili drugih nužnih medicinskih pomagala bude učinjena istodobno s pregledom i pretragom zatvorenika koji ih koristi,
- u iznenadnim, odnosno nepredvidivim situacijama potrebe za pregledom ili pretragom zatvorenika, istražnog zatvorenika ili kažnjenika koji koristi ortopedska ili druga nužna medicinska pomagala, u najkraće vrijeme, ne duže od jednog sata, osigurati provođenje potrebne pretrage, odnosno pregleda i omogućiti daljnje nesmetano korištenje potrebnog ortopedskog ili drugog nužnog medicinskog pomagala,
- zatvoreniku, istražnom zatvoreniku ili kažnjeniku koji izjavi da koristi lijekove bez odlaganja omogućiti pregled kod liječnika koji će odlučiti o daljnjem korištenju lijekova.

Službenik pravosudne policije koji provodi pretragu može zahtijevati od osobe koja se pretražuje određeno postupanje kao npr. okretanje glave, zabacivanje kose, provlačenje prstiju kroz kosu, dizanje ruku, pokazivanje dlanova i širenje prstiju, pregibanje tijela itd..

U članku 142. Zakona o izvršavanju kazne zatvora određeno je da pregled usne šupljine može obaviti ovlaštena službena osoba kaznionice odnosno zatvora, a pregled tjelesnih otvora može obaviti samo liječnik. *Pravilnik o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu u članku 21. određuje da pregled tjelesnih otvora obavlja liječnik u zasebnoj prostoriji u prisutnosti službenika pravosudne policije istog spola kao i osoba lišena slobode. Pregled će se obaviti ako postoji sumnja da osoba lišena slobode skriva predmete ili stvari čije držanje nije dopušteno, a prethodno nije bila pod neposrednim nadzorom službenika pravosudne policije.* Europska zatvorska pravila propisuju da zatvorsko osoblje nikada ne bi smjelo obavljati pregled tjelesnih otvora zatvorenika zbog bilo kojeg razloga. Ako postoje osnove za sumnju da zatvorenik možda ima skrivenu drogu ili druge zabranjene stvari u svom tijelu, potrebno je organizirati njegovu nadziranje dok iz tijela ne izbaci bilo koju skrivenu tvar.

6.3. DJELOMIČNA PRETRAGA OSOBE LIŠENE SLOBODE

Osobe lišene slobode, a posebno one koje se nalaze pod pojačanim nadzorom iz sigurnosnih razloga, trebaju se redovito pretraživati kako ne bi došli u posjed stvari (ili stvari – npr. zlouporaba droga, tableta bez da su propisane u redovnoj terapiji i drugo) koje bi mogli iskoristiti za pokušaj bijega, ozljeđivanje osoba lišenih slobode (ili službenika i namještenika, posjetitelja) ili izvršenje samoozljeđivanja. Svi navedeni postupci, a uvjetovani neovlaštenim posjedovanjem i korištenjem nedopuštenih stvari ili stvari od strane osoba lišenih slobode mogu dovesti do pojavnosti incidentnih događaja i narušavanja održivosti sustava sigurnosti kaznenog tijela. Intenzitet obavljanja pretraga osoba lišenih slobode ovisit će o okolnostima i sukladno njima će se i mijenjati. Primjerice, kada se zatvorenici u velikom broju premještaju sa njihovih radnih mjesta

(radionica) u prostor u kojem su smješteni i gdje borave, normalno je da će biti podvrgnuti nekom načinu djelomične pretrage kao što je pretraga pomoću detektora za otkrivanje metala i slično. U drugim okolnostima, posebice kada postoji osnova sumnje da pojedini zatvorenici skrivaju nedopuštene predmete kod sebe, ili ako spadaju u skupinu zatvorenika visokog sigurnosnog rizika (što može biti popraćeno i posebnim mjerama osiguranja u vidu obavljanja pretrage, kao i u pogledu određenih drugih postupanja), potrebno je obaviti djelomičnu pretragu, a po potrebi i temeljitu pretragu zatvorenika. Ovdje kao napomena, možemo konstatirati da postoji više modela i načina rada na koji će se organizirano i planski pristupati pretragama zatvorenika kod povratka sa njihovih radnih mjesta u kaznenom tijelu, u prostorije gdje su smješteni i gdje borave.

Djelomična pretraga osobe lišene slobode obaviti će se:

- **nakon završetka rada u radionici kaznenog tijela,**
- **nakon završetka slobodnih aktivnosti tijekom kojih je osoba lišena slobode imala pristup opasnim i/ili nedopuštenim predmetima i tvarima,**
- **ako su osobi lišene slobode bili dostupni predmeti čije držanje nije dopušteno,**
- **prije i nakon posjete s nadzorom,**
- **u slučaju da postoji osnova sumnje da unosi, iznosi, posjeduje ili skriva predmete ili tvari čije držanje nije dopušteno.¹⁸**

Praksa rada pokazala je da su djelomične pretrage osoba lišenih slobode vrlo učinkovita mjera za sprječavanje unosa nedopuštenih stvari ili tvari u prostorije za smještaj i boravak te distribuciju takvih stvari ili tvari između osoba lišenih slobode. Djelomična pretraga pokazala se vrlo efikasnom u zatvorima gdje se istražni zatvorenici i ostale kategorije osoba lišenih slobode nalaze u prostorijama za smještaj i nije im omogućeno samostalno kretanje po zatvorskom odjelu. Prilikom svakog izlaska ili ulaska u prostoriju obavlja se djelomična pretraga osoba lišenih slobode i na taj način se gotovo isključuje mogućnost unosa nedopuštenih stvari ili tvari u prostorije u kojima borave. Ova mjera naročito je efikasna na odjelima pojačanog nadzora i prema zatvorenicima kojima je izrečena posebna mjera održavanja reda i sigurnosti.

Službenici pravosudne policije trebaju biti svjesni moguće emocionalne reakcije, kako svoje, tako i osobe koja se treba pretražiti. Ona može biti izražena kao sram, neprijateljstvo, ljutnja ili nešto drugo. Stoga prilikom pretrage treba biti profesionalan i poštovati pravila koja određuju način obavljanja pretrage.

Djelomična pretraga obavlja se na način da će se prije same pretrage upoznati osobu koju se namjerava pretražiti da će biti pretražen i uz pitanje je li do sada bio pretraživan, a ukoliko nije osobu treba upoznati sa radnjama koje će se poduzeti. Najprije će se od osobe koja se pretražuje zatražiti da sve predmete koje ima kod sebe izvadi iz džepova i stavi ih na stol, skine nakit, ručni sat itd.. Službenik pravosudne policije mora pažljivo pratiti osobu što radi jer uvijek postoji mogućnost odbacivanja određenih stvari, napada na službenika i drugih neželjenih ponašanja. Kada je osoba izvadila sve predmete, službenik

---

¹⁸ Ibid., članak 24.

pravosudne policije pitat će je li to sve što osoba ima kod sebe, a nakon potvrdnog odgovora ili same provjere od strane osobe, pristupit će pretrazi osobe.

Ako se radi o djelomičnoj pretrazi osobe bez uporabe tehničkih pomagala, pretraga će se započeti od glave spuštajući se sve do nogu. Osoba koja se pretražuje uvijek mora biti okrenuta prema ovlaštenoj službenoj osobi. Najprije će se pregledati glava na način da se pregleda vanjski dio glave kao što su uši, kosa, nos, usta. Ako osoba ima dužu kosu zatražit će se da prstima nekoliko puta prođe kroz kosu od potiljka prema vrhu glave. Kod žena koje vežu kosu u rep i slično, zatražit će se da raspusti kosu i prođe prstima kroz nju. Od osobe koja se pretražuje zatražiti će se da preklopi usnu školjku kako bi se pogledao prostor iza uške, da podigne glavu i pokaže nosne šupljine, da otvori usta i podigne jezik. Napomena u ovom dijelu odnosi se na činjenicu da Pravilnik propisuje da prilikom obavljanja djelomične pretrage službenik pravosudne policije može obaviti i vizualni pregled usne šupljine.¹⁹ Nakon toga pogledat će se ovratnik na način da će se ruke spojiti sa zadnje strane glave osobe koja se pretražuje i lagano provući naprijed, odnosno do kraja ovratnika. Potom će pogledati ruke od ramena do prstiju i između prstiju. Potom se pregledava prednja strana tijela od vrata do pojasa, a potom skroz do stopala. Posebnu pozornost treba obratiti na područje remena za hlače koji treba posebno opipati, prolazeći prstima između prostora remena i hlača, da se otkloni mogućnost skrivanja nedopuštenih stvari u tom prostoru.

Nakon toga zatražit će se od osobe koja se pretražuje da se okrene leđima kako bi se izvršila pretraga stražnjeg dijela tijela. Također će se od vrata pa sve do stopala obaviti pretraga jednoličnim pokretima otvorenim dlanovima uz dovoljan dodir i pritisak koji omogućuje da se otkrije eventualno sakrivena nedopuštena stvar. Na kraju će se zatražiti da se osoba ponovo okrene prema službeniku pravosudne policije te da se izuje kako bi se pregledala prostor stopala i između prstiju, a na kraju čarape i obuća. Prilikom pregleda obuće treba temeljito pregledati unutrašnji dio ispod podstave. Potplate i pete treba pregledati da u njima nema eventualnih šupljina. Ako su u pitanju čizme treba pregledati i sare.

Prilikom pretraživanja jednoličnim pokretom tj. laganim dodirrom, ne smije se tapšati rukama jer tako mogu ostati neprimijećeni plosnati predmeti. Ruke, odnosno prsti, moraju biti ispruženi i lagano se povlačiti po odjeći osobe koja se pretražuje, a na pojedinim sumnjivim mjestima treba još i posebno opipati prstima sa više strana i uvjeriti se o čemu se radi.

Službenici pravosudne policije tijekom pretrage trebaju biti koncentrirani na ono što rade jer postoji mogućnost da će osoba lišena slobode pokušati smanjiti njihovu pozornost stalnim pomicanjem i korištenjem nekog drugog oblika neverbalnog komuniciranja ili će se čak verbalno suprotstavljati, a što će službenik pravilnim i profesionalnim reakcijama usmjeravati i otkloniti.

---

¹⁹ Ibid., članak 20. stavak 5.

Osim naprijed opisanog načina obavljanja djelomične pretrage osoba tzv. „klasične pretrage“, djelomična pretraga se može obaviti i na način tzv. „zidne pretrage“ tj. da se zatvorenik nakon što je sve stvari odložio od sebe, okrene prema zidu i nasloni na zid, raširenih ruku i nogu i nagnutog tijela prema naprijed tako da ga se u slučaju bilo kakvog otpora može vrlo lako izbaciti iz ravnoteže i savladati eventualni otpor. Ova pretraga u pravilu primjenjuje se prema sigurnosno rizičnim zatvorenicima od kojih se opravdano može očekivati pružanje aktivnog otpora, pa je potrebno više pažnje i dodatnog opreza radi osobne sigurnosti službenika koji obavljaju pretragu. Ovlaštena službena osoba u toj situaciji prilazi najprije s jedne strane tijela zatvorenika tako da svojom nogom stane tik uz nogu zatvorenika s unutarnje strane i da ga može lakše izmicanjem noge izbaciti iz ravnoteže i onemogućiti u eventualnom napadu, a potom prelazi na drugu stranu i ponavlja postupak. Sam postupak pretrage gotovo je identičan prethodnom načinu pretrage.

Također, postoji još jedan način pretrage, da osoba koja se pretražuje podigne ruke iznad glave, stavi ih na potiljak i okrene se leđima ovlaštenoj službenoj osobi, dok drugi službenik s udaljenosti od oko dva metra dodatno nadzire osobu koja se pretražuje i osigurava službenika koji obavlja pretragu.

Službenici pravosudne policije trebaju biti svjesni da će im osobe lišene slobode ponekad pokušati odvratiti pažnju i odbiti suradnju, odnosno da će pokušati pružiti otpor provođenju pretrage. Razlozi za takvo ponašanje osoba lišenih slobode mogu biti različiti kao npr. nelagoda prilikom pretrage, strah, otpor zbog toga jer je nedavno pretraživan, posjedovanje nedopuštenih stvari ili stvari itd.. U takvim situacijama potrebno je zadržati osobu lišenu slobode pod vizualnim nadzorom, upitati - koji je razlog suprotstavljanja pretrazi, objasniti - da je takvo postupanje prema osobama lišenim slobode u kaznenim tijelima uobičajena radna procedura i dio svakodnevne rutine te da osoba lišena slobode takvim ponašanjem čini stegovni prijestup zbog kojeg može stegovno odgovarati i slično.

Ako i dalje odbija suradnju potrebno je pozvati pomoć (obavijestiti nadređenog službenika, službenika raspoređenog na rad na zatvorskom odjelu i drugo), a osobu lišenu slobode cijelo vrijeme držati pod nadzorom. U pravilu, osobe lišene slobode će odbiti pretragu u situaciji kad su u posjedu nedopuštenih stvari ili stvari te postoji velika vjerojatnost da u tome budu uhvaćeni. Na taj način žele dobiti na vremenu ne bi li se riješili takvih predmeta (odbacili ih, sakrili, progutali, dodali nekom trećem i slično), a sve u cilju izbjegavanja neugodnosti i posljedica koje mogu nastupiti ako se to kod njih pronađe.

6.4. PRETRAGA POSJETITELJA I ZAPOSLENIKA

U svakom kaznenom tijelu uvijek postoji opasnost od unosa nedopuštenih predmeta od strane posjetitelja za osobu lišenu slobode koju posjećuju, uključujući oružje i drogu. Kako bi se to spriječilo potrebno je primjenjivati razumne sigurnosne mjere kao što su pretrage posjetitelja prije i poslije posjete, također, navedeno se odnosi i na pretrage osoba lišenih slobode, a u slučaju da se primijeti da je došlo do razmjene nedopuštenih predmeta između posjetitelja i osobe lišene slobode pretraga se može odmah obaviti. Međutim, potrebno je urediti funkcionalan okvir mjera sigurnosti koje će zadovoljiti sve potrebe sigurnosti i odrediti kvalitetno upravljanje sigurnosnim rizicima, a istovremeno će biti osjetljive i na potrebu poštivanja privatnosti posjetitelja. U praksi se redovito obavljaju djelomične pretrage svih posjetitelja bez obzira ostvaruju li kontakt s osobama lišenim slobode ili po nekom drugom osnovu ulaze u kazneno tijelo. U odnosu na posjetitelje u članku 127. Zakona o izvršavanju kazne zatvora određeno je da se u kaznionicama, odnosno zatvorima, može obaviti pretraga i pregled posjetitelja i stvari, a u slučaju potrebe za pretragom djeteta do 18 godina pretraga će se obaviti na pažljiv i obziran način. Nadalje, u slučaju sumnje na unos nedopuštenih stvari ili stvari obavlja se pretraga posjetitelja. U stavku 3. istog članka navodi se da pretragu i pregled posjetitelja obavlja ovlaštena službena osoba istog spola, a pregled tehničkim i drugim pomagalicama može obaviti i osoba različitog spola.

Prema Europskim zatvorskim pravilima postupke za pretragu posjetitelja koji obavljaju određene profesionalne djelatnosti kao što su zakonski zastupnici, socijalni radnici, liječnici itd., bit će određeni u suglasju s njihovim profesionalnim udrugama (komorama) u svrhu osiguravanja ravnoteže između osiguranja i sigurnosti s jedne strane te prava na povjerljiv profesionalni pristup s druge strane.²⁰

Važno je biti svjestan da i državni službenici i namještenici također mogu predstavljati prijetnju sigurnosti kaznenih tijela, eventualnim unosom nedopuštenih stvari ili stvari te bi također trebale postajati određene radne procedure koje bi značajno utjecale na otklanjanje takvih pojavnosti. Kroz obavljanje redovitih ili povremenih djelomičnih pretraga zaposlenika nastoji se i u tom segmentu sagledavanja sustava sigurnosti, ostvariti pozitivan utjecaj na stanje sigurnosti kaznenog tijela, ali isto tako i na osobnu sigurnost svakog pojedinca uključenog u radne procese.

Pretraga malodobnih osoba obavlja se samo u prisutnosti njenih roditelja ili skrbnika, a u pravilu, malu djecu pregledavaju ovlaštene službene osobe ženskog spola, jer su nježnije i djeca ih lakše prihvaćaju. Naravno, potrebno je tim pretragama pristupiti iznimno pažljivo i s razumijevanjem, na osobito obziran način, kako se djeca ne bi dodatno traumatizirala.

---

²⁰ Europska zatvorska pravila iz 2006. godine (točka 54.10)

6.5. TEMELJITA PRETRAGA OSOBE LIŠENE SLOBODE

Zakonsku osnovu za obavljanje temeljite pretrage zatvorenika nalazimo u članku 65. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, koji određuje da će nakon prijama u kaznionicu odnosno zatvor ovlaštena službena osoba istog spola obaviti temeljitu pretragu zatvorenika i pregled tijela. Nadalje, u članku 66. istog Zakona propisano je da će se prilikom prijama zatvorenika u kaznionicu ili zatvor pregledati osobne stvari zatvorenika. A u članku 142. istog Zakona, određeno je da se zatvorenika i njegove stvari može u svako doba pretražiti.

Temeljita pretraga osobe lišene slobode obaviti će se:

- **kod prijama i otpusta,**
- **prije i nakon sprovođenja,**
- **prije smještaja u posebno osiguranu prostoriju bez opasnih stvari, prilikom odvajanja od ostalih osoba lišenih slobode, prije smještaja na odjel pojačanog nadzora i osmaljenja,**
- **prije upućivanja u samicu,**
- **prije svakog izlaska iz zatvora, odnosno zatvorene ili poluotvorene kaznionice i nakon povratka,**
- **prije i nakon posjete bez nadzora,**
- **po povratku s radilišta, odnosno rada u zatvor, zatvorenu, odnosno poluotvorenu kaznionicu,**
- **ako postoji osnova sumnje da posjeduje ili skriva predmete ili stvari čije držanje nije dopušteno.²¹**

Temeljita pretraga osobe lišene slobode obavlja se u zasebnoj prostoriji koja odgovara higijenskim i klimatskim uvjetima te je opremljena potrebnim inventarom kao što je npr. pisali stol, stolica, vješalice za odjeću, zapisnici, potvrde i ostalo. Međutim, naravno da se pretraga može obaviti u bilo kojoj prostoriji u kojoj je zatvoreniku omogućena privatnost.

Prilikom temeljite pretrage jedna ovlaštena službena osoba mora nadzirati što osoba koja se pretražuje radi, a u cilju da se spriječi eventualno sakrivanje, odbacivanje, gutanje ili slično ponašanje osobe lišene slobode te da ne uzme sa stola nešto od nedopuštenih stvari koje mu su namjeravaju oduzeti, dok druga ovlaštena službena osoba pregledava stvari, odjeću, obuću i samu osobu koja se pretražuje. Posebno treba obratiti pozornost na mogućnost napada na službenike pravosudne policije kada osoba lišena slobode osjeti da će biti otkrivena i spriječena u pokušaju zadržavanja nedopuštenih stvari ili stvari.

Pretraga se obavlja na način da se najprije osobu koju se namjera pretražiti upozori da će biti pretražena te će ju se upitati je li do sada bila pretraživana. Ukoliko izjavi da nije, obaveza je ovlaštene službene osobe da ju upozna s postupkom koji slijedi i da je dužna postupati po njihovom zahtjevu. Zatim će se od osobe koja se pretražuje zatražiti da odloži

---

²¹ Pravilnik o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu, NN 16/22, članak 25.

sve stvari, dokumente i novac na stol. Kada je osoba to učinila, upitat će se osobu lišene slobode je li to sve te kada se dobije potvrđan odgovor, nastavlja se s pregledom stvari koje je osoba odložila. Na posebnu stranu odvajaju se stvari čije je držanje nedopušteno i to u pravilu na onu stranu koja nije na dohvat ruke osobi koja se pretražuje.

Zatim se od osobe zatraži da skine sve gornje dijelove odjeće i stavi ih na vješalicu za nepregledane odjevne predmete. Svaki dio odjeće detaljno se pregledava i potom stavlja na drugu vješalicu. Osobi se pregleda gornji dio tijela od glave, kose, nosa, usta, ušiju, vrata, ruku, između prstiju, ispod pazuha, između nabora na tijelu i slično, sve do pojasa. *Napomena vezana uz članak 20. Pravilnika o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu je odredba stavka 5., koja propisuje da će prilikom obavljanja temeljite pretrage službenik pravosudne policije obaviti vizualni pregled usne šupljine osobe koju pretražuje.* Nakon toga će se osobi dati jedan dio odjeće, npr. potkošulja ili nešto drugo, da obuče na sebe, a potom će se zatražiti da skine preostale dijelove odjeće i obuče te se pristupa pregledu donjeg dijela tijela od pojasa, predjela gluteusa i vanjskog dijela genitalija, ispod genitalija, nogu i stopala. Postupak pregleda odjevnih predmeta isti je kao i kod prethodnih, a na kraju se pregledava obuća. Nakon završetka pretrage odjeće i obuće zatražit će se od zatvorenika da se pomakne u stranu kako bi se pregledao pod i prostor gdje je stajao.

Na samom tijelu predmeti se mogu sakriti tako da se uz pomoć omota zavežu ili zalijepe ljepljivom trakom, flasterom ili na neki drugi način i to, najčešće, s unutarnje strane nadlaktice, ispod koljena, pazuha, stopala, ispod grudi, mošnji, nožnih prstiju, a što ovisi o veličini i obliku predmeta.

Osim toga nedopušteni predmeti mogu se sakrivati u posebno izrađenim pojasevima, steznicima, npr. donjim rubljem sa skrivenim džepovima, u šavovima i slično. Također, pogodna mjesta za skrivanje su perike, kosa vezana u razne čvorove, brada, usta, pa čak i stisnuta šaka. Predmeti se mogu skrivati i u raznim ortopedskim pomagalima, ispod zavoja, u udlagama za imobilizaciju ruke ili noge i slično.

Prilikom pretrage dijelova odjeće, koja ima podstavu treba detaljno ispitati ima li nešto ispod podstave ušiveno ili utaknuto. Isto tako, treba temeljito pregledati dijelove odijela gdje je tkanina dvostruka (ovratnik, reveri, i drugo), kao i vatom podstavljene dijelove (ramena). Podrazumijeva se, da se detaljno moraju pregledati i svi džepovi, vodeći računa da možda nema i tajnih džepova (obaviti RTG pregled obuće i odjeće).

Ukoliko osoba koja se pretražuje ima ugrađenu protezu (ruka ili noga), gips, zavoj ili flaster i ukoliko to otežava pretragu, a postoji osnovana sumnja da se ispod istih nalaze nedopuštene stvari ili tvari tj. da se koriste upravo iz razloga unosa nedopuštenih stvari u kazneno tijelo, službenik pravosudne policije zatražit će pomoć medicinskog osoblja.

Starijim osobama i osobama s invaliditetom trebalo bi se tijekom pretrage dopustiti sjesti na stolac, ukoliko je to moguće. Također, posebnu pozornost treba posvetiti osobama koje su vidljivo bolesne, ozbiljno ozlijeđene ili se oporavljaju od težih bolesti ili operativnih zahvata. Procedura temeljite pretrage treba biti prilagođena tako da se sa što manje

neugodnosti pronađu eventualne nedopuštene stvari ili stvari. Ovim osobama također bi trebalo ponuditi stolicu gdje će sjesti, a posebice kada se oblače ili skidaju. U slučaju potrebe, potrebno je angažirati medicinsko osoblje i postupati po njihovim preporukama, a o tome napisati službenu zabilješku.

Prilikom pretrage treba obratiti pozornost na vidljive ozljede na tijelu osobe koja se pretražuje. Ukoliko ih osoba ima potrebno je od iste uzeti izjavu o načinu nastanka i zadobivanja ozljeda.

Službenici pravosudne policije trebaju biti svjesni mogućih emocionalnih reakcija osoba lišenih slobode na temeljitu pretragu, koja može biti jednako neugodna i za njih i za zatvorenika, jer zadiru u intimu osoba, a što može uzrokovati emocionalne ispade zatvorenika. Stoga, službenici pravosudne policije trebaju postupati profesionalno i korektno s osobama koje pretražuju. Ukoliko ih zatvorenici vrijeđaju, odnosno krše odredbe Kućnog reda, dužni su ih upozoriti i izvijestiti nadređenog službenika, a zatim o incidentnom događaju napisati službenu zabilješku.

6.6. PRETRAGA PROSTORIJA

Uzimajući u obzir sveukupnost odrednica sigurnosti kaznenog tijela posebna pažnja se posvećuje obavljanju redovitih pretraga prostorija za smještaj osoba lišenih slobode, kao što su sobe i spavaonice, u cilju utvrđivanja stanja, odnosno postojanja ili nepostojanja određenih oštećenja koja bi mogla dovesti do ozbiljnijih incidentnih događaja. *Vizualnim i neposrednim pregledom, najmanje jednom dnevno, utvrđuje se funkcionalnost i ispravnost brava i rešetki prostorija i prostora u kojima borave ili se kreću osobe lišene slobode.*²² Europska zatvorska pravila (točka 54.3.) propisuju da će ovlaštene službene osobe biti osposobljene provoditi navedene pretrage na način da otkriju i spriječe bilo kakav pokušaj bijega ili prikrivanja sudionika, poštujući pri tome dostojanstvo onih koje pretražuju i njihovih stvari. Nadalje, točka 54.8., određuje da će osobe lišene slobode biti prisutne prilikom pretraživanja njihovih osobnih stvari, osim ukoliko to zabranjuju tehnike pretrage ili postoji potencijalna opasnost za ovlaštene službene osobe koje obavljaju pretragu.

Intencija ovakvog određenja spomenutih pravila je potreba da u svakom kaznenom tijelu mora postojati jasan i razumljiv skup pravila postupanja kojim su detaljno propisane okolnosti pod kojima se trebaju provoditi pretrage, metode koje se primjenjuju te njihova učestalost. Dakle, ova pravila moraju uključivati postupanja koja dovode do sprječavanja bjegova, kao i ostalih incidentnih događaja, ali isto tako da obuhvate i elemente zaštite dostojanstva osoba lišenih slobode i njihovih posjetitelja.

U Planu osiguranja kaznenog tijela, između ostalog, utvrđeni su postupci i mjere za održavanje reda i sigurnosti, načini primopredaje službe na radnim mjestima, pretraga

---

²² Ibid., članak 27.

prostora i prostorija u kojima osobe lišene slobode borave ili se kreću te drugi postupci i mjere koji su od značaja za sigurnost.

Pretraga prostorija i prostora obuhvaća pretragu osoba lišenih slobode, prostorija i prostora u kojima osobe lišene slobode borave, rade ili se kreću, opreme, uređaja, inventara i drugih stvari koje se u njima nalaze, kao i zidova i podova te pripadajuće infrastrukture.²³

Pretraga prostorija i prostora obavlja se uvijek kada postoji osnova sumnje da se u njima nalaze predmeti ili stvari čije držanje nije dopušteno ili kada postoji osnova sumnje da osobe lišene slobode obavljaju nedopuštene radnje, posjeduju ili skrivaju predmete ili stvari čije držanje nije dopušteno.²⁴

Službenik pravosudne policije, za vrijeme obavljanja pretrage prostorija, prostora ili objekta kaznenog tijela, za prijeko potrebno vrijeme privremeno će ograničiti kretanje u prostorijama, prostorima ili objektima kaznenog tijela koje pregledava.²⁵

Kod obavljanja pretrage mogu se koristiti tehnička pomagala i druga potrebna oprema, kao i službeni psi.²⁶

Opća pretraga obuhvaća pretragu osoba, svih prostorija i prostora kaznenog tijela, opreme, uređaja, inventara i drugih stvari koje se u njima nalaze, zidova, podova i pripadajuće infrastrukture, kao i specijalnih vozila za prijevoz zatvorenika, a obavlja se prema planu osiguranja, najmanje jednom godišnje.²⁷ Za ovu vrstu pretrage potrebno je obaviti temeljite pripreme, a što uključuje i osiguranje dovoljnog broja službenika pravosudne policije koji će pristupiti obavljanju tog posla. U odnosu na prostornu veličinu kaznenog tijela, opća pretraga može se organizirati u višednevnom trajanju, a što zahtjeva i vođenje računa da se kazneno tijelo podjeli u više zasebnih cjelina koji će se dnevno pretraživati, na način da se spriječi eventualno sakrivanje ili prenošenje nedopuštenih stvari i stvari iz prostorija ili prostora koji još nisu pretraženi u neke druge dijelove kaznenog tijela koji su već pretraženi. Nadalje, prilikom ovako zahtjevne pretrage posebna pažnja mora se posvetiti nadzoru i osiguranju osoba lišenih slobode (veći broj zatvorenika na jednom prostoru, npr. hodniku) kako bi se spriječila pojavnost izvanrednih situacija. Slijedom toga, u pripremi opće pretrage odrediti će se i prostori za privremeni smještaj zatvorenika (npr. prostorije za slobodne aktivnosti i slično) za vrijeme trajanje pretrage. Kao i kod svake druge pretrage važnu ulogu ima podjela uloga službenika pravosudne policije koji obavljaju pretragu. Slijedom toga, u svakoj grupi za pretragu, svaki pojedinac treba točno znati što je njegova dužnost i obveza. Pretraga se ne smije požurivati ili nepotpuno i necjelovito obavljati, na način da se pojedini dijelovi prostorije ili prostora tijekom obavljanja pretrage ostave nepretraženi, a što se također odnosi i na tehničke uređaje. U praksi, opća pretraga provodi se i u okviru pojačanih mjera

---

²³ Ibid., članak 26. stavak 2.

²⁴ Ibid., članak 26. stavak 1.

²⁵ Ibid., članak 56. stavak 4.

²⁶ Ibid., članak 26. stavak 4.

²⁷ Ibid., članak 26. stavak 3.

sigurnosti, a što je najčešće vezano uz razdoblja koja prethode određenim blagdanima (naglašene emotivne tenzije osoba lišenih slobode radi odvojenosti od obitelji) ili prethode razdoblju korištenja godišnjih odmora većeg broja ovlaštenih službenih osoba.

6.7. OPĆA TAKTIČKA PRAVILA ZA PROVOĐENJE PRETRAGE

Opća taktička pravila pretrage su: 1) planiranje, 2) zakonito postupanje, 3) tajnost priprema, 4) iznenadno postupanje.²⁸

Zakon o izvršavanju kazne zatvora, Zakon o kaznenom postupku, kao i podzakonski propisi doneseni na temelju njih, ne mogu propisati gdje, kada i kako treba obavljati pretragu, nego samo propisuju uvjete i okolnosti pod kojima se pretraga može obaviti. Nemoguće je unaprijed predvidjeti sve moguće pojedinosti u određenim slučajevima, tako da bi detaljno propisivanje krutih šablona i načina pretrage bilo štetno, iz razloga jer je svaka pretraga različita u odnosu na prethodnu. U stručnoj literaturi vezano uz ova pitanja, više teoretičara daje različita **taktička pravila, a neka od njih su:**

- **postupati se mora zakonito i svrsishodno,**
- **potrebno je sačuvati tajnost namjeravane pretrage,**
- **postupati iznenadno, osobito ako se traže osobe ili ih se želi zateći u nezakonitoj djelatnosti (izbjegava se poduzimanje protumjera),**
- **ukoliko ima vremena, pretragu treba temeljito pripremiti, prikupiti potrebne informacije i izvršiti odgovarajuće provjere,**
- **pretragu treba uvijek provoditi oprezno jer je dobro računati s iznenađenjima i mogućim otporom,**
- **treba postupati razmjerno i u skladu s razumnom ravnotežom koja treba postojati između vrijednosti i značaja traženog predmeta ili osobe u odnosu na poduzete mjere,**
- **površnost je najveći neprijatelj uspjeha u pretrazi.**

Način pretrage prostorija u kojima borave, rade ili se kreću osobe lišene slobode te prostora unutar i oko kaznionice prvenstveno uvjetuje cilj pretrage odnosno predmeti, stvari ili tvari koje se traže, veličina prostorije ili prostora, broj prostorija, raspoloživa tehnička pomagala i broj ovlaštenih službenih osoba koji su na raspolaganju za obavljanje posla pretrage.

Nakon dobro obavljene pripreme slijedi kontrola i nadzor prostorije ili prostora u cilju sprječavanja odbacivanja predmeta kroz prozor ili uništavanja na neki drugi način. Zatim slijedi što neupadljiviji pristup ovlaštenih službenih osoba do prostorije ili prostora koji će se pretražiti, a potom iznenadni ulazak u samu prostoriju ili prostor. Prilikom pretrage

---

²⁸ Pavišić, B., Modly, D., Veić, P., Kriminalistika, Knjiga prva, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2006., str. 318.

prostorije za smještaj osoba lišenih slobode (sobe), prije otvaranja vrata, potrebno je izvršiti uvid u stanje i kretanje osoba lišenih slobode u toj prostoriji. Poželjno je da sve osobe lišene slobode budu u vidokrugu službenika, odnosno da se ne nalaze u sanitarnim prostorijama ili neposredno uz prozor zbog opasnosti od uništavanja ili bacanja stvari ili stvari u WC školjku ili kroz prozor. Posebnu pažnju treba obratiti na moguće gutanje nedopuštenih predmeta (tvari). Nakon utvrđivanja da su ostvareni svi uvjeti za ulazak u prostoriju, otvaraju se vrata i pozivaju se osobe lišene slobode da ostanu na svojim mjestima jer će se izvršiti pretraga te da su dužni postupati sukladno naredbama ovlaštenih službenih osoba.

Ponekad je potrebno određenu prostoriju staviti pod nadzor i čekati najpovoljniju priliku za otvaranje vrata i početak pretrage. Tako npr. ukoliko se traži mobitel, može se pomoću uređaja za otkrivanje aktivnih aparata tzv. „mob findera“ pratiti trenutak kada ga osoba lišene slobode stavi u funkciju, odnosno uzme sa mjesta gdje je bio sakriven i počne ga koristiti te se u tom trenutku ulazi u prostoriju.

Sukladno planu provođenja pretrage svaki službenik obavlja svoju zadaću. Voditelj pretrage nadzire tko i što radi te prati osobu lišenu slobode koja je ostala u sobi kao svjedok pretrage; prati njeno ponašanje i reakcije na tijek pretrage, kao što su npr. boja glasa ili promjene boja lica, zamuckivanje, drhtavi glas, znojenje, nervoza, iznenadna elokventnost i slično, a što nam može ukazati da smo u neposrednoj blizini skrivenog predmeta, odnosno da smo prošli preko njega i da ga nismo pronašli ukoliko se osoba lišene slobode odjednom oslobodi nervoze i promijeni ponašanje. Ostali službenici obavljaju pretragu sukladno planu pretrage.

Izbor osobe lišene slobode koja će biti prisutna pretrazi također mora biti planiran i ovisi o tome imamo li u sobi odnosno prostoriji koju namjeravamo pretražiti, informatora ili ne, tko je vlasnik predmeta kojeg tražimo – prema dostupnim saznanjima, ima li u prostoriji osoba koja bi nam eventualno mogla ukazati gdje se nalazi traženi tj. sakriveni predmeti (ili stvari) ili će se u sobi ostaviti osoba lišena slobode koja to želi, uz pretpostavku da će surađivati i skrenuti nam pažnju na skrivene predmete ili postupke drugih osoba lišenih slobode i drugo.

Ukoliko se u prostoriji očekuje pružanje pasivnog ili aktivnog otpora, prethodno će se poduzeti potrebne mjere i radnje da se takav otpor spriječi, a za to se mogu angažirati dodatni službenici pravosudne policije koji će, ukoliko do toga dođe, imati zadaću savladavanja otpora osoba lišenih slobode, odnosno rješavanja nastale incidentne situacije.

Neuspješna pretraga ne znači da u istoj prostoriji nema nedopuštenih stvari i stvari. Ponekad je dobro za kratko vrijeme ponoviti pretragu jer se sada osobe lišene slobode osjećaju sigurnijima i ne nadaju se ponovnoj pretrazi te možemo pretpostaviti da neće tako brižno sakrivati stvari ili stvari da ih je gotovo nemoguće pronaći. Potrebno je imati na umu da je vrijedan predmet bolje sakriven od onog manje vrijednog, odnosno stvar ili tvar do koje se teže dolazi bolje se sakriva od one koja je dostupnija. Iz tog razloga, ne

treba se zadovoljiti pronađenim, npr. improviziranim kartama, improviziranim nožićem ili slično, već pretragu treba detaljno provesti do kraja, a isto se odnosi i na trenutak kada se pronađe traženi predmet, jer to nije garancija da osim tog predmeta nema još nečega što je nedopušteno za držanje. Potrebno je naglasiti da su rutina, brzopletost i površnost najveći neprijatelji uspješnosti pretrage.

Pored navedenih taktičkih uputa ne smije se izgubiti iz vida i druge psihološke elemente koji se temelje na slijedećem: pretražujući određene prostore uvijek smo spremniji pozornost usmjeriti na otkrivanje tajnih skrovišta, tražeći po teško pristupačnim mjestima i slično, izostavljajući pogled prema stvarima koje su „ispred nosa“. Ta je činjenica dobro poznata počiniteljima kaznenih djela koji su skloni držati predmete na vidljivim mjestima i tako odvratiti pozornost policijskih službenika.

6.8. PLANIRANJE I PRIPREMANJE PRETRAGE

Pretragu se uvijek mora izvoditi planski. Kada god je to moguće, pretragu treba unaprijed konkretno planirati. Planiranje pretrage je planiranje radne cjeline međusobno povezanih raznovrsnih zadataka usmjerenih određenom cilju. Kod planiranja treba uzeti u obzir dvije konstante: 1) predmet pretrage i 2) vrste pretrage. Ostali su čimbenici varijabilni i ovise o konkretnim sadržajima istraživanja.²⁹

Prilikom planiranja i pripremanja pretrage treba voditi računa o načelu razmjernosti, tj. između vrijednosti i značaja traženog predmeta i opsega pretrage treba postojati razumna ravnoteža. Drugačiji će biti odnos ukoliko se traži običan predmet u odnosu na to ukoliko se traži droga, oružje ili drugi predmeti pogodni za bijeg ili napad.

Ukoliko to vrijeme dozvoljava, potrebno je napraviti operativni plan pretrage, jer se na taj način utvrđuju sve aktivnosti koje se trebaju sprovesti, a mogućnost pogreške svodi se na najmanju moguću mjeru. Svaki operativni plan pretrage mora imati pravnu, tehničku i provedbenu komponentu. Planiranje pretrage posebna je vrsta kriminalističkog planiranja koja polazi od: 1) elemenata istražne situacija (postojeća saznanja i očekivane spoznaje), 2) razrađuje taktički način i 3) određuje ciljeve koji se namjeravaju postići.³⁰ Riječ je o osnovnim zadacima planiranja, a također predstavljaju polaznu osnovu za sve planske sheme pretrage. Cilj je usmjerena i kvalitetno provedena pretraga kojom će se ostvariti željeni efekti u pogledu održavanja visoke razine sigurnosti.

Operativni plan pretrage trebao bi sadržavati odgovore na sljedeća pitanja:

- **Što ili koga treba tražiti (predmet pretrage)?** Odgovor na ovo pitanje daje svaka konkretna situacija. Isto tako, važno je predvidjeti mogućnost da će biti pronađeni ne samo traženi predmeti, nego i neki drugi predmeti, a čije držanje također nije dopušteno.

²⁹ Pavišić, B., Modly, D., Veić, P., Kriminalistika, Knjiga prva, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2006., str. 318.

³⁰ Ibid., str. 319.

- **Gdje treba tražiti?** Prije nego se pristupi pretrazi treba ocijeniti i odrediti točan krug osoba i prostorija (prostora) koje treba pretražiti.
- **Kada treba tražiti?**
- **Kako treba tražiti?** Ovo obuhvaća sam plan provođenja pretrage uz odgovarajuću podjelu rada, vanjsko osiguranje i nadzor, osiguranje i nadzor izdvojenih osoba lišenih slobode, promatranje osobe koja je prisutna tijekom obavljanja pretrage itd..
- **Gdje treba tražiti – postojeća saznanja?** Ovisi o stvari ili stvari koja se traži, mogućnosti sakrivanja, sposobnosti prikrivanja, mogućnosti odbacivanja, uništavanja ili oštećivanja.
- **S kakvom opremom?**
- **S kojim brojem i profilom ovlaštenih službenih osoba će se obaviti pretraga?**³¹

Pripremanje pretrage različito je od planiranja. U pripremanje pretrage obično ulaze sljedeće radnje i postupci: prikupljanje informacija o mjestu gdje će se obaviti pretraga, prikupljanje informacija o vremenu kada obaviti pretragu, obaviti izbor službenika za provođenje pretrage i odrediti potrebnu opremu.³²

Priprema pretrage podrazumijeva prikupljanje što više informacija o predmetima i stvarima koje će se tražiti, kao što su: koji su to predmeti i stvari, u čijem su vlasništvu, gdje bi se mogli nalaziti, koje je vrijeme najpogodnije za provođenje pretrage, može li se očekivati otpor osoba lišenih slobode ili odbacivanje i uništavanje predmeta itd..

Prikupljanjem informacija o osobama lišenim slobode u prostoriji koja se namjerava pretražiti, možemo doći do spoznaje da upravo preko nekoga od njih možemo doći do potrebne i pouzdane informacije gdje se nalazi predmet pretrage. U tim situacijama treba postupati vrlo oprezno da izvor informacije ne bude otkriven od ostalih osoba lišenih slobode. Uvijek treba naći valjani razlog da se informatora izvede iz prostorije i s njim obavi potreban razgovor, a da ostale osobe lišene slobode ne posumnjaju u tu aktivnost. Npr. to može biti odvođenje kod liječnika, posjeta, posjeta odvjetnika i slično, a nikako poziv na razgovor sa rukovoditeljima, službenicima tretmana i slično.

S pretragom se ne smije započeti prerano ni prekasno. Ako pretraga započne kada još predmeti koji se traže nisu na mjestu pretrage, daje se signal i otkrivaju ciljevi pretrage. Ako pretraga započne prekasno, tragovi i predmeti mogu biti uništeni, uklonjeni, skriveni na nekom drugom mjestu ili kod neke druge osobe.

S obzirom na mogućnost pružanja pasivnog ili aktivnog otpora osoba lišenih slobode, pružanja otpora uporabom oružja, oruđa ili drugih predmeta pogodnih za napad, navike osoba lišenih slobode i njihov način života, potrebno je izvršiti pravilan odabir ovlaštenih službenih osoba, kako u pogledu dovoljnog broja službenika, tako i u pogledu njihove kvalitete, vodeći računa o njihovim sposobnostima, motiviranosti, iskustvu i znanju.

---

³¹ Ibid., str. 322.

³² Ibid., str. 321.

Ni u kojem slučaju broj ovlaštenih službenih osoba za obavljanje pretraga prostorija u kojima borave, rade ili se kreću osobe lišene slobode ne smije biti manji od dva, jer dok jedan pretražuje, drugi ga mora štiti od eventualnog napada i mora pratiti što radi osoba lišena slobode koja je prisutna pretrazi.

Za vrijeme trajanja pretrage službenici koji ju obavljaju ne smiju biti ometani. Sve nastale situacije treba rješavati voditelj pretrage. Službenici trebaju biti potpuno koncentrirani na obavljanje pretrage. Bez maksimalne koncentracije nema optimalnih rezultata.

Važan segment pripreme pretraga je podjela zadaća i detaljnih uputa tko će i što obavljati tijekom pretrage kako bi se izbjegle eventualne pogreške u pretrazi, odnosno da neki prostori ne ostanu nepretraženi, a da neke dijelove prostorija pretražuju dva ili više službenika. Svaki službenik koji sudjeluje u obavljanju pretrage dobiva određenu zadaću koju mora savjesno i detaljno obaviti.

Osim toga, potrebno je osigurati tehničke uređaje i pomagala koja će se koristiti za vrijeme pretrage kao što su: izori svijetla (baterijske lampe i slično), detektori za otkrivanje metala, detektori za otkrivanje mobitela, endoskopske i teleskopske kamere, odvijači, čekić, razna kliješta, sredstva za registraciju pronađenog stanja (zapisnici, potvrde, potreba snimanja ili fotografiranja) i ostalo. Po potrebi treba osigurati i nazočnost ovlaštene osobe za pregled tehničkih uređaja kao što su TV i radio prijemnici, glazbene linije, DVD uređaji i drugo, odnosno prisutnost službenika pravosudne policije - vodiča službenog psa i službenog psa za pronalazak nedopuštenih stvari i stvari kao što su opojna sredstva, mobilni uređaji i ostalo.

6.9. KADA I KOLIKO TREBA PRETRAŽIVATI?

Nemoguće je dati jasan i precizan odgovor na ovo pitanje. Ne postoji jasno pravilo koje bi nam reklo kada i koliko treba obaviti pretraga prostorija, prostora ili prostora za radne i slobodne aktivnosti osoba lišenih slobode, ali postoje načelne odrednice koje propisuju da pretragu treba obaviti u svakom trenutku kada postoji osnova sumnja da osobe lišene slobode posjeduju nedopuštene stvari ili stvari. Jedan od glavnih kriterija za procjenu kada i koliko treba pretraživati je činjenica da se kaznionice s obzirom na stupanj sigurnosti i ograničenje slobode kretanja zatvorenika dijela na zatvorene, poluotvorene i otvorene, dok su zatvori zatvorenog tipa. Samim tim nameće se i odgovor da one kaznionice i zatvori s maksimalnim stupnjem sigurnosti treba češće pretraživati od onih ostalih (u kojim su poluotvoreni i otvoreni uvjeti izdržavanja kazne zatvora).

Najmanje jednom godišnje obavlja se opća pretraga, ali naravno da zbog razdoblja koje prođe do ponovnog obavljanja opće pretrage to ne može biti dostatno za održavanje konzistentnosti sustava sigurnosti. Slijedom toga, potrebno je pretrage prostorija obavljati u kraćem periodu, sukladno sigurnosnoj procjeni i uvažavajući sve sigurnosne rizike. Svakodnevno je potrebno i po nekoliko puta obaviti pregled zidova, prozora, rešetki na prozorima, vrata i brava. U pravilu, taj se pregled obavlja prilikom svake primopredaje smjene, na način da ovlaštena službena osoba koja prima smjenu ulazi u svaku prostoriju

za smještaj zatvorenika te ju vizualno obavlja. Isto tako je važno da se eventualno uočena oštećenja evidentiraju i odmah otklanjaju radi lakšeg uočavanja svake novonastale promjene u prostoru (prerezane rešetke ili oštećenja na prozorima, zidu i slično).

Drugi kriterij na kojem se temelji opseg poslova pretrage je svakako sigurnosna procjena koja se odnosi na broj i strukturu zatvorenika, vrste kaznenih djela, broju posjeta i primljenih paketa, sklonostima i evidentiranim zlouporabama i ostalom. Nadalje, prostorija u kojoj je veći broj zatvorenika sigurno je rizičnija od one gdje je taj broj manji. To se ogleda u dinamici poslova koji se obavljaju, odnosno odvođenju na razne aktivnosti, od boravka na svježem zraku (otvorenom prostoru kaznenog tijela), posjeta, pregleda liječnika itd., a svaka takva aktivnost postaje poseban rizik za unošenje nedopuštenih stvari ili stvari u prostoriju u kojoj borave osobe lišene slobode.

Sljedeći kriterij, odnosno vrlo važna činjenica odnosi se na postojanje sigurnosnih mjera u odnosu na sigurnosno rizične zatvorenike. Što je veći broj takvih zatvorenika, veća je i potreba za obavljanjem pretraga prostorija i prostora u kojima oni borave ili se kreću.

Najvažnija činjenica, odnosno jedini pravi kriterij je da pretraga prostorija u kojima zatvorenici borave, rade ili se kreću, treba biti svakodnevna pojava, da ih treba obavljati svrhovito i kvalitetno te da zatvorenici u ni jednom trenutku ne znaju i ne mogu biti sigurni kada će biti pretraženi. Pretraga praktično ne može biti previše, ali ih isto tako ne smije biti premalo.

6.10. PRIMJER PRAKSE RADA: PROVOĐENJE PRETRAGE PROSTORIJA U KOJIMA SU SMJEŠTENI ZATVORENICI

Svaku pretragu treba prilagoditi konkretnom slučaju i pri tome treba obratiti pozornost da se objektu pretrage pristupi što neprimjetnije, odnosno iznenada (element iznenađenja). Kada je izvršeno vanjsko osiguranje objekta, potrebno je osigurati nadzor ulaza, izlaza, prozora i slično, a kako bi se onemogućilo izbacivanje predmeta ili njihovo sakrivanje. Bez obzira na predviđen plan pretrage, moramo ostaviti dovoljno prostora za prilagodbu novonastaloj situaciji i poduzimanje konkretnih koraka kao bi se ispunila svrha službene zadaće. Kada se uđe u prostoriju, potrebno je iz nje izvesti zatvorenike, obaviti djelomičnu, a po potrebi i temeljitu pretragu te ih smjestiti u posebnu prostoriju i nadzirati njihov razgovor i ponašanje kako bi se eventualno otkrile dodatne informacije koje bi mogle doprinijeti uspješnosti pretrage. Nakon toga slijedi izbor zatvorenika koji će biti prisutan tijekom obavljanja pretraga prostorija i stvari kao svjedok. Svjedok će se prije početka pretrage upozoriti da pazi kako se pretraga obavlja te da ima pravo prije potpisivanja zapisnika o pretrazi staviti svoje prigovore ako smatra da pretraga nije provedena u skladu s Zakonom ili da sadržaj zapisnika nije točan.

Pretraga prostorija mora imati sustavan pristup, što znači da se mora pretraživati na način kako je to planirano, od plafona i rasvjetnih tijela na njemu do poda, zidova, rešetki, prozora, vrata i brava, a na kraju podova i svih predmeta koji se nalaze na podu kao što

su kreveti, ormari, stol, klupe, stolice itd.. Unutar jedne prostorije obično se pretraga započinje u smjeru kazaljke na satu s lijeva na desno od kutova, od gore prema dolje, prvo zidovi i stvari uz zidove, a onda sredina prostorije. Na kraju se pregledava pod.

Posebnu pozornost treba posvetiti pretrazi prozora kako bi se pronašla eventualna oštećenja rešetki, sakriveni predmeti s vanjske strane prozora, predmeti na uzici i slično. Pored toga, također treba obratiti pozornost na jastuke, madrace, posteljinu, donje ploče stolova i stolica, čisto i prljavo rublje zatvorenika, knjige i dnevni tisak, posudice s šećerom, sadržaj koša za smeće, umivaonik, vodokotlić, prostor uz kanalizacijske i vodovodne cijevi, prekidače, produžne kablove i tehničke uređaje, odnosno sve predmete koji se nalaze u sobi. Sve zidove treba proći rukom, a stvari koje se naslanjaju na zid, treba odmaknuti i pregledati. Ukoliko se na zidovima nalaze plakati i slike, potrebno ih je maknuti sa zida. Kod pregleda treba paziti na eventualna oštećenja zidova ili pokušaje kopanja rupa, a koja može biti prikrivena pastom za zube, kruhom ili nečim sličnim. Kopanje se najčešće događa iza predmeta koji se na prvi pogled ne mogu micati (npr. ogledala, iza ormara, kreveta). Također, potrebno je utvrditi i postojanja eventualnih skrivenih skrovišta unutar ormara (razmaknute stjenke, ploče i slično).

Tehničke uređaje potrebno je otvoriti i pregledati. Spojeve koji se daju razdvojiti, nakon pregleda, potrebno je označiti sigurnosnim naljepnicama tako da se ne mogu neprimjetno otvarati. Ukoliko je naljepnica potrgana, postoji osnovana sumnja da je neki od zatvorenika otvarao taj uređaj.

Pretragu, u pravilu, ne treba prekidati, mijenjati ljude koji obavljaju pretragu ili ih na bilo koji način ometati. Službenici trebaju biti maksimalno usredotočeni i koncentrirani te imati dovoljno vremena za kvalitetno obavljanje pretrage. Pretraga se rijetko poduzima noću, osim kada je to potrebno iz sigurnosnih razloga koji npr. upućuju na pripremu zatvorenika za pokušaj bijega i drugo.

Svi predmeti čije držanje nije dopušteno stavljaju se na posebno osigurano mjesto, da ih zatvorenik ne može uzeti, oštetiti ili uništiti. Ukoliko je pretragom pronađena sumnjiva praškasta tvar za koju se opravdano može pretpostaviti da je riječ o drogi ili opojnom sredstvu, istu je potrebno izuzeti na način da se što manje kontaminiraju tragovi. Isto se odnosi na pronalazak mobitela, kao i ostalih stvari i predmeta koji mogu biti povezani s počinjenjem kaznenih djela (oružje, oruđe, droga) te se predaju nadležnom državnom tijelu na daljnje postupanje i utvrđivanje svih činjenica koje iz njihove uporabe proizlaze. Nakon svakog pronađenog predmeta, potrebno je utvrditi njegovog vlasnika, izvršavanjem dodatne provjere ili povezivanjem mjesta pronalaska s nekim od zatvorenika. Npr. ukoliko se mobitel pronađe na gornjem krevetu u madracu, može se pretpostaviti da je vlasništvo zatvorenika koji spava na tom krevetu, a što je naravno, potrebno provjeriti i dodatno utvrditi.

Ukoliko u prostoriji postoje zaključani ormari sa stvarima zatvorenika, potrebno je pretragu organizirati na način da svaki zatvorenik pojedinačno dođe otvoriti svoj ormarić, a potom će se isti pretražiti u njegovom prisustvu. Ako zatvorenik na želi otvoriti ormarić,

ili ako tvrdi da je izgubio ključ, potrebno ga je temeljito pretražiti radi provjere istinitosti i ukoliko se ključ ne pronađe, koristit će se rezervni ili će se ormarić otvoriti uporabom sile, uz nazočnost zatvorenika, ali uz nastojanje počinjenja najmanje moguće štete.

Pretragu treba obavljati pristojno, bez bilo kakvih oblika zlostavljanja i vrijeđanja zatvorenika tim postupcima, uvažavajući temeljna načela izvršavanja kazne zatvora, poštujući ljudsko dostojanstvo osobe koja se pretražuje i uz izbjegavanje nepotrebne štete ili uništavanja stvari.

Pri tom, u vidu uvijek treba imati i cilj službene zadaće koja se obavlja. U dijelu Zakona koji propisuje temeljna načela izvršavanja kazne zatvora, između ostalog, odraženo je da se kazna zatvora izvršava na način da se zatvoreniku jamči poštivanje ljudskog dostojanstva te da su zabranjeni i kažnjivi svi postupci kojima se zatvorenika podvrgava bilo kakvom obliku mučenja, zlostavljanja ili ponižavanja.

6.11. PRETRAGA PROMETNIH SREDSTAVA

Pravilnik o poslovima odjela osiguranja u zatvorskom sustavu u članku 19., pored ostalog, određuje provođenje pretraga vozila i strojeva prilikom ulaska, izlaska te zatečenih u prostoru ili objektu kaznenog tijela.

Prilikom svakog ulaska vozila u prostore kaznionice ili zatvora potrebno je izvršiti vizualni pregled vozila i to s vanjske i unutarnje strane, kabinu vozila, prostor za smještaj osoba ili tereta, podvozje, prtljažnik kod osobnog automobila itd.. Za pretragu vozila mogu se koristiti osim osjetila i tehnički uređaji kao što su detektori, posebna ogledala, a mogu se koristiti i službeni psi. Posebnu pozornost ovlaštena službena osoba obratit će na prostore gdje se može sakriti neka osoba ili nedopuštena sredstva kao što su oružje, droga, mobiteli, alkohol i slično. Kao i kod drugih pretraga i ovdje je potrebna određena razina iskustva. Naime, u kaznionicu ili zatvor redovito ulaze jedni te isti vozači i vozila, a najčešće prevoze (dovoze ili odvoze) istu količinu robe i slično. Tako, npr. ako dostavljač kruha u prostoru za smještaj kruha, između ostalog vozi i jednu kartonsku kutiju, istu je potrebno posebno pregledati. Takvih je situacija nebrojeno i teško ih je sve pobrojati. Međutim, ovlaštena službena osoba mora biti lucidna i svaku situaciju procijeniti u pogledu hoće li i u kojoj mjeri ulaziti u otvaranje paketa robe. Posebno treba voditi računa prilikom pretrage da se uvjeri ima li u vozilu sakrivenih osoba. Prilikom pretrage vozila, potrebno je pregledati i vozača.

Svakoj osobi koja ulazi u prostor kaznionice mora se utvrditi istovjetnost i izdati joj se odgovarajuća dozvola za ulaz. S obzirom da u prostore kaznionice ne ulazi velik broj vozila, a naročito onih s posebnim dozvolama i u izuzetnim situacijama kao što su odvoz ili dovoz raznog materijala, oprema, namirnica, smeća, intervencije hitne medicinske pomoći ili hitne intervencije za sanaciju raznih kvarova i oštećenja i ostalo, potrebno je u kaznionicama i zatvorima svakom takvom vozilu osigurati jednu ovlaštenu službenu osobu koja će cijelo vrijeme nadzirati vozilo i vozača.

Osim pregleda dostavnih i ostalih vozila i vozača, potrebno je izvršiti pregled vozila kaznenog tijela (specijalna vozila za prijevoz zatvorenika i druga vozila) i ostalih službenih osoba, jer uvijek postoji mogućnost da se na nekom dogovorenom mjestu nešto sakrije i na taj način pokuša unijeti u prostor kaznenog tijela. Npr. ispred zgrade suda kamo se sprovodi zatvorenika na sudsku raspravu, vozilo ostaje bez nadzora i bilo tko može na neki dio vozila učvrstiti, zalijepiti ili na neki drugi način sakriti nedopuštenu stvar, koju će zatvorenici koji rade na čišćenju i uređenju zatvorskog kruga ili pranju vozila u kaznionici ili zatvoru, odnosno bilo koja zainteresirana osoba, u pogodnom trenutku uzeti i unijeti u prostorije i prostore u kojima borave zatvorenici.

Prilikom izlaska svakog vozila, službenik na ulazu odnosno izlazu u kaznionicu ili zatvor dužan je provjeriti vozilo, a posebno broj osoba u vozilu, prostoru za smještaj tereta i slično, kako bi se spriječio neovlašteni izlazak zatvorenika. U pravilu obavlja se isti pregled kao i kod ulaza vozila u prostor kaznionice ili zatvora. Nazočnost ovlaštene službene osobe koja se nalazila u pratnji vozila nije garancija da se u vozilu nije sakrio netko od zatvorenika, odnosno da nije iskoristio njegovu nepažnju i ostao u vozilu u namjeri da na taj način izvrši bijeg.

Posebnu pozornost treba obratiti na vozila koja odvoze otpad ili ambalažu u velikim kontejnerima koji su idealni za skrivanje.

Prilikom izlaska specijalnog vozila iz kaznionice zatvorenog tipa ili zatvora, ovlaštena službena osoba na ulazu odnosno izlazu dužna je, osim pregleda vozila, točno utvrditi koliko ima zatvorenika u vozilu uz obvezan vizualni pregled.

6.12. PRIMJER PRAKSE RADA: PRETRAGA RADIONICA I ZAJEDNIČKIH PROSTORIJA

Radionice i zajedničke prostorije, kao što su razne prostorije u kojima se obavljaju određeni poslovi (kuhinja, skladišta, proizvodni pogoni itd.) ili provode slobodne aktivnosti (prostorije za gledanje TV-a, društvene prostorije, prostorije za likovne, glazbene, literarne grupe i drugo) posebno su zanimljive jer se upravo u njima izrađuju nedozvoljeni predmeti kao što su bodeži, bokseri, palice i slično ili se u njima najlakše sakrivaju. Ovdje se nikako ne smiju zaboraviti kupaonice, hodnici, prostorije za odlaganje otpada, pa čak i prostorije koje koriste službenici pravosudne policije. U tom smislu, može se zaključiti da je najlakše doći u posjed nedopuštenih stvari ili tvari upravo u takvim prostorima gdje je prisutna stalna migracija zaposlenika i zatvorenika, a nadzor je sveden na minimum.

Iz tog razloga, svaka prostorija takve namjene, a naročito radionica gdje zatvorenici imaju na korištenje razne alate i predmete čije je držanje inače nedopušteno, trebale bi biti uredne i čiste, a alati i ostali predmeti složeni na svom (određenom) mjestu po završetku radne aktivnosti.

Ovlaštena službena osoba koja vodi aktivnosti u toj prostoriji ili obavlja nadzor nad zatvorenicima treba imati točnu specifikaciju alata i raznih uređaja, s točnim popisom i količinom, a na kraju svakog radnog dana potrebno je izvršiti pregled je li sav alat vraćen i stavljen na za to predviđeno, odnosno određeno mjesto. Ako se posumnja i uoči da nešto nedostaje, potrebno je odmah poduzeti odgovarajuće radnje kojima će se pronaći predmet koji nedostaje.

Pretraga ovih prostorija obavlja se gotovo identično kao i pretraga prostorija u kojima su smještene osobe lišene slobode, s tim da će se pozvati samo jedan zatvorenik koji će prisustvovati pretrazi, a koji se odabire prema naprijed navedenim kriterijima. Pretragu ovih prostorija u cilju pronalaska nedopuštenih stvari i stvari najbolje je obavljati izvan radnog vremena zatvorenika, odnosno kada su kretanja i zadržavanja zatvorenika u tom prostoru smanjena. Naravno, u odnosu na sigurnosne razloge, pretragu je moguće obaviti i za vrijeme radnog vremena zatvorenika, ali tom prilikom treba voditi računa o dovoljnom broju ovlaštenih službenih osoba i ostalim taktičkim pravilima.

Mogućnost sakrivanja nedopuštenih stvari u radionicama ili prostorijama za slobodne aktivnosti je iznimno velika i prilikom planiranja pretrage treba se ozbiljno pozabaviti mjestima gdje bi se iste mogle pronaći. Ovdje do izražaja dolazi uloga informatora koji može dati kvalitetne i pouzdane informacije. U drvnom pogonu, npr. vrlo interesantna mjesta za sakrivanje su otpadni materijali, piljevina, skladišta materijala, zatrpani dijelovi prostorije, a takva je situacija i u ostalim prostorima gdje se obavlja slična radna aktivnost. Za ovu pretragu treba predvidjeti dovoljno vremena i ono ne smije biti ograničeno. Za uspješnost ove vrste pretraga značajnu ulogu mogu odigrati zatvorenici koji su spremni pružiti određene informacije bez obzira jesu li već radno angažirani ili ih je tek potrebno uključiti u rad. Tim osobama treba dati dovoljno vremena za prikupljanje informacija.

Dobivanje kvalitetnih informacija za provođenje pretraga ovakvih prostorija očekuje se i od službenika kojima je djelokrug rada vezan uz strukovnu izobrazbu i rad zatvorenika. Suradnja i razmjena informacija nužan je preduvjet za kvalitetan i uspješan rad. Obavljanje pretrage spomenutih prostorija i prostora ovisit će o sigurnosnoj procjeni i utvrđenoj potrebi za obavljanjem tog posla.

6.13. PRETRAGA OTVORENIH PROSTORA

Pod pretragom otvorenih prostora podrazumijevaju se na prvom mjestu prostori unutar kaznionice ili zatvora koji služe za boravak osoba lišenih slobode na svježem zraku, odnosno prostori unutar i izvan kružnog zida kaznionice odnosno zatvora.

Kod pretrage prirodnog prostora posebnu okolnost tvori veličina prostora na kojem se provodi, broj ovlaštenih službenih osoba i drugih koji je provode te sredstva koja pri tome koriste. Iz toga proizlaze posebne zadaće: 1) snalaženje u prostoru, 2)

pronalaženje i pristup objektu, 3) utvrđivanje pozicije objekta, 4) provedbe privremenog oduzimanja i 5) bilježenje tijeka pretrage.³³

Pretraga prostora za boravak osoba lišenih slobode na svježem zraku (otvorenom prostoru kaznenog tijela) jedna je od najvažnijih i najučestalijih pretraga koje se u pravilu svakodnevno obavlja više puta.

Naime, prije i poslije svake grupe osoba lišenih slobode na tom prostoru potrebno je izvršiti pretragu u cilju otkrivanja ostavljenih nedopuštenih stvari i stvari za neku osobu lišenu slobode koja na aktivnost boravka u tom prostoru dolazi naknadno (u nekoj drugoj grupi). Posebnu pažnju potrebno je posvetiti objektima na šetalištu kao što su klupe za sjedenje, drveće, sprave za vježbanje i slično te naravno, koševima za smeće. Također, treba obratiti pažnju na ostavljene papiriće, prazne kutije od cigareta ili šibica, upaljače i ostalo. Osim toga, potrebno je pregledati da nema negdje nalijepljenih predmeta (žvakaće gume, kruh i drugo) na objektima prostora gdje zatvorenici borave tijekom aktivnosti boravka na otvorenom prostoru, odnosno svježem zraku.

Uz navedeno, prati se i nadzire kontakt osoba lišenih slobode na aktivnosti boravaka na otvorenom prostoru kaznenog tijela i osoba lišenih slobode u sobama (ukoliko je moguć njihov vizualni kontakt), a što uz komunikaciju može uključiti i ubacivanje predmeta u taj prostor. Navedeno zahtjeva i odgovarajuću reakciju službenika pravosudne policije.

Poseban problem naših kaznenih tijela je prebacivanje nedopuštenih stvari i stvari preko vanjskog zida u unutrašnje prostore (mobiteli, alkohol i opojna sredstva). U slučaju pronalaska sumnjivog paketića, može se postupiti na više načina. Prvo, isti se može ukloniti i time spriječiti da dođe u posjed osobe lišene slobode, a može se i staviti pod stalni nadzor ovlaštene službene osobe i čekati da ga netko od osoba lišenih slobode pokupi. U toj situaciji treba odmah izvesti osobu lišene slobode iz tih prostora i nad njom izvršiti pretragu te na taj način spriječiti korištenje nedopuštenog predmeta.

Povremeno treba organizirati pretragu prostora unutar i izvan vanjskog zida kako bi se provjerilo da nema ubačenih nedozvoljenih predmeta, a koji nisu ubačeni na „dobro“ mjesto i na taj način nisu dostupni osobama lišenim slobode.

Službenik na osiguranju boravka osoba lišenih slobode na svježem zraku (otvorenom prostoru kaznenog tijela) stalno nadzire njihovo kretanje i međusobne kontakte te u slučaju sumnje da je došlo do razmjene nedopuštenih stvari obavještava službenika pravosudne policije raspoređenog na rada na odjelu, koji će nakon povratka osoba lišenih slobode sa šetnje pristupiti obavljanju pretrage.

---

³³ Pavišić, B., Modly, D., Veić, P., Kriminalistika, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2006., str. 329.

6.14. PRETRAGA PAKETA I POŠILJAKA

Pretraga paketa ovisi o načinu na koji je zaprimljena u kazneno tijelo (osobna dostava ili dostava poštom).

Ukoliko se prima paket putem pošte, pretragu obavlja ovlaštena službena osoba u prisutnosti osobe lišene slobode koja je primatelj paketa (osoba na koju je paket adresiran). Sve dopuštene stvari će se predati osobi lišene slobode te će se evidentirati u propisane evidencije, a osoba lišena slobode će primitak stvari potvrditi potpisom. Paket treba sadržavati popis stvari koje se u njemu nalaze. Ovlaštena službena osoba provjerava sadržaj paketa u odnosu na priloženi popis stvari te obavlja pregled svakog pojedinog predmeta. Ovdje treba posebnu pozornost posvetiti na kutiju paketa, šavove na odjeći, rublju i posebno obući. U slučaju sumnje da se u obući nalaze skrivene stvari čije držanje nije dopušteno, ista će se izuzeti i proslijediti na pregled RTG uređajem ili će se pokušati pregledati na neki drugi način, a da se ne ošteti. Nedopuštene stvari oduzimaju se od osobe lišene slobode i stavljaju na polog stvari, a mogu se na njegov trošak i vratiti pošiljatelju. Predmeti ili stvari, odnosno stvari koje se mogu povezati s počinjenjem kaznenog djela, oduzet će se od osobe lišene slobode i predati nadležnom državnom tijelu, a o istom će se sačiniti odgovarajući zapisnik.

Ako se paket prima od donositelja, isti se pregledava u nazočnosti osobe koja ga je donijela. Prilikom pretrage treba voditi računa o istim stvarima kao i kod poštanskih paketa, a posebno treba biti oprezan da osoba koja je donijela paket, nakon što je pojedini dio pregledan, ne ubaci u taj dio neku stvar ili tvar.

6.15. POSTUPAK KOD ODUZIMANJA NEDOPUŠTENE STVARI ILI TVARI

Pravilnik o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu u članku 28. određuje sljedeće: *Predmet ili tvar koja je pretragom pronađena i čije držanje osobi lišenoj slobode nije dopušteno, kao i nedopuštene predmete pronađene pretragom državnih službenika i namještenika ili posjetitelja, oduzet će se. O oduzetom predmetu ili stvari sastavlja se potvrda o oduzimanju predmeta ili stvari koju potpisuje službenik pravosudne policije i osoba od koje je predmet ili tvar oduzet. Primjerak potvrde uručit će se osobi od koje je predmet ili tvar oduzeta. Na temelju odluke upravitelja oduzeti predmet ili tvar može se komisijski uništiti, o čemu se sastavlja zapisnik.*

Nakon prijama u kaznionicu ili zatvor ovlaštena službena osoba istog spola obavlja temeljitu pretragu zatvorenika i pregled tijela.³⁴ Prilikom prijma zatvorenika u kaznionicu odnosno zatvor pregledavaju se osobne stvari.³⁵ Osobne stvari čije zadržavanje nije dopušteno i odjeća koju zatvorenik ne zadržava kod sebe, popisuju se, oduzimaju i

³⁴ Zakon o izvršavanju kazne zatvora, članak 65. stavak 1.

³⁵ Ibid., članak 66. stavak 1.

pohranjuju na polog stvari ili se mogu na trošak zatvorenika poslati osobi koju on odredi. O oduzetim stvarima zatvoreniku se izdaje potvrda. Stvari koje zbog svoje pokvarljivosti nisu prikladne za pohranjivanje ili uručivanje trećim osobama, uništavaju se i o tome se sastavlja zapisnik, a primjerak zapisnika uručuje se i zatvoreniku.

Stvari za koje se sumnja da su u svezi s počinjenjem nekog kaznenog djela oduzet će se od zatvorenika i uz zapisnik se predaju nadležnom državnom tijelu. Stvari za koje se sumnja da su namijenjen počinjenju bijega zatvorenika, ugrožavanju reda i sigurnosti te stvari za koje se sumnja da mogu narušiti zdravlje, također se oduzimaju i prema procjeni i odluci rukovodećih službenika (upravitelja), one se uništavaju ili predaju nadležnom državnom tijelu, a o čemu se također sastavlja određeni zapisnik. Ove zapisnike uz ovlaštene službene osobe, potpisuje i zatvorenik, kojem se uručuje jedan primjerak.

Pravilnik o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora propisuje u članku 11., da će ovlaštena službena osoba kod oduzimanja nedopuštenih stvari od istražnog zatvorenika, sastaviti potvrdu u koju unosi podatke o broju, vrsti i količini oduzetih stvari, koju potpisuju službenik i zatvorenik, a primjerak se predaje zatvoreniku.

Ako su nedopuštene stvari u svezi s kaznenim djelom, zatvor će obavijestiti nadležni sud, a sa stvarima će se postupati u skladu s odlukom tog suda. Temeljita pretraga istražnog zatvorenika i stvari prilikom prijama u zatvor, obavlja se na isti način koji je propisan za zatvorenike na izdržavanju kazne zatvora, a oduzimaju mu se stvari čije držanje za vrijeme trajanja istražnog zatvora nije dopušteno.

Sav novac, vrijednosti, dragocjenosti, odjeća i ostala imovina koja pripada zatvoreniku, a koju on prema propisima ne smije držati kod sebe, pohranjuje se na sigurno mjesto. Popis tih stvari mora potpisati i zatvorenik. Kazneno tijelo mora poduzeti sve mjere za očuvanje tih stvari u dobrom stanju. Ako se pokaže nužnim uništenje bilo koje od tih stvari iz higijenskih i zdravstvenih razloga, isto se mora evidentirati na propisan način.

Dakle, sve stvari, dokumenti, novac i dragocjenosti čije držanje nije dopušteno, popisuju se u prisutnosti osobe koja se pretražuje i pohranjuju se na predviđen polog – stvari, novaca ili dragocjenosti, o čemu se zatvoreniku izdaje potvrda (koju i on potpisuje).

Prilikom otpusta zatvorenika iz kaznionice ili zatvora zatvoreniku se vraćaju sve oduzete stvari kojima raspolaže, sukladno ažurno vođenom stanju zbog mogućnosti eventualnog preuzimanja stvari od treće osobe prema odobrenju upravitelja ili suda, potrošenoj količini novca u zatvorskom dućanu i ostalom.

6.16. ANALIZA RADA TIJEKOM PPRETRAGE I EVIDENTIRANJE

Nakon svake organizirane pretrage, kada to mogućnosti dopuštaju, potrebno je napraviti zajedničku analizu rada svake uključene ovlaštene službene osobe. Tom prilikom, rukovoditelj pretrage zatražiti će od svakog voditelja pretrage da obrazloži svoja zapažanja, rezultate pretrage i eventualno da predloži moguća unapređenja rada koja bi

mogla dovesti do poboljšanja obavljanja pretraga. U svom osvrtu (izvješću), svaki voditelj bi trebao iznijeti što im je bio zadatak, kako su ga obavili, je li bilo problema, kako su se ponašale osobe lišene slobode, jesu li i gdje pronašli nedopuštene predmete, kako su pojedini službenici obavljali svoju zadaću i ostalo.

Ovakav način rada je iznimno značajan i bitan, jer ovlaštene službene osobe međusobno naprave analizu svake pretrage, uoče što su dobro, a što loše napravili, gdje su eventualno griješili, razmjene iskustva, saznaju neke nove pojavne oblike sakrivanja ili držanja nedopuštenih stvari itd., a svatko može osobno objasniti zašto je nešto napravio na način kako je napravio, pitati za mišljenje drugih i slično. To je ujedno i dobra prilika rukovoditeljima da pohvale dobro obavljen posao, a u cilju podizanja motivacije kod ovlaštenih službenih osoba u daljnjim pretragama, ali i pravo vrijeme i mjesto da im ukažu na eventualne propuste ili pogreške.

Obavljene pretrage evidentiraju se u Evidenciji pretraga prostorija i zatvorenika. Obrasci koji se koriste u radu prilikom obavljanja poslova pretraga su: 1) Zapisnik o obavljenoj pretrazi, 2) Potvrda za polog osobnih stvari, dragocjenosti, vrijednosnica i isprava, 3) Zapisnik o primopredaji službe, 4) Potvrda o oduzimanju nedopuštenih predmeta ili stvari pronađenih pretragom, 5) Zapisnik o predaji oduzetih stvari ili stvari nadležnom državnom tijelu, 6) Zapisnik o oduzimanju i uništavanju nedopuštenih osobnih stvari osobe lišene slobode.

Evidencije i obrasci moraju se voditi na uredan način, s točnim, potpunim i provjerenim podacima koji se u njih upisuju.

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA

1. Što pretraga obuhvaća (prema Pravilniku o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu) ?
2. Kakva može biti pretraga osoba?
3. Kako se obavlja djelomična pretraga osobe?
4. Kako se obavlja temeljita pretraga osobe?
5. Kada se obavlja djelomična pretraga osobe lišene slobode (prema Pravilniku o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu)?
6. Kada se obavlja temeljita pretraga osobe lišene slobode (prema Pravilniku o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu)?
7. Što obuhvaća pretraga prostorija i prostora?
8. Kada se obavlja pretraga prostorija i prostora?
9. Što obuhvaća opća pretraga?
10. Objasnite postupak s nedopuštenim stvarima ili tvarima pronađenim pretragom?
11. Kako će se pretražiti branitelj, punomoćnik ili drugi posjetitelj koji posjećuje osobu lišenu slobode u zatvoru, zatvorenoj ili poluotvorenoj kaznionici?
12. Prije provođenja kojih posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti iz članka 143. Zakona o izvršavanju kazne zatvora je propisano obavljanje temeljite pretrage?
13. Tko može obaviti pregled tjelesnih otvora?
14. Kada službenik pravosudne policije može obaviti vizualni pregled usne šupljine osobe lišene slobode, a kada će to obavezno obaviti?

7. SPROVOĐENJE

7.1. UVODNE NAPOMENE

Sprovođenje **osobe lišene slobode izvan kaznenog tijela** je zasigurno jedan od najzahtjevnijih radnih zadataka koji obavljaju službenici pravosudne policije. Zatvorska praksa je pokazala da se najviše pokušaja bijega i sam bijeg događaju prilikom sprovođenja **osobe lišene slobode**, što zahtijeva da se svako sprovođenje **osobe lišene slobode** obavezno mora temeljito planirati i pripremiti, te u tom smislu ne postoji rutina, jer **svaka osoba lišena slobode** je individua za sebe. Potrebno je također znati, da je gotovo svaki uspješan bijeg rezultat „greške“ odnosno nedovoljnog opreza (opuštanja uz „lažnu sigurnost“) službenika pravosudne policije, koji nisu obavili dobru pripremu za sprovođenje ili se nisu pridržavali uputa propisanih za uspješno obavljanje radnog zadatka.

Sprovođenje je odvođenje ili dovođenje osobe lišene slobode iz kaznenog tijela, odnosno u kazneno tijelo.

Službenik pravosudne policije obavlja sprovođenje na temelju naloga za sprovođenje, kojim se određuje i potreba za brojem službenika pravosudne policije, naoružanjem i drugom opremom prilikom sprovođenja (članak 29. Pravilnika o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu).

Sprovođenje se obavlja pješice, službenim vozilom ili iznimno sredstvima javnog prijevoza.

Za vrijeme sprovođenja službenim vozilom u kojem je ugrađen sigurnosni pojas, osobu lišenu slobode će se vezati tim pojasom na način kojim je to odredio proizvođač. Iznimno sigurnosni pojas ne moraju koristiti osobe koje imaju uvjerenje da iz zdravstvenih razloga ne mogu koristiti pojas (čl. 163. ZOSPNC-a).

Osoba lišena slobode se sprovodi:

- na zahtjev suda, drugog državnog tijela ili tijela s javnim ovlastima sukladno posebnim zakonima,

- radi premještanja ili upućivanja u drugo kazneno tijelo,
- radi liječenja ili medicinske pomoći u zdravstvenoj ustanovi,
- na temelju pisane zamolbe osobe lišene slobode i u drugim slučajevima propisanim posebnim zakonom.

7.2. SPROVOĐENJE

Sprovođenje osoba lišenih slobode obavlja se iz kaznenih tijela i to:

- na sud,
- u drugo kazneno tijelo,
- zdravstvene ustanove (Opće bolnice, Dom zdravlja, Psihijatrijske bolnice i sl.)
- u prostorije MUP-a,
- na rekonstrukcije, vezane uz počinjena kaznenih djela osobe lišene slobode,
- na polaganje ispita u školskim ustanovama,
- na sahrane članovima obitelji osobe lišene slobode ,
- u banke i pošte radi podizanja novca,
- kod javnog bilježnika radi ovjere
- i na druga mjesta.

Sprovođenje se obavlja:

- specijalnim vozilom, tzv. „marica“,
  - pješice,
- specijalnim sanitetskim vozilom,
- osobnim vozilom bez službenih oznaka,
- iznimno sredstvima javnog prijevoza.

Zadatak službenika koji obavljaju poslove sprovođenja je da osobe koje sprovode, uredno i u što kraćem vremenskom roku sprovedu na određeno mjesto, a nakon obavljenog zadatka vrate u kazneno tijelo (naravno, ako zatvorenik ne ostaje u mjestu u koje se sprovodi). Sprovođenje se u pravilu obavlja posebnim i na odgovarajući način opremljenim vozilima za prijevoz osoba lišenih slobode, na način da se zaštiti zdravlje, ljudsko dostojanstvo i osobni integritet svakog pojedinog zatvorenika, a kako bi bio zaštićen i što manje izložen javnosti.

Sprovođenje osoba lišenih slobode obavlja se također unutar kaznenog tijela, a podrazumijeva pratnju i nadzor nad osobama lišenim slobode za vrijeme obavljanja

posjeta (rodbine, branitelja ili neke druge osobe), liječničkog pregleda, telefonskih razgovora, izvođenja na šetnju, kupovina u zatvorskoj prodavaonici i slično.

7.3. PRIPREMA I ORGANIZACIJA SPROVOĐENJA

Kako bi se sprovođenje uopće moglo realizirati, upravitelj kaznenog tijela za vrijeme uredovnog radnog vremena, odnosno službenik kojeg isti ovlasti za vrijeme kada upravitelja nema, izdaje pisani nalog za sprovođenje .

Pisani nalog za sprovođenje sadrži:

- ime, prezime i matični broj osobe lišene slobode
- visinu izrečene ili zapriječene kazne zatvora
- oznaku tijela državne vlasti ili mjesto u koje se sprovodi i svrhu sprovođenja
- naznaku prijevoznog sredstva, pravac i put kretanja do odredišta sprovođenja
- stupanj rizika za bijeg osobe lišene slobode i stupanj opasnosti osobe lišene slobode
- posebnu mjeru održavanja reda i sigurnosti iz članka 143. stavak 2. točka 1. Zakona koja se može poduzimati tijekom sprovođenja
- naputak o ovlaštenju za primjenu vatrenog oružja, sukladno članku 152. stavka 1. točka 1. i 3. Zakona
- naznaku sredstva vezivanja koja se primjenjuju tijekom sprovođenja
- datum i vrijeme sprovođenja,
- ime i prezime, zvanje službenika pravosudne policije određenih za sprovođenje (grupa za sprovođenje) i voditelja sprovođenja
- naznaku o tome je li potrebno zatražiti potvrdu o obavljenom sprovođenju
- napomene značajne za sprovođenje.

Broj službenika za sprovođenje odredit će se ovisno o broju osoba lišenih slobode, njihovoj fizičkoj konstituciji i osobinama koje su od značaja za sigurnost, posebnim mjerama održavanja reda i sigurnosti koje će se poduzimati, te trajanju sprovođenja.

Neposredno prije sprovođenja nadređeni službenik upoznat će voditelja sprovođenja s bitnim elementima za uspješno obavljanjesprovođenja osobe lišene slobode.

Ako se osobu lišenu slobode sprovodi u prostorije suda, drugog državnog tijela, tijela s javnim ovlastima ili druge pravne osobe na temelju donesene sigurnosne procjene, za vrijeme trajanja sprovođenja osobi lišenoj slobode ne skidaju se sredstva vezanja lisice za noge, osim u slučajevima neposredne ugroze po život osobe lišene slobode.

Ako se osoba lišena slobode sprovodi radi premještaja, voditelj sprovođenja preuzet će sve osobne stvari osobe lišene slobode.

Posebice je važan odabir službenika pravosudne policije koji će realizirati samo sprovođenje, a s obzirom na životnu dob, tjelesnu spremnost osobe lišene slobode koju se sprovodi, posebne vještine, suučesnike u počinjenom kaznenom djelu, njegovo poznavanje mjesta sprovođenja, eventualne prijetnje, kazneno djelo, zapriječenu kaznu ili visinu kazne, raniji bijeg ili pokušaj bijega i druge sigurnosno bitne obavijesti ili informacije.

Ove i slične podatke možemo dobiti od:

- rukovoditelja osiguranja kaznenog tijela ili upravitelja,
- voditelja odsjeka,
- službenika na osiguranju zatvorskog odjela
- voditelja sprovođenja,
- iz osobnika osobe lišene slobode ili matične evidencije i
- drugih nadležnih i mjerodavnih državnih tijela.

Službenik koji organizira i upućuje grupu za sprovođenje (upravitelj kaznenog tijela, rukovoditelj osiguranja kaznenog tijela ili osoba koja ga mijenja), prije realiziranja radnog zadatka izdaje upute voditelju grupe za sprovođenje, o načinu i tijeku same preprate odnosno sprovođenja. Prije odlaska grupe za sprovođenje, provjerava se da li su isti upoznati sa svim potrebnim činjenicama za uspješno obavljanje sprovođenja

Voditelj sprovođenja, odnosno službenik koji je određen za sprovođenje obavezan je:

- pažljivo saslušati neposrednog rukovoditelja o svim uputama vezanim za sprovođenje,
- u slučaju nejasnoća dužan je odmah tražiti pojašnjenja u cilju otklanjanja istih prije napuštanja kaznionice ili zatvora,
- upoznati se o svim osobinama i karakteristikama osobe lišene slobode kojeg sprovodi,
- dati jasne upute službenicima koji sudjeluju u sprovođenju,

- narediti vozaču koji sudjeluje u sprovođenju da izvrši kontrolu ispravnosti vozila, te izvrši provjeru opreme kojom je vozilo opremljeno (lanci za snijeg, dizalica, lokot i sl.),
- obaviti temeljitu pretragu osobe lišene slobode kojeg se sprovodi i njegovih stvari (može se obaviti i pretraga metal-detektorom, gdje treba provjeriti svaki alarmni signal i ne dopustiti da osoba lišena slobode nosi predmete pogodne za napad, samoozljeđivanje i otključavanje lisica – olovke, upaljači, šibice, spajalice i sl.),
- upozoriti osobe lišene slobode o obavezi poštivanja zakonitih naređenja, s napomenom da se svaki pokušaj otpora, napada ili pokušaja bijega, biti spriječen primjenom sredstava prisile,
- voditelj sprovođenja upozorit će osobu lišenu slobode prema kojoj je u slučaju bijega dopuštena primjena vatrenog oružja,
- provjeriti sredstva vezanja, pripadajući ključ, te svu ostalu zaduženu opremu i oružje, a u cilju ispravnog obavljanja radnog zadatka (navedeno se provjerava i tijekom sprovođenja),
- spriječiti bilo kakav kontakt osoba lišenih slobode koji se sprovode s drugim osobama,
- spriječiti pokušaj oslobađanja ili napada na osobe lišene slobode od strane drugih osoba,
- razgovore sa osobom lišenom slobode voditi samo u granicama potrebnim za pravilno obavljanje službenog zadatka.

Ukoliko se radi o sprovođenju koje će vremenski duže trajati, potrebno je upozoriti osobu lišenu slobode da na vrijeme obavi fiziološke potrebe, a službenici sprovodničke grupe pobrinut će se za hranu, piće i lijekove.

Ako se radi o osobi lišenoj slobode lošeg zdravstvenog stanja ili ako osoba lišena slobode izjavi da se ne osjeća zdravstveno sposoban za sprovođenje, prije samog sprovođenja mora se pribaviti mišljenje liječnika o transportu osobe, odnosno da je ista sposobna podnijeti put i prisustvovati raspravi.

Posebno se naglašava važnost obavljanja razgovora s naglaskom na pravila ponašanja prije samog sprovođenja, voditelja grupe za sprovođenje sa osobom lišenom slobode kojom se sprovodi, a posebno za sprovođenje na sahranu gdje je potrebno detaljno razraditi proceduru sprovođenja, da se sazna što više o običajima u kraju gdje je sahrana te jasno odredi što osoba lišena slobode može i smije, a što ne, također odrediti primjenu mjere vezanja i upozoriti na samokontrolu njegovog ponašanja u određenim i mogućim situacijama.

Važno je napomenuti kako je u njegovu interesu da svojim ponašanjem smiri moguće neprijateljske stavove i ponašanja osoba koje će se nalaziti na sahrani, a kako bi sam čin sahrane prošao mirno i dostojanstveno.

Između svih sprovođenja, sprovođenje na sahrane članovima obitelji osobe lišene slobode su vrlo rizična i zahtjevna za realizaciju, a to je prvenstveno iz razloga jer se radi o posebnom događaju kod kojeg je cijela obitelj na okupu, izražene su emocije vrlo visokog intenziteta, a samo mjesto sprovođenja je visoko rizično jer se na istom očekuje veći broj osoba, te obzirom na sve navedeno vrlo je važno izvršiti dobru pripremu i planiranje takvog sprovođenja, a za realizaciju je potrebno izabrati najiskusnije i najsposobnije službenike pravosudne policije koji će imati i taktičan pristup trećim osobama.

Takva se sprovođenja u većini slučajeva obavljaju u civilnoj odjeći, a kako bi službenici pravosudne policije bili što manje upadljivi.

7.4. VEZANJE

Vezanje lisicama ne smije se primijeniti kao mjera kažnjavanja, već isključivo radi ograničenja kretanja osobe lišene slobode.

Vezanje lisicama može trajati jednokratno najdulje dvanaest sati u dvadeset četiri sata.

Sredstva vezivanja su:

- lisice za ruke,
- lisice za noge,
- lisice za ruke i noge,
- pojas.

Koje ćemo sredstvo vezanja upotrijebiti ovisi o svim onim čimbenicima i karakteristikama osobe lišene slobode koje su prethodno navedene kao i mjestu sprovođenja osobe lišene slobode.

Osobi lišenoj slobode vežu se:

- ruke,
- ruke naprijed,
- ruke na leđa,
- noge,
- ruke i noge.

Za vezanje osobe lišene slobode koristi se i pojas.

Sva ova sredstva vezanja pomažu nam pri samom sprovođenju osobe lišene slobode, da se spriječi bijeg osobe lišene slobode ili njegovo agresivno ponašanje prema drugim osobama.

7.5. TRANSPORT ZATVORENIKA

Sprovođenje muških osoba u pravilu se obavlja odvojeno od ženskih osoba, a maloljetnici odvojeno od punoljetnih osoba.

Invalidi, teško bolesne osobe, iznemogli, trudnice, kao i druge osobe kod kojih se ustanovi da su nesposobne za put u pravilu se i **ne sprovode**. Ukoliko je ipak sprovođenje takvih osoba iz bilo kojeg razloga neophodno, obavlja se sanitetskim vozilom uz nazočnost medicinskog osoblja.

Smještaj osobe lišene slobode **u vozilo** mora biti pravilno obavljen, kao i razmještaj službenika pravosudne policije kod specijalnih vozila koji imaju pregradu za službenike.

Za pregled i ispravnost vozila odgovoran je vozač i voditelj sprovođenja (tehnička ispravnost vozila, spremnik goriva, prostor gdje se smještaju osobe lišene slobode i slično).

U slučaju da više osoba lišenih slobode mora biti smješteno u jedno vozilo (npr. suučesnici, muško-žensko, i sl.), a posebice ako službenici pravosudne policije iz određenih razloga moraju biti u prostoru namijenjenom osobama lišenim slobode, navedeni će svoje naoružanje neizostavno predati voditelju sprovođenja.

Ukoliko se osobe lišene slobode međusobno vežu, ne dopušta se izbor tko će s kim biti vezan, već se vežu osobe lišene slobode koji su manje skloni bijegu s onima koji su izrazito skloni bijegu (npr. osoba lišene slobode mlađe životne dobi će se vezati za osobu lišene slobode starije životne dobi, osobe lišene slobode sitnije tjelesne građe će se vezati za osobe lišene slobode krupnije tjelesne građe i sl.).

Ako se istim vozilom koristi više grupa za sprovođenje i osoba lišenih slobode, odluke o načinu i tijeku sprovođenja donosi službenik pravosudne policije koji ima najviši hijerarhijski položaj i zvanje.

Ukoliko je to moguće, osoba lišena slobode mora biti smješten dalje od vrata vozila te stalno dostupan vidokrugu službenika pravosudne policije koji tijekom sprovođenja permanentno provjerava osobu lišenu slobode kroz za to predviđeni otvor, odnosno prozor.

Vrata vozila obavezno moraju biti zaključana (ako postoji mogućnost i s lokotom). Tek nakon smještaja osobe lišene slobode u za njih predviđen prostor vozila, djelatnici sprovođenja mogu se odmaknuti od stražnjih vrata vozila, te zauzeti mjesto u vozilu predviđenom za njih.

Tijekom sprovođenja treba voditi računa o okolini, odnosno trasi kojom se krećemo, mogućim sumnjivim posjetiteljima, posebno prilikom zaustavljanja vozila, te pripaziti na pokušaj bijega, posebice prilikom smještaja osobe lišene slobode u vozilo, izvođenje istih iz vozila, te prilikom zaustavljanja vozila u prometu i prometnih zastoja.

Dolaskom na odredište, stražnja vrata vozila moraju biti primaknuta što bliže ulazu zgrade u koju će osobe lišene slobode biti sprovedeni. Prije samog otvaranja vrata obavezno je vizualno provjeriti osobe lišene slobode kroz prozor vozila, provjeriti sredstva vezanja, te obratiti pažnju na zbivanje u okolini.

Nakon obavljene provjere, djelatnici grupe za sprovođenje zauzimaju mjesta i pripremaju se za prihvatanje osobe lišene slobode po izlasku iz specijalnog vozila.

Dolaskom na odredište, posebice ukoliko se radi o prostoru koji nam nije poznat, svakako bi bilo dobro da jedan od djelatnika grupe za sprovođenje obavi obilazak prostora, stupi u kontakt s osobama kod kojih se osoba lišena slobode sprovodi (sudac istrage, predsjednik vijeća, liječnik i sl.), a kako bi se osoba lišena slobode što prije sproveo do potrebnog mjesta. Jedna od pogreške je da se odmah po dolasku na mjesto sprovođenja osoba lišena slobode, bez prethodne provjere, sprovede na potrebno mjesto, a da se planirani zadatak ne može odmah obaviti. U tom slučaju se osoba lišena slobode zadržava u prostoru gdje boravi više osoba (bolničke čekaonice, hodnici sudova i sl.), što uvijek može dovesti do incidentnih situacija (napad na službenika pravosudne policije i osobu lišenu slobode, verbalne provokacije i sl.).

Pri sprovođenju zatvorenika, potrebno je voditi računa o nekoliko stvari:

- spriječiti bilo kakav kontakt osoba lišenih slobode koji se sprovode sa drugim osobama,
- spriječiti svaki pokušaj napada ili napad na osobu lišenu slobode koja se sprovodi,
- spriječiti pokušaj oslobađanja osobe lišene slobode koja se sprovodi od strane drugih osoba,
- spriječiti samoozljeđivanje,
- razgovore sa osobeama lišenim slobode koji se sprovode obavljati samo u granicama potrebnim za urednu realizaciju službenog zadatka.

Pri sprovođenju osobe lišene slobode, potrebno je stalno voditi računa o položaju u kojem se treba nalaziti pravosudni policajac u odnosu na osobu lišenu slobode. U odnosu na položaj osobe lišene slobode, s njegove desne strane nalazi se jedan službenik pravosudne policije, koji stalno pridržava osobu lišenu slobode za nadlakticu, a drugi službenik pravosudne policije nalazi se 2-3 koraka iza osobe lišene slobode zbog kratkog

oružja koje duži. Ukoliko sprovođenje obavljaju dva ili više službenika pravosudne policije, u pravilu nije potrebno da svi nose kratko oružje.

Prilikom kretanja po stubištu, treba obratiti pozornost da se osoba lišena slobode nalazi u takvom položaju koji onemogućuje preskakanje rukohvata i stuba, odnosno iskakanje kroz prozor.

Ukoliko se radi o sprovođenju na sud, postoji mogućnost smještaja osobe lišene slobode u prostorije za zadržavanje (ako ih ima), pa je svakako prije smještaja osobe lišene slobode u takvu prostoriju istu potrebno pregledati, a za cijelo vrijeme je potreban nadzor službenika pravosudne policije, što podrazumijeva da se pred osobom lišenom slobode ne vode glasni razgovori i komentari. Ovisno o karakteristikama i osobinama osobe lišene slobode kojega se sprovodi, mogu se, ali i ne moraju skinuti sredstva vezanja uz prethodni dogovor s nadležnim sucem kojemu će voditelj sprovođenja obrazložiti potrebu primjene posebne mjere održavanja reda i sigurnosti vezanja ili sigurnosne procjene.

Prilikom svakog dovođenja i odvođenja osobe lišene slobode procijenit će se potreba primjene posebne mjere održavanja reda i sigurnosti vezanja.

Na sudskom ročištu ili za vrijeme provođenja dokazne radnje u kaznenom postupku u kojem je osobi lišenoj slobode određen istražni zatvor službenik pravosudne policije postupit će po odluci suda ili tijela koje provodi dokaznu radnju u odnosu na nadzor i vezanje osobe lišene slobode, te njegovu nazočnost u prostoriji u kojoj se ročište održava.

Dovođenje maloljetne osobe lišene slobode obavlja službenik pravosudne policije u građanskoj odjeći i vozilu bez službenih oznaka, osim ako se protiv maloljetne osobe lišene slobode vodi kazneni postupak zbog kaznenog djela za koje je zapriječena kazna zatvora od deset godina ili dulja.

U sudnici osobu lišenu slobode se smješta u prvi red sjedala između službenika pravosudne policije koji ga sprovode. Ukoliko je to moguće, u dogovoru sa sucem, najbolje je da red sjedala iza mjesta gdje sjedi osoba lišena slobode bude prazan, a glede sigurnosnih razloga. Svakako je potrebno izvršiti prosudbu sigurnosnog stanja u sudnici, a s obzirom na dostupnost različitih uredskih predmeta, raspored prozora, vrata, kat na kojem se sudnica nalazi, broj okrivljenika i drugih osoba koje se nalaze u sudnici.

Dužnost je predsjednika vijeća brinuti se o održavanju reda u sudnici i dostojanstvu suda. On može odmah nakon otvaranja zasjedanja upozoriti osobe koje prisustvuju raspravi da se pristojno ponašaju i ne ometaju rad suda. Predsjednik vijeća može odrediti pretragu osoba koje prisustvuju raspravi.

Vijeće može naložiti da se iz zasjedanja uklone sve osobe koje kao slušatelji prisustvuju raspravi ako se propisanim mjerama za održavanje reda ne bi moglo osigurati neometano održavanje rasprave.

S obzirom da glavnu raspravu vodi predsjednik vijeća, koji je zadužen za red u sudnici, važno je sa njim ostvariti korektan odnos, budući da je to i u interesu pravosudne policije.

Prije rasprave, tijekom prekida rasprave ili nakon završetka rasprave može se dogoditi da predsjednik vijeća usmeno odobri razgovor osobe lišene slobode sa braniteljem ili obitelji. Obaveza je službenika koji obavljaju sprovođenje, ukazati sucu na rizičnost takve situacije, a ukoliko sudac inzistira i ne može se izbjeći takav kontakt, treba ga realizirati u što kraćem vremenu unutar sudnice ili prostorije za zadržavanje.

Svaka rasprava nosi i potencijalne probleme, a to može biti netrpeljiv odnos rodbine oštećenika spram okrivljenika odnosno optuženika, sukob među suučesnicima u kaznenom djelu, a posebno nakon iskaza jednog od okrivljenih ili izrečene nepravomoćne presude. U slučaju takve situacije, potreban je taktičan ali i odlučan nastup službenika pravosudne policije, u skladu s naredbom predsjednika vijeća.

Ako je istražni zatvor ukinut na ročištu, uz prethodnu provjeru u matičnoj evidenciji nadležnog kaznenog tijela, službenik pravosudne policije obavijestit će osobu kojoj je istražni zatvor ukinut da liječnički pregled radi otpuštanja može odmah obaviti u zatvoru ili će dati pisanu izjavu da ne želi liječnički pregled prije otpuštanja, te da može preuzeti osobne stvari s pologa odmah ili radnim danom u radnom vremenu uprave kaznenog tijela. U pravilu, nadležni sudac na raspravi usmeno obavještava istražnog zatvorenika o ukidanju istražnog zatvora, dok se pismeni otpisak rješenja dostavlja u kazneno tijelo te se po primitku rješenja pristupa otpuštanju istražnog zatvorenika.

Sprovođenje sredstvima javnog prijevoza se obavlja iznimno. Mora se organizirati na takav način da se mogućnost bijega svede na najmanju moguću mjeru.

Službenici pravosudne policije obavezni su osigurati ulaz osobe lišene slobode u prijevozno sredstvo prije ostalih putnika, a izlazak nakon ostalih putnika, te da se osoba lišena slobode koji se sprovodi smjesti dalje od vrata, odnosno prozora ukoliko postoji mogućnost.

Sprovođenja zatvorenika se obavljaju u zdravstvene ustanove, na pregled ili hospitalizaciju (ostanak na liječenju u bolnici uz nadzor službenika pravosudne policije), rekonstrukcije, ekshumacije, posjete obitelji na kućnu adresu, u prostorije MUP-a, sahrane, polaganje ispita u školama, banke, matične urede i drugo.

Pri ovakvim sprovođenjima, vrlo često se osobe lišene slobode nalaze na mjestu gdje je veći broj civilnih osoba, što svakako utječe na sigurnosnu situaciju samog sprovođenja, pa treba biti oprezan prilikom sprovođenja osobe lišene slobode na rekonstrukcije ili ekshumacije, koje se vrlo često obavljaju u nepovoljnim vremenskim uvjetima (npr. noć, magla i sl.), a kako bi bile što realnije u odnosu na izvršeno kazneno

djelo. U tu svrhu potrebno je odrediti veći broj službenika pravosudne policije, koji moraju biti maksimalno koncentrirani jer takve radnje mogu biti dugotrajne.

Kod odlaska osobe lišene slobode (uz odobrenje nadležnog suca ili uprave zatvora) u posjet obitelji na kućnu adresu, može se očekivati s jedne strane pretjerano dodvoravanje rodbine same osobe lišene slobode, a s druge strane negativna reakcija obitelji.

Prilikom takvih sprovođenja potrebno je obratiti posebnu pažnju na slijedeće:

- osobu koja se sprovodi ne puštati samu u toaletni prostor, odnosno ne dozvoliti da sama zatvara vrata ili prozore tih prostorija; osobu koju sprovodimo možemo u takvim situacijama vezati na razne načine, radi lakšeg i svrsishodnijeg nadzora za vrijeme dok boravi u takvim prostorijama.

Sprovođenje se obavlja bez zaustavljanja i skretanja s pravca i puta sprovođenja utvrđenog nalogom, osim u slučaju bolesti, stanja u prometu, kvara na vozilu ili drugog opravdanog razloga.

U slučaju opravdane potrebe zaustavljanja, ako je moguće, zaustavit će se u najbližem kaznenom tijelu ili policijskoj postaji.

Ako je sprovođenje onemogućeno zbog kvara vozila, zatražit će se pomoć najbliže kaznenog tijela ili policijske postaje.

O svim izvanrednim postupanjima, voditelj sprovođenja će odmah izvijestiti dežurnog službenika pravosudne policije u kaznenom tijelu.

Osobi lišenoj slobode će se tijekom sprovođenja dozvoliti korištenje sanitarnih prostorija u javnim objektima nakon njihovog pregleda i na način koji omogućuje stalni nadzor osobe lišene slobode, poštujući pri tome njezino dostojanstvo.

Osoba lišena slobode tijekom korištenja javnih sanitarnih prostorija moraju biti vezane na način koji onemogućava bijeg.

Osobu lišenu slobode kojoj se značajno naruši opće zdravstveno stanje tijekom sprovođenja, sprovest će se do najbliže zdravstvene ustanove radi pružanja medicinske pomoći.

Ako se sprovođenje ne može nastaviti, osobu lišenu slobode osiguravaju službenici pravosudne policije i o tome odmah izvješćuju dežurnog službenika pravosudne policije.

Voditelj sprovođenja ili službenik pravosudne policije kojeg on ovlasti zatražit će informacije od nadležnog liječnika i o tome neizostavno izvijestiti nadređenog službenika, a ako liječnik utvrdi da osoba koja se sprovodi nije sposobna za daljnje putovanje, ista se smješta u zdravstvenu ustanovu pod nadzorom jednog ili više službenika pravosudne policije koji uz zatvorenika ostaju do drugačijih uputa i naređenja.

U slučaju sumnje da je osoba lišena slobode preminula tijekom sprovođenja, poduzet će se radnje u cilju pružanja pomoći i traži se intervencija žurnih službi, o čemu se odmah izvješćuje dežurnog službenika pravosudne policije u kaznenom tijelu.

Ako prilikom sprovođenja nastupi smrt osobe koja se sprovodi, a iz bilo kojeg razloga, voditelj sprovođenja dužan je slijedeće:

- a) osigurati mjesto događaja,
- b) obavijestiti najbližu stanicu zdravstvene hitne pomoći i policijsku postaju,
- c) izvjestiti dežurnog službenika pravosudne policije u kaznenom tijelu.

Ako se sprovodi više osoba lišenih slobode, a u grupi za sprovođenje sudjeluje dovoljan broj službenika pravosudne policije, sa sprovođenjem ostalih osoba lišenih slobode će se nastaviti.

Nakon obavljenog sprovođenja osoba lišenih slobode, službenik pravosudne policije zatražit će potvrdu o obavljenom sprovođenju uvijek kad se osoba lišena slobode sprovodi u drugo kazneno tijelo. Potvrda o sprovođenju u drugim slučajevima, zatražit će se ako je isto predviđeno nalogom za sprovođenje.

Nakon obavljenog sprovođenja, voditelj sprovođenja, obavezan je upoznati osobu koja je preuzela sprovedenu osobu lišenu slobode sa svim važnim događanjima vezanim za tijek sprovođenja. O obavljenom sprovođenju, voditelj sprovođenja, po povratku u kazneno tijelo podnosi pismeno izvješće i predaje službeniku potvrdu o primopredaji osobe lišene slobode, potvrdu o predanim stvarima, novcu i ostalim vrijednim stvarima.

7.6. PRIMJENA SREDSTAVA PRISILE

Sredstva prisile mogu se primijeniti samo kad je to nužno radi sprječavanja bijega osobe lišene slobode, sprječavanja i/ili savladavanja tjelesnog napada na službene ili druge osobe, sprječavanja nanošenja ozljeda drugim osobama, sprječavanja samoozljeđivanja, namjernog prouzročivanja materijalne štete, radi sprječavanja samovoljnog udaljavanja osobe sa određenog mjesta, kao i radi svladavanja druge vrste pasivnog ili aktivnog otpora osobe lišene slobode.

Sredstva prisile dopušteno je primijeniti i radi sprječavanja neovlaštenog ulaska u prostore i objektekaznenog tijela, protiv osoba koje se neovlašteno nalaze ili su zatečene u prostorima i objektima kaznenog tijela, protiv osoba koje su započele sa radnjama u cilju oslobađanja osoba lišenih slobode i/ili napada na osobe lišene slobode.

Sredstva prisile mogu se primijeniti i prema zatvoreniku kojemu je određen istražni zatvor pod navedenim uvjetima. O primjeni sredstava prisile upravitelj će izvijestiti sud koji je odredio istražni zatvor.

7.7. PRIMJENA VATRENOG ORUŽJA PRILIKOM BIJEGA ZATVORENIKA

Vatreno oružje može se primijeniti **samo** radi onemogućavanja bijega zatvorenika prilikom sprovođenja, **ako se** drugim sredstvima ne može onemogućiti bijeg i ako se radi o zatvoreniku koji izdržava kaznu zatvora od pet godina ili težu kaznu ili se radi o zatvoreniku kojemu je određen istražni zatvor (istražni zatvorenik) u kaznenom postupku koji se protiv njega vodi zbog kaznenog djela za koje je propisana kazna od najmanje deset godina zatvora ili kazna dugotrajnog zatvora.

Vatreno oružje se može primijeniti ako drugim sredstvima nije moguće odbiti istodoban ili izravno predstojeći protupravni napad kojim se ugrožava život osobe lišene slobode, službenih i drugih osoba tijekom sprovođenja.

Vatreno oružje nije dopušteno primijeniti prema kažnjeniku ili kažnjeniku na prekršajnom zadržavanju (osim u slučaju odbijanja istodobnog ili izravno predstojećeg protupravnog napada).

Službenik pravosudne policije neće primijeniti vatreno oružje ako bi se time ugrozio život druge osobe, osim ako je primjena vatrenog oružja jedino sredstvo za obranu od napada ili za uklanjanje izravne opasnosti po život.

Zaključak

Rizik i mogućnost bijega je veliki kada je zatvorenik izvan kaznionice ili zatvora jer tada ima najbolju mogućnost za bijeg.

Moramo biti svjesni da se ne može predvidjeti svaki incidentni događaj tijekom odvođenja i dovođenja zatvorenika, ali zato priprema i planiranje sprovođenja, te službenici određeni za sprovođenje moraju biti maksimalno koncentrirani, nikada se ne opustiti uz tzv. „lažnu sigurnost“ jer tek tada prijeti opasnost.

Službenici određeni za sprovođenje uvijek su odgovorni za sigurnost zatvorenika, a ne sudac, liječnik, odvjetnik, obitelj ili prijatelji zatvorenika.

Iz svega navedenog možemo zaključiti da je sprovođenje zatvorenika jedna od najzahtjevnijih i najrizičnijih radnji koju pravosudni policajci izvršavaju.

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA

1. Što je sprovođenje?
2. Što se određuje nalogom za sprovođenje?
3. Koje su dužnosti voditelja sprovođenja?
4. Objasnite postupak sprovođenja zatvorenika na sud.
5. Objasnite postupak sprovođenja više zatvorenika.
6. Objasnite postupanje u slučaju zaustavljanja sprovođenja (kvar vozila, fiziološke potrebe zatvorenika itd.).
7. Objasnite postupanje u slučaju bolesti i smrti zatvorenika.
8. Objasnite postupak nakon obavljenog sprovođenja zatvorenika.
9. Koja sredstva prisile službenik pravosudne policije smije i pod kojim uvjetima može primijeniti?
10. Na koje se sve načine može obaviti sprovođenje?
11. Prema Pravilniko o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima radi čega se zatvorenici sprovode?
12. Koji su načini vezanja zatvorenika i o čemu ovise?

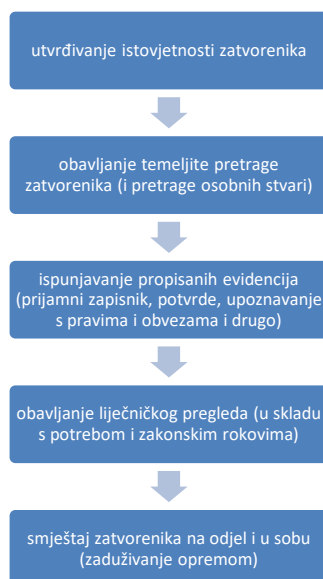
8. PRIJAM I OTPUST ZATVORENIKA

8.1. POSTUPAK PRIJAMA

U zatvor i kaznionicu osobe se zaprimaju na temelju rješenja koje je izdalo nadležno tijelo. Tako, između ostaloga, razlikujemo: zatvorenika kojemu je određen istražni zatvor (istražni zatvorenik) – prijam u zatvor na temelju Rješenja o određivanju istražnog zatvora (nadležnog suda), zatvorenika (ili osuđenika koji dolazi sam) – izdržavanje kazne zatvora, prijam na temelju Rješenja o upućivanju na izdržavanje kazne zatvora (ili ukoliko se radi o premještaju iz jednog kaznenog tijela u drugo – Rješenje o premještaju). U odnosu na kažnjenika primjenjuju se rješenja i presude Prekršajnih sudova, koji određuju prekršajno zadržavanje, prekršajnu kaznu ili zamjenjuju novčanu kaznu kaznom zatvora (tzv. supletorne kazne).

Vezano uz načine dolaska na izdržavanje kazne zatvora (ili u istražni zatvor) osoba može biti privedena po tjeratici (po službenicima MUP-a), sprovedena sa suda po određivanju istražnog zatvora, može se sama javiti u kazneno tijelo u koje je npr. upućena na izdržavanje kazne zatvora (ukoliko se ne nalazi u kaznenom tijelu) ili može biti riječi o sprovođenju iz jednog kaznenog tijela u drugo, a što obavljaju službenici pravosudne policije (npr. iz Centra za dijagnostiku u Zagrebu, zatvorenik se upućuje na daljnje izdržavanje kazne zatvora u određeni zatvor ili kaznionicu).

Postupak prijama zatvorenika:

Zatvorenika se zaprima u istražni zatvor na temelju rješenja nadležnog suda o određivanju istražnog zatvora koje je dostavljeno istražnom zatvoru najkasnije prilikom njegovog dovođenja. Odmah po zaprimanju u istražni zatvor zatvoreniku će se omogućiti da o tome obavijesti članove obitelji ili drugu osobu. Ako je zatvorenik doveden u istražni zatvor povodom tjeralice, uprava zatvora će o tome u najkraćem roku izvijestiti nadležni sud. Stranog državljanina upoznat će se s pravom kontaktiranja konzularnog ili diplomatskog predstavnika države čiji je državljanin ili države koja štiti njegova prava u skladu s međunarodnim pravom. O prijmu zatvorenika stranog državljanina, zatvor će izvijestiti ministarstvo nadležno za vanjske poslove.³⁶

Zaprimanje u kaznionicu ili zatvor obavlja se na temelju rješenja o upućivanju. Prilikom dolaska u kaznionicu odnosno zatvor utvrđuje se istovjetnost zatvorenika prema podacima navedenim u sudskoj odluci i drugim podacima važnim za utvrđivanje istovjetnosti. Ako se pojavi sumnja u identitet i istovjetnost, osobe koja se javila na izdržavanje kazne zatvora, ona se zadržava te se odmah o tome obavještava policijska uprava prema sjedištu kaznionice odnosno zatvora koja poduzima mjere radi utvrđivanja njezina identiteta i istovjetnosti.³⁷

8.2. PRIJAM PRIVEDENE OSOBE PO RASPISANOJ TJERALICI

Službenici MUP-a će prilikom privođenja osobe za kojim je raspisana tjeratica i nakon što su utvrdili njen identitet, sastaviti dopis iz kojeg je vidljivo vrijeme mjesto i način uhićenja te naziv suda i broj spisa po kojem je raspisana tjeratica.

U slučaju kad službenici MUP-a nemaju tako koncipiran dopis, potrebno je stupiti u kontakt sa njihovom policijskom postajom te zatražiti da sastave dopis te ga dostave. Ukoliko nije moguće ni na taj način dobiti tražene podatke, dežurni je dužan, ako je tjeratica aktivna (na osnovi izjave službenika MUP-a koji je priveo osobu), sastaviti službenu zabilješku s traženim podacima koji su obavezni: vrijeme, mjesto, način lišavanja slobode (i uz ostale napomene, npr. eventualnu primjenu sredstava prisile i ostalo).

U slučajevima privođenja osobe za kojom je od strane MUP-a tjeratica na snazi, a u zatvoru te tjeralice (pomoćnog omota) nema (nije dostavljena od nadležnog suda), potrebno je zatražiti od službenika MUP-a da dostave nalog za raspisivanje tjeralice i rješenje o određivanju istražnog zatvora (rješenje je potrebno uručiti osobi kojoj je određen istražni zatvor).

---

³⁶ Pravilnik o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora (NN 8/10), članak 7.

³⁷ Zakon o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/2021), članak 64. (Utvrđivanje istovjetnosti i provjera identiteta zatvorenika prilikom prijama).

U slučaju kada novozaprimljena osoba prilikom privođenja od strane službenika MUP-a, a na upit službenika zatvora, izjavi da su prema njoj primijenjena sredstva prisile od strane službenika MUP-a, privedena osoba bit će upućena po službenicima MUP-a na liječnički pregled te nakon predočene povijesti bolesti (ukoliko ona nije priložena), pristupit će se zaprimanju osobe u kazneno tijelo. Ukoliko se tijekom obavljanja temeljite pretrage uoče ozljede na zatvoreniku, od zatvorenika će se zatražiti da napiše izjavu o okolnostima nastanka ozljeda, a službenik pravosudne policije će napisati službenu zabilješku. Zatvorenika će se sprovesti u vanjsku zdravstvenu ustanovu na liječnički pregled radi utvrđivanja o kakvim je ozljedama riječ.

8.3. PRIJAM ISTRAŽNOG ZATVORENIKA - POSTUPAK

Utvrđivanje istovjetnosti osobe koja se zaprima u zatvor - rješenje o istražnom zatvoru sadrži: naziv suda koji donosi rješenje, ime i prezime, OIB te ostale osobne podatke osobe kojoj je određen istražni zatvor, kazneno djelo za koje je osumnjičena, zakonsku osnovu za određivanje istražnog zatvora, rok na koji je istražni zatvor određen, odredbu o uračunavanju vremena s naznakom trenutka uhićenja, obrazloženje, pouku o pravu na žalbu i potpis suca.

Identitet svake osobe možemo provjeriti pomoću osobnih isprava (osobna iskaznica, putovnica, vozačka dozvola) ili na neki drugi način (zatražiti pomoć službenika MUP-a).

U skladu sa pravilnikom o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora će se prilikom prijama zatvorenika utvrditi njegova istovjetnost prema podacima iz rješenja o određivanju istražnog zatvora i osobne iskaznice ili druge isprave kojom se može dokazati identitet. Nakon utvrđivanja istovjetnosti, obaviti će se temeljita osobna pretraga zatvorenika i njegovih stvari na način propisan za zatvorenike na izdržavanju kazne zatvora.

Od zatvorenika će se oduzeti stvari čije držanje zatvoreniku za vrijeme trajanja istražnog zatvora nije dopušteno. Zatvoreniku pušaču će se omogućiti nabava cigareta ili duhana u zatvorskoj prodavaonici, a do nabave će mu se dati bez naknade primjerena količina. S lijekovima će se postupiti prema odluci liječnika. Nakon detaljne osobne pretrage, zatvorenika će se upisati u očevidnik istražnog zatvora i smjestiti u sobu za izvršavanje istražnog zatvora.³⁸

---

³⁸ Pravilnik o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora (NN 8/10), članak 8.

Pregled zatvorenika obaviti će se odmah ako je službenik prilikom prijama pregled ocijenio potrebnim ili je to zatražio sam zatvorenik, a najkasnije nakon upisa u maticu zatvorenika.³⁹

U istražnom zatvoru dopušteno koristiti predmete za osobnu uporabu: rublje, odjeću i obuću, posteljno rublje (plahte, jastučnice, deke i ručnici), naočale, sat, vjenčani prsten, prsten, ogrlica, narukvica, ortopedska pomagala, fotografije, pribor za pisanje, medicinsku dokumentaciju i dokumentaciju vezanu za kazneni postupak, cigarete i pribor za pušenje, sredstva i pribor za održavanje osobne higijene (osim boca pod pritiskom), radio prijatelj, u količini i veličini koja ne ometa boravak u prostoriji i ne remeti kućni red i sigurnost, a nakon izvršene detaljne pretrage stvari. Osobne isprave i stvari zatvorenika pohranjuju se na polog, o čemu se zatvoreniku daje potvrda. Stvari koje su navedene kao dopuštene mogu se privremeno oduzeti i čuvati na pologu iz razloga sigurnosti, a o čemu se zatvoreniku daje potvrda. Zatvorenik u odnosu na privremeno oduzimanje stvari ima pravo pritužbe upravitelju zatvora. Ukoliko upravitelj ne odobri vraćanje stvari, zatvorenik ima pravo podnijeti pritužbu nadležnom sudu. Upravitelj zatvora može odobriti zatvoreniku korištenje i drugih stvari koje nisu navedene u količini i veličini koja ne ometa boravak u prostoriji i ne remeti kućni red i sigurnost.⁴⁰

O oduzimanju nedopuštenih stvari ovlaštena službena osoba sastavit će potvrdu u koju unosi podatke o broju, vrsti i količini oduzetih stvari, koju potpisuju službenik i zatvorenik, primjerak koje će predati zatvoreniku. Ako su nedopuštene stvari u svezi s kaznenim djelom, zatvor će obavijestiti nadležni sud, a sa stvarima će se postupiti u skladu s odlukom toga suda.⁴¹

Važno je razdijeliti vrijednosni polog od nevrijednosnog pologa.

Vrijednosni polog sačinjava raznorazni nakit, osobne isprave, dragocjenosti i slično. Takav vrijednosni polog upisuje se zajedno na isti zapisnik (potvrdu), preuzima ga osoba određena za obavljanje poslova pologa, koja to preuzimanje i potpisuje, te takve stvari pohranjuje u za to predviđeno mjesto (obično metalna kasa). Kod samog upisivanja vrijednosnih stvari, a naročito nakita, potrebno je detaljno opisati taj predmet (npr. prsten žute boje, promjera 27 mm, s ljubičastim kamenom) dok je kod zaprimanja osobnih isprava bitno napisati ime i prezime, broj isprave te kada je i gdje izdana. Na zapisnik koji je predviđen za zaprimanje vrijednosnog pologa, upisuju se i devizna sredstva sa serijskim brojevima, koje također zaprima osoba određena za obavljanje poslova pologa.

---

³⁹ Pravilnik o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora (NN 8/10), Članak 9.

⁴⁰ Pravilnik o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora (NN 8/10), Članak 10.

⁴¹ Pravilnik o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora (NN 8/10), Članak 11.

Ne vrijednosni polog ispisuje se na poseban zapisnik, a ovisno o organizaciji pojedinog kaznenog tijela smješta se u za to predviđene prostore.

Ispunjeni zapisnik (potvrdu) o oduzetim stvarima potpisuje službenik iz Odsjeka dežurstva (službenici koji rade u dežurstvu i drugi službenici određeni prema zapovijedi voditelja Odjela osiguranja ili dežurnog za poslove zaprimanja zatvorenika) te istražni zatvorenik od kojeg su stvari oduzete. Zapisnik (potvrda) se ispunjava u tri primjerka, jedan se uručuje istražnom zatvoreniku, drugi se stavlja zajedno s oduzetim stvarima, a treći ostaje u bloku.

Ukoliko osoba koja se zaprima u kaznionicu ili zatvor posjeduje novac, novac se oduzima i upisuje na potvrdu. Potvrdu potpisuju: osoba koja je novac oduzela, istražni zatvorenik (i blagajnik koji je novac preuzeo te ga pohranio na pologu novca).

Svaki zatvorenik može primiti novac koji se dostavlja uplatom na račun zatvora predviđen za polog novca zatvorenika. Na zahtjev zatvorenika novac s pologa može se poslati na njegov trošak osobi koju odredi ili joj uz potvrdu predati. Na polog novca položiti će se novac koji zatvorenik prilikom prijama u zatvor ima kod sebe, kao i vrijednosnice i dragocjenosti koje će se položiti na polog dragocjenosti, ako zatvorenik nije odredio osobu kojoj će se novac, vrijednosnice i dragocjenosti predati. O pologu novca, vrijednosnica i dragocjenosti zatvoreniku će se dati potvrda. Nakit iz članka 10. stavka 1. ovoga Pravilnika zatvorenik može položiti na polog dragocjenosti, o čemu će mu se dati potvrda. Novac s pologa zatvorenik smije koristiti radi nabave potrepština u zatvorskoj prodavaonici. Svaku isplatu novca s pologa zatvorenik ovjerava svojim potpisom za svaki učinjeni trošak. Zatvor daje potvrdu u najmanje dva primjerka koju potpisuje zatvorenik i ovlaštena službena osoba, od kojih se jedan primjerak uručuje zatvoreniku.⁴²

Smještaj istražnog zatvorenika u sobu - po završetku gore navedenih radnji i postupaka, zatvorenik se zadužuje posteljinom, jastukom, papučama, dekama i priborom za osobnu higijenu.

Gdje ćemo određenog istražnog zatvorenika smjestiti ovisi o nekoliko čimbenika:

- radi li se o osobi muškog ili ženskog spola (zajedno u sobi mogu biti smještene samo osobe istog spola),
- istražni zatvorenik se u pravilu smješta u sobu zajedno s drugim istražnim zatvorenicima (i eventualno s kažnjenicima kojima je određena mjera prekršajnog zadržavanja; ne sa zatvorenicima i kažnjenicima koji se nalaze na izvršavanju kazne zatvora),

---

⁴² Pravilnik o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora (NN 8/10), Članak 12.

- radi li se o maloljetniku (isti će smjestiti na zatvorenički odjel predviđen za maloljetnike, odnosno u sobu predviđenu za smještaj maloljetnika; a po potrebi s punoljetnim osobama koje neće na njega štetno djelovati i koja nisu počinile teška kaznena djela, s osobama koje nisu povratnici i slično, ali sve po odobrenju nadležnog suda);
- ukoliko se radi o osobi koja je isto kazneno djelo počinila s drugim istražnim zatvorenicima, moramo paziti da ih zajedno ne smjestimo u istu sobu; odnosno da se ne susretnu prilikom obavljanja različitih aktivnosti (boravak na svježem zraku, posjeta, kupanja i slično); prema odluci suda zatvorenici koji mogu štetno utjecati na vođenje kaznenog postupka smjestit će se odvojeno,
- ukoliko se radi o povratniku, istog nećemo smjestiti u sobu zajedno s onima koji su prvi put u zatvoru (ukoliko je to moguće s obzirom na smještajni kapacitet zatvora i njegovu popunjenost);

Zdravstveni pregled zatvorenika obaviti će se odmah ako je službenik prilikom prijama pregled ocijenio potrebnim ili je to zatražio sam zatvorenik, a najkasnije nakon upisa u maticu zatvorenika.

U gore opisanom postupku prijama pritvorenika, obuhvaćeni su obrasci i zapisnici koji se moraju ispunjavati, ali mogu se koristiti i takozvane pomoćne evidencije, što ovisi o organizaciji rada u svakom pojedinom kaznenom tijelu.

8.4. PRIMJER PRAKSE RADA: PRIJAM ZATVORENIKA NA IZDRŽAVANJE KAZNE ZATVORA U ZATVOR U ZAGREBU I CENTAR ZA DIJAGNOSTIKU U ZAGREBU

Zatvorenika osuđenog na kaznu zatvora do šest mjeseci ili kojem neizdržani dio kazne zatvora ne prelazi šest mjeseci uputit će se u najbliži zatvor prema mjestu prebivališta, odnosno boravišta, a ako osuđenik nema prebivalište odnosno boravište uputit će se u najbliži zatvor prema sjedištu suca izvršenja nadležnog za upućivanje.

Zatvorenika osuđenog na kaznu zatvora dulju od šest mjeseci ili kojem je neizdržani dio kazne zatvora dulji od šest mjeseci uputit će se u Centar za dijagnostiku u Zagrebu.

Prilikom zaprimanja zatvorenika po tjeratici suca izvršenja potrebno je provjeriti status u ZPIS-u ili u knjizi najavljenih dolazaka i indeksu tjeratica iz kojeg su vidljive sve tjeralice za Zatvor u Zagrebu i za Centar za dijagnostiku u Zagrebu.

Pomoćni omot predmeta nalazi se u prostorijama matične evidencije zatvora i Centra za dijagnostiku. Prilikom zaprimanja osobe treba izuzeti omot predmeta te uručiti primjerak rješenja o upućivanju na izdržavanje kazne zatvora osobi koju se zaprima, a potpisanu dostavnicu dostaviti Matičnoj evidenciji. Ukoliko u predmetu nema rješenja o

upućivanju nego samo dovedbeni nalog, potrebno je obavijestiti nadležnog suca izvršenja pri županijskom sudu.

Osobe koje su privedene po službenicima MUP-a, bez osobnih dokumenata zaprimaju se uz dopis u kojem je vidljivo na koji je način utvrđen identitet osobe (uz kopiju osobnog kartona osobe ili na neki drugi način).

U slučaju kada službenici MUP-a, privedu osobu koja pripada drugom zatvoru ili kaznionici (izvršila bijeg, nije se vratila sa pogodnosti izlaza i slično), a raspisana tjeratica se ne nalazi u zatvoru, dežurni zatvora izvršit će provjeru s dežurnim zatvora ili kaznionice kojoj pripada privedena osoba te uz napisanu službenu zabilješku o detaljima provjere, izvršiti zaprimanje privedene osobe. Sprovođenje tako zaprimljene osobe dogovorit će dežurni službenici (obavještavanje voditelja odjela osiguranja i upravitelja) ili ako to nije moguće iz opravdanih razloga, sprovođenje će se izvršiti naknadno.

Za slučaj privođenja kad je privedena osoba vidljivo pod utjecajem alkohola (nemože ostvariti suvislu komunikaciju) osoba se ne zaprima, nego službenici MUP-a privedenu osobu sprovode u zdravstvenu ustanovu. Po povratku i uz potvrdu o obavljenom liječničkom pregledu, izvršit će se zaprimanje osobe u kazneno tijelo. Ako se alkoholizirana osoba sama javi na izdržavanje kazne zatvora, zaprimit će se, a potom sprovesti u zatvorsku ambulantu radi ukazivanja liječničke pomoći. Ukoliko je zaprimljena u vremenu kad ne radi ambulanta zatvora sprovest će se u vanjsku zdravstvenu ustanovu (ili Zatvorsku bolnicu u Zagrebu) radi pružanja liječničke pomoći, o čemu će dežurni zatvora napisati službenu zabilješku.

U slučaju da je prema novo zaprimljenoj osobi primijenjeno sredstvo prisile od strane službenika MUP-a, gdje su nastale ozljede ili se naknadno kod zaprimanja ustanovi da ima vidljive ozljede (ili osoba sama izjavljuje da je zadobila ozljede prilikom uhićenja), postupit će se kao i za slučaj zaprimanja osobe po tjeratici. Ukoliko službenici MUP-a, privedu osobu bez sastavljenog dopisa voditelj smjene postupit će kao u slučaju zaprimljene osobe po tjeratici.

Utvrđivanje istovjetnosti osobe koja se zaprima u kaznionicu i zatvor - zatvorenik se zaprima na izdržavanje kazne i to u kaznionice i zatvore (do 6 mjeseci), a na temelju rješenja o upućivanju na izdržavanje kazne zatvora, nadležnog Županijskog suda, suca izvršenja, Centar za izvršavanje kazne zatvora (ukoliko je Centar osnovan).

Uz rješenje, dostavlja se presuda, socijalna anketa, nalazi vještaka, izvadak iz kaznene evidencije, a po potrebi i drugi podaci. Samo rješenje o upućivanju na izdržavanje kazne zatvora sadrži: ime i prezime osobe koja se upućuje, njezini osobni podaci, mjesto i zatvor ili kaznionicu gdje će kaznu izdržati, visinu kazne, dan, mjesec i godinu kada se mora javiti, odnosno rok u kojem mora biti sproveden, te uputu o pravnom lijeku.

Prilikom samog prijama u kaznionicu ili zatvor, ponavlja se ranije opisani postupak, kao i kod prijama istražnog zatvorenika, a razlika je u tome, što se zatvorenik obvezno fotografira te se uzimaju otisci papilarnih crta, izmjeri tjelesna visina i težina i zabilježi osobni opis. Zatvoreniku se uručuje pisano objašnjenje o pravima i obvezama za vrijeme izdržavanja kazne zatvora.

Potrebno je naglasiti da obveze oko upućivanja zatvorenika na izvršenje kazne zatvora i nadzor nad istim obavlja sudac izvršenja.

8.5. PRIJAM KAZNJENIKA

Na izdržavanju prekršajne kazne zatvora na temelju rješenja suca za prekršaje mogu se zaprimiti kažnjenici koji imaju pravomoćno rješenje i uputnicu prekršajnog suca nadležnog za upućivanje kažnjenika na izdržavanje kazne zatvora.

U slučaju kada se zaprima kažnjenik bez dokumenata kojeg na izdržavanje prekršajne kazne zatvora privode policijski službenici (MUP-a), a strani je državljanin, policijski službenici (MUP-a) dužni su pored uputnice i rješenja prekršajnog suca dostaviti i identifikacijski list kažnjenika.

Zaprimanje kažnjenika kojeg dovode službenici MUP-a i koji se sam javlja na izdržavanje prekršajne kazne zatvora obaviti će se na način kako je to opisano u zaprimanju zatvorenika (osim što se on neće fotografirati i od njega se neće uzeti otisci papilarnih crta).

Na prekršajno zadržavanje zaprimaju se u zatvor osobe na temelju rješenja o zadržavanju prekršajnog suca nadležnog prema sjedištu zatvora i uz pratnju službenika MUP-a, koji su nadležni za sprovođenje osoba kojima je određeno zadržavanje od strane prekršajnog suda.

8.6. OTPUŠTANJE ISTRAŽNIH ZATVORENIKA

Prilikom puštanja na slobodu istražnih zatvorenika, potrebno je provjeriti u (ZPIS-u, Zatvorsko probacijski informatički sustav) – IT sustav za zatvorsku administraciju, ukoliko zatvor ili kaznionica ima navedeni sustav ili ako nema, pregledom indeksa tjeeralica (koji se nalazi u matičnoj evidenciji i dežurani) - obavljanje uvida o postojanju zapreka za otpuštanje istražnog zatvorenika u vidu raspisanih tjeeralica ili najava za upućivanje u Centar za dijagnostiku u Zagrebu. Zatim se obavlja provjera u knjizi matične evidencije - je li upisana potraga ili tjeeralica od strane drugog kaznenog tijela te je li potrebno obavijestiti putem faxes OKC o puštanju istražnog zatvorenika na slobodu. (Napominjemo da je riječ o praksi rada u pojedinim kaznenim tijelima, a u većini ove poslove rade službenici raspoređeni na poslove u Matici zatvorenika).

Ukoliko je nadležni županijski ili općinski sud ukinuo istražni zatvor te naveo da je prije puštanja na slobodu istražnog zatvorenika potrebno o toj činjenici obavijestiti žrtve kaznenog djela, osoba će se pustiti na slobodu po zaprimanju obavijesti o izvješćivanju žrtava od strane nadležne policijske postaje.

Ako se radi o stranom državljaninu kojem je ukinut istražni zatvor, putem telefona je potrebno kontaktirati nadležni odjel za migracije u MUP-u, odnosno odjel koji je nadležan za strance.

Za osobe koje se puštaju na slobodu prema kojem su prilikom određivanja istražnog zatvora određenog po čl. 123/1 točka 1 ZKP-a, potrebno je putem telefaksa obavijestiti Operativni komunikacijski Centar MUP-a.

Zatvoreniku kojem je ukinut istražni zatvor predat će se stvari, novac, vrijednosnice i dragocjenosti s pologa uz potvrdu, omogućit će mu se uzimanje osobnih stvari koje je držao kod sebe i obaviti će se liječnički pregled. Ako je istražni zatvor ukinut na ročištu, službenik pravosudne policije obavijestit će osobu kojoj je istražni zatvor ukinut da liječnički pregled radi otpuštanja može odmah obaviti u zatvoru ili će dati pisnu izjavu da ne želi liječnički pregled prije otpuštanja, te da može preuzeti stvari iz stavka 1. ovoga članka odmah ili radnim danom u radnom vremenu uprave zatvora.⁴³

8.7. OTPUŠTANJE ZATVORENIKA

Zatvorenika se otpušta iz kaznionice odnosno zatvora nakon izdržane kazne ili po odluci o uvjetnom otpustu, pomilovanju ili oprost. Ako je dan otpuštanja nedjelja ili neradni dan, zatvorenik se otpušta dan prije. O otpuštanju zatvorenika kaznionica, odnosno zatvor će u roku od 24 sata obavještava suca izvršenja i tijelo nadležno za vođenje kaznene evidencije.⁴⁴

Prilikom otpuštanja otpuštеноj osobi daje se potvrda o otpuštanju, sve osobne stvari i stvari s pologa, novac i dragocjenosti. Ako nema novčanih sredstava na pologu, osobi koja se otpušta daju se novčana sredstva dostatna za troškove putne karte do mjesta prebivališta, a stranom državljaninu do državne granice Republike Hrvatske. Otpuštеноj osobi koja nema vlastitu odjeću, obuću ili financijska sredstva daje se odgovarajuća odjeća, obuća ili pomoć u visini jedne dnevnice utvrđene za državne službenike i namještenike. Osobi koja zbog bolesti nije sposobna za putovanje kaznionica odnosno zatvor organizira prijevoz do mjesta prebivališta, a ako je potreban nastavak liječenja, do najbliže odgovarajuće ustanove javnog zdravstva u mjestu u koje se otpušta. Ako se osoba koja se otpušta nalazi na liječenju u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu ili ustanovi javnog zdravstva, otpušta se iz navedenih tijela. Otpuštena osoba daje pisanu izjavu o preuzimanju osobnih stvari iz kaznionica odnosno zatvora u kojem je izdržavala kaznu zatvora. Osobne stvari otpuštena osoba može preuzeti osobno ili osoba koju je odredila u

⁴³ Pravilnik o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora (NN 8/10), Članak 31.

⁴⁴ Zakon o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/2021), članak 178. (Vrijeme otpuštanja)

pisanoj izvavi u roku od 30 dana od dana puštanja. Osoba je otpuštena u trenutku kad napusti prostor kaznionice odnosno zatvora.⁴⁵

8.8. OTPUŠTANJE KAŽNJENIKA

Kažnjenici kojima je određeno zadržavanje temeljem rješenja prekršajnog suda puštaju se na slobodu nakon isteka zadržavanja, a u rješenju je navedeno s kojim danom (i u koliko sati) se otpušta sa zadržavanja. Nadalje, ako se radi o stranom državljaninu kojem je ukinuto zadržavanje od strane Prekršajnog suda, putem telefona potrebno je kontaktirati nadležni odjel za migracije u MUP-a koji je zadužen za strance. Prilikom puštanja na slobodu zatvorenika i kažnjenika postupit će kao kod puštanja na slobodu istražnih zatvorenika. Tijekom otpusta iz zatvora ili kaznionice zatvoreniku se uručuje potvrda zatvora/kaznionice o izdržanoj kazni zatvora.

Kažnjenik koji izdržava kaznu zatvora u trajanju do 15 dana otpušta se s izdržavanja kazne zatvora posljednjeg dana i sata isteka kazne na koju je kažnjen. A kažnjenik koji izdržava kaznu zatvora u trajanju od 15 dana ili dulje otpušta se na dan koji prethodi nedjelji ili neradnom danu, ako je to posljednji dan izdržavanja kazne.⁴⁶

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA

1. Objasnite postupak prijama zatvorenika?
2. Na temelju čega se zatvorenik prima u istražni zatvor ?
3. Što se događa sa stvarima zatvorenika čije držanje nije dopušteno?
4. Kada će se obaviti pregled istražnog zatvorenika prilikom prijama u istražni zatvor?
5. Kada se zatvorenik (izdržavanje kazne zatvora) otpušta iz kaznionice, odnosno zatvora?
6. Objasnite postupak otpuštanja zatvorenika iz kaznionice, odnosno zatvora?
7. Objasnite postupak kada je zatvoreniku ukinut istražni zatvor na ročištu?

---

⁴⁵ Zakon o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/2021), članak 179. (Postupak otpuštanja)

⁴⁶ Zakon o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/2021), članak 187. (Otpuštanje)

9. POSJETE, PAKETI, PISMA

Zakon o izvršavanju kazne zatvora (NN, 14/2021) u članku 16. uređuje prava zatvorenika, a u Glavi XVII. - dodir s vanjskim svijetom.

Zakon o kaznenom postupku (NN, 152/08,76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19) u člancima 139. i 140. uređuje prava istražnih zatvorenika na posjete, slanje i primanje pisama i pošiljaka te telefoniranje, također u **Pravilniku o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora** (NN, 8/10) u člancima od 18. do 23., dodatno se uređuju prava istražnih zatvorenika u odnosu na kontakt zatvorenika s braniteljem, posjete, dopisivanje i telefoniranje te prijam paketa.

Osobe koje dolaze u posjetu osobama lišenim slobode – posjetitelji, moraju uz sebe posjedovati važeći osobni identifikacijski dokument, te sukladno propisima i odobrenje za posjetu, a ovisno o statusu osobe lišene slobode (zatvorenik, istražni zatvorenik ili kažnjenik).

Zatvorenik prilikom prijama u kazneno tijelo ispunjava Karton posjetitelja na kojem navodi tko će ga posjećivati. Istinitost podataka navedenih na kartonu posjetitelja provjeravaju službenici Odjela tretmana. Kaznionica odnosno zatvor vodi evidenciju posjetitelja, koja sadrži osobne podatke posjetitelja i datum posjeta.

Posjetiteljima moraju biti javno dostupne sve informacije o načinu i vremenu posjeta te dopuštenim stvarima prilikom ulaza u kaznena tijela kao i stvarima koje je dopušteno predati za osobe lišene slobode.

Općenito sve osobe lišene slobode imaju pravo odbiti posjetu.

Nadzor nad posjetama, nad prijemom i povratom paketa i drugih pošiljaka kao i nad telefonskim razgovorima osoba lišenih slobode spada pod poslove unutarnjeg osiguranja, a koji je jedan od temeljnih poslova Odjela osiguranja koje propisuje Pravilnik o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu.

U kaznena tijela posjetiteljima je zabranjen unos: svih vrsta oružja, mobitela (i svih ostalih tehničkih uređaja za pogodnih za ostvarivanje komunikacije na daljinu), fotoaparata (i svih ostalih tehničkih uređaja za pogodnih za snimanje slike i zvuka), raznih oruđa ili predmeta koji se mogu iskoristiti za bijeg osobe lišene slobode, ugrožavanju reda i sigurnosti te predmeti i tvari za koje se sumnja da mogu narušiti zdravlje kao i predmeti koje je moguće uporabiti za samoozljeđivanje, napad, kao i druge stvari i tvari čije držanje inače nije dopušteno. Također zabranjeno je i korištenje gore opisanih stvari u neposrednoj blizini kaznenih tijela.

U slučajevima pokušaja unosa gore opisanih nedopuštenih stvari ili tvari isto će se oduzeti uz potvrdu ili predati uz zapisnik nadležnom državnom tijelu.

Sukladno Pravilniku o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu (NN, 16/2022), a vezano za pretrage i preglede koji su nužni prilikom ostvarivanja prava osoba lišenih slobode na posjete i prijam paketa kao i drugih pošiljki, službenici pravosudne policije ovlaštenu su:

- obavljati preglede i pretrage prometnih sredstava, osoba i predmeta, a prilikom čega je dopušteno koristiti raznovrsne detektore, sustave ogledala, rendgen uređaje i službene pse (sukladno članku 56. Pravilnika),
- privremeno oduzimati, zadržavati i uništavati predmete i stvari (članci 28. i 57. Pravilnika),
- prikupljati, procjenjivati, vrednovati, pohranjivati, obrađivati i koristiti prikupljene podatke važne za sigurnost, kako kaznenog tijela tako i sigurnost u širem smislu (članak 48. i 49. Pravilnika),
- utvrđivati istovjetnost i provjeravati identitet osoba (članak 50. Pravilnika),
- primjenjivati sredstva prisile (članci od 60. zaključno sa člankom 67. Pravilnika)

9.1. POSJETE ZATVORENICIMA NA IZDRŽAVANJU KAZNE ZATVORA

Zatvorenik ima pravo na posjete članova obitelji (bračni ili izvanbračni drug zatvorenika, životni ili neformalni životni partner zatvorenika, srodnik u ravnoj lozi, srodnik u pobočnoj lozi do zaključno trećeg stupnja, tazbinski srodnik do zaključno drugog stupnja te skrbnik) dva puta mjesečno i blagdanom u trajanju najmanje jedan sat.

Posjetitelji za zatvorenike prijavljivanje za posjetu obavljaju na za to određenom mjestu gdje tada službenici Odjela osiguranja utvrđuju identitet posjetitelja temeljem prikladnog osobnog dokumenta. Nakon potvrde identiteta posjetitelja obavlja se upis u za to predviđene službene evidencije.

Posjete zatvoreniku nadziru se iz sigurnosnih razloga, također može se nadzirati i posjeta odvjetnika ali samo vizualno.

U slučajevima zlorporabe, upravitelj može uskratiti posjet odvjetnika zatvoreniku, o čemu se zatvorenik mora obavijestiti. Na odluku o uskrati posjeta odvjetnika zatvorenik ima pravo žalbe sucu izvršenja.

Dijete do 18 godina može posjećivati roditelja zatvorenika jednom svaki tjedan i blagdanom.

Dijete do 16 godina posjećuje zatvorenika u pratnji odrasle osobe člana obitelji ili druge odrasle osobe koja je ovlaštena skrbiti o djetetu, a ove posjete će se prema mogućnostima zatvora odvijati u prostoriji posebno opremljenoj za posjete djece.

Uz suglasnost zatvorenika, posjete zatvoreniku se mogu osigurati i putem audiovideo konferencije, u kojem slučaju se posjete mogu realizirati u većem broju i dužem trajanju od gore opisanoga, a sukladno mogućnostima kaznenog tijela i u skladu sa Kućnim redom kaznionice ili zatvora.

Zatvorenika po odobrenu upravitelja mogu posjećivati i druge osobe. Posjeta se može odobriti primjerice članovima šire obitelji kao i osobama koje nisu u srodstvu sa zatvorenikom, a ukoliko bi te osobe mogle zatvoreniku biti pozitivna podrška tokom

izdržavanja kazne zatvora ili prilikom pripreme za otpust zatvorenika odnosno tokom poslijepenalnog prihvata zatvorenika.

Broj posjetitelja će se ograničiti do broja kojim se jamči red i sigurnost kaznenog tijela te sigurnost posjetitelja.

U slučajevima kršenja odredbi ZIKZ-a ili drugih propisa odnosno kada se narušava red i sigurnost kaznenog tijela posjeta se može prekinuti o čemu će se sastaviti službena zabilješka, također upravitelj iz razloga sigurnosti može uskratiti posjetu, a o čemu je obvezujuće donijeti obrazloženu odluku na koju zatvorenik može uložiti žalbu sucu izvršenja.

Posjete zatvorenicima se obavljaju u za to određenim i posebno opremljenim prostorijama kaznenih tijela na način i u vrijeme kako je to regulirano zakonskim i podzakonskim propisima te Kućnim redom kaznenog tijela.

Odredbe Zakona o izvršavanju kazne zatvora, pa tako i one koje reguliraju pitanja kontakta sa vanjskim svijetom – posjeta i slično, primjenjuju se i prema kažnjenicima odnosno osobama prema kojima je kazna zatvora izrečena u prekršajnom postupku i kojima je kaznom zatvora zamijenjena novčana kazna izrečena u prekršajnom postupku.

„Kazna zatvora izrečena u prekršajnom postupku i kazna zatvora kojom je zamijenjena novčana kazna izrečena u prekršajnom postupku izvršava se u zatvoru prema mjestu prebivališta odnosno boravišta osobe kojoj je kazna izrečena, sukladno odredbama ovoga Zakona, ako u ovoj glavi Zakona nije drukčije propisano.“ (Zakon o izvršavanju kazne zatvora, članak 181. stavak 1.)

Temeljem Zakon o izvršavanju kazne zatvora, pravo na posjete zatvorenicima ostvaruju na sljedeći način:

- „Zatvorenik ima pravo na posjete članova obitelji dva puta mjesečno i blagdanom u trajanju najmanje jedan sat.“ (članak 124. stavak 1.)
- „Dijete do 18 godina može posjećivati roditelja zatvorenika jednom svaki tjedan i blagdanom. Dijete do 16 godina posjećuje zatvorenika u pratnji odrasle osobe člana obitelji ili druge odrasle osobe koja je ovlaštena skrbiti o djetetu.“ (članak 124. stavak 2.)
- „Posjet iz ovog članka može se, uz suglasnost zatvorenika, osigurati putem audiovideo konferencije, u kojem slučaju se može realizirati u većem broju i dužem trajanju od posjeta iz stavka 1. i 2. ovog članka, sukladno mogućnostima kaznionice odnosno zatvora, a prema kućnom redu kaznionice odnosno zatvora.“ (članak 124. stavak 3.)
- „Kaznionica, odnosno zatvor će u skladu sa svojim mogućnostima posebno opremiti prostore za posjet djece iz stavka 2. ovoga članka.“ (članak 124. stavak 4.)
- „Zatvorenika po odobrenju upravitelja mogu posjećivati i druge osobe.“ (članak 124. stavak 5.)
- „Broj posjetitelja može se ograničiti do broja kojim se jamči sigurnost i red kaznionice odnosno zatvora te sigurnost posjetitelja.“ (članak 124. stavak 6.)

- „Posjet se može prekinuti kad posjetitelj ili zatvorenik unatoč opomeni krši odredbe ovoga Zakona ili drugih propisa donesenih na temelju ovoga Zakona.“ (članak 124. stavak 7.)
- „Posjetitelj odvjetnik, državni odvjetnik ili javni bilježnik može zatvoreniku predati spise ili dokumente u njegovoj pravnoj stvari.“ (članak 124. stavak 8.)
- „Prilikom posjeta zatvorenik ima pravo nakon pregleda preuzeti dopuštene stvari u količini i vrsti propisane kućnim redom kaznionice odnosno zatvora. Preuzete stvari se ne smatraju paketom u smislu članka 134. ovog Zakona.“ (članak 124. stavak 9.)
- „Posjetitelj mora dokazati svoju istovjetnost.“ (članak 124. stavak 10.)
- „Kaznionica odnosno zatvor vodi evidenciju posjetitelja, koja sadrži osobne podatke posjetitelja i datum posjeta.“ (članak 124. stavak 11.)

Temeljem Zakon o izvršavanju kazne zatvora, pravo na posjete zatvorenicima se može uskratiti na sljedeći način:

- „Upravitelj može uskratiti posjet iz razloga sigurnosti.“ (članak 125. stavak 1.)
- „Ako se protiv zatvorenika vodi drugi kazneni postupak u kojem postoje uvjeti za određivanje istražnog zatvora zbog opasnosti utjecaja na svjedoke, sudac istrage može po prijedlogu državnog odvjetnika uskratiti pravo na posjet određenih osoba.“ (članak 125. stavak 2.)
- „Upravitelj može u slučaju zlouporabe uskratiti posjet odvjetnika koji zatvorenika zastupa u pravnim stvarima, o čemu obavještava zatvorenika.“ (članak 125. stavak 3.)
- „Obrazloženu odluku o uskrati posjeta osobe iz stavka 3. ovoga članka upravitelj uručuje zatvoreniku. Zatvorenik ima pravo žalbe sucu izvršenja u roku od 24 sata od uručivanja odluke. Žalba ne zadržava izvršenje.“ (članak 125. stavak 4.)

Temeljem Zakon o izvršavanju kazne zatvora, posjete zatvorenicima nadziru se na sljedeći način:

- „Posjet se može nadzirati iz sigurnosnih razloga, s čime se posjetitelja na odgovarajući način upoznaje.“ (članak 126. stavak 1.)
- „Posjet odvjetnika može se nadzirati samo vizualno.“ (članak 126. stavak 2.)

9.2. POSJETE ISTRAŽNIM ZATVORENICIMA

Posjetitelji za istražne zatvorenike uz sebe moraju imati odobrenje nadležnog suca temeljem kojega će im se omogućiti posjeta. Navedeno odobrenje su dužni pokazati službenicima pravosudne policije prilikom prijave za posjetu na za to određenom mjestu, gdje se tada utvrđuje identitet posjetitelja temeljem prikladnog osobnog dokumenta te obavlja provjera podataka i usklađenost istih sa odobrenjem. Nakon potvrde identiteta posjetitelja te usklađenosti sa podacima na odobrenju obavlja se upis u za to predviđene službene evidencije.

Temeljem Zakona o kaznenom postupku, pravo na posjete istražni zatvorenicima ostvaruju na sljedeći način:

- „Po odobrenju suca istrage odnosno predsjednika vijeća i pod njegovim nadzorom ili nadzorom osobe koju on odredi, zatvorenika imaju pravo posjećivati, u okviru kućnog reda, njegovi srodnici, a na njegov zahtjev, liječnik i druge osobe. Pojedini se posjeti mogu zabraniti ako bi zbog toga mogla nastati šteta za vođenje postupka.“ (članak 139. stavak 1.)
- „Sudac istrage odnosno predsjednik vijeća odobrit će konzularnom službeniku strane zemlje posjet zatvoreniku koji je državljanin te zemlje, sukladno kućnom redu zatvora.“ (članak 139. stavak 2.)
- „Zatvorenik ima pravo razgovarati s braniteljem, slobodno, neometano i bez nadzora osim u slučaju iz članka 76. stavka 2. Zakona o kaznenom postupku.“ (članak 139. stavak 5.)

Pravilnikom o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora, dodatno se razrađuje te detaljnije propisuje ostvarivanje prava na posjetu za istražne zatvorenike i to na sljedeći način:

- „Zatvoreniku će se omogućiti posjete srodnika ili druge osobe šest puta mjesečno, od čega dvije posjete u neradne dane. Posjet može trajati najmanje petnaest minuta, a najviše jedan sat neovisno o broju posjetitelja.“ (članak 19. stavak 1.)
- „Maloljetnom zatvoreniku omogućit će se deset posjeta mjesečno u trajanju od najmanje trideset minuta, te posjete predstavnika nadležnog centra za socijalnu skrb.“ (članak 19. stavak 2.)
- „Posjet konzularnog službenika strane zemlje zatvoreniku koji je državljanin te zemlje nadzire se vizualno.“ (članak 19. stavak 3.)
- „Upravitelj može iznimno u opravdanom slučaju odobriti posjet u duljem trajanju.“ (članak 19. stavak 4.)
- „Posjete koje se nadziru obavljaju se u za to posebno određenim prostorijama opremljenim tako da omogućavaju potpuni vizualni i slušni kontakt posjetitelja i zatvorenika, ali sprječavaju neposredan fizički dodir.“ (članak 20. stavak 1.)
- „Maloljetna djeca zatvorenika do četrnaest godina života posjećuju zatvorenika u pratnji drugog roditelja ili skrbnika u posebno opremljenoj prostoriji prikladnoj za boravak djece u kojoj je moguć neposredni kontakt.“ (članak 20. stavak 2.)
- „Iznimno, u skladu s mogućnostima zatvora, upravitelj zatvora može, odobriti posjetu u kojoj je moguć i neposredan kontakt zatvorenika s posjetiteljem.“ (članak 20. stavak 3.)
- „Ovlaštena službena osoba može prekinuti posjet ako zatvorenik ili posjetitelj narušava red i sigurnost u zatvoru ili uobičajeno uljudno ponašanje.“ (članak 20. stavak 4.)

9.3. VIDEO POSJETE ZA OSOBE LIŠENE SLOBODE

U suradnji Ministarstva pravosuđa i UNICEF-a provodi se program „Video-posjete djece zatvorenika“ provedbom kojega se putem digitalnih tehnologija osobama lišenim slobode omogućava kvalitetniji kontakt sa članovima njihovih obitelji odnosno sa njihovom djecom što je usmjereno na smanjivanje negativnih posljedica po čitavu obitelj, a posebice na djecu čiji su roditelji osobe lišene slobode.

Video-posjete su pozivi putem digitalnih komunikacijskih tehnologija koji omogućavaju video i audio kontakt između osoba lišenih slobode i njihovih obitelji.

Procedura ostvarivanja prava na video-posjetu:

- traženje odobrenja od nadležnog suda za istražne zatvorenike ili od uprave kaznenog tijela za zatvorenike i kažnjenike temeljem koje se video-posjeta može odobriti,
- zamolba za odobravanje video-posjete mora sadržavati osobne podatke djece i odrasle osobe koja će biti prisutna tijekom poziva,
- službenici Odjela tretmana temeljem dostavljenih odobrenja nadležnih (suda ili upravitelja) te podataka o članovima obitelji, iste kontaktiraju te im daju upute o daljnjem postupku,
- članovi obitelji osobe lišene slobode ispunjavaju potrebni obrazac suglasnosti koji tada dostavljaju natrag u kazneno tijelo uz kojega obavezno prilažu fotografiju ili skenirani primjerak osobnog identifikacijskog dokumenta, te presliku osobne iskaznice ili fotografiju djeteta (ne stariju od 6 mjeseci),
- članovi obitelji osobe lišene slobode moraju imati pristup internetu te dostupno računalo ili prijenosno računalo ili iznimno, tablet ili pametni telefon na kojemu su dostupni google chrome preglednik i važeća adresa elektroničke pošte,
- po ispunjavanju svih gore opisanih uvjeta, obitelji osobe lišene slobode dostavljaju se svi potrebni podaci pomoću kojih isti pristupaju „virtualnoj sobi“ u za to određenom terminu za video-posjetu.

Video-posjetu vode za to posebno educirani službenici. Ista se nadzire te se može prekinuti u bilo kojem trenutku u slučajevima kršenja pravila ponašanja od strane osobe lišene slobode ili posjetitelja. Trajanje video-posjete je u pravilu ograničeno na 20 minuta. Tokom trajanja video-posjete istoj se ne smiju pridruživati treće osobe, a snimanje video-posjete je zabranjeno pod kaznenom i materijalnom odgovornošću.

9.4. POSTUPANJA PRIJE I TOKOM OBAVLJANJA POSJETA

Ulazak posjetitelja u kazneno tijelo, kao i sam postupak odvijanja posjeta osobama lišenim slobode vezan je uz povećanje mnogih sigurnosnih rizika. Upravljanje sigurnosnim rizicima usmjereno je na obavljanje temeljitih pretraga osobama lišenim slobode – sprječavanje unosa nedopuštenih stvari ili tvari, obavljanje djelomičnih, a po potrebi i temeljitih pretraga posjetitelja (u slučaju sumnji na unos nedopuštenih stvari ili tvari), stvaranju kvalitetnih i sigurnih uvjeta u prostorijama za posjete, obavljanjem pretraga prostorija, dodatnom uređenju radnih procedura službenika i drugo, a sve u cilju otklanjanja svih kritičnih točki koje mogu predstavljati prijetnju održivosti sustava sigurnosti.

U odnosu prema posjetiteljima, službenik pravosudne policije je dužan postupati profesionalno, nepristrano i pristojno te im pružiti sve potrebne informacije i pomoć.

Sve osobe koje dolaze u posjetu osobama lišenim slobode prilikom ulaska u kazneno tijelo moraju biti pretražene. Pretraga osobe može biti djelomična ili temeljita, a prilikom pretrage smiju se koristiti službeni psi i tehnička pomagala.

Pretrage osoba i stvari, kao i sve druge sigurnosne mjere, nužno je obavljati pažljivo i obzirno. Poželjno je da posjetitelji u prostore predviđene za obavljanje posjeta dođu bez ikakvih suvišnih stvari. U pravilu, posjete se odvijaju pod nadzornom službenika pravosudne policije.

Prilikom nadzora posjeta, temeljni zadatak i odgovornost službenika pravosudne policije je sprječavanje nedopuštenih kontakata odnosno razmjene nedopuštenih stvari ili stvari između osoba lišenih slobode i posjetitelja.

U slučaju uočavanja pokušaja obavljanja nedopuštenih radnji ili pokušaja razmjene zabranjenih predmeta, poruka ili sličnoga, službenik pravosudne policije je dužan isto spriječiti te oduzeti nedopušteni predmet, tvar ili slično te izvijestiti neposredno nadređenog službenika s ciljem daljnjeg postupanja.

Prostorije za obavljanje posjeta kao i prostorije namijenjene prihvatu posjetitelja koji čekaju na posjetu bi trebale:

- skladno ispunjavati primarno sigurnosne te humane uvijete za boravak svih osoba, kako osoba lišenih slobode tako i posjetitelja,
- biti pretražene prije i nakon obavljanja posjeta (prostorije u kojima borave i kreću se osobe lišene slobode i posjetitelji, primjerice prostorija za obavljanje posjeta, sanitarni čvor i slično), a što je od iznimnog sigurnosnog značaja,
- imati funkcionalne i ispravne prozore, vrata i rešetke kao i njima pripadajuće brave i slično, a što je obvezno prethodno provjeriti,
- poželjno bi bilo da su prostorije namijenjene obavljanju posjeta opremljene alarmnim uređajima i sustavom video nadzora, a ispravnost čega je obvezno prethodno provjeriti.

Iz sigurnosnih razloga nužno je da između prostorije gdje se obavlja posjeta sa osobama lišenim slobode i prostora ulaza posjetitelja u kazneno tijelo postoji bar još jedna prostorija i/ili minimalno dvije zapreke u smislu zaključanih i osiguranih vrata, a sve s ciljem onemogućavanja bijega iz kaznenog tijela ili nekontroliranog ulaska osoba u prostore kaznenog tijela. Rješenja navedene problematike uvelike ovise o samoj lokaciji te arhitektonskom rješenju kaznenog tijela.

U praksi posjetitelje je najpoželjnije nakon pretrage uvesti u prostorije namijenjene obavljanju posjeta te osigurati (zatvoriti i zaključati) njima ulazna vrata, a tek potom sprovesti osobe lišene slobode u istu prostoriju. Nakon dovršetka posjete redosljed je obrnut odnosno prvo se izvode osobe lišene slobode za kojima se osiguravaju vrata (zatvaraju i zaključavaju), a tek potom se otvaraju izlazna vrata te se posjetitelji izvode iz navedene prostorije.

Po dovršetku posjete, osobe lišene slobode se djelomično ili temeljito pretražuju, te se sprovode natrag u prostorije za smještaj osoba lišenih slobode.

Kaznena tijela su dužna voditi evidenciju posjetitelja koja sadrži osobne podatke posjetitelja i datum posjeta.

Posjetitelji osobama lišenim slobode (uz već navedene) mogu biti:

- predstavnici ili ovlaštene osobe državnog ili drugog tijela koji obavljaju nadzor nad radom kaznionica odnosno zatvora, u skladu s Zakonom i drugim propisima i međunarodnim pravnim aktima kojima se uređuje zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda,
- ovlaštene službene osobe različitih državnih tijela i tijela jedinica lokalne ili regionalne samouprave (MUP-a, Centra za socijalnu skrb, županija, gradova i slično),
- predstavnici institucija, udruga i osobe koje provode znanstvena istraživanja i specijalističku edukaciju u području penologije, kriminologije i drugih kaznenih znanosti,
- predstavnici institucija, udruga i osobe radi uključivanja u provođenje programa izvršavanja zatvorenika,
- javni bilježnici i pravni zastupnici,
- predstavnici sredstava javnog priopćavanja,
- vjerski predstavnici vjerske zajednice upisane u Evidenciji vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj,
- predstavnici nevladinih i drugih udruga,
- predstavnici konzularnih i diplomatskih predstavnika strane države (za strance) pod uvjetom uzajamnosti.

Boravak s bračnim ili izvanbračnim drugom odnosno životnim ili neformalnim životnim partnerom u posebnoj prostoriji bez nadzora je regulirana Zakonom o izvršavanju kazne zatvora u članku 138. stavak 2. točka 3., te ista ne spada u prava zatvorenika na dodir sa vanjskim svijetom, već spada u vrstu pogodnosti češćih dodira sa vanjskim svijetom za zatvorenike odnosno osobe lišene slobode koje se nalaze na izvršavanju kazne zatvora.

9.5. DOPISIVANJE ZATVORENIKA

Zatvoreniku je dopušteno dopisivanje sukladno Zakonu o izvršavanju kazne zatvora.

Zatvorenici imaju pravo na neograničeno dopisivanje na vlastiti trošak, u zatvorima i kaznionicama zatvorenog tipa i u zatvorenom odjelu kaznionice sadržaj dopisivanja se nadzire.

Nadzor nad sadržajem dopisivanja zatvorenika provode službenici Odjela tretmana u suradnji sa službenicima Odjela osiguranja.

Zatvorenik se ima pravo dopisivati sa diplomatskim i konzularnim predstavnicima svoje zemlje ili države koja štiti njegova prava, odvjetnikom, tijelima državne vlasti i međunarodnim organizacijama za zaštitu ljudskih prava kojih je Republika Hrvatska članica.

Bez ograničenja i nadzora sadržaja dopisivanja zatvorenik ima pravo dopisivanja sa odvjetnikom, tijelima državne vlasti i međunarodnim organizacijama za zaštitu ljudskih prava kojih je Republika Hrvatska članica.

O svoj pošti zatvorenika obavezno je voditi „Evidencija pisama“, u ZPIS-u evidencija pod rednim brojem 7.

Temeljem Zakona o izvršavanju kazne zatvora, pravo na dopisivanje, zatvorenci ostvaruju na sljedeći način:

- „Zatvorenik ima pravo na neograničeno dopisivanje na vlastiti trošak.“ (članak 131. stavak 1.)
- „U zatvoru, kaznionici zatvorenog tipa i zatvorenom odjelu kaznionice za smještaj osoba lišenih slobode sadržaj dopisivanja se nadzire.“ (članak 131. stavak 2.)
- „Upravitelj zatvora odnosno kaznionice zatvorenog tipa može uskratiti dopisivanje iz sigurnosnih razloga, o čemu će obavijestiti zatvorenika, a sadržaj dopisivanja uložiti u osobnik. Protiv odluke upravitelja zatvorenik može podnijeti žalbu sucu izvršenja.“ (članak 131. stavak 3.)
- „Zatvorenik ima pravo, bez ograničenja i nadzora sadržaja dopisivanja, dopisivati se s odvjetnikom, tijelima državne vlasti i međunarodnim organizacijama za zaštitu ljudskih prava kojih je Republika Hrvatska članica.“ (članak 131. stavak 4.)
- „U slučaju sumnje na slanje i primanje nedopuštenih stvari ili stvari putem pisma, pismo upućeno zatvoreniku otvara se u njegovoj nazočnosti, a pismo koje šalje zatvorenik može se pregledati u njegovoj nazočnosti. U slučaju pronalazjenja nedopuštenih stvari ili stvari postupa se u skladu s člankom 66. stavkom 4. ovoga Zakona.“ (članak 131. stavak 5.)
- „Zatvorenik može primiti i slati brzojave u skladu s odredbama ovoga članka.“ (članak 131. stavak 6.)

9.6. DOPISIVANJE ISTRAŽNIH ZATVORENIKA

Istražnim zatvorenicima dopisivanje sa osobama izvan zatvora je dopušteno uz znanje i pod nadzorom suca istrage odnosno predsjednika vijeća nakon podizanja optužnice.

Istražnim zatvorenicima se odašiljanje i primanje pisama i drugih pošiljaka može ograničiti odnosno zabraniti. Zabranama ne podliježe odašiljanje molbi, pritužbi niti žalbi. Dopisivanje sa braniteljem obavlja se na način koji jamči tajnost dopisivanja.

Temeljem Zakona o kaznenom postupku, pravo na dopisivanje, istražni zatvorenici ostvaruju na sljedeći način:

- „Ako se okrivljenik nalazi u pritvoru ili istražnom zatvoru branitelj se može s njime dopisivati i razgovarati bez nadzora.“ (članak 76. stavak 1.)
- „Zatvorenik se smije dopisivati s osobama izvan zatvora sa znanjem i pod nadzorom suca istrage, a nakon podignute optužnice, sa znanjem i pod nadzorom predsjednika vijeća. Zatvoreniku se može zabraniti odašiljanje i primanje pisama i drugih pošiljaka, ali ne i odašiljanje molbe, pritužbe ili žalbe.“ (članak 139. stavak 3.)

Ograničenja prava na dopisivanje istražnih zatvorenika temeljem Zakona o kaznenom postupku:

- „Na prijedlog državnog odvjetnika sudac istrage može odlučiti da se pisma, poruke i razgovori okrivljenika i branitelja nadziru“ (članak 76. stavak 2.):
  - točka 1. : „u postupku za sljedeća kaznena djela iz Kaznenog zakona: ubojstva, teškog ubojstva otmice ubojstva najviših državnih dužnosnika, otmice najviših državnih dužnosnika, protudržavnog terorizma, kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, krivotvorenja novca i prikrivanja protuzakonito dobivenog novca.“,
  - točka 2. : „u postupku za kaznena djela za koja postoje osnove sumnje da ih je počinila grupa ljudi ili zločinačka organizacija ako postoji vjerojatnost da bi razgovor okrivljenika s braniteljem doveo do prikrivanja kaznenih djela, pomoći počiniteljima nakon kaznenog djela ili ako u pogledu okrivljenika postoje okolnosti koje upućuju na opasnost da će ponoviti kazneno djelo, dovršiti pokušano kazneno djelo ili počiniti teže kazneno djelo kojim prijeti.“
- „Odluku o nadzoru sudac istrage donosi rješenjem. Rješenje o nadzoru dostavlja se, prije stavljanja pod nadzor, branitelju i okrivljeniku. Žalba protiv rješenja ne odgađa njegovo izvršenje.“ (članak 76. stavak 3.)
- „Nadzor iz stavka 2. ovog članka, može trajati najdulje dva mjeseca od određivanja istražnog zatvora.“ (članak 76. stavak 4.)
- „Za stegovne prijestupe zatvorenika sudac istrage, sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća može, na prijedlog upravitelja zatvora, izreći stegovnu kaznu ograničenja posjeta i dopisivanja. To se ograničenje ne odnosi na veze zatvorenika s braniteljem ili susrete s konzularnim službenikom.“ (članak 140. stavak 1.)

Pravilnikom o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora, dodatno se razrađuje te detaljnije propisuje ostvarivanje prava na dopisivanje za istražne zatvorenike i to na sljedeći način:

- „Pisma koja zatvorenik prima ili šalje uprava zatvora dostavit će, prije uručivanja zatvoreniku ili prije otpreme, nadležnom sudu.“ (članak 21. stavak 1.)

- „Zatvorenik će pisma koja upućuje predati upravi zatvora u otvorenoj koverti.“ (članak 21. stavak 2.)
- „Zatvoreniku koji nema vlastitih novčanih sredstava, zatvor osigurava pribor za dopisivanje s obitelji i braniteljem, odnosno za upućivanje podnesaka radi zaštite svojih prava i interesa.“ (članak 21. stavak 3.)

9.7. TELEFONSKI KONTAKTI

Za provjeru i odobravanje telefonskih kontakata prilikom izdržavanja kazne zatvora za zatvorenike i kažnjениke nadležan je Odjel tretmana u suradnji sa Odjelom osiguranja.

U kaznionicama i zatvorima, zatvorenik ili kažnjениk, putem zamolbe traži odobravanje pojedinih telefonskih brojeva. Popis odobrenih brojeva ulaže se u osobnik.

U kaznionicama zatvorenog tipa i u zatvorima telefonski razgovori se nadziru.

Temeljem Zakona o izvršavanju kazne zatvora, zatvorenici pravo na telefonski razgovor

ostvaruju na sljedeći način:

- „Zatvoreniku se omogućuje telefonski razgovor u skladu s odredbama kućnog reda kaznionice odnosno zatvora. Popis telefonskih brojeva osoba s kojima se zatvoreniku omogućuje telefoniranje ulaže se u osobnik.“ (članak 132. stavak. 1.)
- „U zatvoru, kaznionici zatvorenog tipa i odjelu za smještaj osoba lišenih slobode zatvorenog tipa telefonski razgovor se nadzire.“ (članak 132. stavak. 2.)
- „U kaznionici poluotvorenog i otvorenog tipa te poluotvorenom i otvorenom odjelu za smještaj osoba lišenih slobode telefonski razgovor može se nadzirati. Nadzor telefonskog razgovora određuje upravitelj ili ovlaštena službena osoba koju on ovlasti.“ (članak 132. stavak. 3.)
- „Telefonski razgovor se prekida ako se zatvorenik tijekom razgovora ponaša na način koji predstavlja stegovni prijestup propisan ovim Zakonom.“ (članak 132. stavak. 4.)
- „Nadzorom telefonskog razgovora se smatra i slušni zapis telefonskih razgovora zatvorenika koji se provodi radi osiguravanja kontinuiranog nadzora, o čemu se zatvorenika obavještava. Tehnički zapis telefonskog razgovora može se pohraniti i čuvati do šest mjeseci sukladno tehničkim mogućnostima.“ (članak 132. stavak. 5.)
- „Zatvorenik ima pravo na telefonski razgovor bez nadzora s odvjetnikom, institucijama i udrugama koje se bave zaštitom ljudskih prava.“ (članak 132. stavak. 6.)
- „Troškove telefoniranja u pravilu snosi zatvorenik, ako nije drukčije propisano ovim Zakonom.“ (članak 132. stavak. 7.)
- „U kaznionici odnosno zatvoru zatvoreniku nije dopušteno korištenje prijenosnih uređaja za komuniciranje, osim ako je to odlukom ravnatelja nadležnog za

zatvorski sustav dopušteno za potrebe izvršavanja kazne zatvora.“ (članak 132. stavak. 8.)

Telefoniranje bez nadzora za zatvorenike regulirano Zakonom o izvršavanju kazne zatvora u članku 138. stavak 2. točka 2., te ista ne spada u prava zatvorenika na dodir sa vanjskim svijetom, već spada u vrstu pogodnosti češćih dodira sa vanjskim svijetom za osobe lišene slobode koje se nalaze na izvršavanju kazne zatvora.

Pravo na telefonske razgovore za istražne zatvorenike regulirano je Zakonom o kaznenom postupku i Pravilnikom o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora.

Istražnom zatvoreniku će se omogućiti nadzirani telefonski razgovori o njihovom trošku uz prethodno odobrenje nadležnog suca.

Telefonski razgovori istražnih zatvorenika obavljati će se sukladno kućnom redu kaznenog tijela, dakle prema unaprijed provjerenim i odobrenim brojevima, u određeno vrijeme i pod nadzorom.

Telefonski razgovori sa braniteljima odnosno odvjetnikom neće se nadzirati.

Temeljem Zakona kaznenom postupku, istražni zatvorenici pravo na telefonski razgovor ostvaruju na sljedeći način:

- „Zatvoreniku će sudac istrage, ili predsjednik vijeća, odobriti da o svom trošku sukladno kućnom redu pod nadzorom uprave zatvora, obavlja telefonske razgovore s određenom osobom. Uprava zatvora u tu svrhu zatvorenicima osigurava javni telefonski priključak koji zatvoreniku omogućava telefoniranje najmanje jednom dnevno u primjerenom trajanju.“ (članak 139. stavak 4.)
- „Zatvorenik ima pravo razgovarati s braniteljem, slobodno, neometano i bez nadzora osim u slučaju iz članka 75. stavka 2. i članka 76. stavka 2. ovog Zakona.“ (članak 139. stavak 5.)

Pravilnikom o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora dodatno se razrađuje te detaljnije propisuje ostvarivanje prava na telefoniranje za istražne zatvorenike i to na sljedeći način:

- „Telefoniranje i dopisivanje s braniteljem obavlja se na način koji jamči tajnost dopisivanja, odnosno telefoniranja.“ (članak 18. stavak 3.)
- Zatvoreniku se omogućava telefoniranje s osobom koju je odobrio nadležni sud prema dnevnom rasporedu aktivnosti. (članak 22. stavak 1.)
- Telefoniranje nadzire ovlaštena službena osoba. (članak 22. stavak 2.)

U zatvorskom sustavu od 2022. godine u uporabi je poseban telefonski sustav – „UNITY“.

Navedeni sustav svojim softverskim i ostalim tehničkim odlikama, te stalnim poboljšanjima u skladu sa sugestijama kaznenih tijela koja ga koriste, te trendovima i praksama koji su prisutni u zatvorskim sustavima unutar EU, omogućava kvalitetan nadzor i kontrolu nad telefonskim kontaktima osoba lišenih slobode.

UNITY sustav telefona svojim opcijama omogućava različite pristupe i prilagodbe nadzoru i kontroli telefonskih razgovora osoba lišenih sloboda što uvelike olakšava individualni pristup svakoj pojedinoj osobi lišenoj slobode u smislu prilagodbe ili stupnjevanju potrebnih razina sigurnosnih mjera.

Svako kazneno tijelo ima dvije vrste službenih kartica (Joker kartice) koje omogućuju kvalitetnije korištenje i prilagođavanje pravilima. Službene kartice su naziva: „DRUGI“ i „ODVJETNIK“. Joker kartica naziva „DRUGI“ služi za zvanje regularnih kontakata (NE odvjetnika), primjerice kod prijma u kazneno tijelo kada se osobi lišenoj slobode omogućuje da obavijesti članove obitelji u smislu čl. 73. Zakona o izvršavanju kazne zatvora. Pozivi sa takvih kartica se mogu nadzirati i snimati u skladu sa glavnim postavkama pojedinog kaznenog tijela. Službena kartica „ODVJETNIK“ služi isključivo za zvanje odvjetnika. Pravila telefoniranja su podešena tako da se ti razgovori ne mogu nadzirati i snimati. Obje vrste službenih kartica imaju neograničeno vrijeme razgovora u smislu dozvoljenih minuta. Kaznena tijela prema potrebi odlučuju o visini mjesečnog novčanog iznosa na službenim karticama.

Za vrijeme boravka u kaznenom tijelu svakoj pojedinoj osobi lišenoj slobode se izrađuje njihova osobna identifikacijska kartica sa jedinstvenim bar kodom, fotografijom te imenom i prezimenom OLS-e.

U praksi putem UNITY sustava, razgovori osoba lišenih slobode mogu biti:

- bez nadzora,
- modularnog vremena trajanja (ograničene ili produžene minutaže dopuštenih razgovora ovisno o kategoriji OLS, ostvarenim pogodnostima)
- nadzirani odnosno slušani u realnom vremenu trajanja (nadzor poziva uživo)

- prekinuti u svakom trenutku razgovora
- snimani i pohranjivani za kasniju uporabu u vidu slušnog tehničkog zapisa radi osiguravanja kontinuiranog nadzora.

Sustav omogućuje i dodane nove funkcionalnosti, koje sustav CONTEL, a koji se koristio u kaznenim tijelima u Republici Hrvatskoj od 2008. godine do 2022. godine nije imao.

To su primjerice:

- filtriranje po sigurnosnim razinama prilikom pretrage OLS, pretrage povijesti poziva i proširene povijesti poziva
- postavljanje dodatnih minuta za pozive kroz opciju Bonus vrijeme
- postavljanje jednokratnog broja za biranje.

Način rada UNITY sustava:

- OLS se putem kartice (sa jedinstvenim osobnim bar kodom) identificira na telefonskoj govornici (čitač bar koda),
- na monitoru kontrolnog računala pojavljuje se identificirana OLS, a istovjetnost OLS na telefonskoj govornici se potvrđuje putem ugrađene kamere na svakoj telefonskoj govornici,
- OLS bira željeni telefonski broj,
- sustav automatski obavještava OLS o stanju novčanih sredstava, dopuštenoj dužini trajanja razgovora i tjednoj potrošnji (minute razgovora),
- ukoliko je broj dopušten (odobren i upisan u profilu OLS u sustavu) poziv se može ostvariti (uz preduvjet da OLS ima dovoljno novčanih sredstava i neiskorištenih minuta razgovora),
- ukoliko je broj nedopušten OLS ne može ostvariti poziv, odnosno sustav automatski onemogućuje te registrira nedopušteni pokušaj (slučajno ili namjerno biran nedopušteni telefonski broj),
- u slučaju isteka dopuštenih minuta tjednog trajanja razgovora ili u trenutku potrošnje svih raspoloživih novčanih sredstava sustav automatski prekida telefonski razgovor.

9.8. PAKETI

Temeljem Zakona o izvršavanju kazne zatvora prijam paketa za zatvorenike reguliran je na sljedeći način:

- „Zatvorenik ima pravo jednom mjesečno i prigodom blagdana primiti paket s dopuštenim stvarima.“ (članak 134. stavak 1.),

- „Pošiljatelj paketa obvezan je uz paket priložiti popis njegova sadržaja.“ (članak 134. stavak 2.),
- „Paket otvara i pregledava ovlaštena službena osoba u nazočnosti zatvorenika.“ (članak 134. stavak 3.),
- „S nedopuštenim, pokvarenim ili opasnim sadržajem paketa postupaju se u skladu s člankom 66. stavcima 2. i 4. ovoga Zakona.,“ (članak 134. stavak 4.),
- „Primitak paketa upravitelj može privremeno uskratiti iz zdravstvenih i/ili sigurnosnih razloga, o čemu pisanim putem obavještava zatvorenika. Protiv odluke upravitelja zatvorenik ima pravo žalbe sudu izvršenja. Žalba ne zadržava izvršenje.“ (članak 134. stavak 5.),

Češće primanje paketa i primanje paketa u većoj težini, za zatvorenika na izdržavanju kazne zatvora, smatra se vrstom pogodnosti ublažavanja uvjeta unutar kaznonice odnosno zatvora, a što je regulirano člankom 138. stavak 1. točka 4. Zakona o izvršavanju kazne zatvora.

Pravilnik o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora, propisuje način prijama paketa za istražne zatvorenike:

- „Zatvorenik može primiti pakete s dopuštenim stvarima iz članka 10. stavak 1. ovoga Pravilnika težine do 5 kg jedan put u tjednu.“ (članak 23. stavak 1.)
- „Pakete se može slati poštom ili neposrednom dostavom zatvoru. Pošiljatelj, odnosno donositelj obvezan je priložiti popis sadržaja paketa.“ (članak 23. stavak 2.)
- „Paket dostavljen poštom otvara se i sadržaj pregledava u nazočnosti zatvorenika, a paket dostavljen neposrednom dostavom u nazočnosti donositelja.“ (članak 23. stavak 3.)
- „Nedopuštene stvari dostavljene poštom stavljaju se na polog stvari ili dostavljaju osobi koju odredi zatvorenik i na njegov trošak, a nedopuštene stvari dostavljene neposrednom dostavom vraćaju se donositelju.“ (članak 23. stavak 4.)
- „O primitku stvari iz paketa i stvarima položenim na polog, zatvoreniku se daje potvrda, a o stvarima vraćenim donositelju potvrda se daje donositelju i zatvoreniku.“ (članak 23. stavak 5.)

Svi paketi upućeni u kaznene tijela osobama lišenim slobode kao i oni paketi koji se šalju izvan kaznenih tijela od strane osoba lišenih slobode podliježu obaveznoj pretrazi.

Prilikom obavljanja pretraga i pregleda paketa službenici pravosudne policije su dužni postupati sukladno Pravilniku o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu kojime se detaljno propisuju načini obavljanja pretraga kao jednog od šest temeljnih poslova Odjela osiguranja.

9.9. TIJEK PRIJEMA PAKETA

Svako kazneno tijelo za sebe određuje dane i termine u kojima je dopuštena predaja paketa za osobe lišene slobode od stranaka, a isto tako i povrat odnosno izlaz paketa iz kaznenog tijela odnosno od osoba lišenih slobode posjetiteljima.

Postupak prijama paketa od stranaka za sve kategorije osoba lišenih slobode:

- utvrđivanje identiteta donositelja paketa (obavezno je posjedovanje odgovarajućeg identifikacijskog dokumenta),
- ulazak u kazneno tijelo uz pretragu osobe,
- predaja paketa od donositelja koji uz sebe mora imati priložen popis sadržaja paketa po vrsti i količini stvari te navedeno ime i prezime osobe lišene slobode kojoj je paket upućen,
- temeljita pretraga paketa uz nazočnost donositelja paketa,
- zaprimanje paketa te upisivanje potrebnih podataka u „Evidenciju prijama paketa od strane posjetitelja“, u ZPIS-u evidencija pod rednim brojem 7,
- upisivanje potrebnih podataka u „Evidenciju prijama paketa od strane posjetitelja“ (po kategorijama osoba lišenih slobode) uz potpis osobe koja predaje paket i službenika koji zaprima paket (ista Evidencija se još koristi u obliku knjige),
- upisivanje potrebnih podataka u „Evidenciju podjele paketa“ osobama lišenim slobode (po kategorijama – ista Evidencija se još koristi u obliku knjige)
- uručenje paketa osobi lišenoj slobode uz potpis osobe lišene slobode kojoj se paket uručuje u „Evidenciju podjele paketa“ – knjiga.

Postupak prijama paketa putem pošte:

- zaprimanje paketa od poštanske službe uz prethodnu provjeru jeli navedena osoba smještena u kazneno tijelo gdje se pošiljka dostavlja,
- dostavljanje paketa na mjesto predviđeno za pregled i predaju paketa osobi lišenoj slobode,
- temeljita pretraga paketa uz nazočnost osobe lišene slobode za koji je isti namijenjen,
- upisivanje potrebnih podataka u „Evidencija prijama poštanskih paketa i pošiljaka“, u ZPIS-u evidencija pod rednim brojem 22,
- upisivanje potrebnih podataka u „Evidenciju prijama poštanskih paketa i pošiljaka“ (po kategorijama osoba lišenih slobode – ista Evidencija se još koristi u obliku knjige),
- uručenje paketa osobi lišenoj slobode, uz potpis službenika koji je isti pretražio i osobe lišene slobode kojoj se paket uručuje u „Evidenciji prijama poštanskih paketa i pošiljaka“ – knjiga.

Osobama lišenim slobode dopušteno je slanje paketa iz zatvora putem pošte ili osobno, odnosno putem stranaka – posjetitelja ili donosioca paketa izvana ili slično.

Postupak vraćanja stvari od strane osobe lišene slobode:

- osoba lišena slobode predaje paket koji uz sebe mora imati priložen popis sadržaja paketa po vrsti i količini stvari te navedeno ime i prezime osobe lišene slobode koja isti predaje te ime i prezime osobe koja isti preuzima,
- službenik preuzima paket od osobe lišene slobode te isti temeljito pretražuje,
- upisivanje potrebnih podataka u „Evidenciju vraćenih stvari“, u ZPIS-u evidencija pod rednim brojem 23,
- upisivanje potrebnih podataka u „Evidenciju vraćenih stvari“ (po kategorijama osoba lišenih slobode – ista Evidencija se još koristi u obliku knjige),
- predaja paketa stranci, uz potpise stranke i službenika koji paket predaje u „Evidenciju vraćenih stvari“ – knjiga.

Postupak u slučaju pronalaska nedopuštenih stvari ili stvari prilikom pretrage paketa (ovisno o kategoriji osobe lišene slobode):

- nedopuštene stvari dostavljene poštom stavljaju se na polog stvari ili dostavljaju osobi koju odredi zatvorenik i na njegov trošak, a nedopuštene stvari dostavljene neposrednom dostavom vraćaju se donositelju,
- stvari koje zbog pokvarljivosti nisu prikladne za pohranjivanje ili uručivanje trećim osobama uništavaju se, o čemu se sastavlja zapisnik. Primjerak zapisnika uručuje se zatvoreniku.
- stvari za koje se sumnja da su u svezi s počinjenjem nekog kaznenog djela oduzimaju se od zatvorenika i uz zapisnik se predaju nadležnom državnom tijelu. Stvari za koje se sumnja da su namijenjene bijegu zatvorenika, ugrožavanju reda i sigurnosti te stvari za koje se sumnja da mogu narušiti zdravlje oduzimaju se i uništavaju ili se predaju nadležnom državnom tijelu, o čemu se sastavlja zapisnik. Primjerak zapisnika uručuje se zatvoreniku
- u slučaju pronalaska stvari ili stvari te utvrđivanja nedopuštenih ponašanja koja imaju elemente stegovnog prijestupa pokreće se stegovni postupak te izriču stegovne mjere za istražne zatvorenike sukladno članku 140. Zakona o kaznenom postupku dok je za zatvorenike isto regulirano Zakonom o izvršavanju kazne zatvora u člancima od 153. zaključno sa člankom 156.

Postupci i radnje koji se mogu poduzimati u slučaju pronalaska nedopuštenih stvari ili stvari prilikom pretrage paketa (ovisno o kategoriji osobe lišene slobode):

- izvješćivanje suca istrage odnosno predsjednika vijeća,
- izvješćivanje nadležnih službenika unutarnje ustrojstvene jedinice Središnjeg ureda nadležne za poslove osiguranja,
- izvješćivanje nadležne policijske postaje,
- preliminarno testiranje i testiranje na alkohol, droge, psihotropne stvari i lijekove.

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA

1. Može li se uskratiti posjeta (objasnite)?
2. Nadzire li se sadržaj pisma zatvorenika na izdržavanju kazne zatvora (objasnite)?
3. Koji je postupak slanja i primanja pisma osoba lišenih slobode kojima je određen istražni zatvor?
4. Objasnite tijek prijema paketa.
5. Po čijem odobrenju zatvorenika mogu posjetiti druge osobe (koje nisu članovi uže obitelji)?
6. Smiju li se snimati telefonski razgovori osoba lišenih slobode, pod kojim uvjetima i prema kojim kategorijama OLS? (objasniti)

10. PREPOZNAVANJE I METODIKA SUZBIJANJA ZLOUPORABE DROGA U KAZNENIM TIJELIMA

10.1. UVOD

Osnovno načelo suzbijanja zlouporabe droga u zajednici, pa tako i u zatvorskom sustavu, je načelo smanjenja ponude i potražnje droga što uključuje mjere prevencije ovisnosti, prepoznavanja i tretmana ovisnika, te sprječavanje unosa droga i drugih psihoaktivnih supstanci u zatvorske ustanove.⁴⁷

U cilju suzbijanja neovlaštene uporabe i prometa droge, tijela državne vlasti, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, prosvjetne i odgojne ustanove, ustanove u kulturi, udruge kao i odgovorne osobe u tim tijelima, ustanovama i udrugama o svakoj okolnosti važnoj za primjenu Zakona o suzbijanju zlouporabe droga, koju saznaju u obavljanju svoje djelatnosti, odmah po saznanju dužne su izvijestiti policijsku postaju.⁴⁸

Sam pojam droga nije jedinstven, te ne postoji općeprihvaćena definicija pojma droga. Droge se međusobno bitno razlikuju, ne samo po svojem kemijskom sastavu već i

⁴⁷ Nacionalna strategija suzbijanja zlouporabe droga u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2012. do 2017. godine, NN 122/12, 4.1.3.2. Tretman ovisnika u zatvorskom sustavu, Posebni ciljevi Nacionalne strategije u zatvorskom sustavu su izrada i primjena Smjernica za tretman ovisnika u zatvorskom sustavu, osigurati ovisnicima dostupnost nekoliko programa u skladu sa Smjericama za tretman ovisnika u zatvorskom sustavu, osigurati dovoljan broj stručnjaka za provedbu programa i potrebnu edukaciju svih službenika koji sudjeluju u provedbi programa tijekom izvršavanja kazne, **sprječavati unos i manipulaciju psihoaktivnim sredstvima te unaprijediti i modernizirati tehničku opremu**, pružati pomoć ovisnicima u reguliranju zdravstvenog osiguranja tijekom izdržavanja kazne, pripremati i poticati ovisnike na nastavak tretmana u zajednici nakon otpusta, surađivati s institucijama i organizacijama civilnog društva na svim razinama u razmjeni informacija, provedbi programa i pripremi poslijepenalnog prihvata.

⁴⁸ Zakon o suzbijanju zlouporabe droga NN 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19; čl. 43. st.1.

po svojem djelovanju. Osim pojma droga upotrebljavaju se i pojmovi opojne tvari, opojne droge⁴⁹, psihotropne supstance, psihoaktivne droge itd.

Zakon o suzbijanju zlouporabe droga definira drogu kao:

Droga je tvar koja je obuhvaćena Jedinstvenom konvencijom Ujedinjenih naroda o opojnim drogama iz 1961., kako je izmijenjena Protokolom iz 1972., ili Konvencijom Ujedinjenih naroda o psihotropnim tvarima iz 1971. i svaka tvar prirodnog ili umjetnoga podrijetla, uključivši psihotropne tvari uvrštene u Popis droga, psihotropnih tvari i biljaka iz kojih se može dobiti droga.⁵⁰

Slijedom navedene definicije razvidno je da je droga svaka tvar koja ispunjava formalni uvjet da je uvrštena u popis droga i psihotropnih tvari.

Zakon o suzbijanju zlouporabe droga tvar definira kao:

Tvar koja se može uporabiti za izradu droge i nove psihoaktivne tvari jest svaka prirodna ili umjetna tvar koja se može uporabiti u izradi droge i nove psihoaktivne tvari, uvrštena u Popis droga, psihotropnih tvari i biljaka iz kojih se može dobiti droga.⁵¹

Važno je napomenuti da, sukladno forenzičnoj toksikologiji, droge pripadaju skupini otrova. Konzumiranjem prevelike količine droga nastaju otrovanja koja se karakteriziraju kao kemijske ozljede čija posljedica može biti smrtonosna. S obzirom da je korištenje droga izuzetno veliki zdravstveni, psihosocijalni, kazneno pravni, socio-ekonomski ... problem, koji je poprimio epidemijske razmjere, zakonski propisi nalažu suzbijanje zlouporabe droga.

Zakon o suzbijanju zlouporabe droga zluporabu droga definira kao:

Zluporaba droge jest uzgoj biljke za dobivanje droge, posjedovanje sredstava za izradu te posjedovanje i promet droge i tvari koja se može uporabiti za izradu droge protivno odredbama Zakona o suzbijanju zlouporabe droga.⁵²

⁴⁹ Terminološki izraz opojna droga ne obuhvaća sve tipove droga, jer svaka droga u tom smislu i ne mora biti opojna, već može imati stimulativan učinak, halucinogen učinak itd.

⁵⁰ Zakon o suzbijanju zlouporabe droga (NN 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19); čl. 2. st. 1. t. 1.

⁵¹ Ibid.; čl. 2. st. 1. t. 2.

⁵² Ibid.; čl. 2. st. 1. t. 17.

U daljnjem tekstu prezentirat će se osnovne značajke ovisnosti o drogama, podjelu droga, modalitete unosa droga u kaznena tijela, te metodiku suzbijanja zlouporabe droga.

10.2. OVISNOST O DROGAMA

Naziv ovisnost najčešće se upotrebljava za ovisnost o drogama, lijekovima, alkoholu, duhanu, a osobe koje zlouporabljaju sredstva ovisnosti nazivaju se ovisnicima. Nesavladiva želja i potreba za nabavljanjem i korištenjem sredstva ovisnosti osnovne su karakteristike ovisnosti. Ovisnost počinje kada osoba bez uzimanja droge više nije u stanju osjetiti opuštenost, ugodu raspoloženje, sreću. Uzimanje droge postaje životni prioritet.

Ovisnost jest stanje neodoljive potrebe (psihičke ili fizičke) za uporabom droge.⁵³

Fizička ovisnost je stanje adaptacije na drogu, koju redovito prati povišena tolerancija, a u momentu prekidanja uzimanja droge javlja se apstinencijska kriza.

Apstinencijska kriza ili simptomi suzdržavanja predstavlja grupu simptoma koji se javljaju po prekidu unosa droge o kojoj je osoba ovisna. Simptomi mogu biti povećano znojenje, drhtanje, ubrzano disanje, grčevi u želucu, mučnina, povraćanje, proljevi, bolovi u mišićima, delirij, poremećaj svijesti, itd.

Tolerancija je pojava uzimanja sve veće količine droge da bi se postigao prvobitni efekt, odnosno spriječila pojava apstinencijske krize. Organizam ovisnika, zbog navikavanja na određenu vrstu droge, traži sve veću količinu droge da bi se postigao efekt droge.

Psihičku ovisnost karakterizira jaka potreba za ponovnim uzimanjem droge da bi se izazvao željeni efekt (ugodno raspoloženje) ili da se izbjegne osjećaj nelagodnosti. Ostane li psihički ovisna osoba bez svoje droge, osjećat će se deprimirano, tjeskobno, ali neće imati ozbiljnih fizičkih teškoća.

Prema načinu uživanja droga i društvenom ponašanju konzumente droga možemo podijeliti na⁵⁴:

- eksperimentalne konzumente,
- rekreativni konzumenti,
- funkcionalne konzumente,
- nefunkcionalne konzumente,
- društveno-tradicionalne konzumente,

⁵³ Zakon o suzbijanju zlouporabe droga (NN 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19); čl. 2. st. 1. t. 12.

⁵⁴ Manenica, B., Ovisnosti, Zagreb 1994. str.58.

- terapijski konzumenti.

Ovisnik o drogi jest osoba koja se uporabom droge dovela u stanje ovisnosti.⁵⁵

Ovisnici o drogama homogena su skupina ljudi sa različitim karakteristikama osobnosti koju određuje vrsta droge koju konzumiraju. Kao opće karakteristike osobnosti ovisnika o drogi, na koje se najčešće ukazuje, su nizak prag tolerancije na frustraciju, niska razina samopouzdanja i samopoštovanja, depresivnost, pasivnost, narcisoidnost, psihička nezrelost, gubitak društvenih norma.

Većina zatvorenika⁵⁶ ovisnika o drogama nalaze se u kaznenim tijelima ne samo zbog počinjenja kaznenih djela vezano uz zlouporabu droga nego i zbog počinjenja drugih kaznenih djela u kojima prednjače kaznena djela protiv imovine (krađa, teška krađa, razbojništvo itd.), protiv javnog reda, protiv života i tijela. Primarna dužnost pravosudne policije odnosi se na stvaranje i održavanje sigurnosti u kaznenim tijelima. Sekundarna dužnost službenika pravosudne policije je sudjelovanje u provođenju pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora. Poznavanje nekih općih karakteristika osobnosti ovisnika o drogama izuzetno je važno u obavljanju poslova odjela osiguranja.

Ovisnost o drogi je bolest.

U obavljanju poslova odjela osiguranja službenik pravosudne policije mora biti svjestan da je ovisnost o drogi bolest. Rad sa ovisnicima o drogi izuzetno je težak, te zahtjeva postupanje koje uključuje empatiju ali sa pojačanom pažnjom i strpljenjem. Kako smo ranije naveli droga je otrov. Otrovi djeluje kemijski i remeti građu i djelatnost organa⁵⁷. Djelovanjem droge uništava se mozak i samim time i njegove funkcije. Zato dolazi do promjene osobnosti ovisnika o drogi. Većina ovisnika o drogi, zbog psihičke ovisnosti i promjena osobnosti uzrokovanih zlouporabom droge, spremna je poduzeti sve radnje, uključujući i nedozvoljene, sa ciljem nabavke droge.

Zbog toga službenik pravosudne policije u odnosu sa ovisnikom o drogi mora postupati sa posebnom pažnjom zbog nepredvidljivosti ovisnika.

⁵⁵ Zakon o suzbijanju zlouporabe droga (NN 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19); čl. 2. st. 1. t. 13.

⁵⁶ Termin zatvorenik odnosi se na zatvorenike, zatvorenike kojima je određen istražni zatvor, te kažnjениke.

⁵⁷ Anđelinović, Š., Čadež, J. i dr., Odabrana poglavlja medicinske kriminalistike, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, 1996., str. 47.

10.3. PODJELA DROGA

Droge možemo podijeliti prema podrijetlu, prema djelovanju na središnji živčani sustav i prema kemijskoj strukturi.

Prema podrijetlu droge se dijele na:

- **prirodne,**
- **polusintetske,**
- **sintetske.**

Prema djelovanju na središnji živčani sustav droge se dijele na:

- stimulanse (kokain, amfetamin, metamfetamin)
- opijate (opijum i njegovi derivati, sintetski opijati-metadon, petidin)
- depresore (barbiturati, sedativi, hipnotici)
- halucinogene (marihuana, MDMA, LSD, meskalin, psilocin)
- ostale (lako hlapive tvari, anabolici, lokalni anestetici i dr.)
- nove droge (droge koje sadrže mCPP)

10.3.1. Marihuana i Hašiš

Marihuana (žiža, trava, mara, marica, joint, grass, smoke, pot, mez, boo ya, doobie, herb, Mary Jane, mjuta, pod, beng) je zelena, siva, smeđa ili tamnosmeđa mješavina osušenih i usitnjenih stabljika, listova, cvjetova i sjemenki konoplje, bogatih opojnom smolom, većinom ženskih biljaka u cvatu ili poslije cvjetanja. Kod nas je uobičajena zelena. Za marihuanu se prikupljaju listovi, a za hašiš vrhovi biljke u cvatu.

Slika 1⁵⁸: **marihuana**

Hašiš (haš, šit,) uglavnom je samo mehanički izdvojena smola konoplje i oko deset puta je jači, no to zavisi od kvalitete. Boje je zelene, smeđe, pa i crne. Hašiš se prodaje u oblicima kugli, ploča ili pogača raznih dimenzija, te tabli sličnih čokoladi. Na

⁵⁸ dr.sc. Tomašek, Lj., Droge, pojavni oblici i preliminarno utvrđivanje prisutnosti droga u materiji, Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“, Zagreb 2016.

tržištu je moguće naći i male komadiće od, po cca jednog grama, odlomljenih od kugla ili ploča. Hašiš može biti i u tabletama.

SIMPTOMI: proširene zjenice, zakrvavljene oči, pričljivost (pametovanje), opće stanje slično laganom pijanstvu, nervoza, promijenjena boja glasa.

NAČIN ZLOUPORABE: marihuana se puši, sušeni listovi biljke miješaju se sa duhanom i motaju u cigarete "joint"; djelovanje počinje nakon 2-5 min., najjače je za oko ½ sata, a traje 1-5 sati; hašiš se također puši, komadići smole se otapaju i puše kao "joint" ili pomoću posebno izrađenih lula; djelovanje mu je slično marihuani ali je nekoliko puta jače.

POS LJEDICE: pad odgovornosti, gubitak motivacije za obveze, zaboravljivost, pojačana sklonost zabavi, povećan rizik prelaska na opasnije droge,

ZNAKOVI UPOTREBE: jak miris zapaljenog lišća ili suhe trave, sitne sjemenke po džepovima, cigaretni papir, crveni jastučići pod očima.

OVISNOST: ne stvara fizičku ali stvara slabu ili srednju psihičku.

Slika 2⁵⁹: hašiš

10.3.2. Lsd

LSD (trip, acid, papir ili sličica) halucinogen je s najjačim djelovanjem na čovjeka, najmanje 100 puta jačem od kokaina. Bez mirisa je, uglavnom je to bijeli prah, ali može biti i otopina. U otopinu se namaču papirići (sličice) i zatim suše. To je kod nas najčešći oblik. Postoje još i tablete, kapsule, kao i otopina na kocki šećera, u žvakaćoj gumi, poštanskoj marki, ili u želatini. LSD se najčešće upotrebljava žvakanjem sličica.

SIMPTOMI: čudno ponašanje, smeteno stanje, dezorijentacija, moguće halucinacije,

(stanje može biti slično psihozi, ludilu), proširene zjenice, povećan puls, otežana komunikacija, nepovezan govor.

---

⁵⁹ dr.sc. Tomašek, Lj., Droge, pojavni oblici i preliminarno utvrđivanje prisutnosti droga u materiji, Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“, Zagreb 2016.

NAČIN ZLOUPORABE: uzima se na usta (otopina se pije, kapa na jezik ili se jede s kockama šećera).

POS LJEDICE: povećani rizik razvoja psihoze, oštećenje funkcije mozga, paranoja, strah, panika, hladnoća, povećan rizik stradanja nesretnim slučajem, sklonost uzimanja drugih droga, flashback (naknadne halucinacije)

ZNAKOVI UPOTREBE: obojene kockice šećera, želatinske kapsule, komadići papira s crtežom, jak tjelesni miris.

OVISNOST: može doći do slabije psihičke ovisnosti dok se fizička ovisnost ne javlja.

Slika 3⁶⁰: neki od pojava nkih oblika LSD

10.3.3. Speed

Speed (brzina) ulični je naziv za prilično širok spektar kemijske obitelji metamfetamina. Ulična imena, još su meth i chalk, pojavljuje se u obliku tableta i smeđeg do bijelog praha.

Detekcija u mokraći moguća je kod amfetamina 8 do 24 sata od upotrebe, a kod metamfetamina 2 do 3 dana.

SIMPTOMI: povećana živahnost i agresivnost, isušena usta, povećan tlak, raširene zjenice, moguće povraćanje.

NAČIN ZLOUPORABE: mogu se uzimati u obliku tableta, i.v. injekcija, te udisati; djelovanje počinje nakon 15 min. ili 1 sat, a i kasnije, a traje 2-12 sati.

POS LJEDICE: teški poremećaji bubrega, pluća i jetre, neishranjenost, pojave čireva, smanjeni imunitet, srčane smetnje, nesanica i oštećenje mozga.

⁶⁰https://www.google.hr/search?q=slike+za+lzd&espv=2&biw=1600&bih=799&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiun7vp5ZPPAhUJISwKHYjUCj0Q_AUIBigB#imgdii=7W_uC8HGx8gEaM%3A%3A

ZNAKOVI UPOTREBE: bočice tableta raznih boja, smeđi do bijeli prah u malim plastičnim vrećicama.

OVISNOST: prisutna je psihička, a fizička nije; tolerancija se brzo razvija.

Slika 4⁶¹: jedan od pojavnih oblika speeda (“ICE, FLASH”)

10.3.4. Ecstasy

Ecstasy (bombon, bonkasa, ex) po upotrebi novija je droga u skupini amfetaminskih halucinogena. Dokazi o negativnim zdravstvenim učincima, uključujući i oštećenja mozga, doveli su do zabrane 1985. godine.

Ono što uobičajeno zovemo ecstasy ili bombon, tableta je težine cca 250 miligrama, no glavne supstance **MDMA** (3,4 – metilenedioksimetamfetamin) ima samo oko 50 do 100 miligrama. Postoje i kapsule, te želatinozne kuglice zvane Yelly Pearls, ali su kod nas rijetke. Na tabletama koje mogu biti raznih boja, utisnuti su raznovrsni logoi: probodeno srce, propnuti konjić ferrarija, mitsubishi, slonić, zec, ptica, Versace, bik, srp i čekić i brojni drugi.

SIMPTOMI: hiperaktivnost, povišeno raspoloženje, razdražljivost, gubitak apetita, nesаница, široke zjenice, ubrzani puls, suha usta i nos, grčenje mišića.

NAČIN ZLOUPORABE: uzima se u obliku tableta, odnosno pije; djelovanje počinje nakon 30-60 min. a traje 1-4 sata.

---

⁶¹https://www.google.hr/search?q=slike+za+speed&espv=2&biw=1600&bih=799&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwj5qfDQ55PPAhXE1ywKHaC5A3gQsAQIGA#tbm=isch&q=slike+za+speed+drogu&imgsrc=LADU_kPnWLvioM%3A

POSLJEDICE: razvoj ovisnosti, psihičke promjene, depresija po uskraćenju doze, moguće psihotične reakcije, iscrpljenost organizma, mršavljenje, rizik prelaska na još opasnije droge koje smiruju (heroin).

ZNAKOVI UPOTREBE: grubo izrađene tablete, raznih boja najčešće s utisnutim logoima.

OVISNOST: stvara srednju do jaku psihičku ovisnost dok fizičku ne; tolerancija je izražena.

Slika 5⁶²: pojavni oblici ecstasy (MDMA)

10.3.5. Kokain

Kokain je najjači stimulans i anestetik prirodnog podrijetla, alkaloid koji se prirodno nalazi u lišću biljke koke. Naziva se uličnim imenima poput snješko, bijelo, lajna, koka, cadillac, i dr.. Pojavljuje se kao kristalni bijeli prašak i lako je topiv u vodi. Ovisnik s velikom tolerancijom uzima doze i desetak puta dnevno, a može potrošiti i do 10 grama praška dnevno. Katkada se kristalna prašina stavlja na zubne desni i ispod jezika, ispod očnih kapaka, pa i na spolne organe. Hidrokloridna forma topiva je u vodi i može se ubrizgavati u vene. Kod ubrizgavanja, željeno stanje nastupa skoro trenutačno, a djelovanje je nešto duže nego kod ušmrkavanja.

SIMPTOMI: često šmrcanje, hiperaktivnost, bezrazložna euforija, kriva optimistična procjena i percepcija osobnog stanja i zbivanja u okolini, nesanica, slab apetit, osjećaj viška energije, proširene zjenice, moguće halucinacije i paranoja, sklonost hedonizmu i iscrpljujućoj noćnoj zabavi.

NAČIN ZLOUPORABE: može se pušiti, putem i.v. injekcija ali se najčešće ušmrkava, djelovanje počinje nakon 1-2 min. a traje 1-2 sata.

POSLJEDICE: jaka psihička ovisnost, sve slabiji radni učinak, sve veći izdaci za kupnju droge, fizičko propadanje, sklonost kriminalu, oštećenje sluznice nosa i vena, opasnost

---

⁶² dr.sc. Tomašek, Lj., Droge, pojavni oblici i preliminarno utvrđivanje prisutnosti droga u materiji, Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“, Zagreb 2016.

zaraze hepatitisom i HIV infekcijom, teška depresija i psihoze u odvikavanju, smrt zbog prestanka rada srca ili moždanih krvarenja.

ZNAKOVI UPOTREBE: crvenilo nosne sluznice, bijeli kristalni prašak u maloj plastičnoj vrećici ili alufoliji, mali komadići slični kamenčićima u staklenim bočicama ili plastičnim paketićima, male metalne mrežice, svijeće, britvice.

OVISNOST: jaka psihička ovisnost uz odsustvo fizičke, postoji tolerancija.

Slika 6⁶³: **kokain**

10.3.6. Opijati

Prirodnog su podrijetla, izvorište im je iz soka opijumskog maka. Opijum je prirodan proizvod koji nastaje zarezivanjem nezrelih čahura maka. Morfin i kodein alkaloidi su opijuma. Oba se koriste u medicini: morfin kao lijek protiv bolova, a kodein kao sredstvo za ublaženje kašlja i bola. Iz morfina se dobiva najjača, najmoćnija droga (kada je riječ o fizičkoj ovisnosti), a to je heroin.

Slika 7⁶⁴: **nezrela čahura opijumskog maka**

---

⁶³ dr.sc. Tomašek, Lj., Droge, pojavni oblici i preliminarno utvrđivanje prisutnosti droga u materiji, Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“, Zagreb 2016.

⁶⁴ dr.sc. Tomašek, Lj., Droge, pojavni oblici i preliminarno utvrđivanje prisutnosti droga u materiji, Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“, Zagreb 2016.

10.3.7. Heroin

Heroin (smeđi šećer, horse, žuto, smeđe, pis, piz, šut, smack, skag, junk, i dr...) depresor je središnjeg živčanog sustava, polusintetski derivat morfina, čist dolazi u obliku bijelog praha ali je na ulici uvijek pomiješan s nekim dodatkom kako bi mu se povećala težina, zato mu boja varira od žute do tamnosmeđe.

APSTINENCIJSKA KRIZA javlja se redovito nakon uzimanja heroina i to 8-12 sati nakon zadnje doze, dolazi do uznemirenosti, depresivnog raspoloženja, nesаницe, grčeva u trbuhu, proljeva, malaksalosti, praznovjerja, proširenih zjenica, povraćanja a rijetko i do halucinatorno-delirantnog stanja koje može imati letalni ishod.

SIMPTOMI: uske zjenice, usporenost, pospanost, promijenjena boja glasa, usporeno disanje i usporeni puls, u početku dovodi do euforije i stvara osjećaj totalne relaksacije i oslobađanja od bolova, kod jačih intoksikacija dubok san koji može završiti komom i smrću, konzument često šmrca, ako se fiksa vide se ubodi po venama ruku ili nogu.

NAČIN ZLOUPORABE: može se ušmrkavati ali se najčešće koristi putem i.v. injekcije; djelovanje je 3-6 sati.

POSLJEDICE: teška fizička i psihička ovisnost, promjene cjelokupne ličnosti i ponašanje, velika potražnja za novcem, psihofizičko propadanje, zaraza hepatitisom ili AIDS-om, razna oboljenja: jetra, bubrezi, pluća, propadanje zuba, rizik od predoziranja, povećana sklonost kriminalu, teška kriza u odvikavanju, široke zjenice, suzne oči, drhtanje, nos curi, povraćanje, proljev, bolovi u čitavom tijelu.

ZNAKOVI UPOTREBE: igle ili šprice, nagorjele žlice, limunska kiselina, razne vrpce, zavoji, vaticе, pojas, ožiljci od uboda igle na rukama ili nogama.

OVISNOST: jaka psihička i jaka fizička; veoma izražena tolerancija.

Slika 8⁶⁵: pojavni oblici heroina

⁶⁵ dr.sc. Tomašek, Lj., Droge, pojavni oblici i preliminarno utvrđivanje prisutnosti droga u materiji, Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“, Zagreb 2016.

10.3.8. Metadon i Buprenorfin

Koriste se kod liječenja ovisnika o heroinu, učinak mu je sličan heroinskom, te također stvaraju ovisnost. Farmaceutski su proizvodi, često se uzimaju zajedno s heroinom. Ne postoji mogućnost predoziranja buprenorfinom. Buprenorfin se pojavljuje kao lijek naziva Subutex (buprenorfin) i Suboxone (buprenorfin i nalokson).

Zloupotreba navedenih droga najčešća je u kaznenim tijelima u kombinaciji sa lijekovima.

Slika 9⁶⁶: Heptanon, Metadon

Slika 10⁶⁷: Suboxone

10.3.9. Lako hlapljive tvari

Tvornička ljepila (neostik), benzin i nitrolakovi, aceton i sl.

SIMPTOMI: glavobolje, mučnine, vrtoglavice, teturanje.

NAČIN ZLOUPORABE: sredstvo se stavlja u plastičnu ili papirnatu vrećicu koja se prislanja na nos i usta, te se udišu, "snifaju" pare.

⁶⁶ dr.sc. Tomašek, Lj., Droge, pojavni oblici i preliminarno utvrđivanje prisutnosti droga u materiji, Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“, Zagreb 2016.

⁶⁷ dr.sc. Tomašek, Lj., Droge, pojavni oblici i preliminarno utvrđivanje prisutnosti droga u materiji, Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“, Zagreb 2016.

POSLJEDICE: gušenje, oštećenje mozga, iznenadna smrt.

ZNAKOVI UPOTREBE: prisutnost papirnatih ili plastičnih vrećica, krpa s tragovima sasušenog lijepila ili benzina, miris na određeno otapalo u dahu i odjeći, sekrecija iz nosa, suzne oči, zamuckivanje.

OVISNOST: fizička ne, ali se javlja izrazita psihička.

10.3.10. Nove droge

Dizajnerske droge se proizvode od kemijskih prekursora u ilegalnim laboratorijima. Definišu se kao neregulirane (nove) psihoaktivne tvari namjerno dizajniranje tako da oponašaju učinke kontroliranih droga, neznatno mijenjajući njihovu kemijsku strukturu s ciljem izbjegavanja zakonske kontrole

“Legal highs” je zajednički naziv za neregulirane (nove) psihoaktivne tvari ili proizvode koji ih sadrže te su posebno namijenjene oponašanju učinaka kontroliranih droga. Ovaj pojam obuhvaća širok raspon sintetskih i biljnih tvari ili proizvoda, koji se obično prodaju putem interneta ili u smart/head shopovima te su u nekim slučajevima namjerno krivo deklarirani navodeći sastojke koji se razlikuju od stvarnog sastava. Obično se proizvode u laboratorijima izvan Europe i legalno uvoze

Nove psihoaktivne tvari ≠ UN kontrolom (koristi se u službenoj terminologiji) – tvar bez terapijske vrijednosti koja utječe na mentalno zdravlje, ponašanje, percepciju i predstavlja prijetnju javnom zdravlju usporedivu s tvarima koje se nalaze pod zakonskom kontrolom (na Popisu droga)

Pojam NOVE DROGE obuhvaća sve gore navedene termine.⁶⁸

⁶⁸ dr.sc. Tomašek, Lj., Nove psihoaktivne tvari, generička lista droga i tvari zabranjene u sportu, Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“, Zagreb 2016.

Slika 11⁶⁹: „spice” proizvodi

*Podjela novih droga*⁷⁰:

- *derivati piperazina*
- *fenetilamini*
- *katinoni*
- *sintetski kanabinoidi*
- *ostali (aminoindani, benzofurani, opiodi, ...)*

10.4. METODIKA SUZBIJANJA ZLOUPORABE DROGA U KAZNENIM TIJELIMA

10.4.1. Zakonski izvori o suzbijanju zlouporabe droga

Obveza suzbijanja zlouporabe droga u kaznenim tijelima zatvorskog sustava propisana je Zakonom o suzbijanju zlouporabe droga, te Nacionalnom strategijom suzbijanja zlouporabe droga u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2012. do 2017. godine, pod točkom 4.1.3.2. Tretman ovisnika u zatvorskom sustavu.

Zakonom o suzbijanju zlouporabe droga propisane su prekršajne odredbe za posjedovanje i uporabu droga.

Zakon o suzbijanju zlouporabe droga posjedovanje definira kao:

---

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Ibid.

Posjedovanje jest faktična vlast nad drogom, biljkom ili stvari koja se može uporabiti za izradu droge⁷¹.

Kaznenim zakonom propisana su kaznena djela:

1. Neovlaštena proizvodnja i promet drogama,
2. Omogućavanje trošenja droga,
3. Neovlaštena proizvodnja i promet stvari zabranjenih u sportu.

10.4.2. Modaliteti unosa droga u kaznena tijela⁷²

Postoje razni modaliteti unosa droga u kaznena tijela. Modaliteti unosa koje ćemo nabrojati jedni su od, do sada zabilježenih, modaliteta.

Modaliteti unosa mogu biti sljedeći:

1. Putem paketa

- u dvostrukom dnu ili stranici torbe (torbice za higijenu)
- u obući (cipelama, patikama, papučama) ispod duplog potplata, u šupljoj peti, ispod anatomskih uložaka;
- u odjeći - ušiveno u podstavu odjeće, ušiveno u kožni remen
- u cigaretama, cigarama, duhanu;
- u priboru za pisanje- flomasteri, kemijske i sl.
- u knjigama , rokovnicima, albumima s fotografijama;
- u audio kasetama;
- ostalim dozvoljenim stvarima: upaljači, rukavice za vježbanje, boksačke rukavice, reket za stolni tenis (šuplje drške), lijekovi (zatvorski liječnik trebao bi povremeno izuzimati uzorke pristiglih lijekova putem pošte i slati ih na analizu), osobne stvari.

8. Putem službenih ili dostavnih vozila

U kaznena tijela svakodnevno ulaze vozila iz raznih razloga (dostava robe i sl.), te je pritom vrlo lako odbaciti na pogodnim mjestima nekoliko grama droge.

Što se tiče službenih specijalnih vozila tzv. marica, iste peru i čiste zatvorenici pa je jasno da, uz prethodni dogovor, osoba vani može nalijepiti ili sakriti u određenim dijelovima vozila drogu koju kasnije zatvorenik u kaznenom tijelu preuzima.

9. Unos u tjelesnim otvorima i u želucu (tzv. 'Gutači')

⁷¹ Zakon o suzbijanju zlouporabe droga (NN 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19); čl. 2. st. 1. t. 9.

⁷² Dražen Posavec, autor teksta

10. Ubacivanjem preko ograda i zidova kaznenih tijela

11. Unos LSD ili kokaina (otopljenog u etanolskoj otopini) umočenih u stranice knjige, pisma, odjeću

6. U tehničkim aparatima (radio, TV i sl.)

- osim unosa na taj način tehnički aparati su pogodni i za sakrivanje droge kada je već unesena; zbog navedenog bi sve ustanove trebale nakon pregleda aparata na istog staviti sigurnosnu naljepnicu;

7. Unos od strane podmićenih službenika

8. Unos pomoću bezpilotne letjelice („dron“)

Službenik pravosudne policije mora biti svjestan da zatvorenici dnevno imaju 24 sata na raspolaganju za planiranje unosa droge u kazneno tijelo. Jedan od načina sprječavanja unosa droga u kaznena tijela jest savjesno i dosljedno obavljanje **pretraga**.⁷³

Prilikom pronalaska sumnjive materije potrebno je što je prije moguće izvršiti preliminarno testiranje pomoću tkz. preliminarnih testova, koji nam s određenom dozom sigurnosti mogu potvrditi radi li se o drogi, a uporabom određenog testa, i o kojoj se vrsti opojne droge radi. Važno je da se ne unište tragovi koji se nalaze na „pakiranju“ u kojem se sumnjiva materija nalazi. Također važno je znati da negativni preliminarni test ne znači nužno da se ne radi o drogi, preliminarni test ne može dati pokazatelj čistoće pronađene droge, jedino se vještačenjem sa sigurnošću može potvrditi radi li se o drogi.⁷⁴

Također, važno je i fiksiranje tragova, tj. fotografiranje mjesta pronalaska droge i fotografiranje „pakiranja“ droge.

Nakon završene obrade obavezno obavijestiti policijsku postaju, te sumnjivu materiju predati službenicima MUP-a i zatražiti potvrdu o predaji sumnjive materije.

10.4.3. Mjere za suzbijanje zlouporabe droga u kaznenim tijelima⁷⁵

⁷³ vidi opširnije poglavlje 6. Pretrage

⁷⁴ Pavišić, B., Modly, D., Veić P., Kriminalistika 2, Dušević&Kršovnik, 2012., cit. str. 309.

⁷⁵ Dražen Posavec, autor teksta

Sa ciljem suzbijanja zlouporabe droga u kaznenim tijelima nužno je poduzimati sljedeće radnje:

1) Prikupljati informacije i obavijesti unutar zatvoreničke populacije, te iste sistematizirati i procijeniti, uzimajući u obzir od koga je i na koji način primljena.

Na temelju dobivenih informacija planirati i obavljati ciljane pretrage zatvorenika, stvari i prostorija u kojima borave, te ciljane testiranja na drogu. Po mogućnosti koristiti službenog psa osposobljenog za detekciju i pronalaženje opojnih droga.

2) Kontrolirati komunikaciju zatvorenika s ostalim osobama. Prikupljati i sistematizirati podatke s kojim osobama zatvorenici komuniciraju putem pisama, telefona ili prilikom posjeta. Uz pomoć postojećih evidencija MUP-a izvršiti provjere svih osoba.

3) Provjeravati sve pošiljke (pisma, pakete, novčane doznake) koje zatvorenici dobivaju putem pošte ili prilikom posjete. Detektirati ovisnike i ostale zatvorenike slabije imovinske i financijske moći koje koriste dominantni zatvorenici da za njih primaju pošiljke. Pretragu svih pošiljaka obavljati temeljito. Naročitu pozornost obratiti prilikom pretraga paketa u kojima se nalaze obuća, odjeća, radio uređaji i sl.

4) Prikupljati i sistematizirati informacije o kontaktima zatvorenika sa zaposlenicima kaznonice. Uočavanje eventualnih nedozvoljenih kontakata i izmjena informacija o istima s službenicima MUP-a.

5) Ustrojavanje i vođenje evidencije o zatvorenicima i osobama s kojima isti komuniciraju, zatvorenika ovisnika, te zatvorenika koji su počinili kaznena djela zlouporabe opojnih droga. Po potrebi dostavljati podatke službenicima MUP-a.

6) Edukacija službenika pravosudne policije.

7) Održavati koordinacijske sastanke s odgovornim osobama iz MUP-a svaka tri mjeseca, a po potrebi i češće.

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA

1. Objasnite osnovno načelo suzbijanja zlouporabe droga u zatvorskom sustavu?
2. Što je droga?
3. Što je ovisnost?
4. Nabrojite simptome apstinencijske krize.
5. Objasnite podjelu droga.
6. Nabrojite neke od droga.
7. Navedite koje sredstvo se u zatvorskom sustavu primjenjuje za liječenje heroinskih ovisnika?
8. Navedite simptome uporabe marihuane i hašiša.
9. Nabrojite modalitete unosa droga u kaznena tijela.
10. Objasnite postupak prilikom pronalaska sumnjive materije.
11. Nabrojite tri mjere suzbijanja zlouporabe droga u kaznenim tijelima

11. SLUŽBENE EVIDENCIJE

11.1. UVODNA RAZMATRANJA

Prikupljanje, obrada i korištenje podataka predstavljaju sastavni dio svakog posla, pa tako i ustrojstvenih jedinica nadležnih za poslove osiguranja kaznenih tijela. Podatak se definira kao jednostavna poznata neobrađena činjenica na osnovi koje se oblikuje informacija. Podaci se zapisuju i bilježe na način koji im je primjeren i koji im odgovara. Svrishodnost i učinkovitost svakog posla uvelike ovisi i o kvaliteti prikupljanja i bilježenja podataka.

Namjena prikupljanja podataka u evidencijama i obrascima ustrojstvenih jedinica nadležnih za poslove osiguranja kaznenih tijela je velika jer sustavno, jedinstveno i cjelokupno praćenje događanja i aktivnosti, jasnim utvrđivanjem činjenica, točnim određivanjem mjesta i vremena obavljenih radnji, doprinosi kvalitetnom obavljanju nadzora i razgraničavanja eventualne odgovornosti službenika, kao i praćenje količine i opsega obavljenih poslova, potrebe za novim resursima (novi službenici, oprema, vozila i slično).

Veliki dio evidencija i obrazaca se vodi jer su propisane određenim zakonom ili podzakonskim aktima: čl. 136. st. 4. Zakona o kaznenom postupku, čl. 78. st. 7. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, Pravilnik o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu, Pravilnik o matici, osobniku i drugim evidencijama koje se vode u kaznionicama i zatvorima, Pravilnik o središnjoj evidenciji, očevidniku i drugim evidencijama koje se vode za zatvorenike kojima je određen istražni zatvor, Plan osiguranja, Zakon o zaštiti na radu i drugo. U skladu sa Pravilnikom o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu obrasce donosi ravnatelj nadležan za poslove zatvorskog sustava. Evidencije i obrasci o kojima govorimo, nalaze se na popisu arhivskog i registarskog gradiva Uprave za zatvorski sustav s točno određenim rokom čuvanja za svaku evidenciju ili obrazac.

Razlozi vođenja evidencija su praćenje događaja i zbivanja; planiranje i usmjeravanje prema određenim rezultatima; praćenje kretanja osoba lišenih slobode; naknadna kontrolna djelatnost – redovna, analiza incidentnih događaja, utvrđivanje odgovornosti; međuagencijska suradnja i drugo.

Uvođenje Jedinstvenog informacijskog sustava za zatvorsku i probacijsku administraciju (ZPIS) uvelike mijenja način vođenja, izgled te unaprjeđuje mogućnosti brze dostupnosti i korištenja podataka koji se vode u evidencijama. Nalogom Središnjeg ureda za zatvorski sustav, od 01. ožujka 2021. godine, prestala je obveza usporednog vođenja evidencija službenika odjela osiguranja (kemijskom olovkom u propisanoj formi i putem ZPIS-a) te se nalaže vođenje predmetnih evidencija isključivo putem Jedinstvenog informacijskog sustava (ZPIS). Od toga, izuzete su: Evidencija prijama paketa od strane posjetitelja, Evidencija prijama poštanskih paketa i pošiljaka, Evidencija

vraćenih stvari i Evidencija sudskog nadzora, koje je i dalje potrebno voditi usporedno. U slučaju nemogućnosti pristupa Jedinstvenom informacijskom sustavu za zatvorsku i probacijsku administraciju zbog tehničkih i drugih razloga, evidencije je potrebno voditi u pisanoj formi na drugi način i odmah po dostupnosti ZPIS-a evidentirati tako stvorene zapise.

11.2. POSTUPANJE PRILIKOM PRIKUPLJANJA, PROCJENE, VREDNOVANJA, POHRANE, OBRADU I KORIŠTENJE PODATAKA VAŽNIH ZA SUGURNOST KAZNENIH TIJELA

Pravilnik o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu kao jedno od postupanja službenika pravosudne policije i službenika unutarnje ustrojstvene jedinice Središnjeg ureda nadležne za poslove osiguranja navodi prikupljanje, procjena, vrednovanje, pohrana, obrada i korištenje podataka važnih za sigurnost kaznenih tijela. Tako spomenuti službenici prikupljaju podatke o stanju sigurnosti, kao i po potrebi druge podatke koji mogu utjecati na izmjene stanja sigurnosti kaznenih tijela. Podaci se odnose na informacije o događajima i pojava u kojima su obavljani poslovi osiguranja i o događajima u kojima su sudjelovali službenici pravosudne policije, nakon primljene obavijesti drugih nadležnih tijela o tome. O naprijed navedenim podacima sastavlja se službena zabilježka te se bez odgode usmeno izvješćuje nadležni rukovoditelj.

Posebna vrsta podataka su podaci koji se dobivaju povjerljivih izvora (osobe lišene slobode). Navedene osobe podatke daju samoinicijativno ili na poticaj, a podaci moraju biti korisni za obavljanje poslova osiguranja i održavanja povoljnog stanja sigurnosti. Podaci o povjerljivom izvoru dostavljaju se ustrojstvenoj jedinici Središnjeg ureda nadležnoj za poslove osiguranja koja vodi podatke o izvorima, dodjeljuje jedinstvenu sigurnosnu oznaku izvoru i istu dostavlja predlagatelju registracije izvora koji je dužan koristiti je dalje u radu umjesto osobnih podataka izvora. O prikupljenim podacima na taj način sastavlja se operativno izvješće. Vrednovanje podatka obavlja se na način da se procjenjuje pouzdanost izvora podatka i vjerodostojnost podatka. Vrednovanje podatka obavlja službenik koji je podatak prikupio.

Podaci se obrađuju i pohranjuju u pisanom ili digitalnom obliku na način i u obliku koji osigurava njihovu trajnost i zaštitu od neovlaštenog pristupa. Obradu i pohranu podatka obavljaju ovlašten službene osobe nadležne za podatke. Korištenje podataka podrazumijeva uvid u prikupljene podatke i informacije od važnosti za sigurnost kaznenog tijela koji se nalaze u sistematiziranim evidencijama.

11.3. KORIŠTENJE EVIDENCIJA

Sve evidencije propisane zakonom ili podzakonskim aktima spadaju u arhivsku građu i podliježu rokovima za čuvanje. Da bi se građa (evidencije) mogla propisno arhivirati osim urednog vođenja istih, moraju se poštivati način odlaganja, rokovi čuvanja, način arhiviranja i slično.

Kod vođenja i korištenja službenih evidencija ustrojstvenih jedinica nadležnih za poslove osiguranja kaznenih tijela posebnu brigu treba voditi o zaštiti tajnosti podataka. Osobni podaci prikupljeni putem obrazaca i evidencija prikupljaju se i obrađuju u svrhu koja je izričito navedena i u skladu sa zakonskim i drugim pravnim propisima. Osobni podaci se obrađuju na način kojim se osigurava sigurnost osobnih podataka.

Službeno davanje podataka iz evidencija spada u redovnu proceduru kod suradnje između zatvorskog sustava i sudova i državnih odvjetništava. Podaci se mogu iznimno, sukladno propisima, davati i drugim državnim tijelima na njihov obrazložen zahtjev.

Poseban naglasak korištenja zatvorskih evidencija i njihove razmjene je i u slučaju zahtjeva Ministarstva unutarnjih poslova radi otkrivanja počinitelja kaznenih djela i slično ili rada i prikupljanja te razmjene kriminalističko – obavještajnih podataka sukladno Standardnoj operativnoj proceduri (SOP).

11.4. NAČIN VOĐENJA EVIDENCIJA

Postoje evidencije u koje se upisuju točno određeni podaci. Kod tih evidencija je bitno upisati sve tražene događaje i podatke (većina evidencija je u obliku tablica). Posebnu pozornost treba obratiti na evidencije u obliku izvješća kao primjerice Evidencija dnevnog izvješća dežurnog zatvora ili kaznionice ili odgojnog zavora, Evidencija dnevnog izvješća dežurnog na odjelu, Službena zabilješka, i slično. Kod tih evidencija je bitno da službenik ovlada određenim iskustvom vođenja istih, s osjećajem za vrijeme i bitna događanja u službi.

Za svaku evidenciju je točno određeno što se u nju upisuje i za koja radna mjesta je propisana (Plan osiguranja).

Opseg opisanog događaja mora biti sukladan vrsti izvješća i vremenu kada se događaj obrađuje. U Dnevno izvješće dežurnog zatvora ili kaznionice ili odgojnog zavora se unose samo osnovni elementi bilo kojeg događaja, dok taj isti događaj mora biti znatno temeljitije obrađen kod pisanja Službene zabilješke.

Prilikom pogreški kod vođenja službenih evidencija nije dopuštena uporaba korektora ili sličnoga. Grešku je potrebno precrtati na način da ostaje vidljivo što je napisano te ponovno u evidenciju upisati potrebno na ispravan i točan način.

11.5. ZLOUPORABA EVIDENCIJA

Način vođenja, arhiviranja i prikupljanja podataka i evidencija je propisan zakonom. U slučaju krivotvorenja isprava (evidencija) ili ovjeravanja neistinitog sadržaja službenik će ili stegovno ili kazнено odgovarati.

U svrhu prevencije zloporabe evidencija i unošenja netočnih ili neistinitih podataka u evidencije obavljaju se redoviti nadzori (Središnji ured) i nadzorna djelatnost unutar kaznenog tijela (upravitelj, pomoćnik upravitelja, voditelj odjela osiguranja i drugi).

S obzirom kako se evidencije, osim iznimaka vode u Jedinostvenom informacijskom sustavu (ZPIS), putem praćenja i pregleda aktivnosti korisnika moguće je utvrditi svaku neovlaštenu i nedozvoljenu promjenu podataka.

11.6. OBVEZNE EVIDENCIJE

➤ EVIDENCIJA DNEVNOG IZVJEŠĆA DEŽURNOG (ZATVORA ILI KAZNIONICE ILI ODGOJNOG ZAVODA)

Ovu evidenciju vodi dežurni kaznenog tijela. U evidenciju dnevnog izvješća dežurnog zatvora ili kaznionice ili odgojnog zavoda upisuju se svi bitni događaji i radnje koji se obavljaju / događaju u zatvoru ili kaznionici ili odgojnom zavodu.

Evidencija dnevnog izvješća dežurnog zatvora ili kaznionice ili odgojnog zavoda se piše po istim načelima kao i Evidencija dnevnog izvješća dežurnog na odjelu, osim što dežurni zatvora ili kaznionice ili odgojnog zavoda upisuje događaje bitne za cijelu ustanovu, dok dežurni na odjelu upisuje događaje bitne za njegov odjel.

*U daljnjem tekstu kada se govori o uredu dežurnog zatvora ili kaznionice ili odgojnog zavoda piše se „u uredu dežurnoga“.

➤ EVIDENCIJA DNEVNOG IZVJEŠĆA DEŽURNOG NA ODJELU (RADIONICI, VANJSKOM OSIGURANJU I DRUGO)

Ova evidencija se vodi na odjelu za smještaj osoba lišenih slobode. Prilikom vođenja evidencija u obliku izvješća (Evidencija dnevnog izvješća) treba voditi računa o slijedećim pravilima – izvješće započinje s načinom primopredaje i utvrđivanjem zatečenog stanja. Izvješće mora sadržavati vrijeme smjene (lijevi stupac - npr. 14,00-22,00), tko smjenu preuzima (službenik/službenici) i osnovni popis osoba lišenih slobode (brojno stanje, gdje se tko nalazi).

Izvješće - točno vrijeme preuzimanja smjene, upisuju se svi bitni događaji koji moraju biti upisani kronološki i započinju s točnim vremenom početka neke radnje ili događaja. Isto tako, svaki događaj završava s vremenom (npr. 8,00 – osobe lišene slobode pušteni na „šetnju“; 8,20 – osobu lišenu slobode XY preuzeo službenik PP (upisati koji pp.) radi posjete odvjetnika; 8,45 – osobu lišenu slobode XY s posjete sa odvjetnikom vratio je službenik PP (upisati koji pp.). isti je nakon temeljite/djelomične pretrage vraćen u sobu; 9,05 – završila „šetnja“ osoba lišenih slobode, isti vraćeni u sobe...).

Svi događaji se upisuju odmah po zbivanju, nikako kasnije, osim kada je prioritet postupanja takav da ne trpi odgodu. U tom slučaju službenik je dužan odmah po završetku neodgodivih radnji upisati sve događaje. Ukoliko slijedi obrada događaja (službena zabilješka, izvješće i slično.) u izvješće dežurnoga na odjelu upisati kratak opis događaja sa napomenom da će događaj biti detaljno obrađen službenom zabilješkom ili izvješćem. U izvješće dežurnog na odjelu se upisuju svi bitni događaji – boravak na svježem zraku, kupanje, zaprimljene i otpuštene osobe lišene slobode, podjela obroka i terapije, pretrage, obavljene razgovori sa osobama lišenim slobode (tko ih je obavio i s kojim), prijem tehničkih uređaja i drugih stvari za osobe lišene slobode po prethodnom odobrenju upravitelja, obilasci odjela od strane dežurnog zatvora ili kaznionice ili odgojnog zavoda, voditelja, upravitelja i drugih osoba koje redovito ne rade na odjelu (vrijeme i zatečeno stanje za svaki pojedini obilazak), imena službenika koji su radili na odjelu a nisu naznačeni u dnevnom rasporedu rada, zamjene službenika za pauzu, čišćenja odjela,

sudski nadzor, zamjena i podjela posteljine, osobe lišene slobode koji napuštaju odjel (rasprave, posjete odvjetnika, pregledi liječnika, šišanje i slično), svi događaji koji upućuju na izvanredna događanja (čudna ponašanja osoba lišenih slobode, grupiranja, plač, iznenadne promjene ponašanja i reakcija osoba lišenih slobode na različite podražaje i slično).

Svi događaji moraju biti upisani čim to uvjeti dopuste (odmah po dovršetku određene radnje pod uvjetom da službenik može istu upisati bez ugrožavanja sigurnosti). Treba poštivati vremenski slijed događanja (kronološko upisivanje događaja). Ukoliko službenik uoči da je propustio upisati određen događaj ili radnju, isto se upisuje na dnu izvješća a nikako u među redu.

Evidenciju mora voditi samo jedan službenik na odjelu. U slučaju da je službenika koji vodi evidenciju zamijenio drugi službenik, vrijeme zamjene treba upisati u izvješće i tek tada drugi službenik može nastaviti voditi izvješće. To je bitno ukoliko se naknadno mora utvrditi tijek odvijanja određenog događaja, odnosno točnog utvrđivanja koji je službenik radio na tome radnom mjestu u traženom vremenu. Izvješće se mora voditi uredno, zabranjena je upotreba korektora. Izvješće se piše u pravilnim razmacima kako bi se izbjegle naknadne nedozvoljene korekcije izvješća.

Prilikom primopredaje smjene, službenik koji predaje smjenu je dužan usmeno prenijeti sve bitne događaje koji su se dogodili tijekom njegove smjene kao i one za koja ima saznanja da će se dogoditi tokom slijedeće smjene. Službenik koji preuzima smjenu je dužan pročitati izvješća i upoznati se s događajima koji su se dogodili od njegove zadnje predaje smjene.

Primopredaju su službenici dužni izvršiti sukladno Planu osiguranja i to konstatirati u Izvješće.

➤ EVIDENCIJA IZVOĐENJA OSOBA LIŠENIH SLOBODE S ODJELA

Evidencija se vodi na odjelu. Evidencija sadrži: redni broj za tekuću godinu, datum, ime i prezime osobe lišene slobode, razlog izvođenja, vrijeme odlaska, vrijeme povratka, ime i prezime službenika koji ga izvodi, napomena.

➤ EVIDENCIJA BIJEGA

U ovu evidenciju upisuju se osobe lišene slobode koje su izvršili bijeg iz kaznionice ili zatvora ili odgojnog zavoda ili vanjskog radilišta ili se nalaze u bijegu po drugom osnovu, primjerice zlouporaba pogodnosti, nepovrata s prekida kazne i slično. Evidencija sadrži: redni broj za tekuću godinu, datum i vrijeme bijega, ime i prezime osobe lišene slobode koja je izvršila bijeg, status osobe lišene slobode, sažeti opis bijega, datum raspisivanja tjeralice i tko ju je izdao, datum uhićenja, datum povratka u zatvor ili kaznionicu, nastup apsolutne zastare i napomena. O svakom bijegu kazneno tijelo dužno je napisati zahtjev za raspisivanjem tjeralice za osobom lišenom slobode, te ga dostaviti nadležnoj Policijskoj upravi (prema mjestu sjedišta kaznionice, zatvora odnosno odgojnog zavoda) kao i obavijest o uhićenju odnosno obustavi tjeralice. Evidenciju vodi voditelj Odjela osiguranja ili osoba koju on odredi.

➤ EVIDENCIJA NADZORA OBAVLJANJA POSLOVA OSIGURANJA

Nadzor obavljanja poslova osiguranja mogu provoditi upravitelj, pomoćnik upravitelja, voditelj Odjela osiguranja, voditelji pododsjeka kao i službenici Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav prilikom inspekcijskih nadzora. Evidencija sadrži: redni broj, datum i vrijeme nadzora, ime i prezime službenika koji je nadzor obavio, opis utvrđenog stanja, poduzete mjere i radnje, potpis i napomena.

Evidencija se nalazi u uredu dežurnoga.

➤ EVIDENCIJA POSEBNIH MJERA ODRŽAVANJA REDA I SIGURNOSTI

U ovu evidenciju upisuju se podaci o osobama lišenim slobode prema kojima se primjenjuju posebne mjere održavanja reda i sigurnosti. Evidencija sadrži: redni broj, ime i prezime osobe lišene slobode, status, vrsta mjere, datum i vrijeme početka primjene, razlog zbog kojeg se nalazi pod posebnim mjerama održavanja reda i sigurnosti, datum i vrijeme trajanja mjere i napomena.

Evidenciju vodi dežurni zatvora ili kaznionice.

➤ EVIDENCIJA POSJETA ODVJETNIKA OSOBAMA LIŠENIM SLOBODE

U ovu evidenciju upisuju se podaci o kontaktima osoba lišenih slobode sa njihovim odvjetnicima u prostorijama kaznenih tijela. Evidencija sadrži: redni broj, datum, ime i prezime osobe lišene slobode, ime i prezime odvjetnika, vrijeme početka posjete, vrijeme završetka posjete, ime i prezime službenika koji je nazočio posjeti (vizualni nadzor), napomena.

Mjesto vođenja evidencije određuje upravitelj, sukladno utvrđenom rasporedu rada i Planu osiguranja.

➤ EVIDENCIJA POSJETA PREDSTAVNIKA DRŽAVNIH TIJELA, MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA I DR.

U ovu evidenciju evidentiraju se sve posjete predstavnika državnih tijela i institucija te raznih međunarodnih organizacija i udruga, a na temelju odobrenja nadležnog suda odnosno upravitelja ili ravnatelja Uprave za zatvorski sustav. Evidencija sadrži: redni broj, datum vrijeme početka i završetka posjete, naziv državnog tijela ili međunarodne organizacije, ime i prezime posjetitelja, tko je odobrio posjetu, ime i prezime osobe lišene slobode, status.

U evidenciju se upisuju i obilasci predstavnika državnih tijela i međunarodnih organizacija koji nisu razgovarali sa osobama lišenim slobode već su samo izvršili obilazak kaznenog tijela.

Evidencija se vodi u prostoriji za prijam posjeta ili u uredu dežurnoga, ovisno o Planu osiguranja.

➤ EVIDENCIJA POSJETA ISTRAŽNIM ZATVORENICIMA

U ovu evidenciju se upisuju podaci o posjetiteljima koji posjećuju istražne zatvorenike uz dozvolu suda. Evidencija sadrži: redni broj, datum, ime i prezime istražnog zatvorenika, ime i prezime posjetitelja, adresa posjetitelja, broj osobne iskaznice/druge isprave, vrsta posjete, vrijeme početka posjete, vrijeme završetka posjete, ime i prezime i potpis službenika koji je obavljao nadzor posjete, napomena.

Evidencija se vodi u prostoriji za prijam posjeta ili u uredu dežurnoga, odnosno sukladno Planu osiguranja.

➤ EVIDENCIJA POSJETA ZATVORENICIMA

U ovu evidenciju upisuju se podaci o posjetiteljima koji posjećuju zatvorenike uz dozvolu Savjetodavnog vijeća upravitelja. Evidencija sadrži: redni broj, datum, ime i prezime zatvorenika, ime i prezime posjetitelja, adresa posjetitelja, broj osobne iskaznice/druge isprave, vrsta posjete, vrijeme početka posjete, vrijeme završetka posjete, ime i prezime i potpis službenika koji je obavljao nadzor posjete, napomena.

Evidencija se vodi u prostoriji za prijam posjeta ili u uredu dežurnoga-odnosno sukladno Planu osiguranja.

➤ EVIDENCIJA POSJETA KAŽNJENICIMA

U ovu evidenciju upisuju se podaci o posjetiteljima koji posjećuju kažnjenike uz dozvolu Savjetodavnog vijeća upravitelja. Evidencija sadrži: redni broj, datum, ime i prezime, ime i prezime posjetitelja, adresa posjetitelja, broj osobne iskaznice/druge isprave, vrsta posjete, vrijeme početka posjete, vrijeme završetka posjete, ime i prezime i potpis službenika koji je obavljao nadzor posjete, napomena.

Evidencija se vodi u prostoriji za prijam posjeta ili u uredu dežurnoga, odnosno sukladno Planu osiguranja.

➤ EVIDENCIJA PRETRAGA PROSTORIJA I OSOBA LIŠENIH SLOBODE

U ovu evidenciju upisuju se sve pretrage prostorija i osoba lišenih slobode koji u istima borave, rade ili se kreću. Evidencija sadrži: redni broj za tekuću godinu, datum, broj (naziv) sobe, ime i prezime osobe lišene slobode, status, popis pronađenih nedozvoljenih oduzetih stvari i stvari, popis službenika koji su izvršili pretragu, tko je izdao nalog za pretragu, napomena.

O svakoj obavljenoj pretrazi prostorije, sukladno odredbama Pravilnika o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja, službenici koji su istu obavili dužni su napisati Izvješće o izvršenoj pretrazi. O oduzetim predmetima ispisuje se Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta koja se ispunjava u tri primjerka te se jedan primjerak uručuje osobi od koje su predmeti oduzeti.

Evidencija izvršenih pretraga osoba lišenih slobode i prostorija vodi se u uredu dežurnoga, dok se Izvješće o izvršenoj pretrazi mora nalaziti u posebnim registratorima kod voditelja Odjela osiguranja.

➤ EVIDENCIJA PRIJAMA PAKETA OD STRANE POSJETITELJA

Posjetitelji odnosno osobe koje donose pakete za osobe lišene slobode dužne su sačiniti popis stvari u paketu, točno specificirati vrstu artikla i broj komada, te naznačiti ime i prezime osobe lišene slobode za kojeg predaje paket. Na temelju tog popisa vrši se pregled i prijam paketa.

Evidencija sadrži: redni broj, datum, ime i prezime osobe lišene slobode, ime i prezime donositelja paketa, broj osobne iskaznice i mjesto izdavanja, sadržaj paketa, potpis osobe koja je predala paket, ime i prezime i potpis službenika koji je pregledao paket, napomena.

Evidencija se vodi u prostoriji za prijam paketa ili u uredu dežurnoga-odnosno tamo gdje je to utvrđeno Planom osiguranja.

➤ EVIDENCIJA PRIJAMA POŠTANSKIH PAKETA I POŠILJAKA

U ovu evidenciju upisuju se svi paketi i pošiljke koje se zaprimaju za osobe lišene slobode putem pošte. Evidencija sadrži: redni broj, datum, ime i prezime osobe lišene slobode, ime i prezime i adresa pošiljatelja, sadržaj paketa, ime i prezime i potpis službenika koji je pregledao paket, potpis osobe lišene slobode koja je primila paket. U ovoj evidenciji nedostaje napomena u koju bi se upisali razni podaci o eventualnim primjedbama, oduzetim stvarima i slično. Evidencija se vodi u uredu dežurnoga ili u službi koja se bavi prijemom poštanskih pošiljaka.

➤ EVIDENCIJA PRIMJENE SREDSTAVA PRISILE

Svaka primjena sredstava prisile se upisuje u Evidenciju primjene sredstava prisile, bez obzira da li su sredstva opravdano primijenjena ili je bilo prekoračenja ovlasti.

Evidencija sadrži: redni broj, datum, vrijeme i mjesto primjene, ime i prezime osobe lišene slobode, status, razlog primjene (kratak opis), sredstvo koje je primijenjeno, opis primjene, ime i prezime pravosudnih policajaca koji su sredstvo primijenili, ocjena zakonitosti primjene sredstava prisile, napomena.

O svakoj primjeni sredstava prisile službenik koji je ista primijenio dužan je napisati detaljno Izvješće o primjeni sredstava prisile. Evidencija se nalazi na mjestu određenom Planom osiguranja.

➤ EVIDENCIJA SPROVOĐENJA

Evidencija se vodi u uredu dežurnoga. U nju se upisuju sva izvođenja osoba lišenih slobode koji se sprovode po službenicima odjela osiguranja izvan kruga kazionice, zatvora odnosno odgojnog zavoda, bez obzira da li se isti premještaju u drugu ustanovu ili se potom vraćaju u matičnu ustanovu. Sprovođenja mogu biti na sudove, druga državna tijela, premještaj u drugi zatvor, u zdravstvene ustanove i slično.

Evidencija sadrži; redni broj, datum, ime i prezime osobe lišene slobode, status, mjesto sprovođenja, ime i prezime službenika na sprovođenju, vrijeme polaska, i vrijeme povratka, napomena.

Sprovođenje se određuje pisanim Nalogom za sprovođenje

➤ EVIDENCIJA SUDSKOG NADZORA

U ovu evidenciju sudac koji obavlja sudski nadzor upisuje podatke o zapažanjima, primjedbama i pritužbama osoba lišenih slobode do kojih je došao prilikom obilaska prostorija zatvora ili kaznionice i osoba lišenih slobode, a na kraju upisuje kratak opis zatečenog stanja. Ova evidencija odnosi se samo na zatvore. Evidencija se vodi u uredu dežurnoga.

➤ EVIDENCIJA TELEFONSKIH RAZGOVORA ISTRAŽNIH ZATVORENIKA

Popunjava se ukoliko istražni zatvorenik nije koristio „svoju“ telefonsku karticu nego mu je odobreno korištenje zatvorske kartice. O svakom telefonskom razgovoru u evidenciju se upisuju slijedeći podaci: redni broj, datum, ime i prezime istražnog zatvorenika, vrsta razgovora (redovan ili izvanredan), telefonski broj, vrijeme početka i kraja razgovora, ime, prezime i potpis službenika, napomena.

Evidencija se vodi na odjelu istražnih zatvorenika ili u prostoriji u kojoj se obavljaju telefonski razgovori istražnih zatvorenika. Ukoliko istražni zatvorenik koristi „svoju“ karticu, Evidencija telefonskih razgovora istražnih zatvorenika se izlistava iz telefonskog sustava u poseban registrator. Evidencija se nalazi na mjestu određenom Planom osiguranja.

➤ EVIDENCIJA TELEFONSKIH RAZGOVORA ZATVORENIKA

Popunjava se ukoliko zatvorenik nije koristio „svoju“ telefonsku karticu nego mu je odobreno korištenje zatvorske kartice. Evidencija sadrži: redni broj, datum, ime i prezime zatvorenika, redovan ili izvanredan tel. razgovor (R/I), telefonski broj, vrijeme početka razgovora, vrijeme završetka razgovora, ime i prezime i potpis službenika, napomena.

Evidencija se vodi na zatvoreničkom odjelu ili u prostoriji u kojoj se obavljaju telefonski razgovori zatvorenika. Ukoliko zatvorenik koristi „svoju“ karticu, Evidencija telefonskih razgovora zatvorenika se izlistava iz telefonskog sustava u poseban registrator. Evidencija se nalazi na mjestu određenom Planom osiguranja.

➤ EVIDENCIJA TELEFONSKIH RAZGOVORA KAŽNJENIKA

Popunjava se ukoliko kažnjenik nije koristio „svoju“ telefonsku karticu nego mu je odobreno korištenje zatvorske kartice. Evidencija sadrži: redni broj, datum, ime i prezime kažnjenika, redovan ili izvanredan tel. razgovor (R/I), telefonski broj, vrijeme

početka razgovora, vrijeme završetka razgovora, ime i prezime i potpis službenika, napomena.

Evidencija se vodi na zatvoreničkom odjelu ili u prostoriji u kojoj se obavljaju telefonski razgovori kažnjenika. Ukoliko kažnjenik koristi „svoju“ karticu, Evidencija telefonskih razgovora kažnjenika se izlistava iz telefonskog sustava u poseban registrator. Evidencija se nalazi na mjestu određenom Planom osiguranja.

➤ EVIDENCIJA ZATVORENIKA NA POGODNOSTIMA

Pogodnosti odobrava Savjetodavno vijeće upravitelja. Evidencija sadrži: redni broj, datum, ime i prezime zatvorenika, pogodnost koju koristi, mjesto korištenja pogodnosti, adresa, datum i vrijeme odlaska, datum i vrijeme povratka, napomena. Evidencija se vodi u uredu dežurnoga, odnosno sukladno Planu osiguranja.

➤ EVIDENCIJA ODBIJANJA ZATVORSKE HRANE

U ovu evidenciju evidentiraju se sve osobe lišene slobode koje započinju odbijati zatvorsku hranu. Evidencija sadrži: redni broj, ime i prezime osobe lišene slobode, datum početka odbijanja hrane, prvi obrok koji je odbio, razlog odbijanja hrane, datum završetka odbijanja hrane, prvi obrok koji je uzeo i napomena (hospitaliziran i slično). U praksi odbijanje zatvorske hrane u službenu statistiku ulazi nakon što osoba lišena slobode ustraje u odbijanju hrane duže od tri dana, međutim ovisno o broju osoba lišenih slobode koji odbijaju hranu potrebno je razlučiti ustrajnost osobe lišene slobode, protek vremena, prikupiti izjave drugih i drugo.

Evidencija se vodi u uredu dežurnoga ili na drugom mjestu određenom Planom osiguranja.

➤ EVIDENCIJA SAMOOZLJEĐIVANJA

Evidencija se vodi u uredu dežurnoga. U ovu evidenciju se evidentiraju sve osobe lišene slobode koje su izvršile samoozljeđivanje, neovisno o vrsti i težini ozljeda. Evidencija sadrži: redni broj, ime i prezime osobe lišene slobode, status, datum samoozljeđivanja, način nanošenja ozljeda, opis ozljede, razlog samoozljeđivanja, napomena.

➤ EVIDENCIJA PODJELE PAKETA OSOBAMA LIŠENIM SLOBODE

Vodi se na odjelu. U ovu evidenciju upisuju se svi paketi koji su zaprimljeni od posjetitelja ili donosioca paketa i to prilikom podjele istih osobama lišenim slobode. Evidencija sadrži: redni broj, datum, ime i prezime osobe lišene slobode, sadržaj paketa, potpis osobe lišene slobode i napomenu. Ova evidencija neće se voditi u poluotvorenim i otvorenim kaznionicama jer posjetitelji nakon pregleda osobno paket predaju osobi lišenoj slobode, koja potpisuje u knjizi prijama paketa da je preuzela isti u koloni napomena.

➤ EVIDENCIJA VRAĆENIH STVARI

Vodi se u uredu dežurnoga ili na drugom mjestu određenom Planom osiguranja. U ovu evidenciju se upisuju sve stvari koje osoba lišena slobode šalje iz zatvora ili kaznionice. Evidencija sadrži: redni broj, datum, ime i prezime osobe lišene slobode, popis stvari, ime i prezime i potpis osobe koja preuzima stvari, napomena.

➤ EVIDENCIJA STEGOVNIH POSTUPAKA OSOBA LIŠENIH SLOBODE

U ovu evidenciju upisuju se podaci o osobama lišenim slobode protiv kojih je pokrenut stegovni postupak. Evidencija sadrži: redni broj, datum pokretanja stegovnog postupka, ime i prezime osobe lišene slobode, tko je pokrenuo stegovni postupak, kratak opis stegovnog prijestupa, vrsta stegovne mjere i njeno trajanje, početak i istek stegovne mjere, napomena. Svaka stegovna mjera mora se upisati i u osobnik osobe lišene slobode.

U ovu evidenciju upisuju se i podaci o istražnim zatvorenicima kojima je sudac izrekao stegovnu mjeru. Evidencija se vodi u uredu voditelja Odjela osiguranja.

Ukoliko postoji osnovana sumnja da je zatvorenik počinio stegovni prijestup opisan u članku 153. Zakona o izvršavanju kazne zatvora ili da je istražni zatvorenik počinio stegovni prijestup opisan u članku 140. stavku 2. Zakona o kaznenom postupku službenik podnosi voditelju Odjela osiguranja stegovnu prijavu protiv zatvorenika/istražnog zatvorenika. Stegovna prijava sadrži: naziv kaznionice/zatvora, mjesto i datum pisanja stegovne prijave, ime i prezime zatvorenika/istražnog zatvorenika protiv kojega se ista podnosi, datum rođenja zatvorenika/istražnog zatvorenika, matični broj zatvorenika, kratki činjenični opis sa obilježjima stegovnog prijestupa, upis članka ZIKZ-a koji određuje stegovni prijestup, obrazloženje, privitak, ime, prezime i potpis službenika.

Prijedlog za pokretanje stegovnog postupka upravitelju podnosi voditelj Odjela osiguranja. Prijedlog sadrži datum podnošenja, ime i prezime zatvorenika / istražnog zatvorenika, datum i vrijeme počinjenja stegovnog prijestupa, opis i klasifikaciju stegovnog prijestupa, prijedlozi za stegovni postupak. Jedan primjerak Prijedloga se uručuje zatvoreniku, a drugi se odlaže u Osobnik zatvorenika.

➤ EVIDENCIJA O OBAVLJENOM NADZORU HRANE ZA OSOBE LIŠENE SLOBODE

Vodi se u kuhinji, ili u prostoriji gdje se pripremaju obroci za osobe lišene slobode. Evidencija sadrži: datum, doručak, napomena, potpis, ručak, napomena, potpis, večera, napomena, potpis. Ovu evidenciju popunjava upravitelj ili osobe koje on ovlasti, u pravilu službenik/ca Odjela zdravstvene zaštite zatvorenika koji su dužni nadzirati kvalitetu prehrane prije podjele svakog obroka.

➤ INDEKS ZATVORENIKA

U evidenciju zatvorenika odnosno Indeks upisuju se svi zatvorenici koje se zaprimi u kaznionicu, zatvor odnosno odgojni zavod. Evidencija sadrži: odjel, prezime, ime oca, ime zatvorenika, datum rođenja, datum prijama, status, sud (koji je odredio zatvaranje osobe), članak KZ, visina kazne, datum otpusta, supočinitelji.

Pored osnovnog Indeksa, veća kaznena tijela mogu voditi i pomoćne indekse po pojedinim odjelima, radionicama i slično Evidencija se vodi u matičnoj evidenciji, a pomoćni indeks se mora nalaziti u uredu dežurnoga

➤ EVIDENCIJA STEGOVNIH POSTUPAKA PROTIV ZAPOSLENIKA ZBOG POVREDE SLUŽBENE DUŽNOSTI

Vodi se u uredu voditelja Odjela osiguranja, u registrator se odlažu svi prijedlozi za pokretanje stegovnog postupka protiv službenika pravosudne policije, bez obzira da li se radi o lakšoj ili težoj povredi službene dužnosti. Evidencija sadrži: redni broj, ime i prezime službenika, datum počinjenja stegovnog prijestupa, opis događaja, stegovna kazna, zastara, napomena.

➤ EVIDENCIJA DOLAZAKA U ZATVOR/KAZNIONICU IZVAN RADNOG VREMENA

Vodi se u uredu dežurnoga ili na glavnom ulazu u zatvor/kaznionicu. Evidencija sadrži: redni broj, ime i prezime zaposlenika koji ulazi, datum, vrijeme od - do, razlog dolaska u zatvor/kaznionicu, ime i prezime službenika na ulazu.

➤ EVIDENCIJA KAŠNJENJA ZAPOSLENIKA

Vodi se u uredu dežurnoga ili na glavnom ulazu u zatvor/kaznionicu. Evidencija sadrži: redni broj, datum, ime i prezime zaposlenika, vrijeme dolaska na posao, ime i prezime službenika na ulazu.

➤ EVIDENCIJA IZVANREDNIH IZLAZAKA ZAPOSLENIKA

Vodi se u uredu dežurnoga ili na glavnom ulazu u zatvor/kaznionicu. Evidencija sadrži: redni broj, datum, ime i prezime zaposlenika, izlasci tijekom radnog vremena od - do, izlaz odobren, ime i prezime službenika na ulazu.

➤ EVIDENCIJA ZADUŽENJA ORUŽJA

U ovu evidenciju upisuje se svako izdano naoružanje za redovno obavljanje službe kao npr. prilikom sprovođenja, vanjskog osiguranja i slično. Evidencija sadrži: redni broj, ime i prezime službenika, serijski broj, streljivo (komada), datum i vrijeme

zaduženja, ime i prezime službenika koji je oružje predao, ime i prezime službenika koji je oružje primio, datum i vrijeme povratka, ime i prezime službenika koji je oružje predao, ime i prezime službenika koji je oružje primio, napomena. Evidencija se vodi u uredu dežurnoga.

➤ EVIDENCIJA ČIŠĆENJA I PREGLEDA NAORUŽANJA

Evidencija se vodi u uredu dežurnoga. Evidencija sadrži: redni broj, datum, vrstu i serijski broj naoružanja, utvrđeno stanje, ime i prezime službenika koji su obavili čišćenje, ime i prezime službenika koji je izvršio pregled, napomena.

➤ EVIDENCIJA ADRESA ZAPOSLENIKA

Ažurirana evidencija se nalazi u uredu dežurnoga uredu voditelja Odjela osiguranja i drugim prostorijama po potrebi. Evidencija sadrži: redni broj, prezime i ime zaposlenika, adresa prebivališta/boravišta, telefon/mobitel. Svaki zaposlenik je dužan izvijestiti u slučaju promjene podataka iz evidencije.

➤ EVIDENCIJA ULAZA I IZLAZA STRANAKA

U ovu evidenciju upisuju se podaci o svim strankama koje ulaze službeno ili privatno u prostore kaznionice, zatvora odnosno odgojnog zavoda. Evidencija sadrži: redni broj, ime i prezime stranke, broj osobne iskaznice/druge isprave, ime i prezime zaposlenika kojeg posjećuje, datum i vrijeme ulaza, datum i vrijeme izlaza, ime i prezime službenika na ulazu, napomena. Evidencija se vodi na ulazu u kaznionicu, zatvor odnosno odgojni zavod ili u uredu dežurnoga.

➤ EVIDENCIJA ULAZA I IZLAZA SLUŽBENIH VOZILA

U ovu evidenciju upisuju se podaci o službenim vozilima matičnog kaznenog tijela koja izlaze i ulaze u prostore kaznionice, zatvora odnosno odgojnog zavoda. Evidencija sadrži: redni broj, registracijska oznaka, ime i prezime vozača, odredište, datum i vrijeme izlaza, datum i vrijeme povratka, ime i prezime službenika na ulazu, napomena. Evidencija se vodi na ulazu u kaznionicu, zatvor odnosno odgojni zavod ili u uredu dežurnoga

➤ EVIDENCIJA ULAZA I IZLAZA OSTALIH VOZILA

Neovisno o stvarnom ulazu u ovu evidenciju upisuju se podaci o svim vozilima koja ulaze u krug kaznionice, zatvora odnosno odgojnog zavoda, a koja nisu u vlasništvu matičnog kaznenog tijela kao primjerice vozila dobavljača, kooperanata, uslužnih djelatnosti, drugih kaznionica/zatvora/odgojnih zavoda, i slično. Evidencija sadrži: redni broj, registracijska oznaka, ime i prezime vozača, naziv ili ime vlasnika vozila, razlog ulaska, datum i vrijeme ulaska, datum i vrijeme izlaska, ime i prezime službenika na

ulazu, napomena. Evidencija se vodi na ulazu u kaznionicu, zatvor odnosno odgojni zavod ili u uredu dežurnoga.

➤ EVIDENCIJA KVAROVA

Evidencija se vodi u uredu dežurnoga. Evidencija sadrži: redni broj, datum i vrijeme, opis kvara i ime i prezime osobe koja je prijavila kvar, upoznata odgovorna osoba – datum i potpis, kvar otklonjen – datum i potpis, napomena.

➤ EVIDENCIJA RASPISANIH TJERALICA

Svaka dežurna služba u zatvorima mora imati registrator raspisanih tjeratica od strane sudova, te same tjeralice odložene na propisano mjesto. Registrator se vodi u obliku indeksa, a tjeralice mogu biti složene po nazivu sudova koji je raspisao tjeralicu, po oznakama spisa, po brojevima, godinama itd.

➤ EVIDENCIJA SMJEŠTAJA OSOBA LIŠENIH SLOBODE PO ODJELIMA I U SOBAMA

Vodi se na odjelu. Sadrži: redni broj, datum, broj odjela, ime i prezime osobe lišene slobode, broj sobe i napomenu. U napomenu se moraju navesti supočinitelji, razlozi zašto ne smije biti smješten u pojedinu sobu i slično.

U uredu dežurnoga i u uredu voditelja Odjela osiguranja može se voditi priručna evidencija o pregledu smještaja osobe lišene slobode po odjelima i sobama.

➤ EVIDENCIJA ZATVORENIKA U SAMICI

U ovu evidenciju evidentiraju se zatvorenici kojima je izrečena mjera samice. Upisuju se podaci o rednom broju za tekuću godinu, ime i prezime zatvorenika, datum i vrijeme stavljanja u samicu, tko ga je stavio u samicu, razlog, datum i vrijeme isteka samice, tko ga je pustio iz samice, razlog puštanja, napomena. Evidencija se vodi na odjelu na kojem se izvršava mjera samice.

➤ EVIDENCIJA KORIŠTENJA ELEKTRIČNOG PARALIZATORA

U ovu evidenciju upisuje se svako korištenje električnog paralizatora; primjerice edukacija, testiranje rada uređaja, primjena sredstava prisile ili slično.

Evidencija sadrži: serijski broj električnog paralizatora, tip električnog paralizatora, redni broj, datum korištenja, vrijeme korištenja od – do, razlog korištenja – primjena sredstava prisile, edukacija, testiranje električnog paralizatora ili ostalo, način primjene električnog paralizatora – ispaljivanje patrone, šoker, testiranje električnog paralizatora ili ostalo, duljina trajanja primjene – ispaljivanje patrone, šoker, testiranje električnog paralizatora

ili ostalo, ime i prezime osobe koja je primijenila električni paralizator. Evidencija se vodi u uredu dežurnoga odnosno sukladno Planu osiguranja.

11.7. OBVEZNI OBRASCI

POPIS OBRAZACA KOJI SU DONIJETI NA OSNOVU PRAVILNIKA O POSLOVIMA OSIGURANJA U ZATVORSKOM SUSTAVU

1. Zapisnik o obavljenoj pretrazi
2. Izjava istražnog zatvorenika kojemu je ukinut istražni zatvor na ročištu
3. Izvješće o primjeni sredstava prisile
4. Karton zaduženja
5. Objašnjenje o pravima i obvezama zatvorenika za vrijeme izdržavanja kazne zatvora
6. Obrazac sigurnosne procjene osobe lišene slobode kod hospitalizacije u Zatvorskoj bolnici
7. Popis dopuštenih stvari kod osobe lišene slobode
8. Potvrda o oduzimanju nedopuštenih predmeta ili stvari pronađenih pretragom
9. Potvrda o predaji stvari osobe lišene slobode
10. Potvrda o primopredaji osobe lišene slobode
11. Potvrda za polog osobnih stvari, dragocjenosti, vrijednosnica i isprava
12. Potvrda o zaprimanju osoba (kaznena tijela)
13. Prijamni zapisnik
14. Prijava nastale materijalne štete
15. Prijavak za liječnički pregled
16. Prijedlog za pokretanje stegovnog postupka
17. Službena zabilješka
18. Nalog za sprovođenje
19. Stegovna prijava
20. Zamolba (istražnog zatvorenika)
21. Zamolba (zatvorenika)
22. Zapisnik o utvrđivanju prisutnosti alkohola ili drugih sredstava ovisnosti u organizmu službenika – namještenika.
23. Zapisnik o oduzimanju i uništavanju nedopuštenih osobnih stvari osobe lišene slobode
24. Zapisnik o predaji oduzetih stvari ili stvari nadležnom državnom tijelu
25. Zapisnik o primopredaji službe
26. Zapisnik o testiranju na prisutnost droga, psihotropnih tvari i lijekova koji utječu na psihofizičke sposobnosti
27. Zapisnik o utvrđivanju alkoholiziranosti osobe lišene slobode

✚ DNEVNO IZVJEŠĆE UPRAVITELJU

Dnevno izvješće upravitelju izrađuje i podnosi voditelj Odjela osiguranja. Izvješće sadrži datum, detaljno brojno stanje zatvorenika, zaprimljene i otpuštene osobe, procjena stupnja sigurnosti, prijedlog mjera za poboljšanje stanja sigurnosti, incidentni događaji, obavljeni poslovi (sprovođenja, posjete, pretrage, paketi), ostalo (događanja bitna za ustanovu, prekovremeni sati i slično).

✚ DNEVNA ZAPOVIJED (DNEVNI RASPORED RADA SLUŽBENIKA ODJELA OSIGURANJA)

Dnevnu zapovijed izrađuje voditelj Odjela osiguranja ili osoba koju on odredi. Dnevna zapovijed sadrži datum za koji se odnosi, raspored svih službenika po svim smjenama te svim ostalim radnim mjestima sukladno Planu osiguranja, odrađeni izostanak, popis odsutnih službenika (bolovanje, godišnji odmor, plaćeni dopust, porodni dopust), popis službenika izvan rasporeda, popis službenika raspoređenih na druge poslove. Na dnevnoj zapovijedi se moraju nalaziti svi službenici Odjela osiguranja. Evidencija se vodi u uredu voditelja Odjela osiguranja.

1) ZAPISNIK O OBAVLJENOJ PRETRAZI

Zapisnik se obavezno ispunjava nakon obavljanja pretrage po nalogu i u slučaju pronalaska nedopuštenih stvari ili stvari. Ukoliko su pronađene nedopuštene stvari ili stvari Potvrda o oduzimanju je sastavni dio zapisnika.

2) IZJAVA PRILIKOM OTPUŠTANJA ISTRAŽNOG ZATVORENIKA

Obrazac se ispunjava prilikom otpuštanja istražnog zatvorenika, odnosno ukidanja istražnog zatvora po uručenom Rješenju o ukidanju istražnog zatvora, prema potrebi, iz zatvora ili iz prostora suda. Odnosi se na pitanje obavljanja liječničkog pregleda (zatvorenik izjavljuje da odbija liječnički pregled - npr. otpuštanje iz prostora suda, otpuštanje u vrijeme kada u kaznenom tijelu nema liječnika) i vezano uz preuzimanje osobnih stvari koje je držao kod sebe, kao i stvari, novac, vrijednosnice i dragocjenosti s pologa.

3) IZVJEŠĆE O PRIMJENI SREDSTAVA PRISILE

Izvješće podnosi službenik koji je primijenio sredstva prisile. Izvješće sadrži: datum, vrijeme i mjesto primjene, vrsta sredstava prisile, podaci o osobi lišenoj slobode, detaljan opis događaja (razlog i način primjene), eventualne posljedice na osobi lišenoj slobode i službeniku nakon primjene, poduzete mjere nakon primjene sredstava prisile,

osobe koje su bile nazočne primjeni i drugo. Izvješće se pohranjuje u poseban registrator u uredu voditelja Odjela osiguranja.

4) KARTON ZADUŽENJA

Karton se vodi za svakog službenika odjela osiguranja i sadrži veličine i konfekcijske brojeve za sve dijelove odore uključujući rokove trajanja.

5) OBJAŠNJENJE O PRAVIMA I OBVEZAMA ZATVORENIKA ZA VRIJEME IZDRŽAVANJA KAZNE ZATVORA

Obrazac se popunjava u dva primjerka od kojih se jedan uručuje zatvoreniku a drugi primjerak se odlaže u osobni zatvorenika. Prazni obrasci se nalaze u uredu dežurnoga ili prostoriji za zaprimanje.

6) OBRAZAC SIGURNOSNE PROCJENE OSOBE LIŠEE SLOBODE KOD HOSPITALIZACIJE U ZATVORSKOJ BOLNICI

Obrazac se popunjava prilikom hospitalizacije osobe lišene slobode u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu. Unose se osnovni podaci o osobi lišenoj slobode i popunjava se sigurnosna procjena za osobu lišenu slobode. Obrazac se dostavlja u Zatvorsku bolnicu u Zagrebu.

7) POPIS DOPUŠTENIH STVARI KOD OSOBE LIŠENE SLOBODE

U obrazac se navode stvari koje se nalaze kod osobe lišene slobode.

8) ZAPISNIK O ODUZIMANJU NEDOPUŠTENIH STVARI ILI TVARI ODUZETIH PRETRAGOM

Zapisnik o oduzimanju nedopuštenih stvari ili stvari sastavni je dio Zapisnika o obavljenoj pretrazi te se popunjava u slučaju pronalaska predmeta za koje se sumnja da su u svezi s počinjenjem nekog kaznenog djela ili prekršaja, namijenjeni bijegu osobe lišene slobode, ugrožavanju reda i sigurnosti te predmeti i stvari za koje se sumnja da mogu narušiti zdravlje, predmeti koje je moguće uporabiti za samoozljeđivanje, napad, kao i druge stvari i stvari čije držanje inače nije dopušteno.

9) ZAPISNIK O PREDAJI STVARI OSOBE LIŠENE SLOBODE

Zapisnik se ispunjava kod premještaja stvari osobe lišene slobode iz jednog kaznenog tijela u drugo kazneno tijelo. Voditelj sprovodničke grupe preuzima sa pologa sve stvari osobe lišene slobode i predaje ih u drugom kazneno tijelu.

10) ZAPISNIK O PRIMPREDAJI OSOBE LIŠENE SLOBODE

Prazni obrasci se nalaze u uredu dežurnoga. Obrazac se popunjava u dva primjerka od kojih od kojih jedan primjerak preuzima službenik koji je predao zatvorenika a drugi primjerak preuzima službenik koji je preuzeo zatvorenika.

11) POTVRDA ZA POLOG OSOBNIH STVARI, DRAGOCJENOSTI, VRIJEDNOSNICA I ISPRAVA

Potvrda se popunjava prilikom stavljanja osobnih stvari, dragocjenosti, vrijednosnica i isprava na polog. Prilikom popunjavanja u potvrdi predmeti se razvrstavaju.

12) POTVRDA O ZAPRIMANJU OSOBA (KAZNENA TIJELA)

Potvrda se popunjava prilikom dovođenja osoba u kazneno tijelo od strane policije.

13) PRIJAMNI ZAPISNIK

Prijamni zapisnik popunjava se prilikom prijama osoba lišenih slobode u kazneno tijelo.

14) PRIJAVA NASTALE MATERIJALNE ŠTETE

Prazni obrasci moraju biti dostupni službenici na svim radnim mjestima gdje borave osobe lišene slobode. Popunjeni obrazac se odlaže u osobnik osobe lišene slobode, te uz eventualnu stegovnu prijavu protiv osobe lišene slobode.

Obrazac sadrži datum i vrijeme, mjesto počinjenja štete, ime i prezime osobe lišene slobode, opis štete i ime i prezime i potpis službenika.

15) PRIJAVAK ZA LIJEČNIČKI PREGLED

Prazni obrasci moraju biti dostupni osobama lišenim slobode. Obrazac sadrži ime i prezime osobe lišene slobode, broj odjela i sobe, datum, vrstu pregleda koji traži (liječnik opće prakse, stomatolog), razlog (nije obvezno). Radi zaštite privatnosti osobe lišene slobode potrebno je na svakom odjelu postaviti zaključani ormarić za Prijavke za liječničke preglede, koji bi redovito praznilo medicinsko osoblje.

16) PRIJEDLOG ZA POKRETANJE STEGOVNOG POSTUPKA

Prijedlog za pokretanje stegovnog postupka upravitelju podnosi voditelj Odjela osiguranja. Prijedlog sadrži datum podnošenja, ime i prezime zatvorenika, datum i vrijeme počinjenja stegovnog prijestupa, opis i klasifikaciju stegovnog prijestupa, prijedlozi za stegovni postupak. Jedan primjerak Prijedloga se uručuje zatvoreniku a drugi se odlaže u Osobnik zatvorenika.

17) SLUŽBENA ZABILJEŠKA

Službenu zabilješku službenici odjela osiguranja pišu nakon svakog ponašanja osobe lišene slobode koje odstupa od uobičajenog, poput kršenja kućnog reda, stegovnih prijestupa ali i svih ostalih izvanrednih situacija i drugih značajnijih događanja u kaznionici ili zatvoru, kada službenik procijeni da bi službena zabilješka naknadno mogla biti od koristi za obradu pojedinog događaja.

Svaka službena zabilješka mora biti napisana u takovom obliku da odgovara na „zlatna pitanja kriminalistike“.

- Što (vrsta i kvalifikacija događaja/djela)
- Tko (identitet počinitelja)
- Kada (vrijeme događaja, izvršenja – rokovi zastare, i dr.)
- Gdje (mjesto događaja – izvršenja djela)
- Kako (način izvršenja – pomaže rješavanju pitanja tko i zašto)
- Čime (sredstvo izvršenja–modus operandi, tragovi sredstva i na sredstvu)
- S kim (da li se radi o jednoj ili više osoba)
- Zašto (motiv – objektivni ili patološki razlozi)
- Koga ili što (koga ili što je počinitelj ošteti, tko je žrtva)

Odgovori na pitanja *što, kada, gdje, kako, koga i s čim*, rasvjetljavaju objektivnu stranu obrađivanog događaja, dok se odgovori *zašto, tko i s kime* odnose pretežno na subjektivne momente tog događaja. Objektivni i subjektivni elementi čine neraskidivu vezu.

18) NALOG ZA SPROVOĐENJE

Nalog za sprovođenje se popunjava prilikom svakog sprovođenja osobe lišene slobode iz kaznenog tijela. Više o nalogu govori se u dijelu koji se odnosi na sprovođenje.

19) STEGOVNA PRIJAVA

Ukoliko postoji osnovana sumnja da je osoba lišena slobode počinila stegovni prijestup opisan u Zakona o izvršavanju kazne zatvora, odnosno Zakonu o kaznenom

postupku službenik podnosi voditelju Odjela osiguranja Stegovnu prijavu protiv osobe lišene slobode. Stegovna prijava sadrži ime i prezime osobe lišene slobode, datum i vrijeme počinjenja stegovnog prijestupa, kratak opis stegovnog prijestupa, obrazloženje, privitak, ime, prezime i potpis službenika.

20) ZAMOLBA ISTRAŽNOG ZATVORENIKA

Zamolba mora biti dostupna svim istražnim zatvorenima. Zamolbu popunjava istražni zatvorenik. Obrazac sadrži više vrsta molbi ovisno o potrebama istražnog zatvorenika. Osim zamolbe istražnog zatvorenika, obrazac sadrži i mišljenje službenika na odjelu, mišljenje drugih (odjel, odsjek, liječnik, službenik), odluka upravitelja.

21) ZAMOLBA ZATVORENIKA

Zamolba mora biti dostupna svim zatvorenima. Zamolbu popunjava zatvorenik. Obrazac sadrži više vrsta molbi ovisno o potrebama zatvorenika. Osim zamolbe zatvorenika, obrazac sadrži i mišljenje službenika na odjelu, mišljenje drugih (odjel, odsjek, liječnik, službenik), odluka upravitelja.

22) ZAPISNIK O UTVRĐIVANJU PRISUTNOSTI ALKOHOLA ILI DRUGIH SREDSTAVA OVISNOSTI U ORGANIZMU SLUŽBENIKA / NAMJEŠTENIKA

Zapisnik se popunjava prilikom svakog testiranja zaposlenika na alkohol ili druga sredstva ovisnosti. Osoba koja obavlja utvrđivanje mora biti osposobljena za testiranje.

Primjerak popunjenog obrasca se uručuje zaposleniku a drugi se odlaže u registrator u uredu voditelja Odjela osiguranja.

23) ZAPISNIK O ODUZIMANJU I UNIŠTAVANJU NEDOPUŠTENIH OSOBNIH STVARI OSOBE LIŠENE SLOBODE

Zapisnik se popunjava ukoliko oduzete stvari od osobe lišene slobode, zbog pokvarljivosti nisu prikladne za pohranjivanje ili uručivanje trećim osobama. Zapisnik sadrži datum, ime prezime i potpis osobe lišene slobode i službenika te popis stvari koje su oduzete i uništene.

Jedan primjerak Zapisnika se uručuje osobi lišenoj slobode, a drugi se odlaže.

24) ZAPISNIK O PREDAJI ODUZETIH STVARI ILI TVARI NADLEŽNOM DRŽAVNOM TIJELU

Ukoliko se predmeti pronađeni i oduzeti pretragom predaju nadležnom državnom tijelu, popunjava se navedeni zapisnik.

25) ZAPISNIK O PRIMOPREDAJI SLUŽBE

Zapisnik se popunjava prilikom primopredaje službe na odjelu, sukladno Planu osiguranja. Zapisnik sadrži – broj odjela, datum i vrijeme, brojno stanje zatvorenika, stanje opreme, stanje rešetki, brava i prostorija te ime i prezime i potpis službenika koji predaje odnosno prima službu. Popunjeni zapisnici se odlažu u registrator u uredu voditelja Odjela osiguranja.

Zatvori mogu primjenjivati i drugačije Zapisnike ukoliko isti između ostalog sadrže gore navedene elemente.

26) ZAPISNIK O TESTIRANJU NA PRISUTNOST DROGA, PSIHOTROPNIH TVARI I LIJEKOVA KOJI UTJEČU NA PSIHOFIZIČKE SPOSOBNOSTI OLS

Zapisnik se popunjava prilikom svakog testiranja osoba lišenih slobode na opojna/psihoaktivna sredstva. Primjerak popunjenog obrasca se uručuje osobi lišenoj slobode, a drugi se odlaže u Osobnik osobe lišene slobode.

27) ZAPISNIK O UTVRĐIVANJU ALKOHOLIZIRANOSTI OSOBE LIŠENE SLOBODE

Zapisnik se popunjava nakon svakog testiranja osoba lišenih slobode na prisutnost alkohola u organizmu. Primjerak popunjenog obrasca uručuje se osobi lišenoj slobode, a drugi se odlaže u osobnik osobe lišene slobode.

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA

1. Što se prati službenim evidencijama?
2. Nabrojite barem četiri zakonska ili podzakonska akta koji propisuju vođenje službenih evidencija.
3. Tko je propisao jedinstveno vođenje službenih evidencija u zatvorskom sustavu i od kada se službene evidencije vode jedinstveno?
4. O čemu treba voditi posebnu brigu prilikom vođenja i korištenja službenih evidencija Odjela osiguranja?
5. Što se čini u svrhu prevencije zlouporaba službenih evidencija i unošenja netočnih ili neistinitih podataka?
6. Opišite točan način vođenja službenih evidencija.
7. Opišite što je bitno kod vođenja evidencije dnevnog izvješća dežurnoga na odjelu?
8. Nabrojite barem 20 službenih evidencija i obrazaca.

12. SREDSTVA VEZE I VIDEO NADZOR

12.1. SREDSTVA VEZE

Tijekom obavljanja redovitih dnevnih poslova i zadaća službenici pravosudne policije imaju potrebu za čestom, kako međusobnom pa tako i za komunikacijom sa službenicima drugih službi unutar ili izvan kaznene ustanove.

Komunikacija je svjesna aktivnost pomoću koje se ljudi sporazumijevaju, te pomoću koje stimuliraju jedni druge na određeni tip akcije.

Komunikacija između ljudi (uporabom tehničkih uređaja) se obavlja putem telekomunikacije i radiokomunikacije, koje se kao komunikacijske tehnike bave odašiljanjem, prijenosom i prijemom poruka (zvuka i podataka), putem elektromagnetskih valova i potrebnih uređaja.

Opremu potrebnu za uspostavu informatičko-komunikacijske povezanosti službenika pravosudne policije na zaduženju u kaznenim tijelima čine:

1. radio-uređaji i njihovi dodaci
2. računalni sustavi s opremom, mrežna oprema i pripadajući komunikacijski uređaji te sigurnosni sustavi s hardverskim i softverskim komponentama koji čine jedinstveni i standardizirani Informacijski sustav koji je u službenoj upotrebi u zatvorskom sustavu.

Opremu potrebnu za uspostavu informatičko-komunikacijske povezanosti službenik pravosudne policije zadužuje ovisno o radnom mjestu i poslovima, te planu osiguranja.

U kaznenim ustanovama komunikacija putem sredstva veze je od velikog značaja te ista služi za kvalitetan i brz prijenos značajnih informacija, zapovijedanje, davanje uputa i pojašnjavanje traženog, za koordiniranje službenicima tijekom izvršenja raznih poslova ili tijekom postupanja pri nastanku incidentnih situacija za osiguranje pravodobne brzine reakcije službenika osiguranja, kao i veći uspjeh prilikom pojedinih postupanja.

Sredstva veze koje koriste službenici pravosudne policije tijekom svoga svakodnevnog rada se mogu razvrstati pod slijedeće komunikacijske sustave:

1. sustav telefonskih veza (mobilni ili fiksni telefoni, fax uređaji)
2. sustav radio veza (analogni i digitalni)
3. portafonski sustav (portafoni, interkomi)
4. internetski sustav veza (web, e-pošta i dr.)

12.1.1. Sustav telefonskih veza

Telekomunikacija je područje elektrotehnike koja se bavi odašiljanjem, prijenosom, prijemom i komutacijom informacija putem elektromagnetskih valova i metalnih ili optičkih vodiča kao prijenosnih medija.

Telekomunikacije mogu biti jednosmjerne (telegraf, fax, tv signal) ili dvosmjerne (fiksni i GSM mobilni telefoni).

Telefaks (fax ili faks) je uređaj ili naziv za telekomunikacijsku tehnologiju za jednosmjerni prijenos kopije dokumenta i slika preko obične telefonske mreže s jednog uređaja na drugi.

Većinu redovnih komunikacija u kaznenim ustanovama, kako međusobnih pa tako i s službenicima drugih službi, službenici odjela osiguranja obave korištenjem fiksnih telefona (žičanih ili prijenosnih), s napomenom da je službenicima tijekom rada u prostorijama gdje borave ili kreću se zatvorenici zabranjeno koristiti mobilne telefone, pa se isti uređaji najčešće koriste na službenim putovanjima ili na osiguranju zatvorenika izvan kaznenih ustanova.

Pravilna uporabe službenog telefona

Pravilna uporaba telefona tijekom rada službenika odjela osiguranja u zatvorima i kaznionicama, uvjet je uspješnom i korisnom davanju ali i primanju informacija, što zahtjeva istovjetni rad svih službenika pravosudne policije pri korištenju i komuniciranju.

Pri korištenju telefona kao načina veze, pravilan i službeni način rada podrazumijeva:

- Savjestan način rada i korištenja telefona, bez obavljanja dugotrajnih razgovora i tematike koja nije vezana za službu (trajanje razgovora u pravilu do max. 5 min.)
- Na telefon se je po bontonu poželjno javiti do 5 zvonjenja, te ukoliko se osoba do tada ne javi predstavlja znak da je pozivani zauzet drugim poslom ili se ne nalazi u uredu, pa se pozivanje treba prekinuti i pokušati kasnije
- Osoba koja se javlja na poziv, treba se predstaviti nakon javljanja, a nakon predstavljanja poželjno je izreći poziv osobi koja zove da iznese razlog svojeg poziva: „Izvolite?“ ili „Kako vam mogu pomoći?“
- Osoba koja poziva, nakon što se pozivani javio i predstavio, treba da započne razgovor tako da predstavi sebe, a potom da prijeđe na razlog poziva
- Tijekom razgovora potrebno je kratko i jasno se izražavati, govoriti razgovjetno i uobičajenom jačinom (ne vikati), te koristiti službeni način govora, bez vrijeđanja, psovanja i sl.
- Tijekom razgovora između dva službenika, poželjno je upotrebljavati riječi: *da, u redu, razumio* i sl., jer se s istim razgovor ubrzava i sugovornicima je jasno da su jedan drugog razumjeli, te da su njihove međusobne poruke ispravno poslane i primljene
- Ako se tijekom razgovora prekine veza, tada poziv ponavlja osoba koja je nazvala, a time se izbjegava da se zbog obostranog nazivanja onemogućí uspostavljanje veze.
- Ako za vrijeme telefonskog razgovora s drugim službenicima tj. kolegama, u ured uđe nadređeni službenik, poželjno je prekinuti razgovor (ukoliko se ne radi o komunikaciji hitne naravi), a sugovornika na telefonu obavijestiti o dolasku nadređenog, te kulturno privesti telefonski razgovor kraju i najaviti da ćete mu se javiti čim budete u mogućnosti.
- Ako za vrijeme telefonskog razgovora s nadređenim službenikom, u ured uđe drugi službenik tj. kolega, nije poželjno prekidati razgovor. Ako vam je zbog

prirode poziva nezgodno nastaviti razgovor u prisustvu treće osobe koja je upravo ušla u vaš ured, tada kulturno privedite telefonski razgovor kraju i najavite da ćete se javiti čim budete u mogućnosti.

- Telefonski razgovor nije poželjno obavljati u prisustvu zatvorenika, na način da bi isti mogao čuti sadržaj istoga, kao ni na bučnim mjestima koji ometaju normalnu komunikaciju
- Na kraju razgovora, potrebno je zaključiti što ste dogovorili ili riješili, te ljubazno međusobno pozdraviti

Slika 1. Telefonski uređaj – centrala u uporabi u kaznenim ustanovama

Slika 2. i 3. Fiksni žičani i bežični telefonski uređaj u uporabi u kaznenim ustanovama

Slika 4. i 5. Mobilni GSM uređaji u službenoj uporabi izvan kaznene ustanove

Slika 6. Fax uređaj u uporabi u kaznenim tijelima

12.1.2. Sustav radio veza

Radio komunikacija predstavlja elektroničku komunikaciju u kojima se informacije prenose pomoću radio valova (elektromagnetskih valova) frekvencije 10 kHz do 3000 GHz uz uporabu odašiljača, prijenosnog medija i prijamnika kao uređaja radio komunikacijskog sustava.

Svoje poslove tijekom smjene pravosudni policajci često obavljaju u teškim i stresnim situacijama, na kojim mjestima i u uvjetima gdje je komunikacija otežana, te kada posebice do izražaja dolazi potreba za uporabom radio veza, olakšana uz uporabu „pritisni i pričaj“ osobine.

Uporaba radio veza ima veliku ulogu tijekom rada pravosudne policije, što se posebno očituje:

- bržim ostvarivanjem međusobnog kontakta službenika pravosudne policije unutar ili izvan samih ustanova, a radi prenošenja obavijesti, uputa i zapovjedi
- bržim djelovanjem pri nastanku incidentnih situacija
- postizanjem brže, bolje i učinkovitije koordinacije rada službenika odjela osiguranja od strane njima nadređenih službenika

Tijekom osiguranja zatvora i kaznionica službenici pravosudne policije u radio sustavu koriste:

- prijenosne (ručne) radio stanice (najčešće od strane neposrednih izvršitelja na različitim radnim mjestima)
- mobilne radio stanice u specijalnim vozilima za prijevoz zatvorenika
- fiksne radio stanice u pravilu u prostorijama dežurane kaznenih ustanova

U kaznenim ustanovama tijekom rada ovlaštene da upotrebljavaju radio stanice su službenici pravosudne policije koji sukladno planu osiguranja kaznenog tijela na svojim radnim mjestima zadužuju radio opremu.

U većini kaznenih ustanova, još donedavno sve radio stanice koje su bile u uporabi su bile stanice analognog sustava, da bi se unatrag 10-ak godina postupno isti sustav počelo polako zamjenjivati digitalnim sustavom radio veza, a u današnje vrijeme sve više nadopunjavati i TETRA digitalnim sustavom MUP-a.

Radio komunikacijski sustavi se prema modulacijskom signalu (frekvenciji na kojoj rade) dijele na: **analogne i digitalne sustave.**

ANALOGNI SUSTAV

ANALOGNI SUSTAV radio veze sa svojih ukupnih 17 radio kanala za cijelu državu, u počecima djelovanja je zasigurno bio iskorak u tadašnjoj radio komunikaciji kada se isti počeo primjenjivati, ali se kasnije pokazalo da isti sustav ima mnogo mana koje su se očitovale kroz:

- pojavu čestih smetnji tijekom komunikacije
- moguću uporabu na samo određenoj mikro lokaciji

- nezaštićenost komunikacije kroz slušanja i uplitanja drugih učesnika van ustanova u službenu komunikaciju na određenom kanalu,
- loš prijam i zvuk,
- ograničenu uporabu resursa korištenja samih stanica, nedostatak broja radio kanala kao i uporabu obveznih repetitora za pojačavanje signala,
- ograničenu uporabu pri intervencijama na daljim lokacijama i iza prepreka
- smanjenu razdaljinu korištenja,
- same ručne stanice starijih tipova izrada koje su mogle imati samo 9 kanala.

U analognom sustavu radio veze nema komutacije odnosno selektivnog rutiranja prema samo određenim sudionicima, ne postoji zaštićenost komunikacije pa svi korisnici na toj mikro lokaciji koji su podesili svoje stanice na isti kanal (VHF frekvenciju) mogu čuti komunikaciju koja se odvija na njemu.

Isti sustav se zasniva na simplex načinu rada - jedna frekvencija za primanje i odašiljanje poruka u jednostranom načinu komunikacije (dok jedan govori drugi sluša), a korisnici analognog sustava su na istom prostoru morali prethodno dogovoriti kanale (frekvencije) koje će upotrebljavati da ne dolazi do zasićenosti i preopterećenosti frekvencije (kanala) na nekom prostoru.

U analognom sustavu ne postoji mogućnost prijenosa informacija u vidu podataka, podatkovnih poruka i sl.

U kaznenim ustanovama u RH, analogni sustav i njegovi uređaji su skoro pa svi zamijenjeni modernijim digitalnim sustavom i pratećim uređajima.

Slika 7. Analogna VHF ručna radio stanica Motorola P200 s pripadajućom baterijom koja se još donedavno bila u uporabi u većini kaznenih ustanova (izvor Internet).

Slika 8. Analogna VHF bazna radio stanica Motorola GM300 koja se još donedavno bila u uporabi u većini kaznenih ustanova (Izvor Internet).

DIGITALNI SUSTAV

Digitalni sustav radio veze omogućava: bolje širenje signala, veću zaštićenost komunikacije, lakšu komunikaciju među sugovornicima bez smetnji, slanje podataka i SMS poruka, obavljanje poziva i razgovora s jednom ali i nekoliko osoba na istom kanalu bez ometanja drugih, obavljanje poziva putem GSM mreža, komunikaciju na daleko većoj razdaljini spram analognog sustava, te se između ostalog putem istog može uz pomoć GPS-a kontrolirati i utvrditi pozicije vozila i službenika koji koriste radio vezu i dr.

Za kvalitetan rad digitalnog sustava, neophodni su i repetitori. Repetitori su elektroničke naprave koje proizvode i uz pomoć antena odašilju elektromagnetski signal, te isti signal i primaju (promopredajnici), a s postavljanjem kojih uređaja se omogućava ostvarivanje komunikacije između udaljenih stanica, jer se s istima savladavaju prirodne prepreke i velika udaljenost između dva repetitora pa se signal šalje daleko dalje nego kod analognog sustava.

Kada se pri korištenju radio veze ne upotrebljava repetitor, već se dvije radio stanice nalaze na maloj međusobnoj udaljenosti, te im je moguće komunicirati direktnim neposrednim putem na istoj frekvenciji, govorimo o SIMPLEX načinu radio veze. Takav način radio komuniciranja označava jednostrani način komunikacije (dok jedan govori drugi slušaju), na određenoj mikro zemljopisnoj lokaciji.

Način rada digitalnog radio sustava koji omogućava komunikaciju između dva udaljena korisnika na makro zemljopisnoj lokaciji, uz obveznu uporabu jednog ili više repetitora, te na dvije frekvencije (odašiljačkoj i prijamnoj), pri kojem načinu se istovremeno može slušati ali i govoriti, nazivamo DUPLEX način radio veze.

Slika 9. Analogno-digitalna radio stanica (VHF/UHF) Motorola DP2400 s pripadajućom baterijom (Izvor Internet).

TETRA (Terrestrial Trunked Radio) digitalni sustav

TETRA sustav je razvijen od strane ETSI (European Telecommunications Standards Institute) za područje europskih zemalja, te je ustupljen MUP-u za integraciju istog na područje Republike Hrvatske.

TETRA je digitalni radijski sustav za prijenos informacija (glas, podatak, slika), koji se u Hrvatskoj počeo uspostavljati i djelomično upotrebljavati 1994. godine, a njegova izgradnja i cjelovita uspostava sustava je završena 2006. godine, te danas predstavlja sustav, koji se osim u MUP-u trenutno upotrebljava od strane mnogih državnih službi (pravosudna policija, carina, vatrogasci, hitna pomoć, gorska služba spašavanja i dr.).

Navedeni sustav radi na UHF frekvencijskom području od 380 do 470 MHz., a isti odlikuje:

- veliko područje pokrivenosti signalom,
- visoka spektralna učinkovitost
- visoka glasovna kakvoća bez smetnji
- visoka pouzdanost i komunikacijska sigurnost uporabom kriptološke zaštite,
- izuzetno kratko vrijeme uspostave poziva
- načelo *jedan prema više i više prema jedan* (uz načelo *jedan prema jedan*)
- direktni način komunikacije između dvije stanice uz uporabu mrežnih resursa bez uporabe repetitora
- mogućnost telefonskih usluga
- podatkovni prijenos

TETRA sustav može raditi u *trunking* načinu rada, prilikom kojeg se koristi mrežne resurse, te u DMO (Direct mode operation) kada se ostvaruje izravna veza između dvije ručne ili mobilne stanice.

Svaka stanica TETRA sustava (ručna, mobilna, stacionarna) ima svoj identifikacijski šesteroznamenkasti broj, putem kojeg broja je moguće identificirati i nazvati tu stanicu.

Slika 10. TETRA digitalna ručna radio stanica Motorola MTP 850 i digitalna bazna radio stanica Motorola na Micro-link ML-101, trenutno u uporabi u kaznenim ustanovama u Republici Hrvatskoj (Izvor Internet).

5

Pravilna uporaba službenih radio veza

Pravilna uporaba sredstva radio veze tijekom rada službenika odjela osiguranja u zatvorima i kaznionicama, uvjet je uspješnom i korisnom davanju ali i primanju informacija, što zahtjeva istovjetni rad svih službenika pravosudne policije.

Na početku radne smjene u zatvorima i kaznionicama, te nakon zaduživanja ručnih radio stanica za radno mjesto gdje je pojedini službenik raspoređen, a na kojem su po planu osiguranja radio stanice propisane za uporabu, svaki službenik pravosudne policije dužan je:

- radio stanicu vizualno provjeriti (oštećenja, glavni dijelovi i sl.)
- istu uključiti i provjeriti njenu funkcionalnost
- provjeriti podešenost veze na odgovarajući kanal istog sustava (analogni ili digitalni), a na kojem su i druge stanice u ustanovi
- potenciometrom za glasnoću zvuka istu prilagoditi uvjetima na radnom mjestu, kao i svojim osobnim potrebama
- koristiti stisni i drži pa pričaj osobinu (kod klasičnih radio stanica)

Prilikom komunikacije i uporabe istog radio sustava, a s obzirom da istu komunikaciju često mogu čuti i druge osobe koje se nalaze u blizini službenika koji komunicira (npr. zatvorenici i stranke), u komunikaciji je iz sigurnosnih razloga neophodno koristiti kodne nazive pojedinih radnih mjesta određenih u planu osiguranja za svaku kaznenu ustanovu zasebno, te izbjegavati korištenje osobnih imena i prezimena službenika, te drugih službenih i zaštićenih podataka.

Pri korištenju radio veze, pravilan i službeni način rada podrazumijeva:

- Savjestan način rada i korištenja radio veze, bez blokiranja i ometanja drugih službenika tijekom komunikacije
- Prilikom pozivanja drugog službenika neophodno je navesti njegov kodni naziv i navesti kodni naziv sebe kao osobe koja zove (npr. 6.8. ...zove Vaga)
- Prije pozivanja drugog službenika obvezno je pripremiti si poruku koja će biti odaslana
- Tijekom radio komunikacije potrebno je što kraće i jasnije se izražavati, te govoriti razgovjetno
- Govoriti uobičajenom jačinom, ne vikati
- Koristiti službeni način govora, bez vrijeđanja, psovanja i sl.
- Tijekom razgovora između dva službenika, poželjno je upotrebljavati riječi: *u redu, prijem, razumio, gotovo* i sl., jer se s istim razgovor ubrzava i sugovornicima je jasno da su jedan drugog razumjeli, te da su njihove međusobne poruke ispravno poslone i primljene
- Tijekom neposrednog razgovora između druga dva službenika, odnosno dok je u tijeku njihova međusobna razmjena informacija, nije poželjno istu komunikaciju prekidati od strane trećeg službenika povodom nekih drugih stvari dok se ne čuje riječ gotovo ili da je njihov razgovor okončan (isto se ne odnosi na hitne slučajeve kada je neophodno odmah prekinuti isti razgovor radi obavještanja o hitnim ili incidentnim situacijama, pozivu u pomoć i sl.).

12.1.3. Portafonski sustav veze

Interna komunikacija unutar neke kaznene ustanove je važna kada nam treba vrlo brza i aktivna veza s nekim od službenika ili s nekom drugom osobom.

Uređaji za internu komunikaciju (portafoni, interfoni) služe za povezivanje dva ili više ureda ili sličnih prostora u jednu komunikacijsku sredinu, te se ugradnjom i uporabom navedenog sustava, vrlo brzo i s minimalnim troškovima rješava problem komunikacije između više mjesta unutar pojedinih kaznenih ustanova.

U osnovi se radi o zatvorenom sustavu veze između najmanje 2 uređaja, gdje se tada upotrebljavaju samo ta dva uređaja, pa do zatvorenog sustava s uključenih puno uređaja gdje se pritom uz te uređaje koristi i centralna interfonska jedinica.

U zatvorima i kaznionicama drugih država (npr. Austrija, SAD, Njemačka i dr.) portafonski sustav veze je u čestoj uporabi, kako između službenika osiguranja a tako i između službenika sa zatvorskim ćelijama, na način da zatvorenik iz svoje ćelije putem interfona poziva ili obavještava osiguranje o nečemu što treba.

Na tržištu postoji više opcija portafonskih i interfonskih uređaja (od žičanih do novijih wireless sustava).

U kaznenim ustanovama u Republici Hrvatskoj portafonski sustav veze se najčešće upotrebljava na ulazima u ista tijela, za obavljanje posjeta zatvorenicima preko fizičke prepreke, te sve rjeđe za komunikaciju između službenika.

Slika 11. Portafonski uređaj čest u uporabi na ulazima u kaznene ustanove (Izvor Internet).

Slika 12. Portafonski uređaj za obavljanje posjeta preko fizičke prepreke u kaznenim ustanovama u Hrvatskoj (Izvor Internet).

12.1.4. Internetski sustav veza

Internet ili međumrežje je javno dostupna globalna podatkovna mreža koja zajedno povezuje računala i računalne mreže korištenjem istoimenog protokola (internetski protokol = IP), putem koje se međusobno razmjenjuju informacije i usluge koristeći elektroničku poštu, chat i prijenos datoteka te povezane stranice i dokumente.

Za ranije navedeno, službenici se koriste računalima i drugom informatičkom opremom, te internetom (svako spojeno računalo ima svoju IP adresu).

Internetske stranice čiji URL počinje s *https://* imaju šifrirane veze, što prevenira mogućnost da netko drugi pročita informacije koje je korisnik unio na istima.

Sva računala unutar jedne kaznene ustanove su putem kabela međusobno umrežena (na lokalnoj bazi), te slijedno putem internetske mreže s Ministarstvom pravosuđa i uprave i drugim tijelima. Bežično povezivanje je u pravilu onemogućeno, kako bi se smanjila mogućnost neovlaštenog pristupa mreži.

Internetska komunikacija i povezanost računala unutar kaznenih ustanova zatvorskog sustava i drugih tijela predstavlja određeni sigurnosni izazov, te je pod sigurnosnim nadzorom službenika i informatičke opreme u Ministarstvu pravosuđa i uprave.

Najčešće ugroze računalnog internetskog sustava u ustanovama dolaze zbog neznanja ili nemara samih korisnika sustava (službenika), pa kako bi se negativan utjecaj istih sveo na najmanju moguću mjeru, svakom službeniku su dodijeljene samo one ovlasti i prava koji su nužni za obavljanje njegovih svakodnevnih zadaća.

Obveza svakog službenika je čuvanje svoje zaporke i ostalih podataka vezanih za autorizaciju u sustavu.

Internetski sustav veze pravosudni policajci tijekom svog rada upotrebljavaju za:

- svakodnevni rad u ZPISu - jedinstveni IT sustav za zatvorsku administraciju
- komunikaciju putem elektroničke pošte (e-mail)
- službeni razgovor - koji može biti međusobna službenička komunikacija putem glasa, pisanja i putem slike/videoa (Skype, Zoom, Jitsy i dr.), te za sudske video konferencije i video posjete vezano za zatvorenike
- World Wide Web (www) - prijenos web stranica (pregled)
- prijenos datoteka i dr.

Slika 13. Fiksno računalo (All in One) u uporabi u kaznenim ustanovama u Hrvatskoj (Izvor Internet).

12.2. VIDEONADZOR

Videonadzor predstavlja sustav koji je izgrađen na način da omogućava vizualni prikaz jednoga mjesta na nekom drugom mjestom (u najširem smislu), a s kojim sustavom se putem gledanja uživo neposredno nadziru ili putem snimanja bilježe događanja na nadziranom mjestu.

On se sastoji od jedne ili više video nadzornih kamera koje su povezane sa centralnim uređajem (žičano ili bežično), koji vrši obradu signala dobivenih radom nadzornih kamera na način da se signal ili samo prosljeđuje na zaslon na kojem se može gledati slika dobivena radom kamere ili da uređaj vrši pohranu slike s kamera na tvrdom disku ili na WEB serveru.

Važnost sustava videonadzora u ustanovama zatvorskog sustava osobito dolazi do izražaja tijekom redovitog dnevnog nadzora i praćenja zatvorenika, te u slučaju nastanka incidentnih situacija bilo praćenjem događaja uživo ili naknadno putem snimke.

U skladu sa Zakonom o zaštiti fizičkih osoba u vezi s obradom i razmjenu osobnih podataka u svrhe sprječavanja, istraživanja, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija („Narodne novine“ 68/18) voditelj obrade je Središnji ured upravne organizacije nadležne za zatvorski sustav.

Namjena upotrebe videonadzora u kaznenim tijelima je:

- osiguranje reda i sigurnosti u kaznenim tijelima i zaštita osoba lišenih slobode,
- zaštita posjetitelja i stranaka koji se nalaze unutar prostora (unutarnjeg i vanjskog) kaznenih ustanova koji se osigurava,
- osiguranje imovine i opreme u kaznenim tijelima,
- osiguravanje kontrole ulaska na prostore i u prostorije kaz. tijela i izlasci iz istih,
- spriječiti mogućnost nastanka protupravnih radnji i povećanje učinkovitosti utvrđivanja nastanka okolnosti incidentnih i izvanrednih događaja.

Videonadzor se u kaznenim tijelima postavlja u skladu sa Planom osiguranja. Planom osiguranja propisati će se perimetar snimanja kamera, koji obuhvaća unutarnje prostorije ili dijelove prostorija i vanjski prostor kaznenih tijela, te unutrašnjost specijalnih vozila za prijevoz osoba lišenih slobode.

Kamere moraju biti obavezno ugrađene u posebnoj osiguranoj prostoriji bez opasnih stvari. Nadzor prijenosa uživo iz posebno osigurane sobe obavlja službenik osiguranja istoga spola, kao što je osoba smještena u posebno osiguranu sobu.

Videonadzor neće nadzirati i snimati sljedeće prostorije:

- prostorije za osobnu higijenu i presvlačenje zatvorenika (kupaonice, svlačionice i sanitarni čvorovi),
- u stambenim prostorijama zatvorenika (spavaonice, ćelije, sobe), osim ako se ne radi o instalaciji u posebno sigurnoj prostoriji bez opasnih stvari namijenjenoj za provođenje posebne mjere za održavanje reda i sigurnosti „pojačanog nadzora“ zbog sprječavanja samoozljeđivanja i suicida zatvorenika.
- unutrašnjost uredskih prostorija, prostorija za odmor, osobnu higijenu i presvlačenje zaposlenika.

Rukovoditelj osiguranja u kaznenom tijelu određuje službenike pravosudne policije (u daljnjem tekstu: operater sustava) koji će obavljati nadzor u prijenosu uživo, pohranjivati i brisati snimke. Operater sustava vodi evidenciju koja sadržava podatke o upotrebi videonadzora, pohranjivanju i brisanju snimaka, tehničkim greškama i servisnim održavanjima, kao i točno vrijeme primopredaje službe nadzora nad sustavom i zamjene tijekom trajanja službe.

Operater sustava tijekom upravljanja videonadzorom i prijenosa uživo mora:

- kontinuirano pratiti rad i tehničko stanje videonadzora, kontinuirano pratiti osobe lišene slobode i druge osobe, površine i imovinu koja je povjerena na nadzor putem prijenosa uživo
- održavati vezu sa drugim službenicima osiguranja
- u slučaju uočavanja incidentnih događaja i drugih događaja koji ugrožavaju red i sigurnost kaznenog tijela, poduzeti propisane procedure obavještanja nadređenih službenika.

Položaj monitora u prostoriji za praćenje mora biti postavljen tako da je u glavnom vidnom polju operatora sustava. Operater sustava mora biti primjereno osposobljen za rad i korištenje sustava, a s uređajima mora rukovati pažljivo i u skladu s tehničkim uputama.

Osobe ovlaštene za korištenje videonadzora i pregled nastalih snimaka su:

- ravnatelj nadležan za zatvorski sustav,
- službenici ustrojstvene jedinice Središnjeg ureda, nadležan za poslove osiguranja i Službe za unutarnju kontrolu,
- upravitelj kaznenog tijela i pomoćnik upravitelja kaznenog tijela,
- rukovoditelji osiguranja u kaznenom tijelu,
- dežurni službenici osiguranja u kaznenom tijelu,
- službenici u kaznenom tijelu na poslovima informatike,
- službenici pravosudne policije raspoređeni na radno mjesto operater sustava.

Odluku o opravdanosti uvida i davanje podataka, kao i snimanju podataka na prijenosne medije nadležnim tijelima u svrhu sprječavanja, istraživanja, otkrivanja ili progona kaznenih djela i zaštitu od prijetnji javnoj sigurnosti i sprječavanje takvih prijetnji, donosi upravitelj kaznenog tijela.

Sve snimke videonadzora podliježu zaštiti sukladno Zakonu o zaštiti fizičkih osoba u vezi s obradom i razmjenom osobnih podataka u svrhe sprječavanja, istraživanja, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija.

Snimke nastale videonadzorom moraju se uništiti brisanjem u roku od 60 dana od dana njihovog nastanka ili nakon kraćeg vremena, što ovisi o tehničkim mogućnostima uređaja za snimanje i pohranu snimaka pojedinog kaznenog tijela.

Na osnovu procjene upravitelja kaznenog tijela, odnosno rukovoditelja osiguranja u kaznenom tijelu, na prijenosne medije spremaju se snimke događaja koji mogu poslužiti kao dokaz u kaznenom, stegovnom ili drugom postupku, kao i snimke koje prikazuju incidentne događaje u kojima sudjeluju osobe lišene slobode, ili snimke za koje se ocijeni da utječu na stanje sigurnosti u kaznenom tijelu. Navedene snimke mogu se upotrijebiti

kao sredstvo za unapređenje znanja, vještina i kompetencija prilikom obrazovanja službenika pravosudne policije.

O spremljenim snimkama na prijenosne medije vodi se evidencija koja sadrži datum i vrijeme snimke, broj kamere, kratki sadržaj, lokacija čuvanja snimke, datum uništenja snimke te tko je odredio i tko je izvršio snimanje.

Uređaj sustava videonadzora mora imati sljedeće funkcije:

- pristup sustavu moguć je samo uz posebnu lozinku za prijavu,
- uređaj bilježi svaki ulazak u sustav za prijenos uživo,
- uređaj bilježi kada i tko je ušao u sustav za pregled snimaka te koje je snimke pregledao (broj kamere, vrijeme snimanja od-do).

Sustav videonadzora u kaznenim tijelima ovisno o vremenu instaliranja sustava, stupnju tehničkih mogućnosti i starosti, po vrsti može biti:

- Analogni videonadzor (Analogni CCTV i AHD)
- HDSDI / HDCVI videonadzor
- IP videonadzor

Sastavni dijelovi svakog videonadzora su u pravilu: kamere, monitori, snimač, upravljačka jedinica, ožičenje i drugo.

12.2.1 Analogni videonadzor

Analogni videonadzor je još donedavno bio najzastupljeniji sustav nadzora u kaznenim tijelima u RH, ali je skoro djelomično ili u cijelosti zamijenjen modernijim IP videonadzorom.

Analogni videonadzor se može podijeliti na:

- Analogni CCTV (Closed Circuit TV):
- AHD (Analog High Definition)

Analogni CCTV i AHD videonadzor koristi analogne kamere koje su koaksijalnim kabelom povezane na snimač, gdje se pohrana snimki obavlja na tvrdi disk, s najvećom mogućom rezolucijom slike od 720p, a svaka analogna kamera zahtjeva poseban kabel za napajanje. Gledanje uživo i pristup snimkama se može ostvariti samo neposredno na jednom mjestu.

Slika 14. Monitori analognog videonadzora u uporabi u nekoj od kaznenih ustanova (Izvor Internet).

12.2.2. HSDSI /HDCVI videonadzor analogne tehnologije

HSDSI (High Definition Serial Digital Interface) i HDCVI (High Definition Composite Video Interface) videonadzori koriste koaksijalni kabel za prijenos digitalnog signala, najveće rezolucije slike od 1080p.

Kod HSDSI videonadzora maksimalna dužina kabela za prijenos signala ne može biti veća od 50 metara od kamere do snimača, a kod HDCVI videonadzora dužina kabela ne može biti veća od 100 metara, inače dolazi do slabljenja ili nestanka signala.

HSDSI I HDCVI videonadzori predstavljaju svojevrsni kompromis između zastarjelih CCTV sistema i novih IP sistema koji su dosta skuplji, pa se često stari postojeći CCTV sustav jednostavno nadograđuje samo zamjenom starih kamera novima, pa ti CCTV sustavi postaju HSDSI/HDCVI sustav.

12.2.3. IP video nadzor

IP videonadzor ili digitalni videonadzor označava moderniju vrstu videonadzora spram analognih sistema.

U IP videonadzoru kamere su međusobno povezane putem UTP mrežnog kabela, putem kojeg prenose podatke i imaju osigurano napajanje. Povezivanje može biti i putem optičkih kabela koji dopuštaju udaljenosti od nekoliko kilometara.

Pohrana snimci se može vršiti na SD karticu, tvrdi disk ali i na WEB server. Kvaliteta video slike ima rezoluciju od 1080p (Full HD).

Kod IP sustava slika i snimka se mogu pregledavati i putem internetske veze primjerice s nekog udaljenog računala ili mobilnog uređaja (mrežni sustav).

Slika 15. IP videonadzor s prikazom na tv monitoru i računalu (Izvor Internet).

12.2.4. Vrste video kamera

Podjela kamere prema sistemu rada:

- Analogne kamere
- HDCVI kamere
- IP kamere

Slika 16. i 17. Primjer analogne i HDCVI kamere (Izvor Internet)

Slika 18. Primjer IP Dome kamere (Izvor Internet).

Podjela kamera prema namjeni (ovisno o okolini i potrebi u prostoru):

- Dnevne i noćne kamere
- Unutarnje i vanjske kamere
- Fiksne i pomične kamere
- Otporne i neotporne na udarce

Podjela kamera prema njihovom obliku:

- Dome kamere (otporne na udarce, vanjske i unutarnje, ovalnog oblika)
- Bullet kamere (cjevastog oblika, vanjske i unutarnje)
- Cube kamere (kockastog oblika, za unutarnje prostore)
- PTZ kamere (upravljaju se pomoću upravljačke kontrole, kružni oblik, pomične, zumirajuće)
- Box kamere (kamere u dodatnom kućištu, za zatvorene prostore)

Prema načinu povezivanja:

- Žične kamere
- Bežične (wireless) kamere

Slika 19. i 20. Primjer Bullet i PTZ kamere (Izvor Internet)

Slika 22. Primjer Cube kamere (Izvor Internet)

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA

1. Nabrojite sustave veze koje koristi pravosudna policija.
2. Nabrojite tri tipa radio stanica koje koristi pravosudna policija.
3. Objasnite osnovne razlike između analognog i digitalnog sustava radio veze.
4. Objasnite razliku između "Simplex" i "Duplex" načina rada radio veze.
5. Objasnite "TETRA" sustav kod radio stanica.
6. Navedite primjere upotrebe portafonskog sustava komunikacije u kaznenim ustanovama.
7. Navedite primjere upotrebe internetskog sustava veze od strane pravosudne policije
8. Objasnite što je video nadzor i od čega se u osnovi sastoji?
9. Navedite vrijeme čuvanja video snimki i tko ima pravo pristupa istima?
10. Nabrojite sustave videonadzora (podjela).
11. Objasnite razliku između analognog i IP sustava videonadzora
12. Navedite prema kojim osobinama se dijele video kamere.

PRAVNI IZVORI I LITERATURA

1. Anđelinović, Š., Čadež, J. i dr., Odabrana poglavlja medicinske kriminalistike, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, 1996.
2. Anić, V. i dr.: Hrvatski enciklopedijski rječnik, Novi Liber, 2004., Svezak broj 8
3. Barić, M., Jandrić Nišević, A. (2015) PORTOS: Edukativni priručnik za primjenu posebnog programa tretmana ovisnika o drogama u zatvorskom sustavu
4. Bechtel, K. (2011) An Overview of What Works in Correctional Interventions, Crime and Justice Institute
5. Etički kodeks državnih službenika, NN 40/11, 13/12
6. Europska zatvorska pravila (2006.)
7. <http://www.upvh.hr/sopi>, TE17_02_komunikacija_radio_vezom_100221.doc
8. <https://hr.wikipedia.org/>
9. Kovčo Vukadin, I., Mihoci, M., Nasilje u penalnim ustanovama, UDK 342.811; 316.624-058.56, 01. svibnja 2010.
10. Kazneni zakon, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21

11. Kos, D. (2019.) Upotreba radio veza u vatrogastvu vatrogasne zajednice Karlovačke županije i RH, Završni rad (Karlovac), Specijalistički diplomski stručni studij sigurnosti i zaštite
12. Kujavić, Ž., Šuperina, M., Magušić, F. (2011.) Radijske komunikacije u policiji – sustav TETRA, Polic. sigur. (Zagreb), godina 20. broj 1, str. 73-92
13. Manenica, B., Ovisnosti, Zagreb 1994.
14. Nacionalna strategija suzbijanja zlouporabe droga u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2012. do 2017. godine, NN 122/12
15. Pavišić, B., Modly, D., Veić P., Kriminalistika 2, Dušević&Kršovnik, 2012.
16. Pavišić, B., Modly, D., Veić, P., Kriminalistika, Knjiga prva, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2006.
17. Pravilnik o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora, NN 8/10
18. Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima, NN 48/09
19. Pravilnik o načinu primjene sredstava prisile, NN 48/09, 66/10
20. Pravilnik o poslovima osiguranja u zatvorskom sustavu, NN 16/22
21. Pravilnik o zaštiti i korištenju arhivskog i registraturnog gradiva Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, NN 48/09
22. Prezentacija, dr. sc. Tomašek, Lj., Droge, pojavni oblici i preliminarno utvrđivanje prisutnosti droga u materiji, Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“, Zagreb 2016.
23. Prezentacija, dr.sc. Tomašek, Lj., Nove psihoaktivne tvari, generička lista droga i tvari zabranjene u sportu, Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“, Zagreb 2016.
24. Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ
25. Uredba o odorama državnih službenika odjela osiguranja u kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima te službenim vozilima, NN 88/11
26. Uredba o zvanjima, znakovlju i uvjetima stjecanja zvanja državnih službenika odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima, NN 79/02, 127/13
27. Wolff, N., Shi, J., Bachman, R. (2008) Measuring Victimization Inside Prisons: Questioning the Questions. Journal of Interpersonal Violence
28. World Health Organization (2002). World report on violence and health
29. Zakon o državnim službenicima, NN 92/05, 140/05, 142/06, 77/07, 107/07, 27/08, 34/11, 49/11, 150/11, 34/12, 49/12, 37/13, 38/13, 01/15, 138/15, 61/17, 70/19, 98/19
30. Zakon o izvršavanju kazne zatvora, NN 129/99, 55/00, 59/00, 67/01, 11/02, 190/03, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11,48/11, 125/11, 56/13, 150/13)
31. Zakon o izvršavanju kazne zatvora, NN 14/21
32. Zakon o kaznenom postupku, NN 129/99, 55/00, 59/00, 67/01, 11/02, 190/03, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19
33. Zakon o suzbijanju zlouporabe droga, NN 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19